

อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

ปานสิริ เสาวดี

คุณูปนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

THE SCENARIO OF STUDENT IDENTITY IN METROPOLIS OF BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION SCHOOL FOR CITIZENSHIP AS A CITY FOR ALL

PANSIRI SAOWADEE

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR DOCTOR DEGREE OF PHILOSOPHY
IN EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT

FACULTY OF EDUCATION

BURAPHA UNIVERSITY

2025

COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณภาพนิพนธ์ได้พิจารณาคุณภาพนิพนธ์ของ ปานสิริ เสาวดิ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์

คณะกรรมการสอบคุณภาพนิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรุฒิ เพ็งพันธ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์)

..... ประธาน

(ดร.อำพา แก้วคำก)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรุฒิ เพ็งพันธ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์)

..... กรรมการ

(ดร.พัศตรีวิภา โพธิ์ศรี)

..... กรรมการ

(ดร.สุภัทกรจิรา พรหมสุวิชา)

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. สญาอุ ชีระวนิชตระกูล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา อนุมัติให้รับคุณภาพนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิฑูรย์ แจ่มเยี่ยม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

63810091: สาขาวิชา: การศึกษาและการพัฒนาสังคม; ปร.ด. (การศึกษาและการพัฒนาสังคม)
 คำสำคัญ: อนาคตภาพ/ อัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร/ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร/ การเป็น
 พลเมืองในมหานคร

ปานสิริ เสาวดี : อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
 เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน. (THE SCENARIO OF STUDENT IDENTITY IN
 METROPOLIS OF BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION SCHOOL FOR CITIZENSHIP AS
 A CITY FOR ALL) คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์: วรุฒิ เพ็ญพันธ์, Ph.D., สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, ปร.ด. ปี
 พ.ศ. 2568.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์
 ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน
 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัด
 กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน เป็นการวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิคการวิจัย
 แบบ EDFR (Ethnographic delphi futures research) และเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)
 โดยผู้ให้ข้อมูลการวิจัยอนาคต คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานของ
 กรุงเทพมหานคร ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน ได้แก่ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับ
 ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัด
 การศึกษา กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งหมด 20 คน ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มี
 ประสบการณ์การทำงาน เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ได้มาจากการเลือก
 แบบเจาะจง จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม
 แบบมาตราส่วนประมาณค่า

ผลการวิจัย พบว่า

1. อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด
 กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการ
 เชิงกลยุทธ์ 2) หลักสูตรมีความเป็นพลวัต 3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี
 อย่างสร้างสรรค์ 5) การสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

2. แนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัด
 กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมความเป็นนวัตกรรม
 ผู้สร้างสรรค์เมืองมหานครอัจฉริยะ 2) การส่งเสริมความสามารถด้านภาษาที่หลากหลาย เพื่อการสื่อสาร
 ในมหานคร 3) การส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีคุณภาพ 4) การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

63810091: MAJOR: EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT; Ph.D. (EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT)

KEYWORDS: SCENARIO/ STUDENT URBAN IDENTITY/ BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION SCHOOL/ CITIZENSHIP IN A METROPOLIS

PANSIRI SAOWADEE : THE SCENARIO OF STUDENT IDENTITY IN METROPOLIS OF BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION SCHOOL FOR CITIZENSHIP AS A CITY FOR ALL. ADVISORY COMMITTEE: WORAWUT PHENGPHAN, Ph.D. SUWICHAIR KOSAIYAWAT, Ph.D. 2025.

This futures research examines: 1) education management scenarios promoting student identity in the Bangkok Metropolitan Area; and 2) education management guidelines for boosting student identity inclusiveness scenarios in Bangkok Metropolitan Administration (BMA) schools. Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) and focus group discussion are used. Twenty futures research informants include experts who have worked in Bangkok organizations, selected by purposive sampling, categorized by experience into four groups of five each: 1) geriatric care, people with disabilities, and marginalized groups; 2) career development and welfare; 3) education management; and 4) society and culture. Seven focus group discussion participants are experts with educational management experience at BMA schools, selected by purposive sampling. Data is gathered by semi-structured interview and Likert scale questionnaire.

Results;

1. Student identity scenarios comprise: 1) strategic academic planning; 2) dynamic curriculum development; 3) proactive learning management; 4) creative development of media, innovation, and technology; and 5) establishment of partnerships and sustainable community engagement.

2. Education management guidelines for promoting student identity scenarios include:

1) fostering innovation for creating a smart metropolis; 2) promoting multilingual abilities for effective urban communication; 3) encouraging quality entrepreneurship skills; and 4) advancing lifelong learning skills and responsible self-respect in Thai citizenship.

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เฟื่องพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศลยะวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษา และคำแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย รวมถึงให้คำแนะนำในการแก้ไขเครื่องมือดังกล่าว เพื่อให้มีคุณภาพ และขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน สำหรับการเก็บข้อมูล และร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในทุกกระบวนการขั้นตอนของการวิจัย ตลอดจนผู้บริหารสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการเขต หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สำหรับการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ทำให้คุษฎีนิพนธ์สำเร็จด้วยดี

ผู้วิจัยสำนึกในพระคุณและขอมอบคุณค่า หรือประโยชน์อันใดที่เกิดจากคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ เป็นสิ่งตอบแทนความกตัญญูทดแทนแด่ครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในวันนี้

ปานสิริ เสาวดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	9
บริบทโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร	9
แนวคิดเกี่ยวกับมหานครสำหรับทุกคน	26
แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์.....	32
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา.....	40
การวิจัยอนาคต.....	69
แนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม.....	89

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	96
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	104
ตอนที่ 1 การศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน	104
ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคต ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน	110
การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย	112
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	114
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน	114
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครใน อนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน	185
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	190
สรุปผลการวิจัย	190
อภิปรายผล	199
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	212
บรรณานุกรม	214
ภาคผนวก	223
ภาคผนวก ก	224
ภาคผนวก ข	226
ภาคผนวก ค	233
ภาคผนวก ง	241
ภาคผนวก จ	246
ภาคผนวก ฉ	248

ประวัติย่อของผู้วิจัย	251
-----------------------------	-----

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S+O).....	17
ตารางที่ 2 ยุทธศาสตร์เชิงรับ (S+T).....	18
ตารางที่ 3 ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S+O).....	19
ตารางที่ 4 ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S+O).....	20
ตารางที่ 5 ยุทธศาสตร์เชิงปรับ (W+O)	21
ตารางที่ 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร	23
ตารางที่ 7 การสังเคราะห์การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน.....	67
ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการ วางแผนงานวิชาการ	133
ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการ บริหารจัดการหลักสูตร.....	139
ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหา นครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการ บริหารจัดการเรียนรู้	146
ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหา นครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการ พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	153
ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหา นครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการ ให้ชุมชนมีส่วนร่วม	157

ตารางที่ 13 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่ง มหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้าน การวางแผนงานวิชาการ	163
ตารางที่ 14 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่ง มหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้าน การบริหารจัดการหลักสูตร	166
ตารางที่ 15 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่ง มหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้าน การบริหารจัดการเรียนรู้	170
ตารางที่ 16 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่ง มหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้าน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	174
ตารางที่ 17 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่ง มหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้าน การให้ชุมชนมีส่วนร่วม.....	177

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ภาพที่ 2 อาณาเขตกรุงเทพมหานคร.....	10
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร.....	14
ภาพที่ 4 Strategy map แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3.....	16
ภาพที่ 5 เป้าประสงค์ในแต่ละยุทธศาสตร์ย่อยของยุทธศาสตร์ที่ 3.....	30
ภาพที่ 6 วงจรแห่งวัฒนธรรมกับการสร้างอัตลักษณ์.....	36
ภาพที่ 7 ตัวอย่างภาพวงล้ออนาคต.....	75
ภาพที่ 8 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	112
ภาพที่ 9 อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน.....	180

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การขยายตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการแข่งขันสูง ตลอดจนการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การมีกำลังคนที่กล้าแข็งทั้งทางจิตใจและสติปัญญา พร้อมทั้งจะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรู้เท่าทัน จึงจะสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการศึกษา เนื่องจากการศึกษา ถือเป็นเครื่องมือสำคัญและเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทย ให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศชาติ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นด้านสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ ความถนัด รวมถึงอัตลักษณ์ ความโดดเด่นในด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน ผ่านการพัฒนา การศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เป็นแผนที่นำทางให้ระบบการศึกษาไทยสามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ ที่มีอยู่ในตัวคนของแต่ละบุคคล ให้เต็มตามศักยภาพสำหรับประชากรทุกช่วงวัย ภายใต้บริบทเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ และของโลกที่เป็นพลวัต ด้วยหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หลักการจัดการศึกษา เพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนา ระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนา สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลัง มุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำ ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง การดำเนินการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติโดยหน่วยงานในระดับต่าง ๆ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีระเบียบการปกครอง ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นผู้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาของ กรุงเทพมหานคร การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ถือเป็นภารกิจสำคัญเพื่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเยาวชนในพื้นที่ เพื่อรองรับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของสังคม และประเทศชาติ ซึ่งนโยบายหลักของกรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึง ความจำเป็นของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาให้เยาวชนในพื้นที่เป็นพลเมืองที่มีทั้ง องค์ความรู้ และมีทักษะในการดำรงชีวิต ดังปรากฏในประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ คุณภาพชีวิตของเยาวชนและการศึกษา ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้กรุงเทพมหานคร ก้าวสู่การเป็น “มหานครแห่งเอเชีย” (Bangkok: Vibrant of Asia) ประกอบไปด้วยการพัฒนาใน 7 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่

- 1) มหานครปลอดภัย 2) มหานครสีเขียว สะดวกสบาย 3) มหานครสำหรับทุกคน
- 4) มหานครกระชับ 5) มหานครประชาธิปไตย 6) มหานครแห่งเศรษฐกิจและการเรียนรู้
- และ 7) การบริหารจัดการเมืองมหานคร การพัฒนากรุงเทพมหานคร เป็นการพัฒนาเมือง

ที่มีความท้าทาย เนื่องจากเป็นเมืองที่มีความซับซ้อนสูง เป็นเมืองหลวง และเป็นเมืองสำคัญต่ออัตลักษณ์ของประเทศ รวมทั้งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทำให้ต้องมีการปรับมุมมองการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ทั้ง 7 ของมหานครแห่งเอเชียให้ทันสมัย และเหมาะสมกับความผันผวนต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคต กรุงเทพมหานครจึงได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุง ซึ่งได้มีการดำเนินการทบทวนความสอดคล้องกับแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และทิศทางของแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งทิศทางการพัฒนาอันเป็นกระแสการพัฒนาสำคัญของโลก ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) วิสัยทัศน์ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการเมืองในโลกที่มีความผันผวน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีและนวัตกรรม โครงสร้างประชากร โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ที่ดีของพลเมือง แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุง มีการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อเสริมศักยภาพของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเมืองในด้านต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังส่งเสริมให้ก้าวมาเป็นเมืองแนวหน้าในฐานะมหานครแห่งเอเชีย ผ่านการยกระดับยุทธศาสตร์ทั้ง 7 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

- 1) มหานครปลอดภัย: การสร้างเมืองปลอดภัยและยืดหยุ่นต่อวิกฤตการณ์
- 2) มหานครสีเขียว: การพัฒนาสิ่งแวดล้อมยั่งยืนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 3) มหานครสำหรับทุกคน: การลดความเหลื่อมล้ำ ด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน
- 4) มหานครกระชับ: การเชื่อมโยงเมืองที่มีความคล่องตัว และระบบบริการสาธารณะแบบบูรณาการ
- 5) มหานครประชาธิปไตย: ส่งเสริมการสร้างเมืองประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
- 6) มหานครแห่งเศรษฐกิจและการเรียนรู้: การต่อยอดความเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการเรียนรู้
- 7) การบริหารจัดการเมืองมหานคร: การสร้างความเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการมหานคร

ซึ่งยุทธศาสตร์ทั้ง 7 ดังกล่าว จะส่งผลให้กรุงเทพมหานคร เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคอาเซียน ในฐานะที่เป็นเมืองที่มีความปลอดภัย สวยงาม สะดวกสบาย น่าอยู่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน ยังคงไว้แกมมิตินิยมวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และสัญญาณของการเป็นเมืองหลวง ทั้งของประเทศและของภูมิภาค (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, 2564)

หากพิจารณาถึงสถานการณ์ของการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทยในภาพรวมพบว่า ยังขาดการพัฒนาที่ต่อเนื่องในเชิงนโยบาย และระดับคุณภาพการศึกษาที่มีแนวโน้มต่ำลง อาทิ อัตราการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ความรู้ และทักษะด้านภาษาอังกฤษ รวมทั้งนิสัย

ในการอ่าน เมื่อเทียบกับคุณภาพการศึกษาของกลุ่มประเทศในอาเซียน พบว่า คุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ในลำดับต่ำกว่าหลายประเทศในกลุ่มเดียวกัน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น ภายใต้การจัดการศึกษาในบริบทของกรุงเทพมหานคร ซึ่งปรากฏข้อมูลจากผลการประเมินและทบทวนตัวชี้วัดระดับเมือง จากการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2563) พบว่า การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ยังมีข้อจำกัดและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานคร อาทิ ปัญหาคะแนนการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับต่ำ ปัญหาเรียนนอกกลางคัน ปัญหาความเท่าเทียม และความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงระบบการศึกษา รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ในการจัดการศึกษา เช่น สมรรถนะและคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ความต่อเนื่องของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตลอดจนความเหมาะสมของระบบการจัดการศึกษาที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาไปสู่สากล (สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2563) การพัฒนาระบบการศึกษาของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีทิศทางที่เชื่อมโยงไปสู่การผลิตบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศในระดับต่าง ๆ อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ และทิศทางการพัฒนาประเทศที่กำหนดขึ้น รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่สังคมดิจิทัล และการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อรองรับกับเปลี่ยนแปลงในสังคม ที่เน้นการแข่งขันด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยี และสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานราชการในสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม กำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร การจัดการศึกษาในระบบอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศด้านการศึกษา การส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และให้การดำเนินงานจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามที่แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนากรุงเทพมหานครกำหนด (สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2563)

เป้าหมายสำคัญในการวางแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569) มุ่งกำหนดกรอบทิศทางและแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

มีศักยภาพ ได้รับการบริการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัต และบริบทที่เปลี่ยนแปลงภายใต้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลเพื่อการศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาระบบการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณลักษณะ และอัตลักษณ์ของผู้เรียนที่เหมาะสมกับบริบทของกรุงเทพมหานคร ภายใต้วิสัยทัศน์ “จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาสู่อัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครที่พร้อมด้วยคุณธรรม”

การวิจัยอนาคต เป็นการศึกษาภาพของอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อม การกำหนดวิธีการไปสู่เป้าหมาย ตลอดจนการแสวงหาความร่วมมือต่าง ๆ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง การนำเสนอแนวทางในอนาคต เป็นการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถเกิดขึ้นได้ในอนาคต โดยเป้าหมายของการวิจัยอนาคต มิใช่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้องแม่นยำ มีเพียงการคาดเดาเกี่ยวกับแนวโน้มที่เป็นทางเลือกที่คาดว่าจะเป็นไปได้ เป้าหมายหลักของการวิจัยอนาคตอยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่น่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์เกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็หาทางป้องกันหรือจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์จากการกระทำในปัจจุบัน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัย เรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนให้เหมาะสมกับปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย จะเป็นทิศทางให้สถานศึกษาและหน่วยงานด้านการศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร นำไปกำหนดเป็นนโยบาย กลยุทธ์ ตลอดจนเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

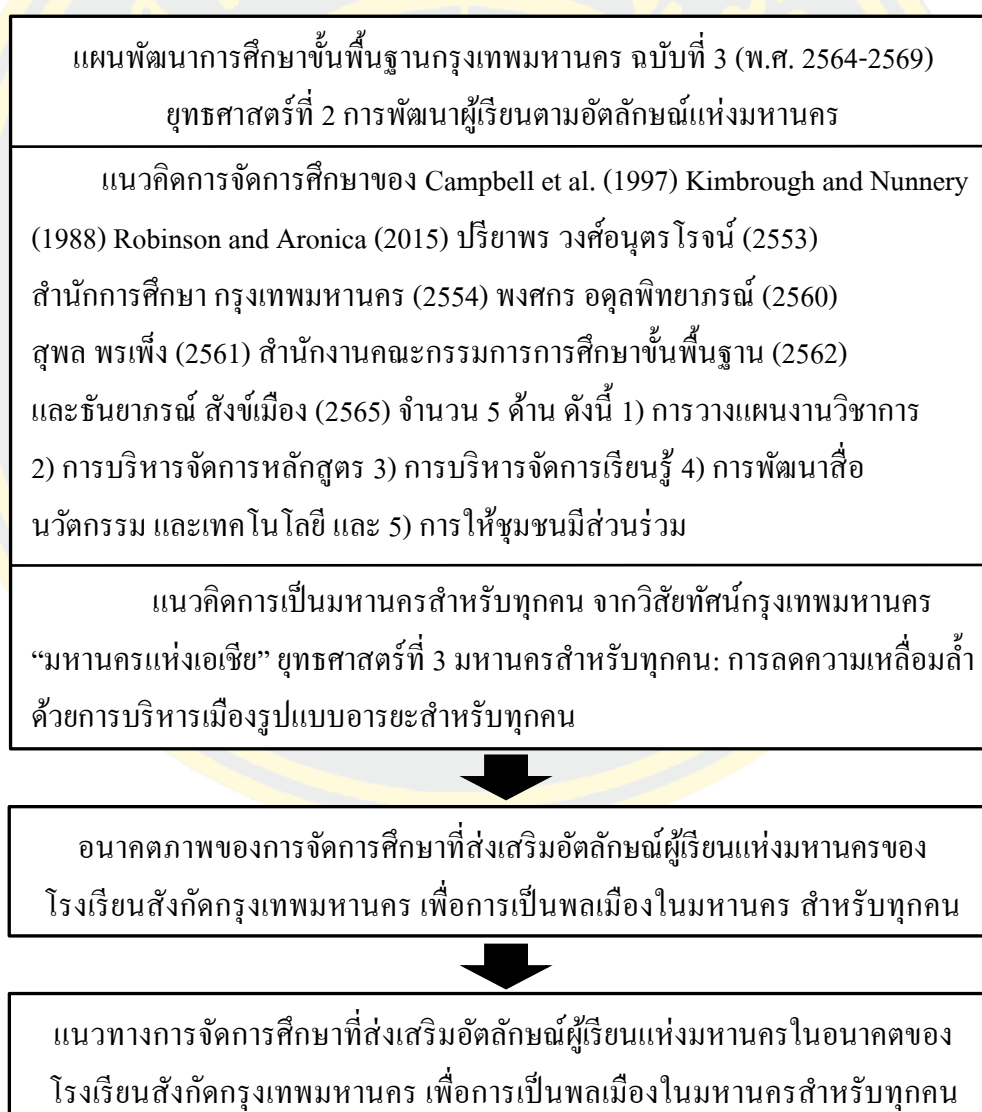
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

คำถามการวิจัย

1. อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ควรเป็นอย่างไร
2. แนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ควรเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร และแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน เป็นการวิจัยอนาคต โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic delphi futures research) และเทคนิค การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยอนาคต คือ ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ มีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร ที่ได้มาจากการเลือก แบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งหมด 20 คน ผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะหน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานคร และ โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครสู่อนาคต
2. เพื่อเป็นแนวทางจัดการศึกษา ในการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครสู่อนาคต
3. เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีอัตลักษณ์แห่งมหานครที่โดดเด่นในอนาคต

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในคำศัพท์ที่สำคัญ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร หมายถึง คุณลักษณะของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนมีทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) ผู้เรียนมีสมรรถนะด้านภาษาเพื่อการสื่อสารในมหานคร 3) ผู้เรียนมีทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 4) ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร หมายถึง ภาพรวม แนวโน้มเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ในอนาคต 5-10 ปีข้างหน้า ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตร 3) การบริหารจัดการเรียนรู้ 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี และ 5) การให้ชุมชนมีส่วนร่วม

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร หมายถึง สถานศึกษาที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 437 แห่ง ที่จัดการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

มหานครสำหรับทุกคน หมายถึง มหานครที่มีความเหมาะสมกับทุกคน รองรับความหลากหลายที่ให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้รับการดูแลอย่างครบวงจร เมืองแห่งโอกาสทางสังคม การศึกษาสำหรับทุกคน และสังคมพหุวัฒนธรรม

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบการศึกษาอนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ดังนี้

1. บริบทโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. แนวคิดเกี่ยวกับมหานครสำหรับทุกคน
3. แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
5. การวิจัยอนาคต
6. แนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บริบทโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ข้อมูลสภาพทั่วไปของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย และเป็น “มหานคร” ที่เป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ตลอดจนกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

พื้นที่และอาณาเขต

กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ประมาณ 1,568 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสมุทรปราการ

ภาพที่ 2 อาณาเขตกรุงเทพมหานคร

ที่มา: สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร (2564)

ลักษณะการปกครอง

กรุงเทพมหานคร มีฐานะเป็นองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงานควบคู่กับสภากรุงเทพมหานคร และข้าราชการกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 50 เขต 160 แขวง ประกอบด้วย เขตพระนคร เขตดุสิต เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก เขตยานนาวา เขตสาทร เขตบางคอแหลม เขตบางซื่อ เขตพญาไท เขตราชเทวี เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตประเวศ เขตสวนหลวง เขตจตุจักร เขตลาดพร้าว เขตหนองจอก เขตลาดกระบัง เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตบางพลัด เขตจอมทอง เขตราชบุรีบูรณะ เขตทุ่งครุ เขตหนองแขม เขตพระโขนง เขตบางนา เขตคลองเตย เขตวัฒนา เขตบางเขน เขตสายไหม เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตบางกะปิ เขตวังทองหลาง เขตบึงกุ่ม เขตคันนายาว เขตสะพานสูง เขตมีนบุรี เขตคลองสามวา เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขตตลิ่งชัน และเขตทวีวัฒนา

กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การค้า รวมทั้งการติดต่อกันระหว่างประเทศ ถูกจัดลำดับให้เป็นมหานครที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 15 ของโลก อีกทั้งยังเป็น

ศูนย์กลางทางการเงินนานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ซึ่งการเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การค้า และการบริการของกรุงเทพมหานคร นำมาซึ่งปัญหาแรงงานอพยพ โดยแรงงานที่อพยพเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานคร ก่อให้เกิดปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและชุมชนแออัด มีผู้อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมถึงประมาณ 2 ล้านคน รวมทั้งปัญหาด้านคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นต้องมีมาตรการช่วยเหลือด้านการจัดหาที่อยู่อาศัย การเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ (สำนักงานศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร, 2562)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 89 (21) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 โดยมีการจัดการศึกษาหลายระดับและหลายรูปแบบ ประกอบด้วย

1. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
2. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา
3. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา
5. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ข้อมูลทั่วไปของการจัดการศึกษา

กรุงเทพมหานครมีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 437 โรงเรียน กระจายในพื้นที่ 50 สำนักงานเขต มีจำนวนนักเรียน 261,160 คน จำนวนครู 14,188 คน ได้ดำเนินการเปิดสอนและจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจำแนกได้ดังนี้ (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2567)

1. จำแนกตามโรงเรียนที่เปิดสอน

1.1 อนุบาลศึกษาและประถมศึกษา	จำนวน 327 โรงเรียน
1.2 ประถมศึกษา	จำนวน 1 โรงเรียน
1.3 ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน 1 โรงเรียน
1.4 อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน 99 โรงเรียน
1.5 อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน 3 โรงเรียน
1.6 มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน 6 โรงเรียน

2. จำแนกตามโรงเรียนที่เปิดสอนในแต่ละระดับชั้น (จำนวนโรงเรียนมีการนับซ้ำเนื่องจากบางโรงเรียนเปิดสอนมากกว่า 1 ระดับ)

2.1 ระดับอนุบาลศึกษา	จำนวน 429 โรงเรียน
2.2 ระดับประถมศึกษา	จำนวน 431 โรงเรียน
2.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน 109 โรงเรียน
2.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน 9 โรงเรียน
3. จำแนกตามขนาดโรงเรียน	
3.1 ขนาดเล็ก (นักเรียน 1-400 คน)	จำนวน 220 โรงเรียน
3.2 นักเรียนต่ำกว่า 100 คน	จำนวน 48 โรงเรียน
3.3 นักเรียน 100-200 คน	จำนวน 87 โรงเรียน
3.4 นักเรียน 201-300 คน	จำนวน 40 โรงเรียน
3.5 นักเรียน 301-400 คน	จำนวน 45 โรงเรียน
3.6 ขนาดกลาง (นักเรียน 401-800 คน)	จำนวน 111 โรงเรียน
3.7 ขนาดใหญ่ (มากกว่า 801 คนขึ้นไป)	จำนวน 106 โรงเรียน

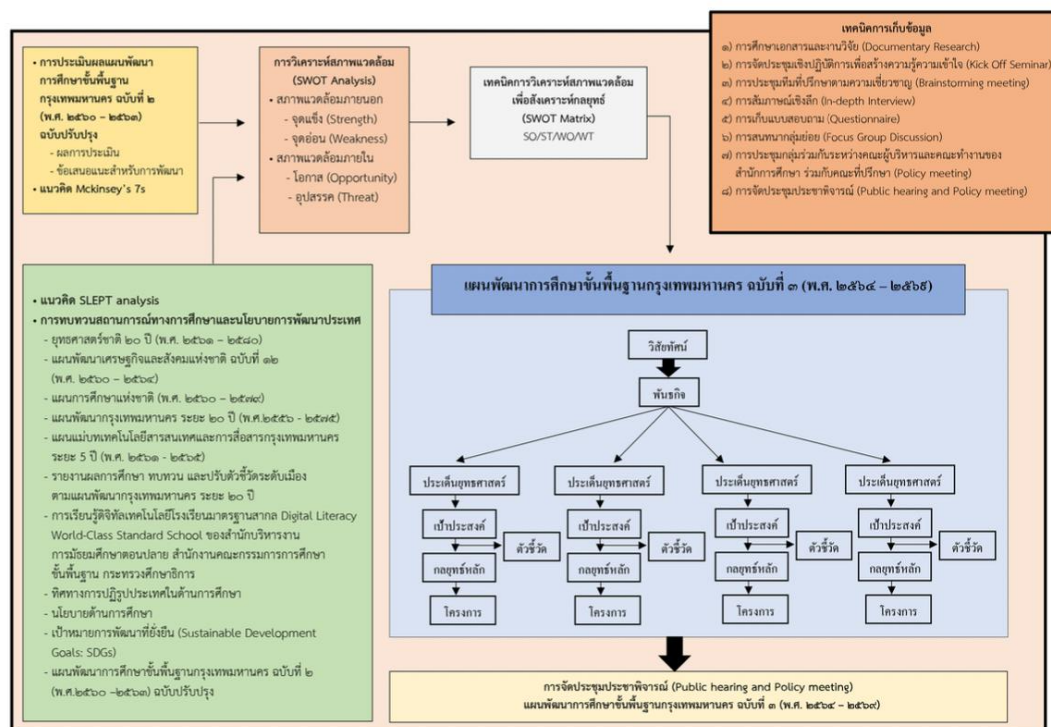
ความเปลี่ยนแปลงและทิศทางการพัฒนาตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างพลิกผัน (Disruptive world) ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขต่าง ๆ ของการพัฒนาประเทศไทย ส่งผลให้การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทบทวนบริบทและปัจจัยต่าง ๆ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาประเทศตามบริบทของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับประเทศไทยสู่ประเทศที่มีความพร้อมทางการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจของโลก อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการเปลี่ยนแปลงประเทศตามแนวทางการพัฒนา Thailand 4.0 รวมทั้งจากเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อันเป็นทิศทางของการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ในระดับสากล ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการขจัดความยากจน และการขจัดความหิวโหย เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและการกินดีอยู่ดีอย่างยั่งยืน ภายใต้ประเด็นเป้าหมายในการกำหนดทิศทางการพัฒนา 17 ข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายในการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษา ที่มุ่งรับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชากรในสังคม อันเป็นหนึ่งในแนวคิดสำคัญเพื่อการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ในระดับเมือง ระดับประเทศ และระดับสากลที่เกี่ยวข้อง หรือส่งผลต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร โดยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้กล่าวถึงการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุล ระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วน ในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว ใช้เป็นแนวทาง ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขององค์กร เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง ของสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ มีการพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงทุกวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางการศึกษา สร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) “คนไทย ทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะ ที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

กรอบแนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร

แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569)

วิสัยทัศน์

“จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้่อัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครที่พร้อมด้วยคุณธรรม”

พันธกิจ

- ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ
- ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์แห่งมหานคร
- เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม และทั่วถึง
- ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการดิจิทัลเพื่อการศึกษา
- เสริมสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์และบริหารจัดการสู่องค์กรสมรรถนะสูง

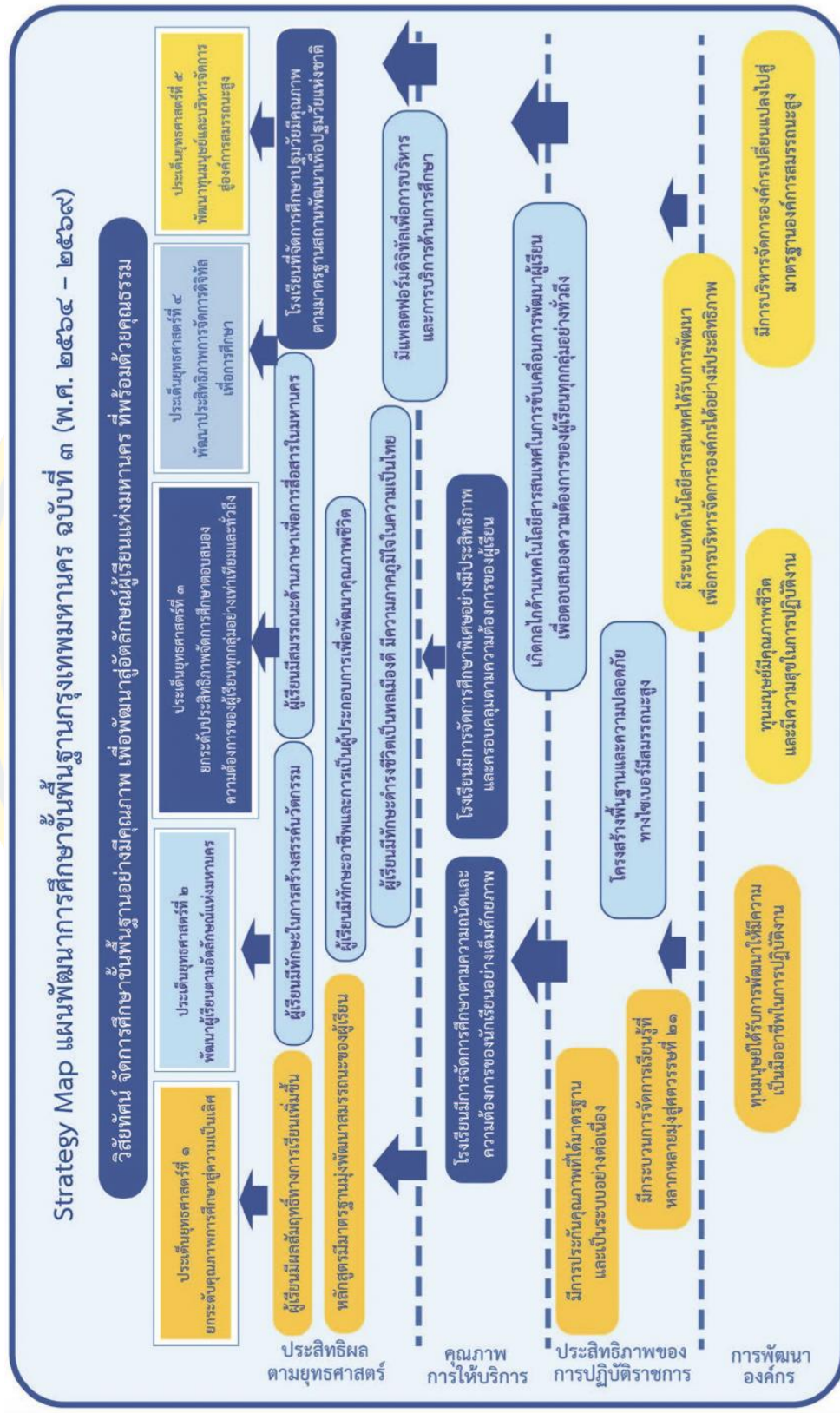
ประเด็นยุทธศาสตร์

1. ยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
2. พัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร
3. ยกระดับประสิทธิภาพจัดการศึกษา ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม

อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

4. พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการดิจิทัลเพื่อการศึกษา
 5. พัฒนาทุนมนุษย์และบริหารจัดการสู่องค์กรสมรรถนะสูง
- เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์พัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร

1. ผู้เรียนมีทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม
2. ผู้เรียนมีสมรรถนะด้านภาษาเพื่อการสื่อสารในมหานคร
3. ผู้เรียนมีทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
4. ผู้เรียนมีทักษะดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

ภาพที่ 4 Strategy map แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

ตารางที่ 1 ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S+O)

S	O
S2. มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกกลุ่ม ผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในทุกพื้นที่ เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย เปิดโอกาสให้เข้าถึงผู้เรียนทุกเชื้อชาติ ทุกภาษา เช่น พม่า เขมร เป็นต้น	O1. นักเรียนกรุงเทพมหานครได้รับการปลูกฝัง การพัฒนาทักษะชีวิต มีแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลาย สอดคล้องและเหมาะสมกับ สภาพสังคม
S5. ฝ่ายบริหารกรุงเทพมหานคร มีอำนาจ เข้มแข็ง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจเต็มพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำให้นโยบายการจัดการศึกษามีเอกภาพ	O2. มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือจาก ทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมใน การพัฒนาการจัดการศึกษา เช่น หน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ
S6. มีการจัดสรรงบประมาณเพียงพอต่อ การบริหารจัดการศึกษาอย่างมี ประสิทธิภาพ เช่น เรียนฟรี อาหารเช้า อาหารกลางวันฟรี หนังสือ อุปกรณ์ การเรียนฟรี เครื่องแบบฟรี มีทุนเรียนดี มีประกันอุบัติเหตุฟรี	O5. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนอยู่ใกล้ แหล่งความเจริญ มีระบบคมนาคมที่ดี หรือการเดินทางที่ดี
S7. มีนโยบายการจัดการศึกษา กรุงเทพมหานครที่มีความชัดเจน	O6. มีโอกาสต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ด้วยดิจิทัล เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างพลิกผัน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม โรคอุบัติใหม่ และสิ่งแวดล้อม ในกรุงเทพมหานคร

จากการจับคู่เชิงกลยุทธ์ระหว่างจุดแข็งและโอกาส จึงเกิดเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุก
ในด้านของคุณภาพการศึกษาของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร ภายใต้
ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 ยุทธศาสตร์เชิงรับ (S+T)

S	T
S2. มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกกลุ่มผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ใน ทุกพื้นที่ เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย เปิดโอกาสให้เข้าถึงผู้เรียน ทุกเชื้อชาติ ทุกภาษา เช่น พม่า เขมร เป็นต้น	T1. เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม โรคอุบัติใหม่ และ สิ่งแวดล้อม ในกรุงเทพมหานคร ส่งผลต่อ การเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง T2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขาดความเชื่อมโยงและการบูรณาการด้านการจัด การศึกษาของกรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน และเป็นเอกภาพ
S7. มีนโยบายการจัดการศึกษา กรุงเทพมหานครที่มีความชัดเจน	T3. มีผลกระทบจากแหล่งอบายมุขและสิ่งชั่ว ในสังคมเมือง
S8. มีวัฒนธรรมองค์การของ สถานศึกษา ที่เอื้อต่อการบริหาร จัดการเรียนรู้ มีการปลูกฝัง ด้านคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริม ความเป็นประชาธิปไตย	T4. ความเสี่ยงของสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียน เช่น PM2.5 และ Covid-19 เป็นต้น T5. ช่องว่างระหว่างวัยในครอบครัว ส่งผลให้เกิด ความแตกต่างทางความคิด T6. สภาพเศรษฐกิจแต่ละพื้นที่ ครอบครัวนักเรียน กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ผู้ปกครอง ไม่มีเวลาช่วยดูแลนักเรียนเรื่องการเรียน นักเรียน ย้ายตามผู้ปกครอง ทำให้ต้องย้าย หรือออกกลางคัน ส่งผลกระทบต่อการศึกษา T7. การที่ผู้เรียนเข้าถึงสังคมออนไลน์หลากหลาย ช่องทาง แต่ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูล และขาดวิจารณญาณอย่างรู้เท่าทันสื่อ

จากการจับคู่เชิงกลยุทธ์ระหว่างจุดแข็งและอุปสรรค จึงเกิดเป็นยุทธศาสตร์เชิงรับ
ในด้านของการพัฒนาผู้เรียน ในกลไกของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร ภายใต้
ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร

**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับประสิทธิภาพจัดการศึกษา ตอบสนองความต้องการ
ของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง**

ตารางที่ 3 ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S+O)

S	O
S2. มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ นักเรียนทุกกลุ่ม ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในทุกพื้นที่ เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย เปิดโอกาส ให้เข้าถึงนักเรียนทุกเชื้อชาติ ทุกภาษา เช่น พม่า เขมร เป็นต้น	O2. มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัด การศึกษา เช่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ
S5. ฝ่ายบริหารกรุงเทพมหานคร มีอำนาจ เข้มแข็ง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจเต็มพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำให้นโยบายการจัดการศึกษา มีเอกภาพ	O3. นโยบาย Green policy ต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดการพัฒนา และสร้างพื้นที่สีเขียว ที่เอื้อต่อการสร้าง บรรยากาศที่ดีต่อการเรียนรู้
S6. มีการจัดสรรงบประมาณเพียงพอต่อ การบริหารจัดการศึกษาอย่างมี ประสิทธิภาพ เช่น เรียนฟรี อาหารเช้า อาหารกลางวันฟรี หนังสือ อุปกรณ์ การเรียนฟรี เครื่องแบบฟรี มีทุนเรียนดี มีประกันอุบัติเหตุฟรี	O4. กรุงเทพมหานคร มีแนวปฏิบัติ มีนโยบาย การพัฒนาจากส่วนกลาง ที่กรุงเทพมหานคร สามารถนำมาประยุกต์ได้
S7. มีนโยบายการจัดการศึกษา กรุงเทพมหานครที่มีความชัดเจน	O5. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนอยู่ใกล้ แหล่งความเจริญ มีระบบคมนาคมที่ดี หรือการเดินทางที่ดี
	O6. มีโอกาสต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ด้วยดิจิทัล เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่าง พลิกผัน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม โรคอุบัติใหม่ และสิ่งแวดล้อม ในกรุงเทพมหานคร

การจับคู่เชิงกลยุทธ์ระหว่างจุดแข็งและโอกาส จึงเกิดเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกในด้านของการจัดการศึกษาพิเศษ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 ขระดับประสิทธิภาพจัดการศึกษา ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการดิจิทัลเพื่อการศึกษา

ตารางที่ 4 ยุทธศาสตร์เชิงรุก (S+O)

S	O
S1. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ ความสามารถ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง	O1. นักเรียนกรุงเทพมหานครได้รับการปลูกฝัง การพัฒนาทักษะชีวิต มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพสังคม
S3. มีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่สนับสนุน การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เช่น มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตฟรี Wifi ทั่วถึง ทุกโรงเรียน สื่อการเรียนการสอน ที่ทันสมัย	O2. มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาการจัดการศึกษา เช่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ
S5. ฝ่ายบริหารกรุงเทพมหานครมีอำนาจเข้มแข็ง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจเต็มพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำให้นโยบายการจัดการศึกษามีเอกภาพ	O4. กรุงเทพมหานครมีแนวปฏิบัติ มินโยบาย การพัฒนาจากส่วนกลางที่กรุงเทพมหานครสามารถนำมาประยุกต์ได้
S6. มีการจัดสรรงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เรียนฟรี อาหารเช้า อาหารกลางวันฟรี หนังสือ อุปกรณ์การเรียนฟรี เครื่องแบบฟรี มีทุนเรียนดี มีประกันอุบัติเหตุฟรี	O5. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนอยู่ใกล้แหล่งความเจริญ มีระบบคมนาคมที่ดี หรือการเดินทางที่ดี
S7. มีนโยบายการจัดการศึกษา กรุงเทพมหานครที่มีความชัดเจน	O6. มีโอกาสต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม โรคอุบัติใหม่ และสิ่งแวดล้อม ในกรุงเทพมหานคร

การจับคู่เชิงกลยุทธ์ระหว่างจุดแข็งและโอกาส จึงเกิดเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกในด้านของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา ที่เป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการดิจิทัลเพื่อการศึกษา

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาทุนมนุษย์และบริหารจัดการสู่องค์กรสมรรถนะสูง

ตารางที่ 5 ยุทธศาสตร์เชิงปรับ (W+O)

W	O
W2. ครูมีภาระงานนอกเหนือจากการสอน ขาดแรงจูงใจในความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การเลื่อนวิทยฐานะ สิ่งจูงใจ และสนับสนุนการปฏิบัติงานอื่น	O2. มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา เช่น
W3. ขาดระบบและกลไกการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงอย่างเท่าทัน	หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ
W4. ขาดการพัฒนาฐานข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อสนับสนุนการรายงานผลการจัดการศึกษา และการใช้ประโยชน์	O4. กรุงเทพมหานคร มีแนวปฏิบัติ มินิโยบายการพัฒนาจาก
W6. การลาออก และการโอนกลับภูมิลำเนาของข้าราชการครู ส่งผลกระทบต่อขาดแคลน	ส่วนกลางที่กรุงเทพมหานคร สามารถนำมาประยุกต์ได้
W7. บุคลากรเฉพาะทางไม่เพียงพอ ได้แก่ ครูแนะแนว ครูการศึกษาพิเศษ เป็นต้น	O6. มีโอกาสต่อการพัฒนา
W9. โครงสร้างการบริหารมีหลายระดับ ทำให้การสื่อสารภายในองค์กรเกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์	การจัดการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง
W10. การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติยังขาดประสิทธิภาพ ขาดการสื่อสารเชิงรุก	อย่างพลิกผัน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม โรคอุบัติใหม่ และสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพ-
W13. ขาดระบบ หรือกลไกในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ	มหานคร
W15. ขาดนโยบายส่งเสริมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถพิเศษ (Talent management)	
W16. ครูไม่สามารถเลือกการอบรมได้โดยตนเอง/ตามความสนใจของตนเอง	

การจับคู่เชิงกลยุทธ์ระหว่างจุดอ่อนและโอกาส จึงเกิดเป็นยุทธศาสตร์เชิงปรับ
ในด้านของการบริหารงานบุคลากร กลไกและขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นส่วนสำคัญ
ในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5
พัฒนาทุนมนุษย์และบริหารจัดการสู่องค์กรสมรรถนะสูง

ตารางที่ 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหาวิทยาลัย

ที่	เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัดเป้าประสงค์	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	ผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมา		ค่าเป้าหมาย (ร้อยละ)/ พ.ศ.					
					2564	2565	2566	2567	2568	2569		
1	ผู้เรียนมีทักษะ ในการสร้างสรรค์ นวัตกรรม	ส่งเสริมกระบวนการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ผู้เรียน ให้มีทักษะ Coding และการสร้างสรรค์ ชิ้นงาน/ โครงการ/ นวัตกรรม	1. ร้อยละของผู้เรียนมีการนำ นวัตกรรมไปใช้ใน การพัฒนาการเรียนรู้ 1. ร้อยละผู้เรียนของ กลุ่มเป้าหมายได้รับ การส่งเสริมให้มีทักษะ Coding	กทศ. สขบ.	N/A	-	70	80	85	85	85	-
2	ผู้เรียนมีสมรรถนะ ด้านภาษา เพื่อการสื่อสาร ในมหานคร	ส่งเสริมกระบวนการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ผู้เรียน ให้มีสมรรถนะ ด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร	1. ร้อยละของผู้เรียนมีทักษะ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ ขั้นพื้นฐานตามเกณฑ์ ที่กรุงเทพมหานครกำหนด 2. ร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับ การส่งเสริม สนับสนุน สมรรถนะด้านภาษา เพื่อการสื่อสาร	นศน.	N/A	-	60	65	70	75	80	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ที่	เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัดเป้าประสงค์	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	ผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมา	ค่าเป้าหมาย (ร้อยละ)/ พ.ศ.					
						2564	2565	2566	2567	2568	2569
3	ผู้เรียน มีทักษะอาชีพ และการเป็น ผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต	ส่งเสริมกระบวนการ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะอาชีพและการเป็น ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการ	3. ร้อยละของโรงเรียน 2 ภาษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับ การประเมิน Common European Framework of Reference for Languages: CEFR/ Youth Chinese Test: YCT	นศน.	N/A	-	-	100	100	100	100
						-	-	55	60	65	70
						-	-	-	50	60	70
						-	-	25	50	75	100
			1. ร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับ การส่งเสริมทักษะอาชีพ และการเป็นผู้ประกอบการ	สยศ.	N/A	-	-	-	-	-	-
			2. ร้อยละของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครที่มี การสร้างผู้ประกอบการ รุ่นใหม่	กสร.	N/A	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ที่	เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัดเป้าประสงค์	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	ผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมา		ค่าเป้าหมาย (ร้อยละ)/ พ.ศ.					
					2564	2565	2566	2567	2568	2569		
4	ผู้เรียนมีทักษะ ดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี ภาคภูมิใจใน ความเป็นไทย	1. ส่งเสริมกระบวนการ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะดำรงชีวิต และมีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย 2. ส่งเสริมโครงการ/ กิจกรรมเพื่อพัฒนา ผู้เรียน ให้มีทักษะ ดำรงชีวิต และ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย 3. ส่งเสริมโครงการ/ กิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตาม อัตลักษณ์แห่งมหาวิทยาลัย	1. ร้อยละของผู้เรียนมีสุขภาวะ ที่ดี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ในยุคดิจิทัล 2. ร้อยละของโรงเรียนที่จัด โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริม ความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียน 3. ร้อยละของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามอัตลักษณ์แห่งมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 รู้หน้าที่ ด้านที่ 2 มีจิตสาธารณะ ด้านที่ 3 รักสิ่งแวดล้อม ด้านที่ 4 เป็นนวัตกรรมที่พร้อม รับทุกการเปลี่ยนแปลง)	กสร. สยศ. กสร.	N/A N/A N/A	55 -	60 -	65 70	70 80	80 90	80 100	

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ถือเป็นภารกิจสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เพื่อรองรับการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลง ของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งพันธกิจและนโยบายหลักของกรุงเทพมหานครตลอดมาได้ให้ความสำคัญ และตระหนักถึงความจำเป็นของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ กรุงเทพมหานครเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ทั้งองค์ความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะในการดำรงชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับมหานครสำหรับทุกคน

กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) โดยแบ่งเป็น 4 ระยะ ๆ ละ 5 ปี คือ ช่วงที่ 1 ระหว่าง พ.ศ. 2556-2560 ช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2561-2565 ช่วงที่ 3 ระหว่าง พ.ศ. 2566-2570 และช่วงที่ 4 ระหว่าง พ.ศ. 2571-2575 และได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้กรุงเทพมหานครก้าวสู่การเป็น “มหานครแห่งเอเชีย” (Bangkok: Vibrant of Asia) ประกอบไปด้วยการพัฒนาใน 7 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) มหานครปลอดภัย 2) มหานครสีเขียว สะดวกสบาย 3) มหานครสำหรับทุกคน 4) มหานครกระชับ 5) มหานครประชาธิปไตย 6) มหานครแห่งเศรษฐกิจและการเรียนรู้ และ 7) การบริหารจัดการเมืองมหานคร

ต่อมาได้จัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุง โดยได้ปรับปรุงและพัฒนาเพื่อเสริมศักยภาพของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเมืองในด้านต่าง ๆ ให้เท่าทันกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ความผันผวน และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางสังคมและเสถียรภาพทางการเมือง และประเด็นอื่น ๆ ที่ส่งผลให้รูปแบบของการพัฒนาเมืองมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไป (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2564)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การเป็นมหานครสำหรับทุกคน และการลดความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุงดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การลดความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน

ที่ผ่านมา กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการภายใต้แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) ซึ่งกำหนดให้การพัฒนาเมืองที่มีความเหมาะสมสำหรับทุกคน ให้ความหลากหลาย สามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็น 1 ใน 7 ยุทธศาสตร์หลักของทิศทางการพัฒนา

กรุงเทพมหานคร ภายใต้แนวคิดของยุทธศาสตร์ที่ 3 “มหานครสำหรับทุกคน” อย่างไรก็ดี ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งจากเป้าหมายและเป้าประสงค์ของ Sustainable Development Goals: SDGs รวมไปถึงแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ทำให้ต้องกลับมาดำเนินการออกแบบยุทธศาสตร์นี้อีกครั้ง โดยได้มีการปรับเปลี่ยนชื่อยุทธศาสตร์นี้ เป็น “ยุทธศาสตร์ที่ 3 การลดความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน” ทั้งนี้ ภายใต้ชื่อดังกล่าว จะเป็นการมุ่งเป้าที่ตรงจุดประสงค์ของยุทธศาสตร์ กล่าวคือ การลดความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคนนั้น จะสื่อถึงการเป็นมหานครที่คำนึงถึงคนทุกคน ทุกกลุ่มในสังคม เป็นเมืองที่ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานของเมือง รวมถึงการเป็นมหานครที่ออกแบบเพื่อทุกคน มีบริการสาธารณะที่เข้าถึงได้ สถาปัตยกรรมอารยะที่คำนึงถึงคนทุกกลุ่ม โดยแนวคิดที่สำคัญของยุทธศาสตร์นี้ คือ การสร้างให้เกิดความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ดำเนินการกระจายทรัพยากรอย่างเหมาะสมสำหรับทุกกลุ่มในสังคม ปรับปรุงรูปแบบนโยบายไปสู่การสร้างคุณค่า และพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส

จากการทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้องและหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกรุงเทพมหานครในยุทธศาสตร์ที่ 3 การลดความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคนนั้น จะพบว่า การดำเนินงานที่ผ่านมาของยุทธศาสตร์นี้ ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่มีการดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่ก้าวหน้ามาก ทั้งนี้ ในแง่บวกอาจเป็นเพราะหลายภารกิจที่ปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์นี้ เป็นงานในเชิงรับและผู้ปฏิบัติงานมีศักยภาพในการจัดการต่อปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี แต่หากเป็นภารกิจในเชิงรุก อาจยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเกี่ยวเนื่องกับชุดข้อมูล สำหรับการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ที่ยังไม่มีการระดมหน่วยงานรับผิดชอบ รวมไปถึงการที่ภาระงานที่เป็นงานในเชิงรับมาก ทำให้ไม่สามารถ หรือไม่มีเวลาที่จะกำหนดทิศทางคาดการณ์สถานการณ์ที่จะต้องมุ่งดำเนินการตามเป้าหมายปลายทางของยุทธศาสตร์ดังนั้นแล้ว ในการปรับปรุงเป้าหมาย กระบวนการ และวิธีการทำงานของยุทธศาสตร์ที่ 3 ในครั้งนี้ จึงเป็นความพยายามที่จะออกแบบกระบวนการให้เกิดการทำงานในเชิงรุก ขจัดกระบวนการที่อาจทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการทำงาน มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในด้านที่กรุงเทพมหานครยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้การดำเนินการในยุทธศาสตร์ประสบผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในรายยุทธศาสตร์ย่อยนั้น จะเห็นได้ถึงประเด็นที่ได้มีการปรับเปลี่ยนปรับปรุงในบางส่วน ที่จะทำให้กรุงเทพมหานครสามารถผลักดันเป้าหมายการพัฒนาเมืองในยุทธศาสตร์นี้ได้ รายละเอียดโดยสรุปของแต่ละยุทธศาสตร์ย่อยนั้น มีดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ย่อยที่ 3.1 ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสได้รับการดูแลอย่างครบวงจร โดยในประเด็นนี้ จะเป็นการให้ความสำคัญกับการที่กรุงเทพมหานคร ต้องมีฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ในเรื่องผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส โดยฐานข้อมูลดังกล่าวมิใช่เป็นเพียงแค่การรวบรวมข้อมูลในลักษณะของการจัดเก็บเอกสาร ไม่ว่าจะเป็นทั้งในรูปแบบการจัดเก็บออนไลน์ หรือจัดเก็บเป็นรูปเล่ม แต่ต้องให้ความสำคัญกับการมีอยู่ของข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจที่รวดเร็ว ผู้บริหารสามารถนำมาใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ รวมไปถึงการใช้ข้อมูลเพื่อตอบรับต่อสถานการณ์เร่งด่วนที่เกิดขึ้น ในส่วนของเจ้าหน้าที่ต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นตัวเลือกประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในแต่ละระดับ และที่สำคัญที่สุด ระบบของการจัดเก็บข้อมูลนั้นต้องมีลักษณะเป็นการจัดเก็บที่เน้นให้เกิดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้จริง ในรูปแบบที่ระบบสามารถนำไปวิเคราะห์ประมวลผลต่อได้ (Machine readable) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อหน่วยการใช้เวลา ต่อการวิเคราะห์ข้อมูล และต่อสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจในกรณีเร่งด่วน ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ย่อยที่ 3.1 นี้ อาจเป็นยุทธศาสตร์ที่กรุงเทพมหานครไม่สามารถดำเนินการได้ แต่เพียงฝ่ายเดียว เนื่องจากที่ผ่านมา ภาครัฐหลายหน่วยงานได้มีการดำเนินการจัดเก็บฐานข้อมูลประชากรดังกล่าว เพื่อการตัดสินใจในเชิงนโยบายอยู่แล้ว สิ่งที่กรุงเทพมหานครควรดำเนินการ คือ การออกแบบชุดข้อมูลที่จำเป็น/ ต้องการ เพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย และดำเนินการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่มีข้อมูลดังกล่าว เพื่อความรวดเร็วในการนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป

ยุทธศาสตร์ย่อยที่ 3.2 เมืองแห่งโอกาสทางสังคม

เป็นยุทธศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนชื่อจากเดิม คือ เมืองแห่งโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยมีสาเหตุมาจากแนวคิดที่ว่า ภายใดยุทธศาสตร์นี้ จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาโอกาส พัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นปัจเจกมากกว่าแนวทางเดิม ที่เน้นไปที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยยุทธศาสตร์ย่อยนี้ มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในเรื่องแรงงาน รวมถึงการพัฒนาระบบการพัฒนาอาชีพ และสวัสดิการ

ยุทธศาสตร์ย่อยที่ 3.3 การศึกษาสำหรับทุกคน

ประเด็นสำคัญสำหรับยุทธศาสตร์ย่อยนี้ คือ การบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งหมดได้ร้อยเรียงผ่านการจัดทำแนวทางการพัฒนาเป้าประสงค์ กลยุทธ์ภายในดังนี้

1. เด็กที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครทุกคน จะต้องได้รับการศึกษาตามความต้องการ และมีการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาต่อให้แก่เด็กในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

2. โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถให้บริการการศึกษาสำหรับผู้เรียนในกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ เน้นการศึกษาสำหรับทุกคนอย่างเป็นระบบ และได้รับบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ

3. โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีคุณภาพ กล่าวคือนักเรียนมีคุณภาพทางการศึกษา

4. นักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะองค์ความรู้ที่มากกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในชั้นเรียน ซึ่งหมายถึง บุคลากรครูในสังกัดกรุงเทพมหานครจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพ เพื่อให้สามารถพัฒนาทักษะใหม่ของนักเรียน

5. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เป็นไปตามสมรรถนะประจำสายงาน เป็นการออกแบบกระบวนการติดตามประเมินผลครูที่เหมาะสม และไม่สร้างภาระทางการบริหารที่กระทบต่อประสิทธิภาพการสอน

6. การบริหารจัดการสถานศึกษา จะเป็นการพัฒนาสถานศึกษาให้เหมาะสมต่อการสร้างองค์ความรู้ในโลกสมัยใหม่

7. ศึกษาและพัฒนาเนื้อหาการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนแต่ละช่วงวัย และกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจต้องดำเนินการสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในช่วงวัยต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

8. การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย มีการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้กรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับความต้องการการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และกรุงเทพมหานครควรพิจารณาความต้องการ หรือสร้างเทรนด์ความต้องการใช้พื้นที่ให้เกิดขึ้น

9. การพัฒนานวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยต้องผนวกรวมกับพื้นที่การเรียนรู้ตามอัธยาศัย และต้องส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ยุทธศาสตร์ย่อยที่ 3.4 สังคมพหุวัฒนธรรม

ประเด็นสำคัญสำหรับยุทธศาสตร์ย่อยนี้ คือ การเป็นเมืองที่ก้าวข้ามวัฒนธรรมตามรูปแบบเดิม ให้ความสำคัญกับความเป็นพหุวัฒนธรรม โดยการเพิ่มกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ชุมความรู้ และสร้างแพลตฟอร์มในการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครที่มีอยู่ ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคมพหุวัฒนธรรม และความหลากหลายทางสังคม สิ่งที่จะควรจะเป็นในยุทธศาสตร์นี้ ได้แก่ ควรเพิ่มการดำเนินการ

ในเชิงรุกต่อกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ได้ กรุงเทพมหานครต้องมีข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็ว และตอบรับกับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ทั้งในเชิงกายภาพและดิจิทัล

ทั้งนี้ เพื่อให้สะท้อนจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์และการวัดผลเชิงยุทธศาสตร์ จึงสามารถสรุปเป้าประสงค์และตัวชี้วัดระดับเป้าประสงค์ในแต่ละยุทธศาสตร์ย่อยของยุทธศาสตร์ที่ 3 ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 เป้าประสงค์ในแต่ละยุทธศาสตร์ย่อยของยุทธศาสตร์ที่ 3

อย่างไรก็ดี ในการทบทวนและปรับตัวชี้วัดของแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุง ในส่วนของยุทธศาสตร์ที่ 3 การลดความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะสำหรับทุกคน โดยมีประเด็นที่สำคัญในแต่ละยุทธศาสตร์ย่อยดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ด้วยเหตุนี้ เป้าหมายสำคัญของการออกแบบและการปรับตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ที่ 3 จึงให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์นี้ ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อให้กรุงเทพมหานครมีระบบการบริหารจัดการประเด็นเรื่องแรงงาน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และรวมถึงด้านอื่น ๆ ทั้งการสำรวจความต้องการด้านต่าง ๆ มุ่งเน้นกระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลจะเป็นรูปแบบเดียว โดยการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อความรวดเร็ว และลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน นอกจากนี้ ยังต้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ได้

2. ผลักดันการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตร ฝึกอบรมแรงงาน และผู้ที่สนใจ ให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมาจากความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

3. การปรับปรุงสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตามแนวคิด Universal design ซึ่งหมายความว่า ทุกคนสามารถเข้าถึงทุกพื้นที่สาธารณะได้อย่างปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และไม่เลือกปฏิบัติต่อเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดในการดำรงชีวิต ในส่วนของเรื่องสวัสดิการสังคมนั้น จะเป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนา ที่ให้กรุงเทพมหานครสามารถออกแบบโครงการ/ กิจกรรม เพื่อรองรับความต้องการที่แตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคมได้

4. การลดความรุนแรง ที่เปรียบเสมือนมาตรการเยียวยาสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบ จากครอบครัว อาจไม่ใช่กิจกรรมในเชิงรุก แต่ก็มีความสำคัญสำหรับผู้ที่มีปัญหา และไม่สามารถ แก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้นได้ภายในระยะเวลาอันสั้น

5. การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครทุกคน โดยทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาตามความต้องการ เป็นการกำหนดเป้าประสงค์ที่ต้องการ ให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาในระบบการศึกษาภาคบังคับแก่เด็กทุกคน เพื่อเพิ่มโอกาส ทางการศึกษาต่อให้แก่เด็กในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

6. การบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับ ทุกกระบวนการและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งการพัฒนาศถานศึกษาให้เหมาะสมต่อการสร้าง องค์ความรู้ในโลกสมัยใหม่ พัฒนาศภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย พัฒนา นวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย อีกทั้ง การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ให้มีสมรรถนะและทักษะใหม่ที่เหมาะสม

7. การให้ความสำคัญแก่กลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียม รวมทั้ง เปิดโอกาสให้สมาชิกของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมมีพื้นที่ในการแสดงตัว สืบทอด และเกิดการยอมรับ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต โดยเป็นการดำเนินการผ่านการสำรวจจุดเด่น หรือค่านิยมวัฒนธรรมของเขต กลุ่มเขต และการส่งเสริมวัฒนธรรมของเขต/ กลุ่มเขต

8. การเปิดพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งในเชิงรูปแบบและลักษณะ กิจกรรมเป็นแนวทางการสร้างเนื้อหาที่เหมาะสม สำหรับการเรียนรู้ในเรื่องของพหุวัฒนธรรม เพื่อให้พร้อมสำหรับการเผยแพร่ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ รวมไปถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ในชั้นเรียน หรือในสถานที่ที่กรุงเทพมหานครกำหนดให้เป็นพื้นที่เรียนรู้สาธารณะ นำไปสู่การส่งเสริม

ให้กลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและปรองดอง เมื่อมีกิจกรรมทุกคน
พร้อมช่วยเหลือกันโดยไม่แบ่งแยก ซึ่งเป็นผลสัมฤทธิ์ปลายทางของการเรียนทางพหุวัฒนธรรม
ข้างต้น

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์ที่ 3 การลดความเหลื่อมล้ำด้วยการบริหารเมืองรูปแบบอารยะ
สำหรับทุกคน ภายใต้แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุงนั้น
จะมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ สร้างความเท่าเทียมในแง่ที่ว่า “จะ ไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อ
ทุกคน ภายใต้เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดในการดำรงชีวิต” โดยการดำเนินการเพื่อให้ได้เป้าหมายข้างต้น
จะต้องดำเนินการผ่านเป้าประสงค์ในยุทธศาสตร์ย่อยแต่ละยุทธศาสตร์ข้างต้น (สำนักยุทธศาสตร์
และประเมินผล, 2564, หน้า 34-41)

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ เป็นคำที่ถูกกล่าวถึงกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร
ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ประเทศ และสากล ปัจจุบันอัตลักษณ์ได้รับความสนใจจากสังคมในฐานะ
ที่เป็นเครื่องมือทางความคิดสำหรับการสร้างความเข้าใจร่วมกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ระหว่างคนในสังคม โดยผ่านการแสดงออกทั้งในระดับบุคคล สังคม วัฒนธรรม เป็นสัญลักษณ์
ในการบ่งบอกให้บุคคล หรือสังคมภายนอกได้รับรู้ถึงภาพลักษณ์ความเป็นตัวตนและวิถีชีวิต
ไม่ว่าจะเป็นมิติของชาติผ่านชนชั้น ศาสนา สถานภาพทางครอบครัว ที่บุคคล หรือองค์กรนั้น
ดำรงอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ความหมายของอัตลักษณ์

ราชบัณฑิตยสถาน (2555, หน้า 3) กล่าวถึงคำว่าอัตลักษณ์ (อ่านว่า อัต-ตะ-ลัก)
ประกอบด้วย คำว่า อัต (อัต-ตะ) หมายถึง “ตน” หรือตัวเอง กับ “ลักษณ์” (ลัก) หมายถึง
สมบัติเฉพาะตัว อัตลักษณ์ ตรงกับภาษาอังกฤษ คำว่า Identity หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะ
ของสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จัก หรือจำได้ เช่น นักร้องกลุ่มนี้ มีอัตลักษณ์ทางเสียง
ที่เด่นมาก ใครได้ยินก็จำได้ทันที สังคมแต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง
โลกาภิวัตน์ทำให้อัตลักษณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนไป เป็นต้น

ไพฑูรย์ มีกุล (2553, หน้า 3) กล่าวว่า อัตลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นเรา
หรือพวกเรา ซึ่งแตกต่างจากเขา พวกเขา หรือคนอื่น อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็น
สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม

มานะ แก้วมาลา (2552, หน้า 17) กล่าวว่า อัตลักษณ์ หมายถึง คุณสมบัติของบุคคล
หรือสิ่งของที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตน เป็นสำนึกที่บุคคลรับรู้และรู้ตัวว่า “เขา” คือใคร

มีลักษณะเป็นอย่างไร มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผน พฤติกรรม และลักษณะนิสัยอย่างไร เหมือน หรือแตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่น สิ่งอื่นอย่างไร บุคคลอาจจะมีอัตลักษณ์หลายอย่าง ในตัวคนเดียวได้ การจะรู้ว่าใครมีอัตลักษณ์อย่างไร จะพิจารณาจากการแสดงออกผ่านภาพตัวตน ความรู้ ตัวตนในรูปของสถานะของบุคคล เพศสภาพ ตำแหน่งหน้าที่ บทบาททางสังคม เป็นต้น ซึ่งเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า เป็นอัตลักษณ์ของปัจเจก หรืออัตลักษณ์ส่วนบุคคล ส่วนการแสดงออก ผ่านสัญลักษณ์อะไรบางอย่างที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจร่วมกัน และการแสดงออกผ่านพิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ตำนาน เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ และปรากฏการณ์ทางสังคม เป็นส่วนที่เรียกว่า อัตลักษณ์ทางสังคม หรืออัตลักษณ์ที่คนในสังคมมีร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558, หน้า 13) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ว่า หมายถึง ลักษณะโดดเด่นที่ดำรงอยู่ในตนเองอย่างต่อเนื่องของแต่ละบุคคล สามารถมองตนเอง ได้หลายแง่มุม ตามหน้าที่ของสมาชิกขององค์กร ซึ่งจะมีบทบาทแตกต่างกันออกไปตามบริบท ทางสังคม เป็นลักษณะเฉพาะและความโดดเด่นของแต่ละบุคคลที่แสดงออก หรือบ่งบอกถึง ความเป็นตัวตนที่แท้จริงของคน ๆ นั้น

Jeffrey (1985 อ้างถึงใน สุภชฌาน์ ศรีเยี่ยม, 2554) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์ว่า เป็นความรู้สึกนึกคิดที่เกี่ยวกับตนเอง และสามารถแสดงออกมาให้เห็นในรูปแบบของพฤติกรรม

Woodward (1997) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่ทำให้เรารู้ตัวเองว่าเรา คือใคร และเราจะดำเนินความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตลอดจนโลกที่แวดล้อมตัวเราอยู่อย่างไร อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่กำหนดทางเดินให้เรา เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า ใครเป็นพวกเดียวกับเรา แต่ส่วนใหญ่แล้ว อัตลักษณ์ จะถูกกำหนดโดยความแตกต่าง ซึ่งอาจมองเห็นได้ในลักษณะของการแบ่งแยกออกจากกัน เช่น อัตลักษณ์ในรูปแบบของความแตกต่างระหว่างชนชาติ หรือความขัดแย้งด้านความเชื่อ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลา คือ เรื่องของ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับสังคม เพราะอัตลักษณ์ที่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือสังคมสร้างขึ้นมา อาจมีรูปแบบที่ไม่เหมือนกัน ต้องแยกแยะพิจารณาในแต่ละประเภท ดังนี้

1. อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal identity) หมายถึง ความเป็นตัวตนของบุคคลใด บุคคลหนึ่ง ในสายตาของสาธารณชน เป็นภาพแห่งการรับรู้ของสังคมเกี่ยวกับปัจเจกนั้น ๆ
2. อัตลักษณ์ส่วนตัว (Ego identity) หมายถึง ความเป็นตัวตนปัจเจกที่ตนเอง มีความรู้สึก มีความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนิยามของบุคคลภายนอก
3. อัตลักษณ์ร่วม (Collective identity) หมายถึง อัตลักษณ์ หรือความเป็นตัวตนที่ถูก สร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกันของสมาชิกภายในกลุ่ม แต่บนพื้นฐานของความเหมือนกัน ย่อมมีความแตกต่างของกลุ่มอื่น มาเป็นตัวกำหนดอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนด้วย

4. อัตลักษณ์ทางสังคม (Social identity) หมายถึง อัตลักษณ์ที่เป็นภาพรวมของกลุ่มคนในสังคมใด สังคมหนึ่ง ซึ่งกินความหมายทั้งอัตลักษณ์ที่คนภายนอกมอบให้ และอัตลักษณ์ที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของสังคม ตามสายตาของคนในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์บุคคล

อัตลักษณ์บุคคลไม่ได้มีลักษณะถาวร แต่มีการก่อตัวและปรับเปลี่ยนตลอดเวลาตามบริบทของเวลาและสถานที่ที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์ การสร้างอัตลักษณ์บุคคล เป็นกระบวนการตลอดทั้งชีวิต (A life long process) โดยเริ่มตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยชรา (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2544) ซึ่งในการสร้างอัตลักษณ์บุคคลนี้ มีความเกี่ยวข้องกับมิติภายในที่ปัจเจกบุคคลรู้จักและรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และมิติภายนอกที่ปัจเจกบุคคลให้และเปลี่ยนแปลง ความหมายเกี่ยวกับตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546, หน้า 5-6) ดังแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์บุคคลดังนี้

1. กระบวนการที่อัตลักษณ์บุคคลกลายเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม และกระบวนการที่สังคมหล่อหลอมอัตลักษณ์บุคคลขึ้นมา มีลักษณะ ดังนี้

1.1 กระบวนการที่เด็กซึมซับเอาค่านิยมผ่านกระบวนการขัดเกลาจากพ่อแม่หรือโรงเรียน (Appropriation)

1.2 กระบวนการที่ค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ผสมเข้ามาในมิติภายในของบุคคล และก่อตัวขึ้นเป็นอัตลักษณ์บุคคล (Transformation)

1.3 กระบวนการที่อัตลักษณ์บุคคลถูกถ่ายทอด หรือแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ (Publication)

1.4 กระบวนการที่ประสบการณ์ในกระบวนการทั้ง 3 ข้างต้น ได้กลายเป็นประสบการณ์สาธารณะผ่านกลไกบางอย่าง เช่น การพิมพ์หนังสืออัตชีวประวัติออกมาจำหน่าย ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวทั้งหมด จะครอบคลุมทั้งส่วนที่บุคคลถูกกำหนดจากสังคม และส่วนที่บุคคลเลือกให้ความหมาย และกระทำภายในกรอบที่ถูกกำหนดด้วย

2. วงจรแห่งวัฒนธรรม (The circuit of culture) กับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์บุคคล กระบวนการสร้างอัตลักษณ์บุคคลดำเนินไปอย่างต่อเนื่องภายใต้วงจรแห่งวัฒนธรรม ซึ่งมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยจุดเริ่มต้นของวงจรนี้ จะเริ่มต้น ณ องค์ประกอบใดก่อนได้ ดังนี้

2.1 การผลิต (Production) คือ การที่บุคคลให้ความหมายและเปลี่ยนแปลงความหมายจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในสถานการณ์และรูปแบบที่หลากหลาย

2.2 การบริโภค (Consumption) คือ การบริโภคทางวัฒนธรรมที่ให้ความหมายจากการสร้างภาพตัวแทน และในการบริโภคนี้อุตสาหกรรมแฟชั่นและแฟชั่นทางสังคมต่างก็หมุนเวียนและมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

2.3 อัตลักษณ์ (Identity) คือ การแสดงออกต่อตนเองเกี่ยวกับคำถามว่า “เราเป็นใคร” “เรารู้สึกอย่างไร” และ “เรารู้สึกร่วมกับกลุ่มไหน”

2.4 กฎระเบียบ (Regulation) คือ ความหมายในทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่ฝังอยู่ในความคิด แต่ก่อรูปเป็นระเบียบปฏิบัติในสังคม (Regulate social practice) ความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

2.5 ภาพตัวแทน (Representation) เป็นการสร้างความหมายผ่านภาษา โดยใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อสารกับผู้อื่น และใช้สัญลักษณ์อ้างอิงถึงความจริง ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

3. อัตลักษณ์องค์กร (Organizational identity) เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์บุคคล จากแนวคิดที่ว่า อัตลักษณ์บุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคมมีความเชื่อมโยงส่งผลซึ่งกันและกัน โดยอัตลักษณ์ทางสังคมมีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์บุคคล คือ อัตลักษณ์ร่วม (Collective identity) ของสมาชิกในองค์กร ผ่านการบัญญัติกฎระเบียบ ข้อบังคับ ธรรมเนียม และประเพณี เพื่อกำหนดอำนาจและบทบาทหน้าที่ของบุคคลภายในองค์กร ซึ่งอัตลักษณ์ร่วมนี้ มีส่วนในการสร้างอัตลักษณ์องค์กร

ทฤษฎีอัตลักษณ์

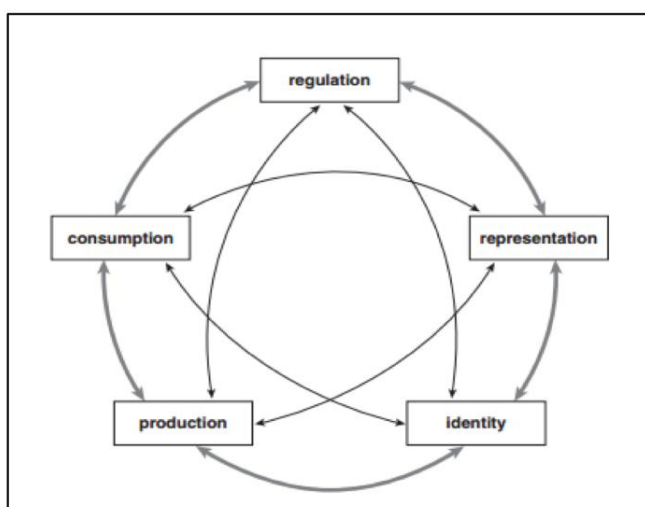
ทฤษฎีอัตลักษณ์ กำเนิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1950-1960 โดยนักปรัชญา 3 ท่าน คือ เจ.เจ.ซี. สมาร์ท ยู.ที.เพลส และเฮร์เบิร์ต ฟิลด์ (J.J.C. Smart, U.T. Place and Herbert Feigl) ทฤษฎีนี้อาศัยกรอบแนวคิดในช่วงศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา เน้นการวิจัยสมัยใหม่ที่มองระบบการทำงานของสมอง ซึ่งแบ่งหน้าที่ออกเป็น 2 ส่วน อีกทั้งเป็นการมองว่า สมองแต่ละส่วนจะทำหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น สมองส่วนที่ทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวด เกิดจากสมองส่วนกลาง และจะเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ จากแนวคิดดังกล่าว จึงเกิดประโยคที่ว่า “สมอง คือ จิตใจ” นั่นคือที่มาของแนวคิด เรื่อง อัตลักษณ์

คำว่า “อัตลักษณ์” (Identity) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Identitas ซึ่งหมายถึงลักษณะเฉพาะ และสิ่งที่เป็นสมบัติของคน หรือสิ่งหนึ่ง สิ่งใด ที่ทำให้สิ่งนั้นเกิดโดดเด่นขึ้นมา หรือมีแตกต่างจากสิ่งอื่น ๆ และในปัจจุบัน พบว่า มีการใช้คำว่าอัตลักษณ์ เข้ามาแทนที่คำว่าเอกลักษณ์ เพราะว่า ปัจจุบันนี้ สามารถมีได้หลายอัตลักษณ์ ขณะเดียวกันนั้น ความหมายของอัตลักษณ์อาจเปลี่ยนแปลงเลื่อนไหลไปตามบริบท มิได้หมายถึงคุณสมบัติเฉพาะตัวอีกต่อไป อัตลักษณ์เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉัน คือ ใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจาก

การปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) ในตัวเรา และพื้นฐานของการเลือกบางอย่างนั้น คือ เราจะต้องแสดงตน หรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตน คือ การระบุได้ว่า เรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่ง และมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ“ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น นอกจากนี้ อัตลักษณ์มีความหมายเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อและสัมพันธ์กับสังคมซึ่งสังคมกำหนดบทบาท หน้าที่ และคุณค่าที่ติดตามมากับหลากหลายปัจจัย อาทิ ความเป็นสามี-ภรรยา หรือความเป็นศิษย์-อาจารย์ อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของสัญลักษณ์อีกด้วย (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546)

อัตลักษณ์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล (Individual identity) และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม (Collective identity) ในระดับปัจเจกบุคคล บุคคลหนึ่งอาจมีได้หลายอัตลักษณ์อยู่ในตัวเอง เช่น เพศ ชาติ ลำดับชั้นทางสังคม อาชีพ เป็นต้น ส่วนอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มนั้น ถูกสร้างขึ้นโดยพื้นฐานของความเหมือนกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งบนพื้นฐานของความเหมือนกันของกลุ่ม ย่อมมีความแตกต่างกับกลุ่มอื่น มาเป็นตัวกำหนดความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนด้วย (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2547)

Hall (1996) อธิบายลักษณะของอัตลักษณ์ว่า ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นลอย ๆ แต่ก่อรูปขึ้นมาภายใต้วัฒนธรรม ณ ช่วงเวลาใด เวลาหนึ่ง โดยที่วัฒนธรรมก็เป็นสิ่งถูกประกอบสร้างทางสังคม (Social construct) และ ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว หากแต่ว่า เป็นวงจรซึ่งมีผู้เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of culture)

ภาพที่ 6 วงจรแห่งวัฒนธรรมกับการสร้างอัตลักษณ์

ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity theory) ถือเป็นทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Social psychological theory) ที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมตามบทบาทของบุคคล เช่นคอล สไตรเกอร์ (Sheldon Stryker) ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาทฤษฎีอัตลักษณ์ โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามบริบททางสังคมวิทยานบนพื้นฐานทัศนภาพโครงสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม (Structural symbolic-interactionist perspective) โดยวัตถุประสงค์ของทฤษฎี คือ เพื่ออธิบายพฤติกรรมการเลือกแสดงบทบาท ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ระหว่าง “สังคม” และ “ตัวตน” ของบุคคล โดยมีโครงสร้างทางสังคมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นตัวกำหนด หรือควบคุมการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีนี้อาศัยข้อตกลงเบื้องต้นตามกรอบแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม 3 ประการ ดังนี้ (Stryker, 1991)

ประการที่ 1 มนุษย์เป็นทั้งผู้กระทำและผู้ตอบสนองต่อการกระทำ

การกระทำและการตอบสนอง ขึ้นอยู่กับการให้ความหมาย หรือตีความสถานการณ์นั้น ๆ ความหมายที่บุคคลสร้างมโนภาพแห่งตน เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อการเป็นผู้กระทำ หรือผู้ตอบสนอง การกระทำ มโนภาพแห่งตนขึ้นอยู่กับการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และการตอบสนองการกระทำที่คนอื่นมีต่อตน

จากข้อตกลงดังกล่าว สามารถอธิบายพฤติกรรมทางสังคมได้ว่า สังคมเป็นตัวก่อให้เกิดตัวตน และตัวตนเป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรมทางสังคม ในทำนองกลับกัน พฤติกรรมทางสังคมส่งผลต่อตัวตนและสังคม ส่วนตัวตนก็ส่งผลต่อสังคมด้วย เช่นกัน นอกจากนี้ โครงสร้างสังคมยังมีความซับซ้อนในระดับกลุ่มชุมชน องค์กร และสถาบัน ในขณะที่บุคคลในสังคมก็มีความแตกต่างกัน ทั้งในแง่ของระดับทางสังคม อายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรืออื่น ๆ ขอบเขตของสังคมจึงมีลักษณะหลากหลายและเกี่ยวโยงซ้อนกัน ทั้งในเชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactionally) หน้าที่ (Functionally) และลำดับความสำคัญ (Hierarchically) ซึ่งบางครั้งส่วนต่าง ๆ เหล่านี้อาจมีทั้งการพึ่งพิงกัน หรือขัดแย้งกัน ส่วนต่าง ๆ ที่แตกต่างกันของสังคมจึงมีผลกระทบต่อบุคคล โดยทำให้เกิดตัวตนแบบต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับคน หรือกลุ่มต่าง ๆ ที่มาปฏิสัมพันธ์กับบุคคลนั้น ๆ

ทฤษฎีอัตลักษณ์ได้นำแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม มาใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคล โดยให้ความสำคัญกับการเลือกบทบาท (Role choice behavior) เป็นผลที่เกิดจากความเด่นของอัตลักษณ์ (Identity salience) ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของตัวตน (Self) ในขณะที่ความผูกพันต่อบทบาท (Commitment) ส่งผลต่อความเด่นของอัตลักษณ์ โดยแนวคิดในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความผูกพันต่อบทบาท (Commitment)

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อบทบาท

Stryker (1991) กล่าวว่า ความผูกพันต่อบทบาทมีพื้นฐานมาจากเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วม โดยทั่วไปประกอบไปด้วยเครือข่ายทางสังคมที่สลับซับซ้อน ในขณะเดียวกัน แต่ละเครือข่ายก็ประกอบด้วยบุคคลที่ดำเนินชีวิตและมีการติดต่อสัมพันธ์กันตามตำแหน่งทางสังคม และการปฏิบัติตามบทบาท ดังนั้น ความผูกพันกับเครือข่ายทางสังคมอันใดอันหนึ่ง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายนั้น ต้องแสดงบทบาทของตน โดยการแสดงอัตลักษณ์เฉพาะสำหรับเรื่องนั้นออกมา ในการติดต่อสัมพันธ์ต่อกัน จนถึงขั้นที่ว่า ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างกันในเรื่องนั้น ขึ้นอยู่กับการทำตนเป็นคนแบบหนึ่ง บุคคลก็มีความผูกพันที่ต้องเป็นคนแบบนั้น การวัดความผูกพัน วัดได้จากการที่บุคคลลงทุนสละความสัมพันธ์ที่มีความหมายกับใคร ๆ ในเครือข่ายอื่น เพื่อไปมีพฤติกรรมตามแบบของเครือข่ายที่ตนเลือก จึงสามารถกล่าวได้ว่า ความผูกพันต่อบทบาทเป็นสาเหตุให้เกิดความเด่นของอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่ง

1.2 กระบวนการของความผูกพันต่อบทบาท

Burke and Reitzes (1991) กล่าวว่า ความผูกพันต่อบทบาท เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอัตลักษณ์ ในฐานะที่เป็นกระบวนการควบคุมพฤติกรรมโดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กระบวนการดังกล่าว ประกอบด้วย การรับรู้การประเมินค่าจากผู้อื่น ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า และลักษณะทางอัตลักษณ์ของบุคคล โดยพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกอย่างมีแบบแผนค่อนข้างถาวรนั้น เป็นผลลัพธ์ของความสอดคล้องระหว่างการรับรู้ การประเมินค่าจากผู้อื่น และลักษณะทางอัตลักษณ์ของบุคคล ความผูกพันเป็นผลรวมของพลังผลักดันต่าง ๆ ที่มีต่อบุคคล ในการที่จะรักษาความสอดคล้องกันระหว่างคุณลักษณะทางอัตลักษณ์และการรับรู้ การประเมินค่า ถ้าพลังผลักดันมีน้อย หรืออ่อนแอ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่เปลี่ยนการรับรู้ การประเมินค่าจากผู้อื่น ให้สอดคล้องกับลักษณะทางอัตลักษณ์ของเขา ในทางกลับกัน ถ้าบุคคลมีความผูกพันต่อบทบาทมาก การรับรู้ การประเมินค่า มีแนวโน้มที่ประกอบไปด้วยความหมายร่วมกัน ซึ่งยืนยันและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการรับรู้ การประเมินค่าส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่บุคคลแสดง จึงคาดหวังว่า ความหมายของพฤติกรรมที่บุคคลแสดงสอดคล้องกับความหมายตามอัตลักษณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับความผูกพันที่บุคคลนั้นมีต่ออัตลักษณ์นั้น ๆ โดยที่ความสอดคล้องมาก หรือน้อย ขึ้นอยู่กับว่า บุคคลมีความผูกพันต่ออัตลักษณ์นั้นมาก หรือน้อย

1.3 หลักพื้นฐานของความผูกพันต่อบทบาท

ความผูกพันต่อบทบาท เป็นหนึ่งในพลังผลักดันกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ สิ่งที่เป็นพื้นฐานร่วมกันของความผูกพันต่อบทบาท คือ การได้รับรางวัลและความผูกพันทางจิตใจ สำหรับความผูกพันต่อบทบาท ซึ่งเป็นพลังผลักดันที่สำคัญที่รักษาความสอดคล้องระหว่างการรับรู้ การประเมินค่า และลักษณะทางอัตลักษณ์ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า หากบุคคลได้รับรางวัล หรือ มีความผูกพันทางใจกับคนอื่น ๆ ในการรักษาอัตลักษณ์ ก็จะมีแนวโน้มที่ระดับความผูกพัน ต่ออัตลักษณ์นั้น มากกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้รับรางวัล หรือ ไม่มีความผูกพันทางจิตใจกับคนอื่น ๆ

1.4 ผลของความผูกพันต่อบทบาท

บุคคลที่มีความผูกพันต่ออัตลักษณ์ตามบทบาทสูง จะมีความพยายามที่จะธำรง รักษาการรับรู้ การประเมินค่าที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตน ในทางตรงกันข้าม หากบุคคล มีความผูกพันต่ออัตลักษณ์ตามบทบาทต่ำ ก็จะไม่มีความพยายามในการรักษาความสอดคล้องระหว่างการรับรู้ การประเมินค่า และลักษณะทางอัตลักษณ์ ทำให้มีความสอดคล้องกันน้อย ระหว่าง การให้ความหมายของอัตลักษณ์ และการให้ความหมายของพฤติกรรมตามบทบาท

ประการที่ 2 ความเด่นของอัตลักษณ์ (Identity salience)

ความเด่นของอัตลักษณ์ พัฒนามาจากความหลากหลายแ่งมุมของตัวตน ประกอบด้วย ชุดของอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันจำนวนมาก มีศักยภาพที่มีอัตลักษณ์จำนวนมากตามบทบาท ต่าง ๆ ที่ตนครอบครองอยู่ โดยอัตลักษณ์มีลักษณะ 2 ประการ คือ 1) การที่บุคคลมอบตำแหน่ง อันใดอันหนึ่ง ทางสังคมให้ตัวเรา 2) ตัวเรายอมรับตำแหน่งที่บุคคลอื่นมอบให้ ในแง่นี้ อัตลักษณ์ จึงเป็นการรู้คิดเกี่ยวกับตน ที่เกี่ยวกับบทบาทและตำแหน่งในระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ของบุคคล เช่น อัตลักษณ์ความเป็นครู อัตลักษณ์ความเป็นมารดา เป็นภรรยา เป็นลูก เป็นต้น

นอกจากนี้ อัตลักษณ์ที่บุคคลมีอยู่ ผันแปรไปตามความเด่นที่ถูกจัดวางตามลำดับ ความเด่น ซึ่งความเด่นของอัตลักษณ์อันใดอันหนึ่ง จะถูกนำมาใช้ หรือไม่ใช้ ขึ้นอยู่กับ ความน่าจะเป็นตามสถานการณ์ต่าง ๆ จึงสรุปได้ว่า การเลือกแสดงพฤติกรรมอย่างใด อย่างหนึ่ง ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งความเด่นของอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทนั้น ๆ

ประการที่ 3 พฤติกรรมการเลือกบทบาท (Role choice behavior)

พฤติกรรมการเลือกบทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามอัตลักษณ์ที่มีความเด่นที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ พฤติกรรมการเลือกบทบาท จึงเป็นผลลัพธ์ของความเด่น ของอัตลักษณ์ตามบทบาทที่บุคคลเลือกและแสดงออกมา เรียกว่า พฤติกรรมปฏิบัติหน้าที่ ตามบทบาท โดยบุคคลจะประเมินตนเองและแสดงพฤติกรรมออกมา กระบวนการประเมินนี้ สะท้อนถึงคุณค่าในตนเองเกี่ยวกับบทบาทเฉพาะของบุคคล ทั้งนี้ การปฏิบัติตนตามบทบาท

จะประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญกับความเด่นของอัตลักษณ์ ดังนั้น การอธิบายพฤติกรรมของบุคคลตามกรอบทฤษฎีอัตลักษณ์ จึงอธิบายได้ด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง ความผูกพัน ความเด่นของอัตลักษณ์ และการเลือกบทบาท โดยที่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการรู้คิด (Cognition) ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าความผูกพันที่เป็นเรื่องของการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)

ความสำคัญของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์มีความสำคัญ เนื่องจากการสร้างสัญลักษณ์เพื่อแสดงความเป็นตัวตน ผ่านการปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมต่อระหว่างความเป็นปัจเจกกับบทบาทหน้าที่ และระบบที่สังคมกำหนด เช่น ความเป็นพ่อ แม่ อัตลักษณ์มีหน้าที่สร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อจัดระเบียบสิ่งที่กำหนดขึ้น ในขณะเดียวกัน ทำหน้าที่แบ่งแยก กีดกัน สรรพสิ่งที่มีคุณลักษณะแตกต่างออกไปนอกกรอบ (ธงชัย สมบูรณ์, 2549) นอกจากนี้ ยังพบว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญในมิติอื่น ดังนี้

1. อัตลักษณ์ เป็นหัวใจของชีวิตสังคม ทำให้ชีวิตสังคมมีความหมาย การรู้ว่า เราเป็นใคร คนอื่นเป็นใคร มีความเหมือน หรือความต่างอย่างไร ทำให้การติดต่อสัมพันธ์กัน จนก่อให้เกิด วัฒนธรรม ในขณะที่อัตลักษณ์เป็นลักษณะร่วมกันที่ช่วยเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หากสังคมมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์ ส่งผลให้เกิด ความรุนแรงในสังคม
2. อัตลักษณ์จะช่วยบ่งบอกถึงความแตกต่างและจัดการความแตกต่าง เพื่อแยกแยะ สิ่งที่เหมือนกัน และที่ไม่เหมือนกัน
3. อัตลักษณ์ ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว
4. อัตลักษณ์ เป็นตัวช่วยในการเชื่อมโยงให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม พหุลักษณะ ภายใต้ความแตกต่างของอัตลักษณ์ใหม่ในสังคมปัจจุบันกับอัตลักษณ์ดั้งเดิม (มานะ แก้วมาลา, 2552)

จะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม รวมไปถึงเป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เนื่องจาก สมาชิกของสังคมมีการปรับตัวซึ่งกันและกัน ตลอดจนการเคารพถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

Harris and Sipay (1979, p. 66) ได้กล่าวถึงหน้าที่หลักของโรงเรียน โดยวิเคราะห์หน้าที่ ของโรงเรียนให้สัมพันธ์กับกิจกรรม 2 ประเภท คือ กิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับผู้เรียน และกิจกรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับการเรียนการสอน ซึ่งหน้าที่หลักของการบริหารโรงเรียนมี 5 ประการ คือ

1. หน้าที่ทางด้านนิเทศการศึกษา
2. หน้าที่ด้านการสอน
3. หน้าที่ด้านธุรการ
4. หน้าที่ทางด้านพัฒนาบุคคล
5. หน้าที่ทางด้านการบริหารทั่วไป

งานวิชาการ ถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ ดังมาตราต่อไปนี (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

มาตรา 24 จัดกระบวนการเรียนรู้

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ทุกรูปแบบ

มาตรา 26 จัดการประเมินผู้เรียน

มาตรา 27 จัดทำสาระหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว

มาตรา 30 พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

มาตรา 48 จัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน

มาตรา 66 พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้เรียน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) เป็นแนวคิดในการบริหารโรงเรียน ที่ริเริ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกระแสการบริหารแนวใหม่ในทางธุรกิจ ที่เน้นความพึงพอใจของผู้รับบริการ และผลักดันให้มีการกระจายอำนาจไปสู่หน่วยปฏิบัติให้มากที่สุด ในทางการศึกษา ได้มีกระแสการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการกระจาย

อำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา และให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เมื่อประเทศไทยมีนโยบายปฏิรูปการศึกษา โดยได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษา ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 การดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมาย การปฏิรูปการศึกษาเริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้น เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ และการให้ประชาชนและสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งให้การจัดการศึกษามีคุณภาพสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด แนวทางดังกล่าว เป็นหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) โดยหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

หลักการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป หลักการมีส่วนร่วม ได้กำหนดให้การบริหารสถานศึกษายึดหลักการให้สังคมและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยบริหารในรูปแบบบุคคล เรียกว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ตามมาตรา 40 มีตัวแทน 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ มีบทบาทหน้าที่กำหนดนโยบาย และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น รายงานผลการจัดการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และมีอำนาจหน้าที่อื่นที่ได้รับการกระจายอำนาจจากส่วนกลางใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

ความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน นอกจากจะยึดหลักการของ SBM และแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแล้ว เงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญประการหนึ่งคือ กฎ ระเบียบที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ จะต้องมีความชัดเจน นำไปปฏิบัติได้ และจะต้องสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคณะกรรมการบริหารการศึกษา ต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเอง เพื่อให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีประสิทธิภาพสูงสุด นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

การบริหารสถานศึกษา

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 43) ได้ให้ความหมายของการบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยการใช้กระบวนการในการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน การติดต่อ การประเมินผล และการปฏิบัติงาน เป็นต้น

สัมมา รัตนชัย (2553, หน้า 95) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรม หรือกระบวนการต่าง ๆ ที่มีความร่วมมือของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีการวางแผน การวินิจฉัย สั่งการ การควบคุมและการจัดการ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษา

นพพงษ์ บุญจิตราคูล (2557, หน้า 3) ได้ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหาร เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ อย่างหนึ่ง อย่างใด หรือหลายอย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ และใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

ขอบข่ายการบริหารและการจัดการสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหาร และการจัดการสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยแต่ละด้านมีขอบข่าย ดังนี้

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการ เป็นงานหลัก หรือภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งกระจายอำนาจให้สถานศึกษา มากที่สุด โดยมีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

- 1.1 การวางแผนงานด้านวิชาการ
- 1.2 การพัฒนา หรือดำเนินการให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
- 1.3 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 1.4 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
- 1.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

- 1.6 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- 1.7 การวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 1.9 การนิเทศการศึกษา และการแนะแนวทางการศึกษา
- 1.10 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 1.11 การส่งเสริมด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.12 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 1.13 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 1.14 การจัดทำระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 1.15 การคัดเลือกหนังสือเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
- 1.16 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
2. ด้านการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยมีขอบข่ายการบริหารงบประมาณ ดังนี้

 - 2.1 การจัดทำแผนงบประมาณ
 - 2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ
 - 2.3 การอนุมัติใช้-จ่ายเงินงบประมาณ
 - 2.4 การโอนและเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
 - 2.5 การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
 - 2.6 การตรวจสอบ ติดตาม และรายงานผลการใช้งบประมาณ
 - 2.7 การตรวจสอบ ติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน
 - 2.8 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 2.9 งานกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
 - 2.10 การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 - 2.11 การเบิกเงินจากคลัง การนำเงินส่งคลัง
 - 2.12 การรับ การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
 - 2.13 การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานการเงิน และงบการเงิน
 - 2.14 การจัดทำบัญชี ทะเบียน และรายงาน
 - 2.15 การวางแผนพัสดุ การจัดหาพัสดุ การควบคุมดูแลบำรุงรักษา

2.16 การกำหนดรูปแบบรายงาน หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์/ สิ่งก่อสร้าง

2.17 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ

2.18 การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองต่อภารกิจของสถานศึกษา โดยมีขอบข่ายการบริหารงานบุคคล ดังนี้

3.1 การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง

3.2 การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3 การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.4 การเลื่อนขั้นเงินเดือน

3.5 การลาทุกประเภท

3.6 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.7 วินัยและการรักษาวินัย

3.8 การออกจากราชการ

3.9 การขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

3.10 การส่งเสริมประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.11 การส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติ

3.12 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ

3.13 การส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม

3.14 การส่งเสริม สนับสนุนการขอรับใบอนุญาต และการต่อไปประกอบวิชาชีพครู

4. ด้านการบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไป เป็นงานที่ให้บริการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน และอำนวยความสะดวกทั้งประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลการดำเนินงานของโรงเรียนต่อสาธารณชน โดยมีขอบข่ายการบริหารทั่วไป ดังนี้

4.1 การพัฒนาระบบและเครือข่ายการศึกษา

4.2 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

4.3 การวางแผนการบริหารงานการศึกษา

4.4 งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน

4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

- 4.6 การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 4.7 งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 4.8 การดำเนินงานธุรการ
- 4.9 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 4.10 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4.11 การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
- 4.12 การดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- 4.13 การจัดทำสำมะโนผู้เรียนและการรับนักเรียน
- 4.14 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และ

ตามอรรถาธิบาย

- 4.15 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4.16 การส่งเสริมกิจการนักเรียน
- 4.17 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 4.18 การส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรและหน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 4.19 การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- 4.20 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 4.21 การบริการสาธารณะ
- 4.22 การจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้ มี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา เพราะผู้บริหารจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้ประสานงาน และสร้างความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการบริหารสถานศึกษา เป็นวิธีการ หรือแนวทางที่ทำให้การดำเนินงานบริหารจัดการสถานศึกษาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

Jesse (1999) ได้สรุปกระบวนการบริหารการศึกษาต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดแผนงานและโครงการไว้ล่วงหน้า
2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ในหน่วยงาน

ให้ชัดเจน

3. การสั่งการ (Directing) คือ การพิจารณาสั่งการและมอบหมายงาน
4. การประสานงาน (Coordinating) คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน

และตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงาน

การควบคุมงาน (Controlling) เป็นการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

Koontz and Odinnell (2001) ได้สรุปกระบวนการบริหารสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ และการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. การจัดองค์การ (Organizing) การจัดองค์การที่ดี ประกอบด้วย การนำปัจจัยทางการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหาร ที่จะทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การจัดองค์การ จึงหมายถึง การนำเอาทรัพยากรการบริหารทุกประเภทมาบูรณาการเพื่อดำเนินการเพื่อให้แผนงานดำเนินไปได้ด้วยดี

3. การจูงใจ (Motivating) การจูงใจ จะช่วยให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจูงใจในที่นี้ หมายถึง การอำนวยความสะดวก (Directing) การติดต่อสื่อสาร (Communicating) และการเป็นผู้นำในการดำเนินการ (Leading)

4. การควบคุม (Controlling) เป็นการติดตามและประเมินผล เพื่อเทียบผลการปฏิบัติงานกับแผนที่ได้กำหนดไว้ว่า มีความเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังมากน้อยเพียงใด

รูปแบบระบบสังคมสำหรับสถานศึกษา

Hoy and Miskel (2013) ได้เสนอแนวคิดรูปแบบระบบสังคมสำหรับสถานศึกษา (Social-system model for school) ซึ่งเป็นแนวคิดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษา ภายใต้ข้อสันนิษฐานที่ว่า ระบบสังคมเป็นระบบเปิดทั่วไป ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลในสถานศึกษา แนวคิดดังกล่าว สามารถนำมาปรับและวางแผนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านของปัจเจกบุคคล สิ่งแวดล้อม เครือข่ายทางสังคม ตลอดจนวัฒนธรรม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. โครงสร้าง (Structure) ในสถานศึกษา โครงสร้างถูกกำหนดด้วยบทบาทของระบบราชการ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ภายใต้บทบาทหน้าที่ กฎระเบียบทางราชการ และสายบังคับบัญชา

2. ปัจเจกบุคคล (Individual) ได้แก่ ความต้องการ เป้าหมาย ความเชื่อ และการตระหนักรู้ของบุคคลในสถานศึกษา ที่มีความแตกต่างกัน

3. วัฒนธรรม (Culture) เป็นความสัมพันธ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาระหว่างความต้องการบทบาททางราชการ กับความต้องการทำงานของแต่ละบุคคล ในรูปของค่านิยมร่วม ปทัสถาน ความเชื่อ และวิถีทางความคิด

4. การเมือง (Politics) เป็นการก่อเกิดอำนาจอันชอบธรรมอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จากโครงสร้างวัฒนธรรมและความเป็นปัจเจกบุคคลของคนในสถานศึกษา ภายใต้การปฏิสัมพันธ์กัน

5. การสอนและการเรียนรู้ (Teaching and learning) ทุกสถานศึกษาถือว่าการสอนและการเรียนรู้ เป็นพันธกิจหลักและกระบวนการสำคัญของสถานศึกษา ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ และพฤติกรรมที่ได้จากการสอน

6. สิ่งแวดล้อม (Environment) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและกิจกรรมของสถานศึกษา ได้แก่ กฎหมาย เศรษฐกิจ การเมือง ภูมิประเทศและเทคโนโลยี รวมไปถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholder) เช่น ผู้ปกครอง สมาคม หน่วยงานบังคับบัญชา บุคลากรของสถานศึกษา เป็นต้น

7. ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นผลมาจากพฤติกรรมของสถานศึกษาที่มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นพลวัตร ซึ่งหมายถึง โครงสร้าง ปัจเจกบุคคล วัฒนธรรมและการเมือง ที่สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานของสถานศึกษา จะเป็นตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา

8. การสะท้อนกลับภายใน (Internal feedback loops) ในสถานศึกษาทั้งโครงสร้างสถานศึกษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในสถานศึกษาทั้งสิ้น การสะท้อนกลับภายในที่เหมาะสมจะช่วยเสริมแรงทางบวก และลดการเสริมแรงทางลบได้

9. การสะท้อนกลับภายนอก (External feedback loops) พฤติกรรมในสถานศึกษา จะช่วยให้เกิดการสะท้อนกลับภายนอกได้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมชุมชนจะมีอิทธิพลทางตรงต่อเป้าหมายของสถานศึกษา และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความต้องการของปัจเจกบุคคล

การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลัก ถือเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษา คุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการจึงถือเป็นงานหลัก และเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมในสถานศึกษา

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 3) ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

สันติ บุญภิรมย์ (2553, หน้า 22) ได้กล่าวถึงความหมายการบริหารงานวิชาการ คือ การบริการกิจกรรมทุกชนิด ทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการบริหารสิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป

สมาน อัสวภูมิ (2553, หน้า 28) ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการเพื่อให้พันธกิจการบริหารด้านวิชาการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุความมุ่งหมายการศึกษาที่กำหนด ซึ่งมีขอบเขตการบริหาร 5 งาน คือ 1) การวางแผนวิชาการ 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การจัด การเรียนการสอน 4) การนิเทศและการพัฒนาการเรียนการสอน และ 5) การประเมินผลงาน ทางวิชาการ

Gorton (1983) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกชนิด ในสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนของนักเรียน ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งได้แก่ งานด้านหลักสูตร การจัดแผนการเรียน การจัดการ การเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ การวัดผลและประเมินผล รวมถึงการนิเทศการสอน

วัตถุประสงค์การบริหารวิชาการ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้อง กับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียน เป็นสำคัญ ได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

ความสำคัญของการบริหารวิชาการ

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554, หน้า 26) ได้กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน มีขอบข่ายกว้างขวาง ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกระจายอำนาจ ในการบริหารงานวิชาการอย่างชัดเจน มีการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบ ต้องเป็นผู้นำ ทางวิชาการ สามารถปฏิบัติงาน ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 15) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของ การบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาประเภทใด มาตรฐาน และคุณภาพของสถานศึกษา จะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรม การเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรง หรือทางอ้อม ก่ออยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2554, หน้า 30) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญ ของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุน ให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum) โดยมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นการกิจสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ต้องประสานและร่วมมือกันพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน จึงจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ใน หลักสูตร

หลักการบริหารงานวิชาการ

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการนั้น มีหลัก ในการบริหาร คือ

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยไม่เพิ่ม การลงทุน นั่น คือ นักเรียน นักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ลาออกกลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียน นักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณภาพ และการจัดการได้

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554, หน้า 26) ได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ต้องอาศัยหลักการและวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมด้วย
2. มุ่งส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้
4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้
5. มุ่งส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้เสนอว่า การบริหารวิชาการจะต้องมีหลักการและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ดังนั้น หลักการเบื้องต้นของการบริหารวิชาการจึงต้องมีความชัดเจนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้เป็นไปตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม
2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้
4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ขอบข่ายงานบริหารวิชาการ

Campbell, Corbally, and Nystrand (1997) กล่าวว่า งานของหัวหน้าสถานศึกษาด้านวิชาการ ต้องวางแผนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของสถานศึกษา
2. การกำหนดโปรแกรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย
3. การพัฒนาและการนำหลักสูตรของชาติไปใช้
4. การเลือกใช้และเตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียน
5. การประเมินผลการสอน

Kimbroug and Nunnery (1988, pp. 51-58) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย

1. การกำหนดนโยบายและหลักการให้ชัดเจน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. การจัดระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมาย
4. การจัดองค์กรของการเรียนการสอน
5. การประเมินผล
6. การจัดหาสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน

Robinson and Aronica (2015) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย

1. การกำหนดนโยบาย โดยคำนึงถึงบริบทความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ โดยตั้งเป้าหมายไว้กว้าง ๆ ซึ่งเป็นเป้าหมายพื้นฐาน 4 ประการ คือ เป้าหมายของปัจเจกบุคคล เป้าหมายทางวัฒนธรรม เป้าหมายทางสังคม และเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สะท้อนหลักคิดที่ว่า การศึกษามีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโลกรอบตัว และพรสวรรค์ที่อยู่ในตัวเขา เพื่อที่จะสามารถกลายเป็นปัจเจกบุคคลที่รู้สึกเต็มเต็ม พร้อมทั้งเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
2. การบริหารจัดการ เป็นการทำให้ระบบและทรัพยากรมีความพร้อม และเพียงพอสำหรับการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ทั้งนี้ ภายใต้มุมมองใหม่ จึงให้ความสำคัญกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องขับเคลื่อนผ่านผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ และการปฏิบัติให้เกิดผล เช่น การเปลี่ยนแปลงแนวคิดโครงสร้างองค์กร จากลักษณะแผนผังองค์กรแบบเดิม ๆ เป็นโครงสร้างองค์กรที่มีความเป็นชีวิต และยืดหยุ่นกับบริบทของวัฒนธรรมและสถานประกอบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลและมีความยืดหยุ่นสูง เป็นต้น

3. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนทำหน้าที่ที่กว้างและลึกกว่าเดิม จากการเป็นสิ่งที่เอื้อการเรียนรู้ ยังทำหน้าที่เป็นอีกหนึ่งกลไกที่ให้ความรู้และประสบการณ์กับผู้เรียน ในฐานะครูคนที่ 3 (The third teacher) และจากการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในภาพกว้างแล้ว ยังลงลึกถึงการตอบสนองความต้องการที่แตกต่างของบุคคล สภาพแวดล้อมในเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก และสังคมแห่งการเรียนรู้ ในการเอื้ออำนวยการจัดการเรียนรู้ของครู

4. หลักสูตรและการสอน หลักสูตรและการสอนเป็นงานด้านการบริหารส่วนวิชาการของโรงเรียน ที่มีหน้าที่กำหนดโครงสร้าง เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ตามเป้าหมายของโรงเรียน หลักสูตรควรมีความสมดุลระหว่างเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม นอกจากหลักสูตรที่สมดุล จะช่วยกำหนดขอบข่ายของสิ่งที่นักเรียนทุกคนควรเรียนเหมือนกันแล้ว ยังช่วยตอบสนองความสนใจของนักเรียนรายบุคคลได้ด้วย การแบ่งเนื้อหาควรมีลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ หรือการบูรณาการความรู้จากวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ไม่ควรกำหนดหลักสูตรแยกตามสาระวิชาเหมือนเดิม โดยพิจารณาหลักสูตรจาก 4 แกมม คือ โครงสร้าง เนื้อหา วิธีการเรียนรู้ และบรรยากาศในการเรียน เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เชื่อมโยงกับการสอน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน จากแนวคิดเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นข้อมูลและข้อเท็จจริง และมีครูเป็นคนป้อนข้อมูลให้กับนักเรียนทั้งชั้น โดยตรง ในขณะที่การสอนแบบก้าวหน้า จะเน้นที่การเรียนรู้โดยการให้นักเรียนเป็นผู้ค้นพบ

5. การพัฒนาครู ครูเป็นบุคคลสำคัญในการจัดการศึกษา หัวใจของการพัฒนาการศึกษาที่แท้จริง คือ การสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียน ครูควรเป็นทั้งผู้จัดประสบการณ์ และเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การพัฒนาครู จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างทักษะความรู้ และสมรรถนะของครู จึงสามารถจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. มาตรฐานและการประเมินผล การกำหนดมาตรฐานและการประเมินผลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน และครอบคลุมความสามารถของผู้เรียน

7. การมีส่วนร่วมของชุมชน ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรอบตัวเด็ก ได้แก่ บ้าน โรงเรียน และชุมชน ที่ร่วมมือกันจัดการศึกษาให้กับนักเรียนและบุตรหลาน โดยที่ความสัมพันธ์นั้น มีลักษณะ 2 ทาง และให้ประโยชน์ โดยมองเห็นคุณค่าร่วมกัน จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่มีความลึกซึ้ง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ยังผลให้เกิดพลังที่ช่วยขับเคลื่อนไปพร้อมกัน ในการบริหารการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ในการพัฒนานักเรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายของงานวิชาการ โดยสรุป ประกอบด้วยงานหลัก ๆ ต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอน

2.2 การจัดชั้นเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน

2.4 การจัดแบบเรียน

2.5 การนิเทศการสอน

2.6 การวัดและประเมินผล

3. การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด

สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554, หน้า 32-33) ได้แบ่งขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนไว้ทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 3) การบริหารการจัดการเรียนรู้ 4) การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน 5) การวัดประเมินผลการเรียนรู้ 6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 8) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ และ 9) การประกันคุณภาพการศึกษากับงานวิชาการ

1. การวางแผนงานวิชาการ เป็นการรวบรวมข้อมูลและสถิติการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับนักเรียนและบุคลากร จัดทำแผนนโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ อีกทั้งการจัดทำแผนงานวิชาการซึ่งมีความสำคัญ และจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศงานวิชาการ หมายถึง การนำข้อมูลสารสนเทศที่ผ่านการประมวลผลที่เหมาะสม ตามความต้องการของการใช้งาน ซึ่งมีความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว

1.2 การจัดทำแผนงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลด้านวิชาการ และการจัดระเบียบเกี่ยวกับงานวิชาการ

2. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง หรือชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ พร้อมทั้งการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร และการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

3. การบริหารจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนานักเรียน ให้บรรลุผลตามที่กำหนด โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถของตนเอง และพัฒนา ตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ตามความสามารถนั้น ๆ

4. การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนได้ปฏิบัติงาน โดยมีการวางแผนและดำเนินการร่วมกันตามบทบาทและหน้าที่ของตน เพื่อให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพด้านวิชาการยิ่งขึ้น โดยการร่วมแรง ร่วมคิด ร่วมพิชิตปัญหา ร่วมพัฒนาทั้งกลุ่มและตนเอง

5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายพื้นฐาน 2 ประการ ได้แก่ การวัด ประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน และการวัดประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในระดับ ชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ

6. การพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ สื่อ หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุ ข้อมูลผ่านความคิด ทักษะ หรืออารมณ์ เพื่อให้สามารถสื่อสารกันได้จากบุคคล หรือกลุ่มคน ไปสู่บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่น ตามวัตถุประสงค์ เมื่อมีการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน จึงเรียกว่า “สื่อการเรียนการสอน” (Instructional media) ซึ่งหมายถึง สื่อบรรจุเนื้อหา หรือ สารการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนและผู้เรียนได้ใช้เป็นเครื่องมือและเนื้อหาสาระที่ต้องการเรียนรู้

นวัตกรรม หมายถึง ความคิด ทฤษฎี การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ อาจเป็น การพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่ให้ทันสมัย หรือประดิษฐ์ขึ้นใหม่ และใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้ จะช่วยให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นกว่าเดิม อีกทั้ง ยังช่วยประหยัดเวลาในการทำงานได้ด้วย

นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง การนำสิ่งใหม่ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของความคิด ทฤษฎี หรือการกระทำ รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ เข้ามาใช้ในการบวนการและระบบการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิม ให้การจัดการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถ เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และช่วยประหยัดเวลาในการเรียน

เทคโนโลยี หมายถึง การนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ มาใช้ เพื่อประโยชน์ และเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ หรือความรู้ทักษะที่มนุษย์ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ มาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่ออำนวยความสะดวก หรือเป็นประโยชน์แก่ชีวิตมนุษย์เอง

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” ซึ่งอาจเป็นสถานที่ หรือศูนย์รวม ที่ประกอบด้วย ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ความรู้ ที่มีการส่งเสริมกระบวนการ

เรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ตามมาตรา 25 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ เป็นต้น

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน โดยกระบวนการวิจัย เพื่อมุ่งหวังแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียน เป็นสำคัญ ดังนั้น การวิจัยจึงมี รูปแบบเป็นลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนโดยให้ครูเป็นผู้ควบคุม เพราะครูผู้สอนเป็นผู้ใกล้ชิด กับผู้เรียนมากที่สุด

8. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) ได้บัญญัติถึงหลักการ บริหารจัดการศึกษาในรูปแบบขององค์กรคณะบุคคล หรือคณะกรรมการ ทั้งระดับส่วนกลาง และในระดับส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและจัดการศึกษา ในรูปแบบคณะกรรมการ และกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

9. การประกันคุณภาพการศึกษากับงานวิชาการ เป็นกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการศึกษา ถือว่าการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจสำคัญ ของการจัดการศึกษา และเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ เพราะจุดมุ่งหมายของ สถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัด การศึกษา ต้องประสานความร่วมมือกันพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน รวมทั้งได้รับการพัฒนาตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ในหลักสูตร

พงศกร อุดลพิทยาภรณ์ (2560) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการที่มุ่งเน้นการพัฒนา คุณภาพผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ประกอบด้วย

1. การพัฒนาหลักสูตร เป็นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หรือมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงการบูรณาการภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการประเมินผลการใช้หลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตร

2. การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่มีความยืดหยุ่น โดยจัดกิจกรรมเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับความสนใจ

ความถนัดของผู้เรียน ส่งเสริมการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และสถานการณ์ตัวอย่าง

3. การวัดผลประเมินผล เป็นการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงการจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผล เพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบ และใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

4. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา เป็นการจัดทำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามที่กฎกระทรวงกำหนด การจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

5. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และการประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการ เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและสนับสนุนงานวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา หรือพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

สุพล พรเพ็ญ (2561) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่ง และจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา ขอบข่ายงานวิชาการจึงประกอบไปด้วย

1. การวางแผนงานวิชาการ โดยโรงเรียนมีการรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ นักเรียน บุคลากร โรงเรียนจัดทำแผนนโยบายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับงานวิชาการ โรงเรียนจัดทำสารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมีการจัดทำแผนงานวิชาการ เพื่อกำหนดโครงการ/ กิจกรรม

2. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยหลักสูตรมีการบริหารจัดการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียนมีคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ครูผู้สอนมีการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร เอกสารประกอบ หรือวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนนำไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตรงตามหลักสูตรสถานศึกษา ได้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนมีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียน และความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน

3. การบริหารการจัดการเรียนรู้ โดยโรงเรียนมีกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนานักเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนมีการบริหารการจัดการเรียนรู้โดยแบ่งเป็นกลุ่มสาระ โรงเรียนมีการส่งเสริมและพัฒนา

ศักยภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนมีการเรียนการสอนเสริมให้แก่นักเรียนที่ต้องได้พัฒนาเป็นพิเศษ โรงเรียนมีการจัดการพิเศษแก่เด็กเรียนร่วม

4. การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน โดยโรงเรียนมีการวางแผน หรือโครงการนิเทศภายในโรงเรียนที่ชัดเจน โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือผู้รับผิดชอบในการนิเทศของโรงเรียนอย่างชัดเจน โรงเรียนมีการจัดการนิเทศให้สอดคล้องเหมาะสมกับหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ครูปฏิบัติหน้าที่ได้ทั้งเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับการนิเทศ โรงเรียนมีการนิเทศงานวิชาการเพื่อปรับปรุง หรือพัฒนานุเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

5. การวัดผลประเมินผลการเรียน โดยโรงเรียนมีคณะกรรมการด้านการวัดผลและประเมินผล โรงเรียนมีระเบียบการวัดผลการประเมินผลผู้เรียน ครูมีการวัดผลประเมินผลตรงตามหลักสูตรและตรงตามตัวชี้วัด โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร

6. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ โดยโรงเรียนมีการสร้างพัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีการจัดอบรม พัฒนา ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการผลิตสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการสร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โรงเรียนมีการบริหารจัดการและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นนโยบายและนำสู่แผนการพัฒนาของโรงเรียน โรงเรียนมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่สร้าง หรือพัฒนาขึ้นมา

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารสร้างความตระหนักในความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดเกณฑ์และทิศทางในการทำวิจัยในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมีการนำผลการวิจัยมาแก้ปัญหา หรือพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ โรงเรียนมีการติดตาม ดูแลให้ความช่วยเหลือ และแนะนำครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนมีการเผยแพร่ผลงานการวิจัยในชั้นเรียนของครูต่อสาธารณชน

8. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยโรงเรียนมีองค์คณะบุคคล หรือคณะกรรมการคอยให้คำปรึกษา แนะนำ ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนทางศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กับโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา

9. การประกันคุณภาพการศึกษากับงานวิชาการ โดยโรงเรียนมีคณะกรรมการที่คอยดูแลกำกับ ติดตาม ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โรงเรียนมีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย โรงเรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจ หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินแก่ครูและบุคลากรต่าง ๆ โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอกอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีการนำผลการติดตามและประเมินคุณภาพภายในและภายนอก เพื่อปรับปรุง พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้ให้ข้อบ่งชี้/ ภารกิจ การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ดังนี้

1. การพัฒนา หรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นในการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดทำไว้ 2) วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้น หรือประเด็นที่สถานศึกษา ให้ความสำคัญ 3) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อนำมาเป็น ข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4) จัดทำสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่นของสถานศึกษา เพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐาน หรือรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบาย รายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้แก่ผู้เรียน ประเมินผล และปรับปรุง และ 5) ผู้อำนวยการสถานศึกษาอนุมัติ

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ ประกอบด้วย 1) วางแผนงานด้านวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูลและกำกับดูแล นิเทศ และติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาอนุมัติ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) จัดทำแผนการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น ตามแนวปฏิรูป การเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง 3) ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 4) จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

และ 6) ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียน และช่วยเหลือผู้เรียนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และมีความสามารถพิเศษ

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นของตนเอง โดยจัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เอง ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ และคุณธรรม สามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้น สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้บกพร่อง ผู้พิการ และการศึกษาทางเลือก เพิ่มเติมเนื้อหา สาระของรายวิชาที่สอดคล้องสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม และมุ่งสู่ความเป็นสากล 2) สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การสอน และอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ 3) คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา 4) นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบ

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำ ได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยม ที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถ จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภท ต่าง ๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และ 7) ศึกษา ค้นคว้า พัฒนา รูปแบบ หรือการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ก้าวหน้า เพื่อเป็นผู้นำการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษา

6. การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียน ประกอบด้วย

1) กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ 2) จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา 3) วัดผล ประเมินผลเทียบโอนประสบการณ์ผลการเรียน และอนุมัติผลการเรียน 4) จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่ผู้เรียน ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 5) จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล 6) จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน เพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน 7) ผู้อำนวยการสถานศึกษา อนุมัติการประเมินการเรียนด้านต่าง ๆ รายปี รายภาค และตัดสินผลการเรียนการสอนผ่านช่วงชั้น และจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 8) การเทียบโอนผลการเรียน เป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ พร้อมทั้งให้ผู้ว่าราชการสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

7. การวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) กำหนด

นโยบายและแนวทางการใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานของผู้เรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา 2) พัฒนาคู่มือและให้ผู้เรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ 3) พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย 4) รวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้

อย่างหลากหลาย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ให้พอเพียง เพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 2) จัดระบบแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ จัดให้มีห้องสมุดหมวดวิชาห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑน์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ Resource center สวนสุขภาพ สวนวรรณคดี สวนหนังสือ สวนธรรมชาติ 3) จัดระบบข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ของสถานศึกษาของตนเอง เช่น จัดเส้นทาง/แผนที่ และระบบ

การเชื่อมโยงเครือข่ายห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดสถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมิน และปรับปรุง อย่างต่อเนื่อง และ 5) ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศ

9. การนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 1) สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศ เป็นการพัฒนา ปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่า ได้ปฏิบัติถูกต้อง ก้าวหน้า และเกิดประโยชน์ สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง 2) จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่อง เป็นระบบและกระบวนการ 3) จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศ การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

10. การแนะแนว ประกอบด้วย 1) กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการแนะแนว เป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยให้ทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการ แนะแนว และการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน 2) จัดระบบงานและโครงสร้างองค์กร แนะแนว และดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจน 3) สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นคุณค่าของ การแนะแนว ดูแลช่วยเหลือผู้เรียน 4) ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่อง จิตวิทยาและการแนะแนว และดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อให้สามารถบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ และเชื่อมโยงสู่การดำรงชีวิตประจำวัน 5) คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพ ที่เหมาะสม ทำหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และคณะอนุกรรมการแนะแนว 6) ดูแล นิเทศ กำกับ ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนว และดูแลช่วยเหลือผู้เรียน อย่างเป็นระบบ 7) ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน 8) ประสานงานด้านการแนะแนวระหว่างสถานศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน บ้าน ศาสนสถาน ชุมชนในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว และ 9) เชื่อมโยงระบบแนะแนว และระบบดูแลช่วยเหลือ ผู้เรียน

11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย

1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน 2) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และการสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน จัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูล มีความสมบูรณ์ เรียกใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปรับให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ 3) จัดทำแผนสถานศึกษา

ที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์) 4) ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษา ในการดำเนินโครงการ/ กิจกรรม สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วม และวงจรพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming cycle) หรือที่รู้จักกันว่า วงจร PDCA 5) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม 6) ประเมินคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก 7) จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี โดยความเห็นชอบ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และเผยแพร่ต่อสาธารณชน

12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) จัดกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ๆ 2) ส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน 3) ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัด การศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการ ต่าง ๆ และ 4) พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น ๆ ประกอบด้วย 1) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่น 2) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจน ประสานงานกับ องค์กรอื่น ภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วน ในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น 3) ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยง หรือแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิชาการในที่อื่น ๆ 4) จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครอง ผู้เรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ

14. ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถาน ประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ ต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาที่เป็นจุดเน้นเฉพาะ 2) จัดให้มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น
 ที่ร่วมจัดการศึกษา 3) ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น
 ร่วมกันจัดการศึกษา และใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน 4) ส่งเสริม
 สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับบุคคล ครอบครัว ชุมชน
 องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา
 สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น 5) ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน
 องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา
 สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสม
 และจำเป็น 6) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 อย่างมีประสิทธิภาพ

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย

1) ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้
 ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้ และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน 2) จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติ
 เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็น
 แนวเดียวกัน 3) ตรวจสอบร่างระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
 และแก้ไข ปรับปรุง 4) นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาไปสู่
 การปฏิบัติ 5) ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ
 ของสถานศึกษา และนำไปแก้ไข ปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ศึกษา
 วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตร
 สถานศึกษา เพื่อเป็นหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) จัดทำหนังสือเรียน
 หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบ
 การเรียนการสอน 3) ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่าน
 ประกอบแบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

17. การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย 1) จัดให้มีการร่วมกัน
 กำหนดนโยบายวางแผนในเรื่องการจัดหา และพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา
 ของสถานศึกษา 2) พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้
 และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการ
 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา 3) พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งเน้น

การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้อรรถประโยชน์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 4) พัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชน 5) นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ในการจัดหา ผลิต ใช้ และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ธัญญาภรณ์ สังข์เมือง (2565, หน้า 89-93) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นงานสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ที่จะต้องปฏิบัติให้มีคุณภาพ โดยมีขอบข่ายงานที่สำคัญจะต้องปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวางแผนงานวิชาการ จัดอบรมเพื่อสร้างความตระหนักให้ครู หรือบุคลากรทางการศึกษา เห็นความสำคัญในเรื่องของหลักสูตรสถานศึกษามีการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา พิจารณามาตรฐาน ตัวบ่งชี้ อัตลักษณ์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ส่งเสริมให้มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง วางแผนกำหนดกรอบการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นในการพัฒนาหลักสูตร โดยรับคำแนะนำจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดำเนินการปรับหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย เพื่อทดแทนหลักสูตรเก่า และมีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ด้วยกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เป็นระบบ มีการวางแผนร่วมกันกับครู หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการ PLC “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” (Professional learning community) จัดสร้าง หรือพัฒนาเครื่องมือสำหรับนำไปใช้ในนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้ของครูแบบกัลยาณมิตร และร่วมกันสะท้อนผลจากการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อนำมาแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น นำความรู้ที่ได้มาสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงกว่าค่าเป้าหมาย ตามที่สถานศึกษากำหนด

3. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อ หรือเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน และมีความทันสมัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเปลี่ยนแปลง สนับสนุนให้ครูสร้างสรรค์

และเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดหา และให้ความสำคัญกับอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมถึงสถานศึกษาควรจัดหาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของครูผู้สอน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก และให้ความสำคัญในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

4. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ทางวิชาการทั้งในและนอกสถานศึกษา ด้วยกระบวนการ PLC “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” (Professional learning community) ในรูปแบบออนไลน์ และออนไลน์

5. ด้านการวัด ประเมินผล และพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ ส่งเสริมให้ครูผู้สอน นำปัญหาและสภาพของผู้เรียน มากำหนดเป็นประเด็นท้าทายในการประเมิน PA (Performance appraisal) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลการทดสอบระดับชาติ (ONET, NT และ RT) สูงกว่าระดับประเทศ ด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน รวมถึงเพื่อแก้ไขปัญหาของผู้เรียน ให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในข้างต้น สามารถสังเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การสังเคราะห์การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

แหล่งข้อมูล แนวคิดเกี่ยวกับ การจัดการศึกษา	Campbell et al. (1997)	Kimbroug and Nunnery (1988)	Robinson and Aronica (2015)	ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554)	พงศกร อุดลพิทยานุรักษ์ (2560)	สุพล พรเพ็ญ (2561)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562)	ชัยภรณ์ สังข์เมือง (2565)	กรอบแนวคิด การจัดการศึกษา ของผู้วิจัย
1. กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ ของสถานศึกษา	✓	✓	✓							1. การวางแผน งานวิชาการ
2. วางแผนงานวิชาการ				✓	✓		✓	✓	✓	
3. กำหนดนโยบาย และหลักการให้ชัดเจน		✓								
4. การจัดวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร			✓							2. การบริหาร จัดการหลักสูตร
5. การพัฒนาสาระหลักสูตร ท้องถิ่น								✓		
6. การพัฒนาหลักสูตรของ สถานศึกษาและการนำไปใช้	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	
7. การพัฒนากระบวนการ เรียนรู้		✓		✓	✓	✓		✓	✓	3. การบริหาร จัดการเรียนรู้
8. นิเทศการจัดการเรียนรู้				✓	✓		✓	✓	✓	
9. การพัฒนาครู			✓							
10. งานวิจัย					✓		✓	✓		
11. งานแนะแนว								✓		
12. การวัดและประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
13. พัฒนาระบบประกัน คุณภาพ					✓	✓	✓	✓		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล แนวคิดเกี่ยวกับการจัด การศึกษา	Campbell et al. (1997)	Kimbroug and Nunnery (1988)	Robinson and Aronica (2015)	ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553)	สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554)	พงศกร อุดลพิทยาภรณ์ (2560)	สุพล พรเพ็ญ (2561)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562)	ชัยยาภรณ์ สังข์เมือง (2565)	กรอบแนวคิด การจัดการศึกษา ของผู้วิจัย
14. การเลือกใช้และเตรียม จัดหาอุปกรณ์การสอน	✓	✓								4. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยี
15. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา				✓	✓		✓	✓	✓	
16. พัฒนาและส่งเสริมให้มี แหล่งเรียนรู้								✓		
17. ส่งเสริมให้ชุมชน มีความเข้มแข็งทางวิชาการ					✓	✓		✓		5. การให้ชุมชน มีส่วนร่วม
18. ร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับองค์กรอื่น								✓		
19. ส่งเสริมชุมชนมีส่วนร่วม ในการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งทางวิชาการ			✓				✓	✓		

จากตารางที่ 7 ผลการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา จากแนวคิดของ Campbell et al. (1997) Kimbroug and Nunnery (1988) Robinson and Aronica (2015) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2554) พงศกร อุดลพิทยาภรณ์ (2560) สุพล พรเพ็ญ (2561) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) และ ชัยยาภรณ์ สังข์เมือง (2565) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียน

แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน โดยศึกษาแนวคิดการจัดการศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารจัดการ หลักสูตร 3) การบริหารจัดการเรียนรู้ 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี และ 5) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร กำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาผู้เรียนแห่งมหานครที่มีความสามารถ และเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยอนาคต

สังคมโลกยุคไร้พรมแดนในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ ข้อมูลและข่าวสาร การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพยายาม หาทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วยความรอบคอบ และระมัดระวัง รวมทั้งการคาดการณ์อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้สามารถเตรียมความพร้อมเชิงรุก และรับในสถานการณ์ที่เหมาะสม

การวิจัยอนาคต (Futures research) เป็นการวิจัยที่ตั้งอยู่บนแนวคิดตามปรัชญา “อนาคตนิยม” (Futurism) ซึ่งเป็นแนวความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับทางเลือกอนาคตต่าง ๆ (Alternative futures) ของกลุ่มประชากร หรือกลุ่มสังคมกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง โดยเป็นแนวความคิด ที่เพิ่งเกิดใหม่ และแพร่หลายเมื่อไม่นานมานี้ โดยมีความเชื่อว่า อนาคตเป็นเรื่องที่สามารถจะศึกษา ได้อย่างเป็นระบบ การคิดเกี่ยวกับอนาคตของมนุษย์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้สร้างอนาคต มนุษย์จึงต้องคิดเลือกทำอนาคตที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็ต้องคิด และหาแนวทางป้องกันทางเลือกอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ หรือถ้าหากอนาคต ที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น จะต้องมีการเตรียมตัวอย่างไรจึงจะเผชิญกับมันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากที่สุด นอกจากนั้น อนาคตนิยมยังเชื่อว่า การคิดถึงทางเลือกต่าง ๆ ในอนาคต ช่วยให้นักมนุษย์ มีความพร้อมที่จะเผชิญกับอนาคต และเข้าใจสถานภาพของมนุษย์ในปัจจุบันได้ดี การเตรียมตัว เผชิญกับอนาคตตามแนวของอนาคตนิยม คือ การคิดและการสร้างอนาคตตั้งแต่ปัจจุบัน ดังที่ นักอนาคตนิยมพุดอยู่เสมอว่า “The future is now” ดังนั้น กระบวนการในการแก้ปัญหา ของนักอนาคตนิยม จึงมีลักษณะที่เป็น “Preactive” มากกว่า “Reactive” การศึกษา และ/ หรือ การวิจัยอนาคต จะเน้นไปที่การศึกษาทางเลือกอนาคตต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ (Possible) หรือน่าจะเป็น (Probable) หลายทาง ไม่ใช่ทางเดียว การทำนายอนาคตของนักอนาคตนิยม จึงไม่มีลักษณะ เหมือนการทำนาย (Prediction) ในวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีอำนาจในการทำนายในแง่สถิติสูงกว่า

การทำนายอนาคต ที่นักอนาคตนิยมใช้การทำนายอนาคต (Futures forecasting) นักอนาคตนิยมจึงนิยมใช้คำว่า Forecast มากกว่า Predict ทั้งนี้ เพราะสิ่งที่ทำนายไว้มักจะเกิดก่อนระยะเวลาที่ทำนายอยู่เสมอ เพราะเมื่อมนุษย์ยังคิดเกี่ยวกับอนาคตที่พึงประสงค์ที่เป็นไปได้มากเท่าใด จะพยายามที่จะทำให้เกิดเร็วขึ้นเท่านั้น นักอนาคตนิยมมีความเชื่อว่า อนาคตเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ความเชื่อของมนุษย์จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของมนุษย์ มนุษย์สามารถจะควบคุมอนาคตได้ นั่นคือเชื่อว่า มนุษย์สามารถที่จะสร้างอนาคตได้ ซึ่งเป็นความเชื่อพื้นฐานที่เป็นต้นกำเนิดของอนาคตนิยม และเป็นต้นกำเนิดของการคิดระเบียบวิธีวิจัยอนาคต (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

คำว่า การวิจัยอนาคต มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Futures research เป็นคำเฉพาะ (Technical term) ที่สื่อถึงแนวคิด วิธีการ กระบวนการ และระเบียบวิธีที่ใช้ในการสำรวจ ศึกษา แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ทั้งแนวโน้มที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ จึงมีตัว “S” ต่อท้ายคำว่า Future เพื่อสะท้อนแนวคิดว่า เรื่องของอนาคตนั้นมีความเป็นไปได้หลายทิศทาง จึงต้องสำรวจ ศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้เหล่านั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การวิจัยอนาคตมีหลายวิธี แต่ละวิธีก็จะมีระเบียบวิธีวิจัยที่แตกต่างกันออกไป การจะพิจารณาเลือกวิธีวิจัยอนาคตแบบใดจึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เงื่อนไข และข้อจำกัดของนักวิจัยที่แตกต่างกันออกไป

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2547) อธิบายว่า อนาคตศึกษา เป็นคำที่แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Futures studies ซึ่งหมายถึงวิชาสาขาใหม่ ที่ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาอนาคต ตลอดจนระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษาแนวโน้มและทางเลือกต่าง ๆ ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต อนาคตศึกษาจะประกอบไปด้วยเนื้อหาอย่างน้อย 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. ส่วนที่เป็นแนวคิด (Perspective) และทฤษฎี (Theories) ซึ่งอาจใช้คำว่า อนาคตนิยม (Futurism)
2. ส่วนที่เป็นระเบียบวิธี (Methodologies) ซึ่งอาจเรียกว่า การวิจัยอนาคต (Futures research)

ความหมายของการวิจัยอนาคต

การวิจัยอนาคต มีจุดมุ่งหมายหลักที่ว่า อนาคตมิได้อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้อง แต่อยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่เราศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อจะหาแนวทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์นั้นเกิดขึ้น และป้องกัน หรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญกับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคต

จึงมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ และป้องกัน หรือจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ได้ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการวิจัยอนาคตไว้ ดังนี้

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2547) กล่าวว่า การวิจัยอนาคต หมายถึง วิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับทางเลือกอนาคตต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของกลุ่มประชากร หรือกลุ่มสังคมใดสังคมหนึ่ง

สมบุญ ศิลปรุ่งธรรม (2547, หน้า 94) ได้ให้ความหมายว่า การวิจัยอนาคต เป็นการศึกษาแนวโน้มของภาพเหตุการณ์ภาพใด ภาพหนึ่ง ในอนาคต โดยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลจากอดีต ปัจจุบัน ไปสู่อนาคต อนาคตภาพเป็นเทคนิคหนึ่งที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในกระบวนการมองอนาคต (Foresight) เพราะเป็นเทคนิคการสร้างเรื่องอนาคตที่มีโครงเรื่องชัดเจนผ่านกระบวนการที่มีระบบ มีการแลกเปลี่ยนความคิด การใช้ความรู้ ประสบการณ์ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง อนาคตภาพเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อีกวิธีการหนึ่ง สำหรับการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตภาพ หรือภาพที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการตั้งสมมติฐานของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันตามที่ได้คาดไว้อย่างมีเหตุผลว่า จะเกิดขึ้นในอนาคต อนาคตภาพ ทำให้ภาพที่คาดไว้มีโอกาสเกิดขึ้นจริง หรือเชื่อมโยงกับความเป็นจริง

ชมพูนุท ร่วมชาติ (2548) ได้ให้ความหมายว่า การวิจัยอนาคต เป็นระเบียบวิธีการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับอนาคตโดยใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ และมีกิจกรรม 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน การพยากรณ์ และการตัดสินใจ เพื่อศึกษาเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อันเนื่องมาจากการตัดสินใจ หรือนโยบายปัจจุบัน เพื่อที่จะนำผลที่ได้มาวางแผนระยะยาว

Textor (1990, p. 139) ได้นิยามการวิจัยอนาคตว่า เป็นวิธีการแสวงหาคำตอบอย่างเป็นระบบ เกี่ยวกับทางเลือกในอนาคต โดยพิจารณาความเป็นไปได้ที่เหมาะสมสำหรับตนเอง

สรุปได้ว่า การวิจัยอนาคต เป็นการศึกษาแนวโน้มของภาพเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งในอนาคต ด้วยการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับทางเลือกอนาคตต่าง ๆ ที่เป็นไปได้

ลักษณะสำคัญของการวิจัยอนาคต

การวิจัยอนาคต เป็นการวิจัยที่มีความแตกต่างจากการวิจัยในแบบอื่น ๆ ในเรื่องของมิติเวลา เพราะในการทำวิจัยอนาคตนั้น เราจะมุ่งเน้นที่จะทำการศึกษาปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีก 10-30 ปีข้างหน้า และลักษณะที่สำคัญของการวิจัยอนาคต จะต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในประเด็นที่มุ่งเน้นในด้านที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การวางแผน การกำหนดนโยบาย ซึ่งถึงทางเลือกที่เป็นไปได้หลายวิธี มีมุมมองทั้งในด้านที่ดี (Utopia) และในด้านร้าย (Dystopia) การวิจัยอนาคต ที่ควรจะเป็น (Probabilistic future) และพยายามทำความเข้าใจ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในอนาคตว่า จะเป็นอย่างไร และมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างไร อนาคตศึกษามีลักษณะที่ควรสังเกตอยู่หลายประการ ตามทัศนะของนักอนาคตศึกษา หรือนักวิชาการ ได้ให้ข้อสังเกตไว้ ดังนี้ การเลือกช่วงเวลาสำหรับการวิจัย อาจแบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลา จะเลือกช่วงใดก็ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนั้น ๆ ช่วงเวลาอาจประกอบด้วย ช่วงแรก 5-10 ปี เรียกว่า อนาคตระยะสั้น (Short range forecasting) เป็นระยะของการมองอนาคตใกล้ตัว ส่วนใหญ่จะเกี่ยวเนื่องกับปัญหาปัจจุบัน ช่วงที่สอง 10-20 ปี เรียกว่า อนาคตระยะกลาง (Middle range forecasting) เป็นช่วงที่นิยมทางการวิจัยเชิงอนาคตมากที่สุด เพราะสามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้ สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ได้ชัดเจน อย่างน้อย 1 ช่วงของอายุคน ช่วงที่สาม มากกว่า 20 ปี เรียกว่า อนาคตระยะยาว (Long range forecasting) โดยการศึกษาวิจัยในระยะนี้ ผลที่ได้อาจขาดแรงจูงใจ เนื่องจากเป็นระยะที่ยาวมาก แม้ว่าเหตุการณ์นั้น อาจเกิดขึ้นจริงได้ แต่เป้าหมายหลักของการศึกษาและการวิจัยอนาคต อยู่ที่การสำรวจ และศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อหาทางให้แนวโน้มที่พึงประสงค์ในปัจจุบัน หลักการสำคัญของอนาคตนิยมอยู่ที่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ มากกว่าการตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการวิจัยอนาคตไว้ ดังนี้

นิษฐา เบญจพรวัฒนา (2559, หน้า 62-63) ได้กล่าวถึง ลักษณะที่สำคัญของการวิจัยเชิงอนาคตในมิติต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. เวลา การกล่าวถึงระยะเวลาในอนาคตศาสตร์ มักกล่าวเป็นช่วงเวลา จาก 5-50 ปี หรือบางทีก็มากกว่านี้ หรือบางทีก็กล่าวเป็น ระยะเวลา เช่น “จากนี้ไปอีก 20-30 ปี ข้างหน้า” ในการมองภาพอนาคตนั้น มิใช่ดูจากความแตกต่างของเวลา แต่เป็นเรื่องของการเน้นถึงสภาพเงื่อนไข และสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปว่า มีผลต่อความเป็นไปได้ของอนาคต ของสิ่งที่เรากำลังศึกษาทางเลือกของการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตสิ่งนั้น ก็ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจในปัจจุบันด้วย
2. ปัญหาที่นักวิจัยอนาคตให้ความสนใจ มีอยู่อย่างน้อย 3 ประการ คือ ประการแรก มิใช่เป็นปัญหาที่มีอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใด หรือการตัดสินใจของใครโดยเฉพาะ ประการที่ 2 มักจะนำแนวทางต่าง ๆ จากหลายสาขาวิชามาใช้ในการแก้ปัญหา โดยให้สัมพันธ์กับปัญหาที่แท้จริง ที่เป็นอยู่ และประการสุดท้าย ปัญหาอาจก่อตัวขึ้น เพื่อการวิเคราะห์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่การแก้ปัญหาที่แน่นอนยังไม่สามารถคาดหวังได้
3. ความไม่แน่ใจและความไม่ต่อเนื่อง ความไม่แน่ใจเป็นเรื่องธรรมดาในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของคนเรา โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีลักษณะการอาศัยประสบการณ์เป็นองค์ประกอบ

ปรากฏการณ์นั้น มีลักษณะของความต่อเนื่องที่เคยเป็น และดำเนินอยู่ต่อไป กรณีเช่นนี้ ความไม่แน่ใจในการศึกษาอนาคตของสิ่งนั้น ก็อาจมีมาก แต่ในสภาพความเป็นจริงในสังคม ปรากฏการณ์หลายอย่างมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ต่อเนื่องและไม่คงที่ เนื่องจาก มีตัวแปรอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น บางครั้งก็เหลือวิสัยที่จะทราบ หรือควบคุม ตัวแปรเหล่านั้นไว้ล่วงหน้าได้ ในลักษณะเช่นนี้ ความไม่แน่ใจจะมีมาก ดังนั้น สิ่งที่กำลังเผชิญอยู่ ก็คือ ปัญหา หรือปรากฏการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ต่อเนื่อง และมีตัวแปรอื่น ๆ เข้ามา เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น นักวิจัยอนาคตให้ความสำคัญว่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษา อนาคต

4. ความพอเพียงเนื่องจากอนาคต เป็นเรื่องของความไม่แน่ใจ เพราะข้อจำกัดในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับอนาคตของสิ่งนั้น และเพราะว่าอนาคตโดยตัวของมันเอง เป็นผลของการตัดสินใจ ที่ยังมาไม่ถึง ผลที่ได้จากวิธีการวิจัยอนาคต จึงมีลักษณะที่ไม่รู้จักพอ ไม่ยุติที่ผลอย่างใด อย่างหนึ่ง แต่มักจะมีทางเลือกหลายอย่าง การวิจัยอนาคตไม่ได้มีเป้าหมายเบื้องต้นอยู่ที่การพยากรณ์ว่า อะไรเกิดขึ้น แต่เป็นการจัดเตรียมภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นไว้ล่วงหน้ามากกว่า ดังนั้น การวิจัยเชิงอนาคต จึงมักเกี่ยวข้องกับการแสวงหาทางเลือกแห่งอนาคต

5. ทฤษฎีโดยทั่วไปแล้ว การวิจัยเชิงอนาคตไม่ได้ผูกพันอยู่กับทฤษฎีที่อธิบาย ความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ แต่ก็มิได้หมายความว่า การวิจัยอนาคตจะใช้วิธีการ พยากรณ์โดยอาศัยสัญชาตญาณ แต่ในการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ ต่าง ๆ และการจัดลำดับเหตุการณ์ นักวิจัยอนาคตจะมีอิสระมากกว่านักสังคมศาสตร์ ที่มักจะใช้ และสร้างทฤษฎี ตลอดจนข้อสมมติในเชิงทฤษฎี อาจกล่าวได้ว่า การวิจัยอนาคตมีผลต่อการพัฒนา ทฤษฎีต่าง ๆ

6. เทคนิคการวิเคราะห์ บางครั้งมีผู้กล่าวว่า การวิจัยเชิงอนาคต มีลักษณะของ การพยากรณ์แบบการใช้จินตนาการ โดยยกตัวอย่างเทคนิคการพยากรณ์แบบอนาคตภาพ (Scenario) การคาดการณ์อนาคต (Delphi) ซึ่งตรงข้ามกับวิธีการที่มีลักษณะเป็นวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ แต่ความจริงแล้ว ในการศึกษาเรื่องเดียวกัน การใช้เทคนิคเหล่านี้ ไม่จำเป็นต้อง แยกออกจากวิชาการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ นอกจากนั้น วิธีการอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์ระบบ (System analysis) และการวิเคราะห์นโยบาย (Policy analysis) ก็มี ผู้นำมาใช้กับการวิจัยเชิงอนาคต จึงมีลักษณะของการผสมผสานกัน ระหว่างวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และวิธีการเชิงพรรณนา

7. การนำผลที่ได้ไปใช้ ผลที่ได้จากการวิจัยเชิงอนาคตนำไปใช้ในงานต่าง ๆ เช่น ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและการตัดสินใจ ตลอดจนให้ข้อมูลแก่หน่วยงานที่ต้องการข้อมูลเฉพาะเรื่อง

8. ความสัมพันธ์กับวิธีการวางแผน การวิจัยเชิงอนาคตมีส่วนร่วมในการวางแผน และวิธีการตัดสินใจอยู่มาก อาจกล่าวได้ว่า การวางแผนเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่รวมถึงการเตรียมการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่จะสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมาย และคุณค่าอย่างใด อย่างหนึ่ง ปรากฏอยู่ ดังนั้น การวางแผนจึงต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสิ่งหนึ่ง สิ่งใด ในอนาคตด้วย

9. ค่านิยม เป้าหมาย และปทัสถาน บางคนกล่าวว่า เรื่องของค่านิยมและปทัสถาน ควรแยกออกจากการวิจัยเชิงอนาคต โดยให้ความเห็นว่า การวิจัยเชิงอนาคตมีอิทธิพลต่อการวางแผนและการตัดสินใจ โดยไม่ทางตรง ก็ทางอ้อม อย่างไรก็ตาม อนาคตของสิ่งที่มีพื้นฐานของค่านิยม เป้าหมาย และปทัสถานต่างกัน ย่อมมีผลต่อการกำหนด การวางแผน และความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงค่านิยมและเป้าหมายไว้ล่วงหน้า

สาคร ภักดีนอก (2555, หน้า 133) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการวิจัยอนาคต สรุปได้ดังนี้

1. การวิจัยอนาคต มุ่งเพื่อการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และการวางแผน
2. การวิจัยอนาคต มุ่งชี้ถึงทางเลือกที่เป็นไปได้หลายวิธี มิใช่วิธีใด วิธีหนึ่ง วิธีเดียว
3. การวิจัยอนาคต มุ่งมองอนาคตทั้งในด้านดี และด้านเลว
4. การวิจัยอนาคต มุ่งพัฒนา “อนาคตที่ควรจะเป็น”

สรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของการวิจัยอนาคต เป็นวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาอนาคต เพื่อเป็นเครื่องมือทำนาย คาดการณ์ บ่งชี้แนวโน้มสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต มีลักษณะสำคัญของอนาคตศึกษา ประกอบด้วยเวลา เช่น 5 ปี 10 ปี หรือ 20 ปี และปัญหาที่ไม่ใช่ปัญหาในความรับผิดชอบของใคร คนใด คนหนึ่ง และมักจะนำแนวทางต่าง ๆ จากหลายสาขาวิชามาใช้ในการแก้ปัญหา โดยให้สัมพันธ์กับปัญหาที่แท้จริง ที่เป็นอยู่

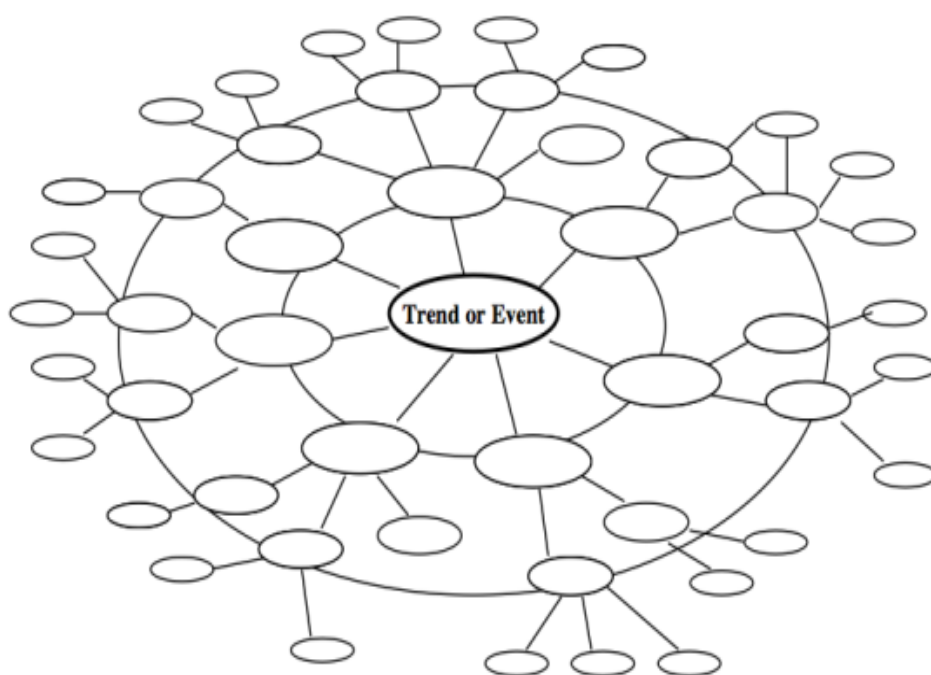
วิธีการวิจัยอนาคต

การวิจัยอนาคตมีหลายวิธี แต่ละวิธีก็จะแตกต่างกันออกไป การจะพิจารณาเลือกวิธีวิจัยอนาคตแบบใด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เงื่อนไข และข้อจำกัดของนักวิจัย โดยวิธีวิจัยอนาคตที่นิยมทำกันอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ แบบเทคนิคการพยากรณ์แบบวงล้ออนาคต (Futures wheel forecasting) แบบเทคนิคการวาดภาพอนาคต (Scenario development) แบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้ม เหตุการณ์สืบเนื่อง (The cross-impact analysis) และแบบดีอีเอฟอาร์ (EDFR) เป็นต้น

วงล้ออนาคต

เทคนิคการพยากรณ์แบบวงล้ออนาคต (Futures wheel forecasting) เป็นเทคนิคการประเมินความคงที่ภายในของการพยากรณ์แนวโน้ม โดยเริ่มปัญหาที่ศูนย์กลาง แล้วจากปัญหานี้ จะทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ เชื่อมโยงออกไป วงล้ออนาคตนี้ เป็นเทคนิค หรือวิธีการหนึ่งที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับอนาคต Glenn (1994) กล่าวถึงวงล้ออนาคตไว้ ดังนี้

วงล้ออนาคต คือ วิธีการหนึ่งที่ใช้ในการรวบรวม หรือจัดหมวดหมู่ความคิด หรือปัญหาเกี่ยวกับอนาคต หรืออาจกล่าวได้ว่า วงล้ออนาคต เป็นวิธีที่ใช้ในการระดมสมองที่มีโครงสร้างโดยที่ชื่อของแนวโน้ม และเหตุการณ์จะเขียนไว้ตรงกลางของกระดาศ หลังจากนั้น ชื่ออันเล็กก็จะวาดจากตรงกลางของกระดาศ แล้ววาดเป็นรูปวงล้อ ผลกระทบ หรือผลสืบเนื่องอันแรกจะเขียนในตอนท้ายของซี่งล้อแต่ละอัน ต่อมาผลกระทบ หรือผลสืบเนื่องอันดับที่ 2 ของผลกระทบอันแรก เป็นวงแหวนที่ 2 ของวงล้อ ลักษณะของการทำวงล้ออนาคต ก็จะดำเนินไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งได้มีแนวโน้มของเหตุการณ์ที่ชัดเจน ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ตัวอย่างภาพวงล้ออนาคต

วงล้ออนาคต เป็นวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ของนักอนาคต เพราะเป็นวิธีการที่ง่าย ที่จะเข้าใจถึงความคิดของคนเกี่ยวกับอนาคต นักอนาคต พบว่า การใช้วงล้อมาช่วยคิดและรวบรวมความคิด

เกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือแนวโน้มในอนาคต เป็นเทคนิคที่ง่าย ราคาถูก และมีความยืดหยุ่นสำหรับการใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ หลังจากที่เราวิเคราะห์แนวโน้ม หรือเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ นักอนาคตจะถามผู้เข้าร่วมระดมสมองว่า “ถ้าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น หลังจากนั้น จะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น” หรืออาจจะถามว่า “อะไรคือสิ่งที่จำเป็น ที่เกิดขึ้นกับเหตุการณ์ หรือแนวโน้ม” หรือ “อะไรคือ ผลกระทบ หรือผลสืบเนื่อง” ผลกระทบเหล่านี้ จะนำมาเขียนเป็นจุดศูนย์กลางของวงล้ออนาคต

จุดมุ่งหมายของการใช้วงล้ออนาคต

1. ศึกษาผลกระทบที่เป็นไปได้ของแนวโน้มปัจจุบัน หรือเหตุการณ์ในอนาคต
2. รวบรวมเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือแนวโน้มในอนาคต
3. สร้างการทํานายภายในภาพ
4. แสดงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน
5. ใช้ร่วมกับวิธีการวิจัยอนาคตแบบอื่น ๆ
6. พัฒนาความคิดที่หลากหลาย
7. เห็นภาพความคิดของอนาคต
8. เป็นเครื่องมือในการระดมสมอง

วิธีการทําวงล้ออนาคต

ในการทำวงล้ออนาคต อันดับแรก คือ สมาชิกในกลุ่มตัดสินใจเพื่อระดมสมองเกี่ยวกับแนวโน้มความคิดเหตุการณ์ในอนาคต หรือค่านิยมที่จะเกิดขึ้น แล้วจึงนำประเด็น หรือแนวโน้มที่ต้องการศึกษาเขียนในจุดศูนย์กลางของวงล้อ หรือของกระดาษ ซึ่งเป็นแผ่นกระดาษขนาดใหญ่ กระดาษดำ หรือบนเครื่องฉายแผ่นใส จากนั้น ผู้นำการระดมสมองวาดวงรีล้อมรอบชื่อ หรือแนวโน้มนั้น ๆ และสอบถามสมาชิกในกลุ่มว่า อะไร คือสิ่งที่เกิดขึ้นกับเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งผลกระทบ หรือผลสืบเนื่อง ถูกเสนอโดยกลุ่ม ผู้นำการระดมสมองจะเขียน 4 ล้อ หรือลากเส้นตรงจุดกึ่งกลางของวงรี และเขียนผลกระทบเหล่านี้ ที่ปลายของซี่ล้อแต่ละอัน แล้วผู้วิจัยจึงวาดรูปวงรีล้อมรอบผลกระทบอันดับแรก ต่อมา ผู้นำก็ถามสมาชิกในกลุ่ม เพื่อไม่ให้ลืมข้อความอันแรก ในใจกลางของวงล้อ และในขณะเดียวกัน สมาชิกในกลุ่มข้อเสนอผลกระทบอันดับที่ 2 ต่อมา ผู้นำก็จะวาดซี่ล้อ 2-3 ซี่ ออกจากรูปวงรีของผลกระทบอันดับแรก กระบวนการจะเป็นไปอย่างซ้ำ ๆ คือ ผู้เข้าร่วมจะคอยคิดผลสืบเนื่องที่ 2 ผลสืบเนื่องที่ 3 และผลสืบเนื่องที่ 4 ตามลำดับ โดยไม่มีการประเมิน หลังจากนั้น ทางกลุ่มก็กลับมาพิจารณาความคิดที่ได้เสนอไว้ในวงล้อ ซึ่งสามารถที่จะทำการประเมินและปรับปรุงวงล้อให้ถูกต้องได้ ขั้นตอนนี้ จะคล้ายกับการทำแต่ละส่วนให้ชัดเจนขึ้นจากกระบวนการระดมสมอง

วงล้ออนาคต สามารถที่จะแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างผลสืบเนื่องอันดับแรก อันดับ 2 และอันดับ 3 ได้โดยการเขียนเส้นตรงตามจำนวนอันดับในส่วนที่เป็นซี่ล้อ คือ ถ้าเป็นผลสืบเนื่องอันดับ 1 ก็ลาก 1 เส้น ระหว่างใจกลางของเรื่องกับผลสืบเนื่องอันดับที่ 1 ถ้าเป็นผลสืบเนื่องอันดับที่ 2 ก็ลาก 2 เส้น ถ้าเป็นผลสืบเนื่องอันดับที่ 3 ก็ลาก 3 เส้น จากผลสืบเนื่องอันดับที่ 2 ไปยังผลสืบเนื่องอันดับที่ 3

ข้อดีของวงล้ออนาคต

1. วงล้ออนาคต เป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวกที่จะใช้ คือ ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์อะไรมาก และสามารถนำความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายมาได้อย่างรวดเร็ว และสามารถนำมาใช้ได้ในทุกจุดของกระบวนการทำวิจัยเชิงอนาคต เพื่อที่เข้าใจในเหตุการณ์ หรือแนวโน้ม
2. สามารถนำไปใช้ได้ตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป และเป็นวิธีการที่ง่ายในการตรวจสอบความคิดของกลุ่มเกี่ยวกับอนาคต
3. วงล้ออนาคต สามารถที่จะนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ผลดี-ผลเสีย

การวาดภาพอนาคต

เทคนิคการวาดภาพอนาคต (Scenario development) เป็นแบบแผนหนึ่งของการวิจัยอนาคต พัฒนขึ้นในปี ค.ศ. 1950 โดย เฮอร์แมน คาน ซึ่งได้ให้คำนิยามของเทคนิคการสร้างภาพอนาคตไว้ว่า “เป็นการสร้างลำดับเหตุการณ์เชิงสมมติฐาน เพื่อจุดมุ่งหมายในการเน้นความสนใจไปที่กระบวนการที่เป็นสาเหตุและจุดตัดสินใจ” การสร้างภาพอนาคต (Scenario) แบ่งได้เป็น 2 ประเภทที่สำคัญ (วาสนา ประมวลพฤกษ์, 2544) คือ

1. การสร้างภาพอนาคตเพื่อการพัฒนา (Developmental scenario) จัดทำขึ้นในปัจจุบัน โดยการใช้สารสนเทศ จินตนาการ และตรรกศาสตร์ เพื่อสนองแนวทางที่สามารถดำเนินการได้ในอนาคต
2. การสร้างภาพอนาคตตามเป้าหมาย (Goal-based scenario) ทำโดยการกำหนดเป้าหมายไว้ก่อน และเสนอโอกาส หรือวิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

การสร้างภาพอนาคตทั้ง 2 ประเภท จะช่วยในการวางแผน การตัดสินใจ และพยากรณ์อนาคต ซึ่งจะเน้นกระบวนการที่จะนำไปสู่การดำเนินการที่เหมาะสมในอนาคตที่เป็นไปได้จริง

Joseph (1994) ได้กล่าวว่า การสร้างภาพ เป็นเทคนิคการวิจัยเชิงอนาคตที่ได้รับความนิยมในการทำนาย ทั้งแบบ Normative forecasting และ Exploratory ซึ่งการสร้างภาพนั้น เป็นเทคนิคที่ได้เปรียบกว่าเทคนิคอื่น ๆ ในด้านการบูรณาการ เชื่อมโยงความสอดคล้องและความน่าสนใจของภาพในอนาคต ซึ่งต่างจากเทคนิควิจัยอื่น ๆ คือ เทคนิคการวิจัยแบบอื่น ๆ ส่วนใหญ่

จะแบ่งอนาคตออกเป็นองค์ประกอบย่อย และให้คนอ่านเชื่อมโยง หรือผูกเรื่องเอง การสร้างภาพนี้มีประโยชน์ ดังนี้

1. การนำไปใช้ในการเกริ่นนำสถานการณ์ในอนาคต และใช้สำหรับการวางแผนการคิด หรือการวิจัย

2. นำเสนอสภาพของเหตุการณ์ในอนาคต โดยเขียนเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับอนาคต

3. นำเสนอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดแบบเดิม

ส่วนรูปแบบของการนำเสนอภาพนั้น มีหลายรูปแบบ ตั้งแต่เขียนเป็นย่อหน้า หรือหลายหน้า ขึ้นอยู่กับว่า ต้องการจะให้ผู้อ่านทราบเรื่องราวทั้งหมด หรือต้องการให้ผู้อ่านได้นำข้อมูลไปวางแผนต่อไป

Roberts (1995) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาพอนาคต หรือ Scenario ว่าเป็นเรื่องราว เป็นการจินตนาการประวัติศาสตร์ของอนาคต (Future history) และนำเหตุการณ์ในปัจจุบัน หรือบริบทที่สำคัญ หรือที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันมาวิเคราะห์เหตุผล และสร้างเป็นภาพที่เป็นไปได้มากที่สุด เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ระหว่างปัจจุบัน จนถึงช่วงเวลาที่เรายากเห็นภาพนั้น ๆ ในกระบวนการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ต้องเจาะจงและแน่วแน่ไปในประเด็น และหัวข้อการวิจัย คำถามในการสัมภาษณ์จะต้องไม่เป็นคำถามที่ขึ้นนำคำตอบ และต้องเป็นคำถามแบบ Open-end เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบ และอธิบายได้นานตามความต้องการ แต่ผู้วิจัยต้องพยายามดึงให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อยู่ในประเด็นและหัวข้อการวิจัยตลอด โดยปกติ จำนวนตัวอย่างผู้สัมภาษณ์จะอยู่ที่ 10-30 คน การวิจัยโดยใช้เทคนิคการสร้างภาพอนาคต (Scenario) มีลักษณะเป็นภาพรวมของสภาพการที่เป็นไปได้ในอนาคต หรือแนวโน้มของปรากฏการณ์ตามเงื่อนไขทางเลือกอนาคตแบบต่าง ๆ ขั้นตอนการสร้างภาพอนาคต ประกอบด้วยการพยากรณ์เหตุการณ์แต่ละส่วน การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ และการเขียนภาพอนาคตที่ได้ อาจแสดงในรูปของการบรรยาย หรือแผนภาพอนาคตก็ได้

สรุปได้ว่า วิธีวิจัยแบบการสร้างภาพอนาคต (Scenario) หรือทัศนะการสร้างภาพอนาคต คือ ภาพในอนาคตหลายแบบ “ที่เป็นจริงได้” เป็นภาพที่ชัดเจนมีเหตุผล ภาพอนาคตไม่ใช่การทำนาย หรือการพยากรณ์อนาคต ภาพอนาคตจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอนาคต มีโครงเรื่องหลายโครงซ้อนกัน และมีรายละเอียดต่าง ๆ ของภาพอนาคตเข้าด้วยกัน

ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง

ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง (The cross-impact analysis) เป็นวิธีการที่ใช้ประกอบกับเทคนิคเดลฟาย เพื่อให้ผลของข้อมูลที่ได้มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น เป็นวิธีการประเมินการเกิดขึ้นของเหตุการณ์กับการเกิดขึ้น หรือไม่เกิดขึ้นของเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน

จากตารางเมตริกซ์ ช่วยทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถคาดการณ์ หรือวินิจฉัยถึงความสัมพันธ์ระหว่าง แนวโน้มเหตุการณ์ และข้อมูลอื่น ๆ ของทั้ง 2 ชุด ได้ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถนำมาเขียนถึงความเชื่อมโยงของแนวโน้ม หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตภาพ การใช้ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง ที่พบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีเดลฟาย (Delphi method) ทำให้ผู้ที่คาดการณ์สามารถกำหนดรูปแบบของเหตุการณ์ที่ต่อเนื่อง กับเหตุการณ์ที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อคิดเห็นที่คาดว่าจะเป็นไปได้ โดยมีการวินิจฉัยถึงความเชื่อมโยง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากผู้คาดการณ์ และมีการพิจารณาสนับสนุน และไม่สนับสนุนเหตุการณ์นั้น ๆ ดังนั้น การวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง จึงเป็นกระบวนการวิเคราะห์วิธีหนึ่ง เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ชุดหนึ่ง (Enzer & Alter, 1978, p. 228) การสร้างการคาดการณ์และการคาดคะเนโอกาสที่เป็นไปได้ โดยวิธีการแบบเดลฟาย เป็นการเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งการพิจารณาเป็นกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ ส่วนการวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง ทำให้มีการศึกษาอย่างมีระบบของการเกี่ยวพันที่เป็นสาเหตุระหว่างการพัฒนาต่าง ๆ ในอนาคตที่ได้คาดการณ์ไว้ การเปรียบเทียบแต่ละข้อ หรือการดำเนินการเพื่อพิจารณาคัดสินเกี่ยวกับขอบเขต และผลที่เกิดขึ้นของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้เกิดภาพที่คาดไว้ในอนาคต หรืออนาคตภาพ ซึ่งจะบอกเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคตนั่นเอง (Helmer, 1977, pp. 17-31)

เมื่อนำการวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง มาใช้วิเคราะห์เกี่ยวกับการคาดการณ์ในอนาคต จะมีศักยภาพสูงสำหรับการบอกถึงสาเหตุที่สลับซับซ้อนของระบบของสังคม และเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลง (McLean, 1976, p. 349) แนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่องแนวใหม่ ที่พัฒนาโดย Stover and Gordon (1978, p. 302) เพื่อใช้ในการประเมินผลเหตุการณ์ในอนาคต มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่ทำการศึกษาวิจัยอยู่

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ขั้นต้น (Initial probability) ที่จะเกิดขึ้นของเหตุการณ์ โดยการประมาณค่าจากน้อยที่สุดถึงมากที่สุด (Probability) ค่าของความเป็นไปได้จะเท่ากับ 1

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้แบบมีเงื่อนไข โดยการนำตารางเมตริกซ์ความเป็นไปได้ของผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง (Cross-impact probability matrix) ไปให้กลุ่มผู้คาดการณ์ประมาณค่าอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจทาน Cross-impact matrix โดยการคำนวณค่าแต้มต่อ (Odds) ของเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ จะได้ตารางแสดงเมตริกซ์อัตราส่วนแต้มต่อ (Occurrence ratios matrix) ของการเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ และนำมาแปลความหมายเป็นอนาคตภาพ หรือภาพที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อดีของผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่อง คือ แสดงเหตุการณ์ในอนาคตได้อย่างชัดเจน และทำให้เห็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของมโนทัศน์ต่าง ๆ บังคับให้ผู้วิจัยบ่งชี้ความสัมพันธ์ที่อาจจะมองข้ามไปได้ถ้าใช้วิธีการอื่น เนื่องจากเทคนิควิธีอื่น ๆ มักจะมุ่งไปที่จุดใด จุดหนึ่ง หรือปัจจัยใด ปัจจัยหนึ่ง เป็นการเฉพาะ ทำให้ได้การฉายภาพ หรือพยากรณ์ที่เป็นเอกเทศออกไป โดยมิได้นำเอาอิทธิพล หรือผลของปฏิสัมพันธ์จากตัวแปร หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีขึ้นได้มาร่วมพิจารณาด้วย โดยเฉพาะผลปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่เทคนิคผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์สืบเนื่องนี้ จะศึกษาถึงผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีต่อบ้างปัจจัยที่ต้องการศึกษา

วิธีการตรวจสอบอนาคตภาพ

1. เป็นภาพที่เป็นจริงได้ในสายตาผู้เชี่ยวชาญ และ/ หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจส่วนใหญ่
2. เป็นภาพที่สอดคล้องกันในตัวเอง
3. เป็นภาพเกี่ยวกับหัวข้อ หรือประเด็นที่อยู่ในความสนใจ
4. เป็นภาพที่รับรู้ได้จากสัญญาณในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเป็นสัญญาณอ่อน ๆ บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น
5. เป็นภาพที่ท้าทาย มืองค์ประกอบของทิศทางที่แปลกใหม่ ที่จำเป็นจะต้องอยู่ในวิสัยทัศน์ขององค์กร
6. เป็นภาพที่สอดคล้องกับจินตนาการของผู้เข้าร่วมจำลองภาพ
7. เป็นภาพที่ไม่จำเป็นต้องเป็นของใหม่ในทุกแง่มุม

การวิจัยอนาคตแบบ EDR

แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการวิจัยแบบ Ethnographic Delphi Future Research (EDFR) เป็นการวิจัยอนาคต (Futures research) พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2522 โดยจุมพล พูลภัทรชีวิน อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic futures research) และเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกัน โดยมีความเชื่อพื้นฐานของอนาคตนิยม (Futurism) จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคต (Futures research) เทคนิคเดลฟาย และ EFR มีจุดมุ่งหมายหลักมิใช่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้อง แต่อยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นเรื่องที่ศึกษาใหม่ ทั้งที่พึงประสงค์

และไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญกับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จุดเริ่มต้นของการคิดเทคนิคการวิจัยนี้ เกิดจากเหตุจูงใจ 2 ประการ คือ

1. การมีโอกาสได้ศึกษาวิชาเกี่ยวกับอนาคตศึกษา (Futures studies) และการวิจัยอนาคต (Futures research) ในระดับบัณฑิตศึกษา ที่มหาวิทยาลัยมินนิโซต้า ทำให้สนใจในแนวคิด และระเบียบวิธีวิจัยของศาสตร์สาขานี้ โดยเฉพาะเทคนิคเดลฟาย และ EFR จากการศึกษา พบว่า เทคนิคเดลฟาย และ EFR ยังไม่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์และความเชื่อเบื้องต้นบางประการ ของการวิจัยอนาคต ดังนั้น ควรจะได้มีการคิดหาวิธีปรับปรุง หรือแก้ไข

2. การมีโอกาสได้พบและรู้จักกับ โรเบิร์ต บี เท็กซ์เตอร์ (Robert B. Textor) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ซึ่งเป็นผู้พัฒนา EFR ทำให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะ EFR ซึ่งเห็นว่า เป็นเทคนิคที่น่าสนใจมาก แต่ยังมีบางจุดในระเบียบวิธีที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

ความหมายการวิจัยเชิงอนาคตแบบ EDFR

การวิจัยแบบ EDFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่ผสมผสานจุดดี และลบจุดด้อยของ วิธีวิจัยแบบ Delphi และวิธีวิจัยแบบ EFR โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวิจัยเชิงอนาคตแบบ EDFR ไว้ดังนี้

บุญมี พันธุ์ไทย (2553, หน้า 2) ได้ให้ความหมายเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ว่าเป็นการพัฒนาขึ้น โดยผสมผสานเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic futures research) กับเดลฟาย (Delphi) ขั้นตอนของ EDFR คล้ายกันกับ Delphi แต่ปรับปรุงวิธีให้ยืดหยุ่น และเหมาะสมมากขึ้น โดยรอบแรกจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ EFR หลังจากการสัมภาษณ์รอบแรก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ แล้วสร้างเครื่องมือซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามรูปแบบของเดลฟาย เพื่อกรองความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหา ฉันทามติประมาณ 2-3 รอบ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มาก และสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสรุปเป็นอนาคตภาพ

สุบัน มุขระโกษา (2557, หน้า 1) กล่าวถึงเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR พัฒนาโดย ผสมเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic futures research) กับการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) ขั้นตอนของ EDFR จะมีลักษณะคล้ายกับ Delphi แต่ปรับปรุงให้ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยการกำหนด และเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ถือว่ามีความจำเป็นยิ่ง เพราะผู้เชี่ยวชาญอาจไม่เห็นความสำคัญ ของการวิจัย หรืออาจไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องติดตามกับผู้เชี่ยวชาญ เป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดมุ่งหมายขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณ และประโยชน์ของการวิจัย เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัวเตรียมข้อมูล จัดระบบข้อมูล

และความคิดล่วงหน้า จะช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น การสัมภาษณ์มีลักษณะ และขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR จะมีความยืดหยุ่นมากกว่า คือ ผู้วิจัยสามารถเลือกรูปแบบ การสัมภาษณ์ที่จะสนองตอบต่อจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้ คือ อาจยึดตามรูปแบบของ EFR หรืออาจจะเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่า จะเป็นไปได้และน่าจะเป็น โดยไม่คำนึงถึงว่า แนวโน้มเหล่านี้ จะเป็นไปในทางดี หรือร้าย เพราะ ในการทำ EDFR รอบที่ 2 และรอบที่ 3 ถ้าหากผู้วิจัยสนใจที่จะแยกศึกษาอนาคตภาพทั้ง 3 ตามแบบ EFR ผู้วิจัยก็สามารถทำได้ โดยการออกแบบแบบสอบถามที่จะช่วยให้ได้อนาคตภาพ อย่างเป็นระบบ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556, หน้า 269) กล่าวว่า การวิจัยอนาคตด้วย EDFR เป็นระเบียบวิธี วิจัยในการคาดการณ์อนาคต (Research technique) เป็นทั้งเทคนิคการสื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญ (Communicating process) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มักไม่มีเวลาว่างที่จะมานั่งแลกเปลี่ยน ประสบการณ์โดยตรง เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR และ Delphi จะเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญระหว่างกันและกัน

เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อพื้นฐานของอนาคตศึกษาและการวิจัยอนาคต นักอนาคตศึกษามีความเชื่อ พื้นฐานว่า อนาคตเป็นเรื่องที่มนุษย์สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ความเชื่อของมนุษย์ เกี่ยวกับอนาคต มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจ รวมทั้งเชื่อว่า มนุษย์สามารถจะควบคุม และสร้างอนาคตได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัยอนาคต หลักของการวิจัยอนาคต ไม่ใช่อยู่ที่การทำนาย ที่ถูกต้อง หากแต่อยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษา ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ เพื่อที่จะหาทางทำให้แนวโน้ม ที่พึงประสงค์นั้นเกิดขึ้น และป้องกัน หรือจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทาง ที่จะเผชิญกับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากว่า มันจะเกิดขึ้นจริง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ตลอดไปจนถึงการกำหนดยุทธวิธี (Strategies) และกลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ และการป้องกัน หรือจัดอนาคต ที่ไม่พึงประสงค์

3. ขั้นตอนของการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย และชาติพันธุ์ วรรณ

3.1 กำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้ นับว่ามีความสำคัญและจำเป็น เชื่อว่า ถ้าได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจริง ๆ จะทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมากขึ้นเท่านั้น การเตรียมผู้เชี่ยวชาญมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้เชี่ยวชาญอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยลักษณะนี้ หรืออาจไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณ และประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงขอความร่วมมือ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือ ก็จำเป็นต้องหาผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นต่อไป ถ้าได้รับความร่วมมือ ก็ขอนัดวันและเวลาสำหรับสัมภาษณ์ การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวนอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่า จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัว เตรียมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และเตรียมความคิดล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น

3.2 สัมภาษณ์ EDFR รอบที่หนึ่ง การสัมภาษณ์ มีลักษณะและขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นมากกว่า กล่าวคือ ผู้วิจัยสามารถที่จะใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ที่จะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้ หรืออาจจะเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่า จะเป็นไปได้และน่าจะเป็น โดยไม่คำนึงถึงแนวโน้มเหล่านั้น จะเป็นไปในทางดี หรือร้าย

3.3 วิเคราะห์/ สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์

3.4 สร้างแบบสอบถาม

3.5 ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ (EDFR รอบที่ 2, 3....)

3.6 เขียนอนาคตภาพ

ขั้นตอนของการวิจัยแบบ EDFR

การทำวิจัยแบบ EDFR มีรายละเอียดที่มีความสำคัญ และผู้วิจัยควรศึกษาให้เข้าใจ ก่อนลงมือทำวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การแบ่งช่วงเวลา

มิติของการแบ่งช่วงเวลาในการวิจัยอนาคตนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยทั่วไป ผู้วิจัยจะวิเคราะห์และพิจารณาจากบริบทงานวิจัยของตนเอง นักอนาคตนิยมมักจะแบ่งช่วงเวลาของการทำนาย หรือช่วงเวลาของการวางแผน ออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 คือ ช่วงเวลา 5 ปี หรือ Immediate forecasting หรือ Immediate planning นักอนาคตนิยม ถือว่าเป็นการทำนาย หรือการวางแผนระยะกระชั้นชิด ถ้าเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา ก็เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

ช่วงที่ 2 คือ ช่วงประมาณ 5-10 ปี ช่วงนี้ เป็นช่วงที่นักอนาคตนิยม เรียกว่า Short range forecasting หรือ Short range planning ก็เป็นการทำนาย หรือการวางแผน หรือการศึกษาอนาคตระยะสั้น

ช่วงที่ 3 คือ ช่วง 10-15 ปี หรือไปจนถึง 20 ปี ช่วงนี้ เรียกว่า เป็นระยะกลาง Middle range forecasting หรือ Middle range planning นักอนาคตนิยม ส่วนใหญ่นิยมที่จะศึกษาอนาคตในช่วงนี้ เนื่องจากผู้วิจัยสามารถที่จะเห็นผลได้

ช่วงที่ 4 คือ ช่วงระยะยาว 20-25 ปีขึ้นไป ช่วงนี้ จะเป็นระยะยาว ข้อมูลที่ได้ หรือผลที่ได้ อาจจะขาดแรงจูงใจ เพราะอยู่ไกลตัวผู้ทำวิจัยมาก

2. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอนาคต มักจะมีแนวโน้มเกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็ว ทำให้เตรียมตัวไม่ทัน เรื่องของการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะซับซ้อน มีความเป็นไปได้หลายรูปแบบ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ต้องมีหลักการในการเลือกผู้เชี่ยวชาญเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาอนาคต เพราะเชื่อว่า ผู้เชี่ยวชาญนั้น น่าจะเป็นกลุ่มบุคคลที่มอง หรือคาดการณ์อนาคตได้ชัดเจน ถูกต้องมากกว่าคนทั่ว ๆ ไป เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม หรือในหน่วยงาน มักจะเกิดมาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงกลุ่มผู้บริหาร ผู้มีอำนาจ ผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่เป็นผู้นำ กลุ่มคนเหล่านี้ ล้วนเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น ดังนั้น ถ้าหากจุดมุ่งหมายของการศึกษาต้องการให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องอาศัยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการศึกษา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนต่างมีความต้องการที่จะรับรู้ข้อมูล แลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญซึ่งกันและกัน เพื่อประกอบการตัดสินใจ ประกอบการวางแผน และนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย

สำหรับเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หากผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะสรุปอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรที่ต้องการศึกษา ก็ควรปฏิบัติตามขั้นตอนของการวิจัยโดยทั่วไป คือ มีการสุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีนี้ หมายถึง ต้องเป็นไปตามโอกาสทางสถิติ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีอยู่นั้น มีขนาดมากพอที่จะทำการสุ่ม แต่ในความเป็นจริง การวิจัยอนาคตจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากการวิจัยอื่น เพราะต้องเน้นผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจึงมีลักษณะที่เป็นแบบเจาะจงเลือกมากกว่าการสุ่มด้วยเหตุผลต่าง ๆ ตัวอย่างในการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ต้องการให้เกิดผลการวิจัยเกิดขึ้นจริง ผู้วิจัยควรเลือกผู้บริหารในหน่วยงานนั้น และผู้ที่มีศักยภาพจะเป็นผู้บริหาร มาผนวกเข้ากับกลุ่มนักวิชาการทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องพิจารณาว่า ผู้เชี่ยวชาญควรจะต้องประกอบด้วยใครบ้างในอัตราส่วน หรือสัดส่วนระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวถึง ผู้วิจัยจะต้องเป็นผู้กำหนดว่า จะให้ความสำคัญในเรื่องใด สำหรับ

วิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยอาจใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงในกรณีที่ว่า ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษาเป็นใครบ้าง แต่ถ้าหากผู้วิจัยไม่ทราบว่า ใครเป็นผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานนั้น ผู้วิจัยอาจใช้การทำ Snowball หรือเรียกอีกอย่างว่า วิธีโซนลูก โดยเริ่มต้นจากคนในหน่วยงานนั้น ที่เป็นผู้บริหารระดับหนึ่ง ระดับใด ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ และขอให้เขาเอ่ยชื่อบุคคลที่คิดว่า เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาประมาณ 3-5 ชื่อ เมื่อผู้วิจัยไปสัมภาษณ์แล้ว ก็ให้ถามชื่อผู้เชี่ยวชาญต่อไปอีกจนครบจำนวน

3. การเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

การเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะมีผลกระทบต่อผลการวิจัยตลอดเวลา เนื่องจากการวิจัยนั้นกินเวลามาก จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น จะต้องมีการติดต่อล่วงหน้าก่อนเสมอ จะต้องอธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนและระเบียบวิธี เวลาที่จะใช้ในแต่ละรอบ ย้ำให้เห็นความสำคัญของการวิจัยให้ชัดเจนว่ามีจุดมุ่งหมายและประโยชน์อย่างไรบ้าง ผู้เชี่ยวชาญจะทราบเองว่า จะให้ความร่วมมือได้มากน้อยเพียงใด

4. การสัมภาษณ์แบบ EDFR

รอบที่ 1 อาจจะยึดรูปแบบการสัมภาษณ์ เริ่มจากการมอง 3 ภาพ คือ ภาพบวก ภาพลบ และภาพที่เป็นไปได้มากที่สุด ข้อดี คือ ทำให้ผู้เชี่ยวชาญไม่ติดอยู่กับภาพหนึ่ง ภาพใด ที่เขาสนใจ แต่ผู้วิจัยต้องการเน้นให้ผู้เชี่ยวชาญเห็น หรือพูดถึงแนวโน้มที่คิดว่า จะเป็นไปได้ อีกวิธีหนึ่ง ผู้วิจัยอาจขอให้ผู้เชี่ยวชาญพูดถึงแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นไปได้ไม่ว่า จะพึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ ให้พูดร่วมกันออกมาในคราวเดียวกัน การสัมภาษณ์นั้น เปิดโอกาสให้ผู้วิจัย หรือผู้สัมภาษณ์เพิ่มประเด็นแนวโน้มที่ได้จากการสัมภาษณ์คนแรก ๆ ผนวกเข้าไปในการสัมภาษณ์คนต่อ ๆ ไป เพราะจุดมุ่งหมายของผู้วิจัย คือ ต้องการศึกษาแนวโน้มที่มีโอกาสเกิดขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถผนวกเข้าไปได้ตลอดเวลา

5. การเขียนแนวโน้มในแบบสอบถาม

การเขียนแนวโน้มในแบบสอบถาม ควรใช้ภาษาที่สั้น กระชับ ชัดเจน โดยพยายามคงความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หากผู้เชี่ยวชาญใช้ภาษาที่ชัดเจนดีแล้ว ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข ถ้าหากไม่ชัดเจนแต่ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทราบว่าผู้เชี่ยวชาญหมายถึงอะไร ผู้วิจัยก็สามารถที่จะแก้ไขคำพูดให้ตรงประเด็นให้มากที่สุด ที่สำคัญคือให้สั้น กระชับ ชัดเจน ภาษาที่ใช้ควรจะใช้ภาษาที่แสดงความเป็นกลางมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ พยายามหลีกเลี่ยงภาษาที่จะสื่อถึงทัศนคติ หรือความลำเอียงของผู้วิจัยลงไป ผู้วิจัยไม่ต้องทำหน้าที่ตัดสินใจแทนผู้เชี่ยวชาญ สิ่งที่ผู้วิจัยจะทำ คือ การเขียนแนวโน้ม การสังเคราะห์ การตีความ

การใช้ภาษาให้ตรงตามที่คุณเชี่ยวชาญต้องการ ในการเขียนแนวโน้ม จะต้องเขียนแนวโน้มที่มีประเด็นเดียวต่อ 1 ข้อ ไม่ควรมีแนวโน้มย่อย ๆ อยู่ในแนวโน้มใหญ่ เพราะจะทำให้เกิดความยุ่งยากในการตีค่าคะแนน รวมทั้งพยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่คลุมเครือ เช่น คีขึ้น เลวลง

6. จำนวนรอบ

จำนวนรอบของการเก็บข้อมูลขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย งบประมาณ เวลา และกำลังคนของการวิจัย แต่ในความเป็นจริง การที่จะหยุดที่รอบหนึ่ง รอบใดนั้น การวิจัยอนาคตจะดูว่าคำตอบที่ผู้วิจัยได้ในรอบต่าง ๆ มีความเป็นเอกพันธ์แล้วหรือยัง ถ้ามีมากพอ ก็อาจจะหยุดได้ในรอบที่ 2 อาจไม่จำเป็นต้องทำในรอบที่ 3 (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2559)

ข้อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง EDFR กับ Delphi

ประการแรก EDFR ต่างจาก Delphi ตรงที่ในรอบแรกของการวิจัยนั้น EDFR ใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR ซึ่งโดยวิธีการนี้ จะช่วยให้ผู้วิจัยได้แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด และทุกแนวโน้มจะนำไปศึกษาต่อในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 การทำเช่นนี้ เป็นการเคารพความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญอย่างแท้จริง

ประการที่ 2 การวิจัยแบบเดลฟายตามรูปแบบเดิมนั้น มักจะเริ่มด้วยแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ในการเก็บข้อมูลรอบที่หนึ่ง ซึ่งวิธีการนี้อาจไปจำกัดข้อมูลที่จะได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยการกำหนดกรอบความคิดของผู้เชี่ยวชาญโดยผู้วิจัย เช่น ถ้าผู้วิจัยสนใจจะศึกษาแนวโน้มของเศรษฐกิจไทยใน 10 ปีข้างหน้า ผู้วิจัยอาจจะสร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมแนวโน้มเฉพาะที่ผู้วิจัยคิดว่า สอดคล้อง และสำคัญ การทำเช่นนี้ผู้วิจัยอาจจะละเลยแนวโน้ม หรือประเด็นที่สำคัญอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยคาดไม่ถึง หรือไม่รู้ไปอย่างน่าเสียดาย ถึงแม้ว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้น จะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญก็อาจจะไม่ตอบ เพราะขี้เกียจเขียน หรือเพราะถูกชักนำให้คิดเฉพาะเรื่องที่ถูกลถามในแบบสอบถาม ทำให้ล้มประเด็นที่น่าสนใจไป แต่ถ้าหากมีการสัมภาษณ์ในรอบแรก ผู้วิจัยก็จะได้แนวโน้มและประเด็นที่สอดคล้องมากที่สุด ซึ่งตอบสนองจุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคตได้ดีกว่า และยิ่งไปกว่านั้น แนวโน้มทุกแนวโน้ม ยังได้รับการพิจารณาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอีกใน EDFR รอบที่ 2 รอบที่ 3... วิธี EDFR จึงน่าจะเป็นวิธีวิจัยที่ได้แนวโน้มอย่างครอบคลุมเป็นระบบ มากกว่าเดลฟาย

ข้อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง EDFR กับ EFR

ประการแรก EDFR ต่างจาก EFR ที่ระเบียบวิธีวิจัย กล่าวคือ EFR ใช้การสัมภาษณ์รอบเดียว ส่วน EDFR ใช้การสัมภาษณ์รอบแรก แล้วตามด้วยเดลฟายในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ฯลฯ วิธีการของ EDFR จึงมีระบบของการได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นที่น่าเชื่อถือได้มากกว่า

ประการที่ 2 ผลสรุปของการวิจัยแบบ EFR คือ อนาคตภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เพียงรอบเดียว โดยเลือกเอาแนวโน้มที่มีฉันทามติระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์ จุดอ่อนของวิธีนี้คือการขาดระบบที่น่าเชื่อถือ ในการพิจารณาแนวโน้มที่มีฉันทามติ และโดยระเบียบวิธีเอง อาจทำให้แนวโน้มที่สำคัญต้องหลุดไป เพราะเป็นไปได้ที่ว่ามีผู้เชี่ยวชาญเพียงคนเดียวที่พูดถึงแนวโน้มเหล่านั้น ผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ตลอดจนผู้วิจัยก็อาจลืม นึกไม่ถึง หรือไม่รู้ จึงไม่ได้พูดถึงแนวโน้มเหล่านั้น แนวโน้มเหล่านั้นจึงหลุดออกไปจากผลการวิจัย เพราะไม่มีฉันทามติ ส่วนการวิจัยแบบ EDFR จะมีแนวโน้มที่ได้จากการสัมภาษณ์ในรอบแรกป้อนกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญทุกคนพิจารณาอีกครั้ง ในการทำเดลฟาย ทำให้ทุกแนวโน้มได้รับการพิจารณาอย่างเป็นระบบเท่าเทียมกัน ผลสรุปที่ได้จากการวิจัยแบบ EDFR จึงเป็นระบบ และได้แนวความคิดครอบคลุมและน่าเชื่อถือมากกว่า EFR ถึงแม้ว่า EDFR จะเป็นเทคนิคการวิจัยที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อการวิจัยอนาคตก็ตาม แต่เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR รวมไปถึง Delphi และ EFR ก็สามารถนำไปใช้วิจัยทำนองเดียวกับการวิจัยรูปแบบอื่น ๆ ที่มีอยู่ได้ เช่น การวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็น สำรวจปัญหาวิจัยเพื่อหารูปแบบ เพื่อกำหนดนโยบาย เพื่อกำหนดมาตรฐาน เพื่อหาวิธีแก้ปัญหา และเพื่อการตัดสินใจ เป็นต้น

ประโยชน์ของการวิจัยอนาคต

จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันได้มีการนำเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบต่าง ๆ ไปใช้ในองค์กรต่าง ๆ มากมาย ทั้งเพื่อการวางแผนในอนาคต วิเคราะห์ และแก้ปัญหาในปัจจุบัน ตลอดจนการวิเคราะห์อดีต เพราะเทคนิคการวิจัยอนาคต โดยเฉพาะ Delphi และ EDFR นั้น ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2559) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประโยชน์ของการวิจัยอนาคตไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยอนาคต ช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ และจำเป็นเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตที่สามารถจะนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและการวางแผน เพราะการวิจัยอนาคตมัก จะนำไปสู่สิ่งต่าง ๆ ได้แก่ การให้กรอบสำหรับการตัดสินใจหลายรูปแบบ การบ่งชี้ถึงอันตรายและโอกาสต่าง ๆ แนววิธีการแก้ปัญหาแบบต่าง ๆ ช่วยประเมินนโยบายและการปฏิบัติต่าง ๆ ช่วยให้มองเห็น และเข้าใจปัจจุบันและอดีตดีขึ้น ช่วยเพิ่มทางเลือก กำหนดจุดหมาย และแสวงหาวิธีที่จะบรรลุจุดหมาย
2. การวิจัยอนาคต ช่วยเตรียมมนุษย์ให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยให้ประสบการณ์ล่วงหน้าแก่นมนุษย์ว่า อนาคตอาจจะเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เตรียมพร้อมว่า ควรจะทำได้อย่างไร

3. การวิจัยอนาคต ช่วยให้ผู้มนุษย์เห็นถึงความสำคัญและความสัมพันธ์ของระบบต่าง ๆ ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น

4. การวิจัยอนาคต ช่วยชี้แนะ และเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และความคิด

5. การวิจัยอนาคต ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะไม่ติดอยู่กับปัญหาในอดีต และปัจจุบัน

6. การวิจัยอนาคต ช่วยกระตุ้นให้ผู้มนุษย์ใฝ่หาความรู้ โดยการเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่า การเรียนรู้จากสิ่งที่ผู้อื่นบอก หรือทำมาแล้วแต่เพียงอย่างเดียว

7. การวิจัยอนาคต ให้แนวคิดในการพัฒนาปรัชญาชีวิต ที่ผสมกลมกลืนกับแนวโน้ม ในอนาคต

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556) กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยอนาคต ดังนี้

1. ช่วยกำหนดกรอบการทำงานในการตัดสินใจเพื่อการวางแผน กล่าวคือ แผน นโยบาย หรือการตัดสินใจใด ๆ จะไม่สามารถกระทำได้ หากขาดข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) หรือ หากมีแต่เป็นข้อตกลงเบื้องต้นที่ผิดพลาด ก็จะนำไปสู่ความเสียหาย ซึ่งข้อตกลงเบื้องต้นนี้ สามารถได้มาด้วยการศึกษาอนาคต แม้จะเป็นเพียงความเป็นไปได้ หรือความน่าจะเป็นมากกว่า ความถูกต้องแน่นอน แต่ก็ยังเป็นหลักเกณฑ์ที่จะช่วยให้นักวางแผนนำไปพิจารณาประกอบการวางแผน หรือการตัดสินใจได้

2. ช่วยในการตัดสินใจหาทางป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ก่อนจะกลายเป็นปัญหาค้นวิกฤติ และการตัดสินใจ เพื่อให้มีการกระทำกับโอกาสที่คาดว่าจะเป็นไปได้และเหมาะสม

3. ช่วยในการตัดสินใจเลือกวิธีการป้องกันปัญหาจากหลาย ๆ วิธี ที่นักอนาคตได้เสนอทางเลือกไว้ให้

4. ช่วยให้ผู้สามารถประเมินทางเลือกของนโยบายและการปฏิบัติ เนื่องจากนักอนาคต ได้ช่วยประเมินทางเลือกต่าง ๆ ไว้ โดยวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เป็นไปได้ ที่จะมีต่อโลกแห่งอนาคต

5. ช่วยเพิ่มโอกาสในการเลือกสรรจากทางเลือกหลาย ๆ ทางที่เสนอไว้

6. ช่วยในการเตรียมคนสำหรับอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การศึกษาความเป็นไปได้อันอนาคต จะทำให้ความมั่นใจในสิ่งที่เกิดขึ้น การคำนึงถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต ทั้งที่เป็นปัญหาและไม่เป็นปัญหา การมุ่งไปข้างหน้า จะทำให้มีโอกาสเกี่ยวข้องกับพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

7. ช่วยในการสร้างสรรค์ การศึกษาอนาคต จะสามารถชักจูงและให้ความสนใจต่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพราะการมองอนาคตที่ห่างไกลออกไปมากกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ย่อมจะทำให้สามารถคิดได้อย่างสร้างสรรค์

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า การวิจัยเชิงอนาคต เป็นการวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวโน้มของเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ในอนาคต โดยแนวโน้มของปรากฏการณ์ที่ค้นพบจากการวิจัย สามารถคาดการณ์ได้ตรงตามความเป็นจริง หรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด คือ ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ตระหนักถึงความสำคัญ และมีประสบการณ์ในเรื่องที่ทำการวิจัยอย่างแท้จริง เนื่องจากการศึกษาแนวโน้มเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ โดยใช้การวิจัยเชิงอนาคต ผู้เชี่ยวชาญเปรียบเสมือนแหล่งข้อมูลสำคัญ สำหรับการค้นหาคำตอบของการวิจัยอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพวิธีหนึ่งที่มีความนิยม มีการนำมาใช้โดยนักวิจัยด้านสังคมและนักมนุษยวิทยามาเป็นเวลานาน รวมทั้งถูกนำมาใช้ทั้งในด้านวิชาการ และการประยุกต์ใช้ในศาสตร์ต่าง ๆ อีกมากมาย เนื่องจากการสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการที่มีต้นทุนต่ำ แต่มีประสิทธิภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความหมายและลักษณะของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม เป็นการรวบรวมข้อมูลการวิจัย จากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (Key informants) เป็นกลุ่ม ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ได้มาจากการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนด ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบตรงประเด็น และสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้มากที่สุด โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้ถามคำถาม ตามประเด็นการวิจัยให้กลุ่มตอบ ซึ่งทำให้คนในกลุ่มจะได้ยินคำตอบของคนอื่น ๆ และจะให้คำตอบเพิ่มเติม ที่อาจเป็นคำตอบที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ (เก็จกนก เอื้อวงศ์ และพิชิต ฤทธิจรูญ, 2556)

Morgan (1998, pp. 33-35) ได้อธิบายถึงลักษณะของการสนทนากลุ่มไว้ ดังนี้

1. การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มที่มีการพบปะกันเพื่อวัตถุประสงค์อื่น จะไม่ใช่การสนทนากลุ่ม
2. ในการสนทนากลุ่ม การอภิปรายในกลุ่มจะทำให้ได้ข้อมูล ดังนั้น กลุ่มประเภทอื่น ๆ ที่มารวมกลุ่มกัน เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการใด วิธีการหนึ่ง โดยไม่ใช่การอภิปราย จึงไม่ใช่การสนทนากลุ่ม เช่น Nominal groups หรือ Delphi groups เป็นต้น
3. การสนทนากลุ่ม ต้องเป็นการดำเนินการที่มีการวางแผนอย่างรอบคอบ ที่จะเชิญผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสม และเตรียมคำถามในการสนทนา เพื่อให้ได้คำตอบ

ในการวิจัย โดยจะต้องมีผู้ดำเนินการที่รับผิดชอบในการดูแลให้กลุ่มได้สนทนาตรงประเด็นที่กำหนดไว้

ประเภทของการสนทนากลุ่ม

ปัจจุบัน มีการประยุกต์ใช้การสนทนากลุ่มในงานวิจัยเชิงคุณภาพมากมาย ซึ่งทำให้มีการจำแนกประเภท และลักษณะของการสนทนากลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ ตามลักษณะ และความต้องการของนักวิจัย Nyumba et al. (2018) ได้แบ่งประเภทของการสนทนากลุ่มไว้ ดังนี้

1. การสนทนากลุ่มแบบกลุ่มเดี่ยว (Single focus group) เป็นการจัดสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นการอภิปรายเชิงโต้ตอบในประเด็นที่กำหนดของกลุ่ม ผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งหมดและคณะผู้อำนวยความสะดวกเป็นกลุ่มเดี่ยวในทีเดียว การสนทนากลุ่มประเภทนี้ เป็นที่นิยมใช้มากที่สุด และถือเป็นลักษณะแบบดั้งเดิม การสนทนากลุ่มแบบกลุ่มเดี่ยว มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยนักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานในสาขาวิชาต่าง ๆ
2. การสนทนากลุ่มแบบสองทาง (Two-way focus group) เป็นรูปแบบการสนทนากลุ่ม โดยใช้กลุ่ม 2 กลุ่ม โดยกลุ่มหนึ่งจะอภิปรายแลกเปลี่ยนกันในเรื่องที่กำหนด ในขณะที่อีกกลุ่มจะเป็นผู้สังเกตการสนทนาของกลุ่มแรก โดยปกติแล้ว การสนทนากลุ่มแบบนี้ จะดำเนินการด้านหลังกระจกแบบทางเดียว กลุ่มผู้สังเกตการณ์และผู้ดำเนินการกลุ่ม สามารถสังเกตและจดบันทึกการโต้ตอบและการอภิปรายกลุ่มแรกได้ โดยอีกกลุ่มจะมองไม่เห็น การมีโอกาสได้ยินและสังเกตการโต้ตอบในการสนทนาของกลุ่ม จะช่วยให้กลุ่มที่ 2 ได้ข้อสรุปที่แตกต่างได้ การดำเนินการสนทนากลุ่มแบบสองทางนี้ ต้องคำนึงถึงเรื่องจริยธรรมในคน เนื่องจากเป็นการสังเกตแบบปกปิด ไม่ให้อีกกลุ่มหนึ่งเห็น นักวิจัยจึงควรเสนอขอรับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในคน และจัดทำเอกสารการให้ยินยอม (Consent form) จากกลุ่มที่ถูกสังเกตด้วย
3. การสนทนากลุ่มแบบผู้ดำเนินการกลุ่ม 2 คน (Dual moderator focus group) เป็นการจัดสนทนากลุ่ม โดยให้มีผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม 2 คน ที่ทำงานร่วมกันในกลุ่ม โดยแต่ละคนจะมีบทบาทที่แตกต่างกัน การแบ่งบทบาทจะทำให้เกิดความมั่นใจว่า การดำเนินกลุ่มจะมีความราบรื่น และเก็บประเด็นสำคัญได้ทั้งหมด
4. การสนทนากลุ่มแบบผู้ดำเนินการกลุ่ม 2 คน มีประเด็นโต้แย้งกัน (Duelling moderator focus group) เป็นการจัดสนทนากลุ่ม โดยให้มีผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม 2 คน ซึ่งถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ให้มีความเห็นโต้แย้งกันในเรื่องที่สนทนา การดำเนินการเช่นนี้ จะช่วยให้เกิดการเปิดเผยข้อมูล และได้ข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น

5. การสนทนากลุ่มแบบผู้ดำเนินการกลุ่มมาจากผู้เข้าร่วมกลุ่ม (Respondent moderator focus group) การสนทนากลุ่มนี้ จะมีการรับสมัครสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนาขึ้นมาเป็นผู้ดำเนินการกลุ่มชั่วคราว การให้สมาชิกมานำกลุ่ม จะทำให้เกิดกระบวนการของกลุ่มที่จะส่งผลต่อการให้คำตอบที่หลากหลาย และเป็นคำตอบที่แท้จริงมากขึ้น

6. การสนทนากลุ่มแบบกลุ่มขนาดเล็ก (Mini focus group) นักวิจัยมักจะเผชิญกับสถานการณ์ ที่ผู้เข้าร่วมมีศักยภาพจำนวนน้อยและยากที่จะเข้าถึง แต่การออกแบบการวิจัย จำเป็นต้องมีการสนทนากลุ่มในประเด็นนี้ ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ นักวิจัยสามารถประชุมกลุ่มเล็ก ๆ ระหว่าง 2-5 คน กลุ่มดังกล่าว มักประกอบด้วยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญ หรือมีความรอบรู้ในเรื่องนั้น ๆ

7. การสนทนากลุ่มแบบออนไลน์ (Online focus group) การสนทนากลุ่มแบบออนไลน์ ไม่ได้เป็นการสนทนากลุ่มที่แตกต่างจากแบบเดิม ๆ เพียงแต่มีการนำอินเทอร์เน็ตมาปรับใช้ ในการสนทนาแบบเดิม เป็นการประยุกต์ใช้ในสภาพแวดล้อมที่มีการใช้การประชุมทางโทรศัพท์ (Conference calling) การใช้ห้องสนทนา (Chat rooms) และการสื่อสารแบบออนไลน์อื่น ๆ การประชุมแบบนี้ จะมีความทันสมัย แต่อย่างไรก็ตาม การสนทนาแบบนี้ จะใช้ได้เฉพาะผู้ที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเท่านั้น และอาจมีปัญหาด้านเทคนิคเกิดขึ้นได้ขณะสนทนา หรือปัญหาการเชื่อมต่อของสัญญาณ

ปัจจุบัน การสนทนากลุ่มแบ่งออกได้หลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทอาจมีลักษณะย่อย ที่แตกต่างกัน แต่ลักษณะหลักของการดำเนินการสนทนากลุ่ม จะมีลักษณะทั่ว ๆ ไปที่มีความคล้ายคลึงกัน คือ เป็นการสนทนาที่มีประเด็นในการสนทนาที่เฉพาะเจาะจง เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึกได้อย่างอิสระ โดยเน้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ ภายใต้บรรยากาศที่เป็นกันเอง

ประโยชน์ของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้ นักวิจัย ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และสามารถตอบคำถามการวิจัย ได้อย่างครบถ้วน ครอบคลุม เป็นข้อมูลที่มีความหลากหลาย มีความลึกซึ้งและเชื่อถือได้ นักวิชาการได้กล่าวถึงประโยชน์ หรือคุณค่าของการสนทนากลุ่ม ดังนี้ (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และ โยธิน แสงวงศ์, 2536)

การสนทนากลุ่ม เป็นการสนทนาระหว่างนักวิจัย หรือผู้ดำเนินการกับกลุ่มสมาชิกกลุ่ม ในเรื่องให้ผู้เข้าร่วมการสนทนาเป็นผู้มีความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องนั้นจริง ทำให้สามารถ ได้ข้อมูลเฉพาะเจาะจงที่เป็นความคิดเห็น ความรู้สึก ตามการรับรู้ของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

นอกจากนั้น หากประเด็นต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ผู้วิจัยอาจมีการซักถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การสนทนากลุ่ม ช่วยให้เกิดข้อมูลที่ได้เป็นการผ่านการถกเถียง ได้ตอบกันเองของสมาชิกในกลุ่มสนทนา ทำให้มั่นใจในความถูกต้อง แม่นยำ มีความน่าเชื่อถือ และมีความหลากหลายของข้อมูล ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ที่จะช่วยในการตรวจสอบข้อมูลของผู้เข้าร่วมการสนทนากับตนเอง (Triangulation)

2. การสนทนากลุ่ม เป็นปฏิกิริยาของผู้ร่วมสนทนากลุ่มต่อประเด็นสนทนา และต่อกันและกัน ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมของผู้ร่วมสนทนาที่มาจากวัฒนธรรมเดียวกัน ผลการสนทนาจึงอาจใช้เป็นตัวแทนของชุมชนหรือของเรื่องนั้น ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวแทนที่สะท้อนภาพของปรากฏการณ์ หรือสังคมได้

3. การสนทนากลุ่ม เป็นการดำเนินการภายใต้บรรยากาศที่มีความเป็นกันเอง การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ช่วยทำให้การสนทนาของกลุ่มเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ไม่ตึงเครียด ลดภาวะการเกรงขาม สมาชิกกล้าคุย กล้าแสดงความคิดเห็น หรือกล้าที่จะเสนอแนะความคิดเห็นที่แตกต่าง ชัดแจ้ง จึงเป็นคำตอบที่เป็นความคิดเห็นที่แท้จริง ตามความรู้สึกและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. การสนทนากลุ่ม เป็นการดำเนินการที่ทำให้นักวิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มเอง ซึ่งแม้ว่า แนวคำถามที่จัดเตรียมไว้ อาจยังไม่ครอบคลุมประเด็นปัญหาได้ดีเท่าที่ควร เมื่อดำเนินการสนทนากลุ่มไปแล้ว นักวิจัยสามารถคิด หรือสร้างคำถามขึ้นมาได้ เป็นคำถามที่เป็นลักษณะตะล่อมกล่อมเกล่า (Probe question) เพื่อให้เข้าใจประเด็น หรือได้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5. การสนทนากลุ่ม สามารถนำมาใช้เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการเดียวในโครงการวิจัย หรืออาจใช้เป็นวิธีการเสริมในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยที่ใช้ควบคู่กับวิธีการอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร การสำรวจโดยการให้แบบสอบถาม หรือในการศึกษากรณีศึกษา เป็นต้น ซึ่งการสนทนากลุ่ม อาจนำมาใช้ได้ทั้งตั้งแต่ก่อน ระหว่าง หรือช่วงสุดท้ายของการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

6. การสนทนากลุ่ม เป็นการเก็บรวบรวมตามสภาพและบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ นักวิจัยสามารถใช้การสังเกตการแสดงออก ทั้งที่เป็นถ้อยคำ หรือภาษาท่าทางของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ทั้งน้ำเสียง การแสดงท่าทาง ซึ่งการแสดงออกดังกล่าว ช่วยให้นักวิจัยได้เข้าใจและตีความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกที่เกิดขึ้นในกลุ่มได้ชัดเจน และลึกซึ้งมากขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสามารถประหยัด เวลาและงบประมาณในการวิจัย โดยเฉพาะหากดำเนินการได้ครบถ้วนและถูกต้อง จะช่วยให้นักวิจัยสามารถได้ผลการวิจัยที่เป็นตัวแทน ซึ่งสะท้อนภาพของปรากฏการณ์ หรือสังคม เป็นผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลที่มีอยู่ในภาพ มีความหมายมีความลึกซึ้งและเชื่อถือได้

การเตรียมการจัดสนทนากลุ่ม

ในการจัดการสนทนากลุ่ม ควรมีการเตรียมการที่สำคัญ ดังนี้

1. การกำหนดประเด็น หรือตัวแปรที่จะศึกษา เมื่อผู้วิจัยกำหนดเรื่องที่จะศึกษาวิจัยแล้ว จะต้องกำหนดประเด็น หรือตัวแปรที่จะศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็น หรือตัวแปรที่ต้องทำความเข้าใจ รวมทั้งศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือบริบทที่ต้องการศึกษา เพื่อนำมาสร้างแนวคำถาม หรือรอบคำถามในการสนทนากลุ่ม โดยนำคำถามที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นประเด็นย่อย ๆ จัดลำดับไว้ ประเด็นคำถามที่เหมาะสม ควรอยู่ระหว่าง 3-6 ประเด็น

2. การกำหนดและคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา หรือผู้ให้ข้อมูล จะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ หรือมีข้อมูลในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ และยังต้องมีคุณสมบัติสำคัญ ๆ ที่คล้ายคลึงกัน (Homogenous group) เพื่อช่วยให้ผู้ร่วมสนทนา รู้สึกสะดวกใจในการสนทนา และกลุ่มสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ขนาดของกลุ่มควรมีจำนวน 7-8 คน ซึ่งเป็นขนาดของกลุ่มที่สามารถอภิปรายตอบโต้กันได้ดีที่สุด เป็นขนาดของกลุ่มที่ช่วยให้การสนทนา ที่มีลักษณะเปิดกว้างเหมาะสมในการจัดประเด็นคำถาม ซึ่งหากกลุ่มใหญ่เกินไป ก็จะทำให้การควบคุมเป็นไปได้ยาก หรือกลุ่มเล็กเกินไป ก็อาจมีบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความเห็นของกลุ่มได้

3. การกำหนดบุคลากรในการจัดการสนทนากลุ่ม ควรประกอบด้วย 1) ผู้ดำเนินการ (Moderator) เป็นผู้นำการสนทนาให้เป็นไปตามประเด็น หรือแนวคำถามที่ตั้งไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ลึกซึ้ง และตรงประเด็น ผู้ดำเนินการจะต้องรู้และมีความเข้าใจในประเด็นปัญหาวิจัย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และวิธีการควบคุมประเด็นในการสนทนา ดังนั้น การที่นักวิจัยสามารถเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มได้เอง ก็จะทำให้ดำเนินการได้ตรงประเด็น และค้นหาข้อมูลได้ลึกซึ้ง แต่หากนักวิจัยไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการเอง อาจเลือกผู้ดำเนินการที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม และต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับประเด็นวิจัยอย่างชัดเจน 2) ผู้จดบันทึกคำสนทนา (Note taker) เป็นผู้จดบันทึกการสนทนา โดยจดทุกคำพูด และจดอากัปกริยาท่าทางของผู้ร่วมสนทนา รวมทั้งเขียนผังการนั่งของสมาชิก ให้ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม และ 3) เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป เป็นผู้คอยดูแล และเฝ้าอำนวยความสะดวก บันทึกเทป และดูแล ไม่ให้มีการรบกวนสมาชิกในกลุ่ม

4. การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกเสียง โดยจะต้องบันทึกเสียงไว้ตลอดการสนทนา การบันทึกเสียง จะช่วยเก็บข้อมูลรายละเอียดของการสนทนา คำตอบที่เกิดจากการถกเถียง และการแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหา

5. การกำหนดสถานที่จัดสนทนากลุ่ม ควรเป็นสถานที่ที่สมาชิกทุกคนรู้จัก มีความเป็นส่วนตัว เงียบ ไม่มีเสียงรบกวน อากาศถ่ายเทได้สะดวก และไม่ถูกรบกวนจากสิ่งต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการสนทนากลุ่ม และข้อมูลที่จะได้รับจากผู้เข้าร่วมสนทนา

6. การจัดเตรียมของกำนัล หรือของที่ระลึกให้แก่ผู้เข้าร่วมสนทนา เป็นการแสดงความขอบคุณผู้เข้าร่วมสนทนา ที่เสียสละเวลาร่วมสนทนากลุ่มและเพื่อเป็นของที่ระลึก ในการเตรียมของกำนัล หรือของที่ระลึกต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ในบางกรณี อาจต้องให้เป็น ค่าตอบแทนและค่าพาหนะสำหรับผู้เข้าร่วมสนทนา ที่มีค่าใช้จ่าย หรือค่าเสียเวลา แต่ในบางกรณี โดยเฉพาะหากเป็นกรณีสนทนากลุ่มในชุมชน และเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับชุมชน หรือการพัฒนา ชุมชน นักวิจัยหลายคนอาจเลือกให้ของที่ระลึกมากกว่าการให้เป็นค่าตอบแทน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับ บริบท และการพิจารณาความเหมาะสมของนักวิจัยด้วย

7. การกำหนดระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม ระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม ควรใช้เวลา ไม่เกิน 2 ชั่วโมง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สมาชิกจะไม่เหนื่อยล้าเกินไป เวลาอาจจะมาก หรือน้อยกว่านี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่มแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันทั้งในด้านอายุ ประสบการณ์ หรือประเด็นที่สนทนา หรือผู้เข้าร่วมกลุ่มที่มีความพร้อมแตกต่างกัน

แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

แนวคำถาม หรือประเด็นในการสนทนากลุ่ม เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการสนทนากลุ่ม นักวิจัยจำเป็นต้องกำหนดแนวคำถามที่มีความเหมาะสม ที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ การวิจัย หรือคำตอบที่ผู้วิจัยต้องการ โดยแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ควรประกอบด้วยคำถามใน 3 ลักษณะ คือ คำถามนำ คำถามหลัก ซึ่งเป็นคำถามที่มุ่งตอบคำถาม การวิจัย และคำถามสรุป คำถามทั้ง 3 ลักษณะ มีรายละเอียดดังนี้

1. คำถามนำ เป็นคำถามที่จะนำผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเข้าสู่ประเด็นการสนทนา เป็นคำถามเปิดกว้าง ที่จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมสนทนา รู้สึกผ่อนคลายในช่วงเริ่มต้นสนทนา โดยส่วนใหญ่จะเป็นการนำไปสู่ประเด็นการวิจัยที่ต้องการคำตอบ เช่น อาจเกริ่นนำว่า “วันนี้ เราจะมาคุยกันในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการตามโครงการ DLTV ในโรงเรียน พอกล่าวถึงเรื่องนี้ ท่านคิดอย่างไร” หรือ “วันนี้เราจะคุยเรื่องการออกกำลังกาย การออกกำลังกายที่ท่านชอบที่สุด คืออะไร”

2. คำถามหลัก เป็นคำถามที่สอดคล้องกับคำถามการวิจัย อาจประกอบด้วยคำถามหลัก และคำถามรอง ซึ่งเป็นข้อคำถามที่เป็นรายละเอียดที่ต้องการขยายคำถามหลัก เพื่อให้ผู้วิจัยได้เข้าใจ ในประเด็นต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น รวมทั้งคำถามที่จะใช้เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนา ได้ขยายความ หรือบอกเล่าบางสิ่งบางอย่าง เช่น “คุณครูสอนโดยใช้ DLTV อย่างไร” “คุณครูเตรียมการอย่างไร” “สิ่งที่ได้ดำเนินการ มีสิ่งใดที่ถือว่าเป็นจุดแข็ง และสิ่งใดที่เป็นจุดอ่อน” “หากต้องการปรับปรุง การดำเนินการ คุณครูคิดว่าควรปรับปรุงในด้านใดบ้าง” และ “คุณครูคิดว่า หน่วยงานต้นสังกัด ควรเข้ามาสนับสนุนอย่างไร”

3. คำถามเพื่อการสรุป เป็นคำถามที่ผู้วิจัยใช้ เพื่อตรวจสอบว่า มีประเด็นที่ผู้ร่วมสนทนา กลุ่ม อาจยังไม่มีโอกาสได้กล่าวถึง หรืออยากเพิ่มเติมข้อมูลที่มีความสำคัญในการสนทนากลุ่ม เช่น “จากที่เราคุยกันมา มีท่านใดที่อยากเสนอประเด็น หรือมุมมองอื่น ๆ อะไรอีกบ้างไหม” หรือ “มีใครอยากเพิ่มเติมเนื้อหาในเรื่องใดอีกบ้างไหม” หรือ “ในเรื่องข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงตามที่เร คุยกันมา มีใครอยากเสนอมุมมองเพิ่มเติมไหม”

สำหรับการสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่มนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก คือ ควรเป็นคำถามที่ตรงกับคำถามการวิจัย หรือสิ่งที่ต้องการคำตอบ และควรเป็นคำถามที่ตรงไป ตรงมา เป็นคำถามที่ใช้ในการถามสมาชิกทุกคน โดยสมาชิกทุกคนสามารถให้ข้อมูล และบอกความรู้สึกได้ ไม่ใช่เพื่อถามบุคคลใด บุคคลหนึ่ง เป็นการเฉพาะเจาะจง และในแต่ละ คำถาม ไม่ควรถามในหลาย ๆ ประเด็น ควรถามเพียงประเด็นเดียว รวมทั้งไม่เป็นคำถามที่ต้องการ คำตอบเพียงว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” เท่านั้น นอกจากนั้น ควรเป็นคำถามที่ไม่ทำให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เกิดความรู้สึกถูกคุกคาม หรือรู้สึกอึดอัดที่จะต้องตอบคำถาม และการใช้คำถาม ควรพิจารณาภาษา ให้เหมาะสมกับคุณลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม ทางด้านความรู้ และบริบททางวัฒนธรรม

ข้อจำกัดของการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม

ถึงแม้ว่า การสนทนากลุ่มจะเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์และมีคุณค่า แต่การสนทนากลุ่มก็มีข้อจำกัดในบางประการ Morgan (1998) ระบุว่า มีบางกรณีที่ควรหลีกเลี่ยง การใช้การสนทนากลุ่ม เช่น ประเด็นที่เป็นปัญหาของสังคม ที่ไม่สามารถจะนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการแก้ปัญหาได้จริง หรือการสนทนากลุ่มที่ผู้เข้าร่วมการสนทนาอาจรู้สึกอึดอัด หรือรู้สึก ไม่สบายใจกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่ม เมื่อประเด็นการสนทนาไม่เหมาะสม กับสมาชิกในกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มในโครงการวิจัย ที่ต้องการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ มากกว่าการใช้การสนทนากลุ่ม ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ นักวิจัยจำเป็นต้องเข้าใจลักษณะของ การดำเนินการสนทนากลุ่ม และข้อจำกัดต่าง ๆ รวมทั้งเข้าใจถึงปัญหาการวิจัย หรือคำถาม ที่ต้องการคำตอบการวิจัยว่า มีลักษณะที่อ่อนไหว หรือเป็นประเด็นขัดแย้งที่อาจยังหาข้อยุติไม่ได้

นอกจากนั้น ยังต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มว่า อาจมีความประมาทในบางประเด็น

Baral, Uprety, and Lamichhane (2016) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการสนทนากลุ่มว่า การสนทนากลุ่มจะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มเป็นสำคัญ หากผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มขาดประสบการณ์ อาจเผชิญกับปัญหาในการดำเนินการ และการดูแลสมาชิกที่พยายามเข้ามามีอิทธิพลในกลุ่ม ข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ประเด็นในการสนทนากลุ่ม บางประเด็นที่อ่อนไหว อาจทำให้ผู้เข้าร่วมลังเลที่จะเข้ามาสนทนา รวมทั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มที่เล็กเกินไป หรือผู้เข้าร่วมมีลักษณะที่แตกต่างหลากหลาย ทำให้ข้อค้นพบอาจไม่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นักวิจัยนิยมนำมาใช้ในการวิจัยจำนวนมาก เนื่องจากเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ สามารถประหยัดเวลา และงบประมาณ แต่ก็ยังได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือที่ผ่านการถกเถียง อภิปรายภายใต้บรรยากาศที่เป็นกันเอง ตามแนวคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยองค์ประกอบสำคัญของการสนทนากลุ่ม คือ ประเด็น หรือแนวคำถามในการสนทนาที่มีความชัดเจน และการเรียงลำดับเป็นอย่างดี ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่สนทนา และผู้ดำเนินการกลุ่มที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว และมีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำกลุ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานาฏกภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียง โดยแบ่งเป็นงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

เฟื่องอรุณ ปรีดีดิติก และชนิตา รัชกุลพลเมือง (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของประเทศสิงคโปร์ พบว่า รัฐมีนโยบายชัดเจน ขับเคลื่อนด้วยหลักสูตรระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วย 1) เป้าหมาย/ เนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ เช่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนแต่ละรายวิชา เนื้อหาเริ่มจากเรื่องใกล้ตัวขยายไปยังเรื่องไกลตัว 2) วิธีการสอนใช้การสอนแบบเน้นกระบวนการ (Process-based approach) ได้แก่ การสอนแบบเน้นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม (Cultural transmission approach) และ 3) วิธีการประเมินผลใช้การประเมินแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และแบบใช้โรงเรียนทั้งระบบ (Student centric and

whole school approach) ส่วนบทเรียนสำหรับไทย คือ ประเทศไทย ควรมีเป้าหมายชาติ และนโยบายชัดเจน มีการปรับปรุงหลักสูตรทั้งระบบ การขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองโลก ต้องทันสมัยสถานการณ์ มีแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานของประเทศ และมีการทำงานแบบมีส่วนร่วม ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง เป็นต้น

สุกษชา โพธิ์เงิน (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการบริหารวิชาการ โรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดการศึกษาเพื่ออาชีพ พบว่า นวัตกรรมการบริหารวิชาการ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พัฒนาขึ้น คือ “สร้างความพร้อมเข้าสู่งานอาชีพ” (Creating Career Readiness: CCR) ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) พัฒนาหลักสูตรอาชีพตามบริบท โลกอนาคต โดยมีหลักสูตรอาชีพที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน กำหนดรายวิชาเพิ่มเติม เฉพาะเจาะจงด้านอาชีพ และกำหนดเส้นทางสู่อาชีพ 2 เส้นทาง 2) จัดการเรียนการสอนตามเส้นทาง สู่อาชีพ โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้จริงในการทำงาน จัดการฝึกฝน จากสถานประกอบการจริง จัดการเรียนการสอนบนพื้นฐานของความชื่นชอบที่จะเรียนรู้ในเรื่อง นั้น ๆ 3) ประเมินผลตามทักษะอาชีพที่แท้จริง โดยประเมินผลจากการปฏิบัติงานในสภาพจริง ให้ความสำคัญกับการประเมินตนเองก่อนเรียน เพื่อหาทักษะด้านอาชีพที่ผู้เรียนขาดไป เน้นการประเมินผลด้านทักษะอาชีพที่เกิดขึ้นหลังเรียน ใช้เครื่องมือ และวิธีการประเมิน ที่หลากหลาย และ 4) แนะนำอาชีพ โดยครูแนะนำจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพแก่ผู้เรียน ในหลายรูปแบบ พัฒนาระบบแนะนำการศึกษาด้านอาชีพในเชิงลึก และจัดหาแบบทดสอบ ความถนัดวิชาชีพที่หลากหลายให้กับผู้เรียน

เปรมิกา ภาคแก้ว (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารความเป็นเลิศ ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามแนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล โดยเรียงตามลำดับชั้นความต้องการจำเป็น ได้แก่ 1) พัฒนานักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) พัฒนาการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ และพัฒนาการปฏิบัติการ 3) พัฒนากลยุทธ์ 4) พัฒนาการนำองค์กร และ 5) พัฒนาคูณากร

ชนัญญา สุขสมวัฒน์ (2563) ที่ได้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน: คราวด์ซอร์สซิ่ง พบว่า 1) การจัดเนื้อหา ในรายวิชา ให้มีการสอนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจ ควรเตรียมเนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับ การจัดตั้งและดำเนินกิจการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ 2) การจัดประสบการณ์การทำธุรกิจจริงให้ผู้เรียน ควรให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เขียนแผนธุรกิจ ทำโครงการ หรือธุรกิจขนาดเล็กด้วยตนเอง 3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสนใจของตนเอง ร่วมกับการให้ผู้เรียนวิเคราะห์

และวางแผนในการพัฒนาตนเอง และการทำงาน 4) การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการ และ 5) การใช้กรณีศึกษา/ สถานการณ์จำลอง ประกอบการจัดการเรียนการสอน

สมถวิล ฤกษ์งาม (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษา มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) การจัดโครงสร้างการบริหาร 1.2) การบริหารกลยุทธ์ 1.3) การบริหาร บุคลากร 1.4) พฤติกรรมวิธีการบริหาร 1.5) ระบบและวิธีการปฏิบัติงาน 1.6) ค่านิยมร่วม และ 1.7) ทักษะการปฏิบัติงานของบุคลากร 2) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบย่อย คือ 2.1) องค์ประกอบหลักด้านปัจจัยนำเข้า มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 2.1.1) การจัดโครงสร้างการบริหาร โครงสร้างการบริหารงาน และ 2.1.2) ทักษะการปฏิบัติงานของบุคลากร 2.2) องค์ประกอบหลักด้านกระบวนการ มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 2.2.1) การบริหารกลยุทธ์ 2.2.2) การบริหารบุคลากร 2.2.3) พฤติกรรมวิธีการบริหาร 2.2.4) ระบบและวิธีการปฏิบัติงาน และ 2.2.5) ค่านิยมร่วม และ 3.1) องค์ประกอบหลักด้านผลผลิต มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 3.1.1) วิชาการ 3.1.2) งบประมาณ 3.1.3) บริหารงานบุคคล และ 3.1.4) การบริหารทั่วไป 3) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นรับรอง ร้อยละ 98.53

ขนิษฐา ม่วงศรีจันทร์ (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ 1) การกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียน 2) การกำหนดค่านิยมองค์กรของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียน 3) องค์คณะบุคคลในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียน 4) งบประมาณ และ 5) เทคโนโลยี และสารสนเทศ องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 1) การสร้างค่านิยมองค์กรและการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียน 2) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียน 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรของนักเรียน และ 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิต ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ คือ 1) ทักษะการคิด 2) การทำงาน 3) บุคลิกภาพ และ 4) การเชื่อมโยงความรู้ และเจือใจแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย 2 เจือใจ คือ 1) การมีปัจจัยการบริหารที่ส่งเสริมและสนับสนุน ที่ครอบคลุมการพัฒนาความเป็นนวัตกรของนักเรียนที่เพียงพอ 2) การมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

ซึ่งผลการประเมินรูปแบบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ณัฐธินิชา ชัยนนธ์ (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สูงสุดอันดับที่ 1 คือ ด้านนักเรียน รองลงมา คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านผู้ปกครอง และสภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ต่ำที่สุด คือ ด้านครูผู้สอน 2) จากผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ภาพรวมและรายด้าน มีความเห็นไม่แตกต่างกัน

สมพร สามทองกล้า (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบโรงเรียนนวัตกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า แนวทางการพัฒนา รูปแบบโรงเรียนนวัตกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรรม คือ การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน ให้สามารถเปลี่ยนแปลงผู้เรียนให้มีคุณลักษณะของนวัตกรรม การพัฒนาผู้เรียนให้ค้นพบ ความสามารถ ความถนัด และความต้องการของตนเอง จัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย การมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลง ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนได้ออกแบบและทดลอง มีอิสระในการประดิษฐ์คิดค้น และมีการประเมิน เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

วัชรสินธุ์ เฟื่องบุผา (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตร วิชาการงาน อาชีพในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะประกอบอาชีพในอนาคต พบว่า ต้องพัฒนาหลักสูตร ที่ส่งเสริมทักษะประกอบอาชีพในอนาคต ได้แก่ ทักษะการสื่อสารอย่างใส่ใจ ทักษะการคล่องตัว ทักษะการประสานงาน ทักษะการกระหายเรียนรู้ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการบริหารงาน ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ทักษะการคิดนวัตกรรม ทักษะส่วนบุคคล ทักษะการรู้ทันเทคโนโลยี และประสบการณ์ในอาชีพ

วัชรพงศ์พันธุ์ อุปนันท์ (2564) ได้ทำวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอนาคต พบว่า 1) องค์ประกอบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย การสร้าง วิสัยทัศน์ และจัดบรรยากาศให้เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ โดยประสานความร่วมมืออย่างหลากหลาย ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้และการระดมทรัพยากร 2) รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้

ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอนาคต มี 8 ด้าน ได้แก่ 2.1) สร้างวิสัยทัศน์การเรียนรู้ 2.2) จัดบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ 2.3) สร้างความเชื่อมโยงของแหล่งการเรียนรู้ 2.4) ประสานความร่วมมือ 2.5) จัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย 2.6) ส่งเสริมการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยี 2.7) พัฒนาระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 2.8) ระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

กฤษฎา ศรีบุญเพ็ง (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เครือข่ายกรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 1) การมุ่งเน้นผู้เรียน ควรให้ความสำคัญกับการรับฟังความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง โดยกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน เป็นผู้สนับสนุน และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ 2) การวางแผนกลยุทธ์ ควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา จุดเด่น จุดพัฒนา (SWOT) เพื่อวางแผนกลยุทธ์ โดยให้บุคลากรภายในสถานศึกษาทุกฝ่าย รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา 3) การนำองค์กร ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาสถานศึกษาจนบรรลุผลสำเร็จ 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ควรมีการสื่อสารผลการวิเคราะห์ไปยังหน่วยปฏิบัติโดยตรง แล้วร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัญหาเพื่อใช้เป็นข้อมูล/แนวทางในการปรับปรุงพัฒนางาน และนำเสนอผลงานที่ประสบความสำเร็จ เผยแพร่ให้บุคลากรภายในสถานศึกษา และ/หรือภายนอกได้รับทราบ และ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร ควรมีแผนการจัดบุคลากรให้ทำงานตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน และมีนโยบายเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการทำงานของบุคลากร

ศักดิ์ รุ่งแสง (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย บุรีรัมย์ พบว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย บุรีรัมย์ มีองค์ประกอบ 5 ประการ ประกอบด้วย ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยมีระบบและกลไกของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และการกำกับติดตามประเมินผล ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ด้าน ได้แก่ 3.1) ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การบริหารหลักสูตรและการวัดประเมินผล การบริหารจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ การบริหารจัดการสื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ 3.2) ด้านครูผู้สอน ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักและแรงจูงใจ การพัฒนา

กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาดตนเอง และ
 3.3) ด้านนักเรียน ประกอบด้วย การพัฒนาด้านวิชาการ การพัฒนาด้านร่างกาย และการพัฒนา
 ด้านจิตใจ/ คุณธรรม 4) การวัดและการประเมินผล และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้
 การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนา
 สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย นุริรัมย์
 มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ปัญญาธิ์ สุภรณนธ์ (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่อง อนาคตภาพการจัดการศึกษาโรงเรียน
 ประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2566-2575) พบว่า อนาคตภาพที่เป็นไปได้
 ในการจัดการการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษานขนาดเล็กในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2566-2575
 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) อนาคตภาพนักเรียน 2) อนาคตภาพครู 3) อนาคตภาพ
 การจัดการศึกษา 4) อนาคตภาพการจัดการเรียนการสอน และ 5) อนาคตภาพการมีส่วนร่วม

ศิรินาถ คำอุปละ และกษิฏิฎฎ์ มีพรหม (2567) ได้ทำการวิจัย เรื่อง สภาพ
 และแนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ในภาพรวม
 อยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีทั้งหมด 3 แนวทาง ประกอบด้วย
 1) จัดทำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีการใช้
 สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ผ่านการเรียนรู้แบบ Active learning ใช้รูปิก
 ในการประเมินผล เพื่อปรับเปลี่ยนเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
 2) สร้างความผูกพันกับผู้เรียน โดยการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพจากสภาพจริง
 และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการสร้างเครื่องมือการวัด
 และประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานและเชื่อถือได้ และ 3) รวบรวมความรู้โดยใช้ข้อมูล
 Big data เพื่อนำผลการดำเนินการที่โดดเด่นไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

งานวิจัยต่างประเทศ

Glenn (2000) ได้ศึกษาความเข้มแข็งและความอ่อนแอของการพัฒนาหลักสูตร
 ด้านการวางแผนหลักสูตร เรื่องเนื้อหาและการประเมินหลักสูตร พบว่า นักพัฒนาหลักสูตรต้องการ
 ให้มีความสัมพันธ์อันดีกับท้องถิ่น เน้นความสำคัญเรื่องกระบวนการเรียนรู้การวางแผน หลักสูตร
 เทคนิคการประเมินหลักสูตร

Safitri, Rafli, and Dewanti (2020) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบมุ่งปฏิบัติงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบมุ่งปฏิบัติงาน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบมุ่งปฏิบัติงานมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการพูดของนักเรียนจาก 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความถูกต้องแม่นยำ คำศัพท์ และความเข้าใจ จากการทำกิจกรรมที่หลากหลายใน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนมุ่งปฏิบัติงาน ระหว่างปฏิบัติงาน และการเน้นด้านรูปแบบ ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในการทำงานเป็นคู่ และกลุ่มได้เป็นอย่างดี

Maloney and Kim (2020) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ “Learning in 2050” ซึ่งเผยแพร่ใน Inside Higher Ed โดยเป็นการมองไปถึงทิศทางของการเรียนรู้ในอนาคตปี ค.ศ. 2050 โดยหัวใจสำคัญของการศึกษานี้ อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในการศึกษา โดยมีการเน้นถึงประเด็นสำคัญดังนี้ 1) ผลกระทบของดิจิทัล: การศึกษาให้ความสำคัญกับผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาระดับอุดมศึกษา สถาบันต่าง ๆ มีการลงทุนในด้านความสามารถทางดิจิทัล 2) การปรับตัวของการศึกษา: การศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การปรับปรุงคุณภาพ และการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และ 3) การศึกษาเพื่อความยั่งยืน: การปรับตัวในระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสามารถเติบโตในโลกแห่งความยั่งยืน การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ

RMIT University (2022) ได้กล่าวถึงอนาคตการเรียนการสอน: การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ 5 ประการ ในการจัดการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย ได้แก่ 1) อนาคตของการศึกษา คือ การเชื่อมต่อและการทำงานร่วมกัน 2) การขาดแคลนครูสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่จะเข้าเรียน 3) ทุนการศึกษานับสนับสนุนการเรียนรู้ 4) แนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นอันดับแรก คือ การขับเคลื่อนการศึกษาที่กำหนดเองได้ และ 5) นักการศึกษาแห่งอนาคตต้องเกิดการขับเคลื่อนแบบพลวัต

Parasmal (2022) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ What will schools look like in 2050 โดยมีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่การเรียนรู้: ห้องเรียนแบบดั้งเดิมจะถูกแทนที่ด้วยพื้นที่การเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกันและการสร้างสรรค์ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นนอกห้องเรียนมากขึ้น โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม 2) บทบาทของเทคโนโลยี: เทคโนโลยีจะมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูล และเรียนรู้ได้ตามความต้องการ การเรียนรู้แบบปรับแต่งเฉพาะบุคคล (Personalized learning) จะได้รับความนิยมมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับเนื้อหา

และวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน 3) การเน้นทักษะแห่งอนาคต: โรงเรียนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) จะเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และ 4) ความเชื่อมโยงและความร่วมมือ: การส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงในการเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างสรรค์ร่วมกันของนักเรียนจะมีมากขึ้น

Sanghvi and Westhoff (2022) นักวิจัยจากบริษัท McKinsey ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มเทคโนโลยีด้านการศึกษา (EdTech) ที่ควรจับตามอง ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

- 1) เทคโนโลยีการศึกษา (EdTech) กับการเปลี่ยนแปลง: EdTech มีบทบาทสำคัญในการพลิกโฉมวงการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง
- 2) แนวโน้มที่น่าจับตามอง: การเรียนรู้แบบปรับแต่งเฉพาะบุคคล (Personalized learning) โดยใช้ข้อมูล หุ่นยนต์ และ IoT (Internet of things) AR (Augmented reality)/ VR (Virtual reality) Nano Learning/ Bite-sized learning (การเรียนรู้แบบย่อย) Gamification (การใช้กลไกของเกมในการเรียนรู้)
- 3) การปรับตัวสู่ EdTech: การนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา ดำเนินการ และประเมินผล สภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นระบบของการสอน และการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้เกิดแนวคิดในเรื่องการจัดการศึกษาที่สามารถพัฒนาอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะความก้าวหน้าในการจัดการศึกษาของมหานครทั้งในและต่างประเทศ ที่สนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัต และบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้สังคมยุคใหม่ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีศักยภาพ ตลอดจนมีคุณลักษณะและอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครที่เหมาะสมกับบริบทของกรุงเทพมหานคร เป็นพลเมืองของมหานครและโลกที่มีคุณภาพ ทั้งองค์ความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะในการดำรงชีวิต เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร และแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคต ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน เป็นการวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคต แบบ EDFR (Ethnographic delphi futures research) และเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน

ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์เอกสาร เพื่อกำหนดแนวคิดเบื้องต้น

ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐาน สภาพการณ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุง แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569) ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร แนวคิด การจัดการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนแนวโน้มและกระแสการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน นำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางสำหรับการสัมภาษณ์ต่อไป

ระยะที่ 2 การดำเนินการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research)

ขั้นที่ 1 การทำ EDFR รอบที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยการสัมภาษณ์ ในประเด็นอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ลักษณะ การสัมภาษณ์เป็นแบบเปิดและไม่ชี้นำ (Non-directive open ended) โดยมุ่งเน้นอนาคตภาพ ด้านที่คาดว่าจะมีโอกาสจะเกิดขึ้นจริง (Most probably) ด้วยการเตรียมข้อคำถามในลักษณะคำถาม

แบบปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่ละคน โดยผู้วิจัยหาข้อมูลที่ให้ข้อมูลได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีจำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งหมด 20 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และมีตำแหน่งงานตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป ในหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ การกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ถือตามเกณฑ์การกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญของ Macmillan (1971) ที่กล่าวว่า หากผู้เชี่ยวชาญมีจำนวนตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมาก

ขั้นที่ 2 การทำ EDR รอบที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาจำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 3) ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี และ 5) ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม สาระที่ความคิดเห็นที่เหมือนและแตกต่าง จัดระเบียบข้อมูลที่อยู่ในประเภทเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน จัดทำเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ของแต่ละข้อคำถาม

ขั้นที่ 3 การทำ EDR รอบที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม โดยใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกับการทำ EDR รอบที่ 2 ที่มีการระบุค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ของแต่ละข้อคำถามลงในแบบสอบถามสำหรับการทำ EDR รอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนทราบความคิดเห็นของตนเอง และกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามไว้เพื่อยืนยันคำตอบเดิม หรืออาจเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการทำ EDR รอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range)

ขั้นที่ 4 การเขียนภาพอนาคต นำข้อมูลที่ได้จากการทำ EDR รอบที่ 3 ที่ผ่านการวิเคราะห์แนวโน้มที่เป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและมาก เรียบเรียงเป็นอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ในการทำ EDFR รอบที่ 1
2. แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ในการทำ EDFR รอบที่ 2 และรอบที่ 3

การสร้างเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ในการทำ EDFR รอบที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open ended form) ที่ได้มาจากข้อสรุปจากการศึกษา วิเคราะห์เอกสารเพื่อกำหนดแนวคิดเบื้องต้นในขั้นตอนการศึกษาระยะที่ 1 ให้ครอบคลุมอนาคตภาพด้านการจัดการศึกษา และการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ให้สอดคล้องกับบริบท และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความครอบคลุมและความถูกต้องชัดเจนของข้อคำถาม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ในการทำ EDFR รอบที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่ม ในประเด็นต่าง ๆ จากการทำ EDFR รอบที่ 1 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ความคิดเห็นที่เหมือนและแตกต่าง จัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่มีแนวโน้มใกล้เคียงกัน เข้าด้วยกัน จัดกลุ่ม จัดประเด็นแนวโน้มเหตุการณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถามแต่ละประเด็น ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ สร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- ระดับ 5 หมายความว่า แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้มากที่สุด
- ระดับ 4 หมายความว่า แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้มาก
- ระดับ 3 หมายความว่า แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้ปานกลาง
- ระดับ 2 หมายความว่า แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้น้อย
- ระดับ 1 หมายความว่า แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ในการทำ EDFR รอบที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการนำคำตอบที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามจากการทำ EDFR รอบที่ 2 แต่ละข้อมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) พร้อมระบุตำแหน่งการตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน ในแบบสอบถามชุดเดิม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้เปรียบเทียบคำตอบในรอบที่ผ่านมา

กับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยเพิ่มช่องการให้เหตุผลในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความชัดเจนของการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย ความสอดคล้องของประเด็นหลักกับวัตถุประสงค์ ได้ค่า IOC (Index of item-objective congruence) แต่ละข้อคำถาม ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8-1.0 และสรุปทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

2. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องชัดเจนของภาษา ความสอดคล้องในประเด็นข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ได้ค่า IOC (Index of item-objective congruence) แต่ละข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.8-1.0 และสรุปทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย

ดร.ณัฐกฤตา งามมณีฤทธิ์

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

ดร.ชัยวัฒน์ อุทัยแสน

ภาควิชาบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

นายอิสสระ ลลิตวณิชกุล

ผู้อำนวยการกองเทคโนโลยีการศึกษา

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

นางสาวณฤมล กังวาลไกร

หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำ EDRF รอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 กันยายน-15 ตุลาคม พ.ศ. 2565 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งหมด 20 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน และสวัสดิการสังคมของสำนักงานเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 เขต กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับ

การพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ ได้แก่ ผู้อำนวยการ โรงเรียนฝึกอชีพกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 โรงเรียน กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์การศึกษา ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา และศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร รวมจำนวน 5 คน กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้อำนวยการเขต และหัวหน้าฝ่ายการศึกษา รวมจำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่ม เพื่อขอสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และส่งหัวข้อที่จะทำการสัมภาษณ์ไปยังผู้เชี่ยวชาญก่อน เพื่อให้ได้ศึกษาประเด็น วางแผน และเตรียมข้อมูล ลักษณะการสัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิดและไม่ชี้นำ (Non-directive open ended) มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่ละคน โดยมุ่งเน้นอนาคตภาพด้านที่คาดว่าจะมีโอกาสที่เกิดขึ้นจริง (Most probably) ร่วมกับเทคนิค Cumulative summarize คือ การทวนถามและสรุปประเด็นให้ผู้เชี่ยวชาญฟังเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการให้ผู้เชี่ยวชาญได้แก้ไขเพิ่มเติมในสิ่งที่ให้สัมภาษณ์เพื่อความสมบูรณ์ของคำตอบ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำ EDFR รอบที่ 2 ระหว่างวันที่ 16-31 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ EDFR รอบที่ 1 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้คำแนะนำความเป็นไปได้ของ แนวโน้มเหตุการณ์ในประเด็นต่าง ๆ และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำ EDFR รอบที่ 3 ระหว่างวันที่ 1-30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการทำ EDFR รอบที่ 2 ที่ได้แสดงตำแหน่งของ ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนรับรู้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical feedbacks) ของกลุ่มผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเอง ในการพิจารณายืนยันคำตอบเดิม หรืออาจเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง และได้ข้อสรุปที่เป็นฉันทามติ (Consensus)

4. การเขียนภาพอนาคต ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทำ EDFR รอบที่ 3 ที่ผ่านการวิเคราะห์แนวโน้มที่เป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและมาก รวมทั้งมีความสอดคล้องกันของความคิดเห็นระหว่างผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่ม นำมาหาข้อสรุปที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ในอนาคต เรียบเรียงเป็นอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ด้วยการคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แปลผลตามเกณฑ์ค่าคะแนนกลาง (Mid-point) ดังนี้

2.1 ค่ามัธยฐาน (Median: Mdn) คือ ค่ากลางของข้อมูลที่อยู่ตรงกลางของข้อมูล มาตราส่วนประมาณค่า ตามแบบลิเคิร์ต (Likert rating scales) กำหนดระดับค่าคะแนนของช่วงน้ำหนัก เป็น 5 ระดับ มีความหมาย ดังนี้

ค่ามัธยฐาน 4.50-5.00 หมายถึง แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้มากที่สุด

ค่ามัธยฐาน 3.50-4.49 หมายถึง แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้มาก

ค่ามัธยฐาน 2.50-3.49 หมายถึง แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้ปานกลาง

ค่ามัธยฐาน 1.50-2.49 หมายถึง แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้น้อย

ค่ามัธยฐาน 1.00-1.49 หมายถึง แนวโน้มนั้น มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

2.2 ค่าฐานนิยม (Mode: Mo) คือ ค่าความถี่ของระดับคะแนนจาก 1-5 ของแต่ละข้อ ระดับคะแนนใดที่มีค่าความถี่มากที่สุด ถือเป็นค่าฐานนิยมของข้อนั้น ในกรณีข้อใดมีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน และระดับคะแนนนั้นอยู่ติดกัน จะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้ง 2 เป็นฐานนิยมของข้อนั้น ส่วนกรณีข้อใดความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน และระดับคะแนนไม่อยู่ติดกัน จะถือเอาระดับคะแนนทั้ง 2 นั้น เป็นฐานนิยมของข้อนั้น นำค่าฐานนิยมที่คำนวณได้ มาหาค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม โดยผลต่างต้องมีค่าไม่เกิน 1 จึงถือว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อนั้น มีความสอดคล้องกัน

2.3 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ได้จากการคำนวณหาค่าความแตกต่างของควอไทล์ที่ 1 และควอไทล์ที่ 3 (Q1-Q3) ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ มีค่าน้อยกว่า หรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ในแต่ละข้อ มีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นแต่ละข้อไม่สอดคล้องกัน

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ในโอกาสของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน

การหาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในโอกาส
โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่ได้มาจากการ
การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาวิทยฐานะ
ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 คน

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

จัดทำแบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม โดยสร้างกรอบคำถามการสัมภาษณ์และแนวทาง
ในการสนทนากลุ่ม ที่ได้จากข้อมูลในการทำ EDRF เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ
ความครอบคลุมของคำถามแต่ละประเด็น ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ตรวจสอบคุณภาพ
ของแบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม ด้านความถูกต้องของภาษาและเนื้อหา (Content validity)
ความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับประเด็นหลักและวัตถุประสงค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 ท่าน เป็นชุดเดียว กับการดำเนินการวิจัยตอนที่ 1 ได้ค่า IOC (Index of item-objective
congruence) เท่ากับ 0.8

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2566
เวลา 09.00-11.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรม สำนักงานเขตทวีวัฒนา
กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

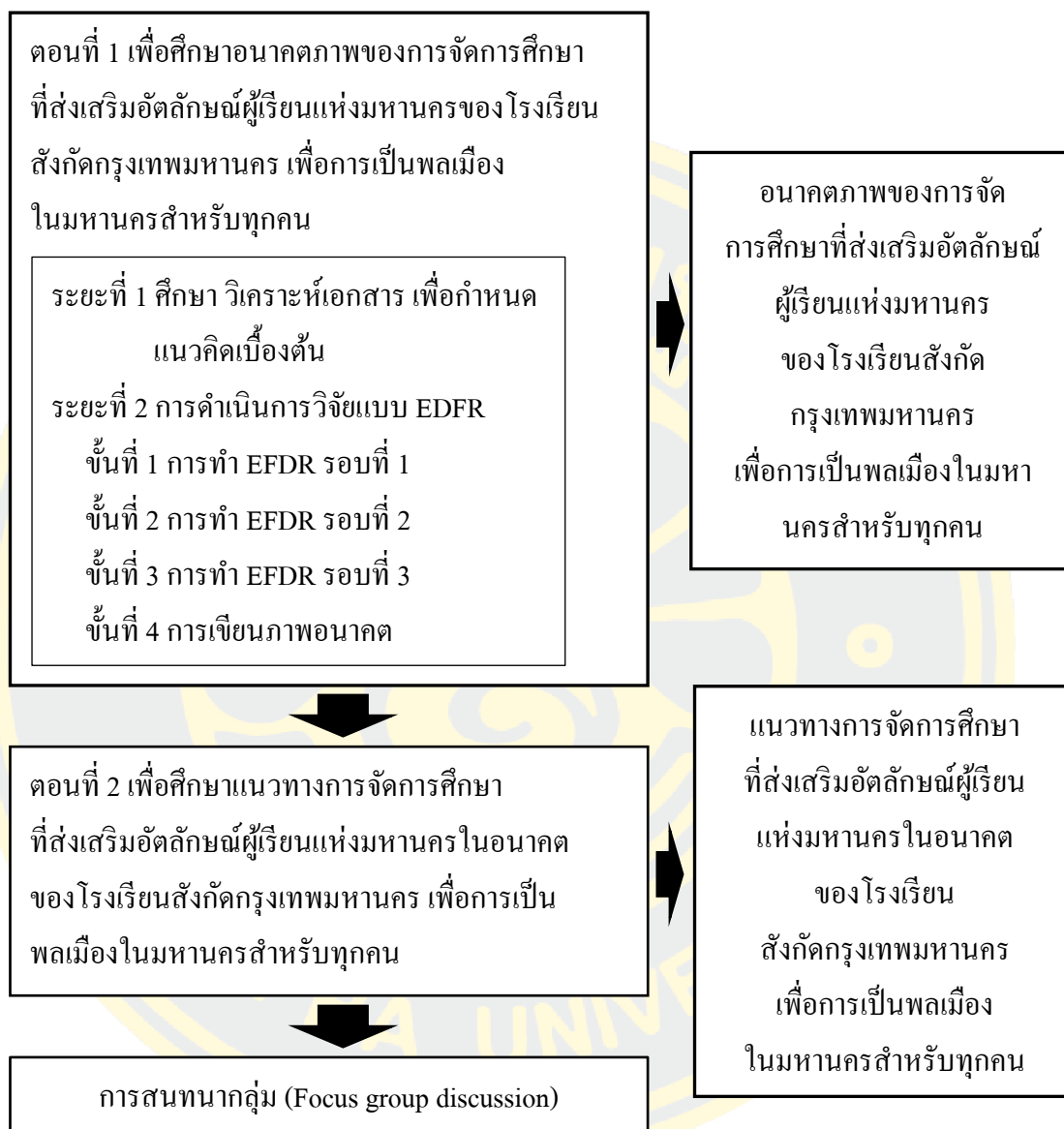
1. นำคำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นประเด็นย่อย ๆ จัดลำดับไว้เป็น
ประเด็นคำถาม
2. กำหนดบุคลากรในการจัดการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้ดำเนินการ (Moderator)
เป็นผู้นำการสนทนาให้เป็นไปตามประเด็น หรือแนวคำถามที่ตั้งไว้ 2) ผู้จดบันทึกคำสนทนา
(Note taker) เป็นผู้จดบันทึกการสนทนา โดยจดทุกคำพูดและจดอาทิกับิริยาท่าทางของ
ผู้ร่วมสนทนา รวมทั้งเขียนผังการนั่งของสมาชิกให้ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม และ 3) เจ้าหน้าที่
บริการทั่วไป เป็นผู้คอยดูแลและเฝ้าอำนวยความสะดวก บันทึกเทป และดูแลไม่ให้มีการรบกวน
สมาชิกในกลุ่ม
3. การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกเสียง โดยจะต้องบันทึกเสียงไว้ตลอดการสนทนา
4. กำหนดสถานที่จัดสนทนากลุ่ม โดยเลือกสถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มมีขนาด
ที่เหมาะสม ปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอก

5. กำหนดระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม โดยใช้เวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง
6. ดำเนินการสนทนากลุ่ม
7. นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มาทำการถอดเทป และวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบการสนทนากลุ่ม เพื่อนำเสนอในรูปแบบความเรียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method triangulation) ด้วยการสังเกต การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การตีความจากการซักถาม และการสนทนา จากนั้นวิเคราะห์ความคิดเห็นที่เหมือนกันซ้ำ ๆ ด้ความเป็นประเด็นสำคัญ และจัดข้อมูลที่มีความคิดเห็นใกล้เคียงกันไว้ในกลุ่มเดียวกัน เขียนเป็นความเรียง สรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ ทำในมนุษย์ ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัยในการวิจัย โดยผ่านคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา รหัสโครงการวิจัย G-HU134/ 2565 ตามเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ IRB4-158/ 2565 ตั้งแต่วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2566 ดังนี้

1. ลิขสิทธิ์ในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ
2. ลิขสิทธิ์ในการปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการบอกผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนตัว ออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา
3. ลิขสิทธิ์ในการไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูลและครอบครัว ในการเผยแพร่ผลการวิจัย
4. การจดบันทึกและการบันทึกภาพและเสียง ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตก่อนที่จะ บันทึกภาพและเสียง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลของลิขสิทธิ์ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการปกปิดข้อมูลส่วนตัว ของผู้ให้ข้อมูล โดยจัดทำเป็นรหัส การให้สัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับความพร้อมและการยินยอมของ ผู้ให้ข้อมูล
6. การเก็บรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยได้เก็บไว้ที่ผู้วิจัย และสามารถเข้าถึงข้อมูล ได้แต่เพียงผู้เดียว เมื่อการวิจัยสิ้นสุดลง ผู้วิจัยทำลายแถบบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ภาพถ่าย และเอกสารบันทึกการให้สัมภาษณ์บางส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อไม่ให้หลักฐานต่าง ๆ นำไปสู่การชี้ตัวผู้ให้ข้อมูลภายหลัง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริม
อัตรลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร และแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตรลักษณ์ผู้เรียน
แห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร
สำหรับทุกคน แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตรลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน

ขั้นที่ 1 การทำ EDRF รอบที่ 1

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview)
กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ
และผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัด
การศึกษา และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งหมด 20 คน
ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตรลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ประกอบด้วย

1) การวางแผนวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตร 3) การบริหารจัดการเรียนรู้ 4) การพัฒนาสื่อ
นวัตกรรม และเทคโนโลยี และ 5) การให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ สรุปประเด็นข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

1.1.1 จัดการศึกษาที่สามารถเข้าถึงอย่างเท่าเทียม โดยการสนับสนุนค่าเล่าเรียน
ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา อุปกรณ์การเรียน และทุนการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ การศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ส่งเสริม
การศึกษาในภาษาแม่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

1.1.2 จัดวางระบบการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และผู้ที่อยู่ในพื้นที่
ห่างไกล ให้โอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ที่ถูกทอดทิ้งจากระบบ ส่งเสริมความพร้อมสำหรับ

การเรียนรู้ในระดับขั้นที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมทักษะภาษาเพื่อการสื่อสาร การสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลง

1.1.3 วางแผนนำเทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ มาบูรณาการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ทันสถานการณ์ และมีคุณภาพ เช่น การจัดห้องเรียนดิจิทัล พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ต การออกแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีในทุกกลุ่มสาระ การจัดเก็บและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

1.1.4 การพัฒนาแพลตฟอร์ม เช่น การสร้างแหล่งเรียนรู้ออนไลน์และฐานข้อมูลความรู้มาใช้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียมและทั่วถึง ไม่มีข้อจำกัดในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่ไม่สะดวกเข้ามาในห้องเรียน หรือผู้พิการ เปิดโอกาสในการเรียนรู้ทุกเวลาทุกสถานที่ โดยการใช้งานอย่างปลอดภัย

1.1.5 วางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ โดยสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุเพื่อการอยู่ร่วมกัน เช่น วางแผนจัดกิจกรรมประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านโดยผู้สูงอายุ วางแผนบูรณาการในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระ เป็นต้น วางแผนกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุผ่านแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียนที่ใช้ เช่น ประชุมจัดเตรียมห้องเรียนคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน สมาร์ททีวี จัดตารางการใช้ห้องคอมพิวเตอร์ จัดเตรียมระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

1.2 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ

1.2.1 มุ่งเน้นความรู้ที่ทันสมัย ไม่เพียงแต่ท่องจำ ต้องประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ ส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นำนวัตกรรม และเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ เป็นหลัก เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพในอนาคต

1.2.2 วางรากฐานทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียน ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมพัฒนาระบบการแนะแนวในสถานศึกษา เพื่อสร้างทางเลือกในการตัดสินใจศึกษาด้านอาชีพ และประกอบอาชีพในสาขาที่ตนถนัดและสนใจ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับการฝึกทักษะพื้นฐานทางอาชีพ เช่น ชมรมอาชีพ หลักสูตรระยะสั้น ฝึกอาชีพกับผู้รู้ หรือวิทยากรท้องถิ่น ศึกษาดูงาน กิจกรรมตลาดนัด เป็นต้น ให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดพัฒนาตนเอง เพื่อการเข้าสู่อาชีพในอนาคต ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความต้องการของตลาดแรงงาน

1.2.3 ประชุมวางแผนพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ที่เปลี่ยนไป พัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ มีการนำนวัตกรรมสื่อการสอนมาใช้จัด

การเรียนการสอน และประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร ประเมินตามสภาพจริงที่เน้น เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2.4 วางแผนวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางภาษาต่างประเทศ เพื่อการทำงานในอนาคตเป็นสิ่งสำคัญ และผู้เรียนควรมีความสามารถอย่างน้อย 2 ภาษาขึ้นไป เช่น ปรับโครงสร้างรายวิชา เพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียนภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ฯลฯ) จัดหาเจ้าของภาษา หรือครูต่างชาติมาสอน ติดต่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทางภาษาเข้ามาจัดกิจกรรมให้นักเรียน วางแผนพัฒนาครูสอนภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

1.2.5 วางแผนเพื่อออกแบบหลักสูตรและเนื้อหาสาระ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต เช่น ปรับหลักสูตรที่สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทศนคติ และคุณค่าของการเรียนรู้ เนื้อหาที่มีความท้าทาย และให้ผู้เรียน คิดวิเคราะห์ได้ลึกซึ้ง เนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงและต่อเนื่อง ไล่ลำดับความยากง่ายและเหมาะสมกับ วัยเรียน เป็นต้น

1.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

1.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประชุมเพื่อศึกษา ทิศทางการจัดการศึกษาในอนาคต แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และแผนดำเนินการทางวิชาการในการพัฒนาผู้เรียนแห่งอนาคต เช่น เทคโนโลยี คิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจผู้อื่น การรอบรู้ ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น

1.3.2 จัดแบ่งงานตามโครงสร้างการบริหารงาน 4 ฝ่าย โครงสร้างการบริหาร กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำคำสั่งมอบหมายงานตามความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล มีคณะกรรมการติดตามประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนด โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อดำเนินงาน

1.3.3 กำหนดเป้าหมายทั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว กำหนดขั้นตอน การดำเนินงาน รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินผล พัฒนาทีมงาน นำกระบวนการบริหาร งานวิชาการที่ทันสมัยมาใช้ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน เช่น ครูเปลี่ยนบทบาทเป็นโค้ช ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียน การใช้นวัตกรรมหุ่นยนต์ AI มาใช้ในการสอน เป็นต้น

1.3.4 วางแผนเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และการสอนเนื้อหาวิชาใหม่ ๆ เช่น นำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมทุกระดับชั้น

1.3.5 วางแผนและกำหนดนโยบายทางวิชาการ โดยมีปฏิทินปฏิบัติงาน มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน หรือคู่มือปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการ มอบหมายงาน และจัดทำโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน วางแผนการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมที่กำหนด สรุปผลการปฏิบัติงาน

1.4 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม

1.4.1 วางแผนเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว และมีทักษะดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภูมิใจในความเป็นไทย ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในมหานครที่เป็นพหุวัฒนธรรมได้

1.4.2 ยกระดับการเฝ้าระวังภัยทุกรูปแบบที่จะเกิดขึ้นในสถานศึกษา เช่น ยาเสพติด การล่อลวงละเมิดทางเพศ การใช้ความรุนแรงในด้านร่างกาย จิตใจ และโลกออนไลน์ เป็นต้น โดยประชุมวางแผนบูรณาการในกลุ่มสาระวิชา หรือจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียน รู้เท่าทันภัยในยุคดิจิทัลและทักษะชีวิต ในการเอาตัวรอดจากภัยต่าง ๆ ได้

1.4.3 วางแผนงานวิชาการ เพื่อเป็นทิศทางสำหรับการบริหารการศึกษา และ แผนงานวิชาการที่เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคต ที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นเยาวชนยุคดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อความเจริญงอกงามของประชาชาติ

1.4.4 กำหนดวิธีในการจัดการเรียนการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ตามศักยภาพของตนได้อย่างสูงสุด เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และเป็นพลเมืองที่มีความพร้อมในการทำงานและดำรงชีวิต อยู่ในสังคมที่หลากหลายวัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพ ไม่มุ่งเน้นเพียงวิชาการด้านเดียว แต่เน้น ทั้งวิชาชีวิต วิชาชีพ ต้องพร้อมเข้าสู่โลกของการทำงานที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย

1.4.5 วางแผนงานวิชาการที่คำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียน สภาพสังคมในยุคดิจิทัล ทักษะที่จำเป็นในอนาคต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ความเป็นมหานครที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม และดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน วิชาการ เช่น การออกแบบการเรียนรู้ การเลือกวิชาที่ถนัด หรือสนใจเพิ่มเติม การกำหนดเนื้อหา สาระการเรียนรู้ เป็นต้น

2. การบริหารจัดการหลักสูตร สรุปประเด็นข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

2.1.1 หลักสูตรที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การประเมินข้อมูล การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยครูเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนมาเป็นผู้ดูแล ให้คำแนะนำ

สอนเพิ่มในจุดที่ต้องการความช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนแต่ละคนที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน

2.1.2 การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน
ให้มีโอกาสในการเรียนและการพัฒนาตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล การพัฒนาหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เด็กพิการเข้ามามีส่วนร่วมเรียนกับเด็กปกติทั่วไปในชั้นเรียน เปิดโอกาสให้ครูการศึกษาพิเศษ และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้เด็กเรียนร่วมและเด็กปกติเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

2.1.3 หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม โดยจัดหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย มีหลักสูตรตามปกติ และหลักสูตรนอกห้องเรียน เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ สร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ไม่ได้อยู่เฉพาะในห้องเรียน มีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ทันสมัย สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไปในอนาคต

2.1.4 หลักสูตรต้องสอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัด หรือเป็นเลิศที่แตกต่างกัน ใช้การประเมินที่หลากหลาย จัดเตรียมหลักสูตรสอดคล้องกับความรู้ ความก้าวหน้าโดยตรงตามความต้องการในปัจจุบันและอนาคตของผู้เรียน เพื่อให้ค้นพบความถนัดที่แท้จริงของผู้เรียน

2.1.5 จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพสังคมสูงอายุ โดยบูรณาการเนื้อหาสาระในแต่ละกลุ่มสาระ เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยผู้สูงอายุ การสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ในครอบครัว เช่น การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ อาหารและเครื่องดื่มที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โรคผู้สูงอายุ เป็นต้น การจัดทำหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น สมาร์ททีวี คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน เป็นต้น การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้สูงอายุในชุมชน โดยเชิญผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความสามารถ มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ด้านทักษะอาชีพ ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ด้านภาษาถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมไทย ที่เข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ และเตรียมความพร้อมเมื่อผู้เรียนเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุในอนาคต

2.2 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ

2.2.1 หลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่จำเป็นในอนาคต ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสู่การปฏิบัติ เชื่อมโยงหลักสูตรกับอาชีพให้มากขึ้น เน้นพัฒนาทักษะชีวิต ส่งเสริมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

2.2.2 หลักสูตรต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน และยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้เรียนควรมีทางเลือกและโอกาสในการพัฒนาทางวิชาการ และทักษะต่าง ๆ ตามความสนใจ โดยเฉพาะศตวรรษที่ 21 ที่ตลาดแรงงานมีการแข่งขันสูง การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ มีความต้องการมากกว่าทักษะการคิดและความรู้ด้านเนื้อหา สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ให้ตรงกับความต้องการ และมีคุณภาพเพียงพอ

2.2.3 หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนไป พัฒนาการจัดการเรียนการสอน มีการนำนวัตกรรมสื่อการสอนมาใช้และประเมินผล ให้สอดคล้องกับหลักสูตร ประเมินตามสภาพความเป็นจริง ที่เน้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.2.4 มีหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะทางอาชีพ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกงาน ในสถานที่ทำงานจริง เพื่อเรียนรู้ทักษะและประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญ จัดหลักสูตรอาชีพระยะสั้น ระยะยาว การบูรณาการทักษะอาชีพในกลุ่มสาระการเรียนรู้การทำงานอาชีพ โดยเชิญผู้ประกอบการ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือวิทยากรท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ ความรู้ และทักษะอาชีพมาร่วมจัดทำ หลักสูตร โครงสร้างเวลาเรียน เนื้อหาสาระ การวัดและประเมินผล เมื่อนักเรียนเรียนจบหลักสูตร สามารถเป็นทางเลือกในการศึกษาต่อในอนาคต

2.2.5 โครงสร้างหลักสูตรควรเพิ่มจำนวนชั่วโมง หรือจัดทำเป็นสาระเพิ่มเติม ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะอาชีพและทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ปรับหลักสูตรที่เน้น การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะผู้เรียน สู่ความเป็นพลเมืองโลก เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ภายในตัวตนสู่สังคมรอบตัว และขยายเขตจากใกล้ออกไปไกลตัว เป็นการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกของผู้เรียน

2.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

2.3.1 จัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทแห่งมหานคร สามารถนำไป ปฏิบัติได้จริง มีการประชุมชี้แจง ทำความรู้อย่างเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อสร้าง ความเข้าใจในเนื้อหาส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตร ต้องนำหลักสูตรที่จัดทำมาใช้ เพื่อหาข้อดี-ข้อเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ดำเนินการอย่างมีระบบ ติดตามการใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบผลการใช้ โดยการชี้แนะ หรือนิเทศ จากผู้มีความรู้โดยเฉพาะ มีการประเมินการใช้หลักสูตรในทุก ๆ ปี หลังจากจบปีการศึกษา ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรจากครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อนำผล มาปรับปรุง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2.3.2 หลักสูตรมีความยืดหยุ่น มีความทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีผลิตสื่อนวัตกรรม

การให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลด้วยอินเทอร์เน็ต หลักสูตรที่สามารถนำไปสอนแบบผสมผสาน หรือแบบออนไลน์เนื้อหา ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความสามารถทางเทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ รู้เท่าทันเทคโนโลยี

2.3.3 หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เข้ากับความต้องการ ความสนใจและระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน มีอิสระในการเลือกเนื้อหา วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง หลักสูตรควรเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายสาขาวิชา เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวม และนำความรู้ไปใช้ได้จริง เช่น หลักสูตร STEAM Education ที่บูรณาการความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะและคณิตศาสตร์ หลักสูตรที่เน้นกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) ที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทักษะคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ที่ส่งเสริมจินตนาการ การคิดนอกกรอบ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

2.3.4 หลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะแห่งอนาคต (Future skills) เช่น ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึง AI และการเขียนโปรแกรม ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อปลูกฝังความอยากรู้ อยากเห็น ความสามารถในการปรับตัว และการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง

2.3.5 บูรณาการหลักสูตร กำหนดจุดมุ่งหมายมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ให้ชัดเจนครอบคลุมถึงคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิด นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน บนพื้นฐานความร่วมมือของครูและบุคลากร ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เช่น หลักสูตรการใช้ AI Coding จัดหลักสูตรที่ส่งเสริม การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้กับผู้เรียน

2.4 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม

2.4.1 จัดทำหลักสูตรและตัวชี้วัดแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ทันสมัย หลักสูตร ที่ส่งเสริมทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ 3R8C ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล

2.4.2 หลักสูตรทุกระดับ ควรมีการสอนเรื่องความดีและคุณธรรมควบคู่ไปกับการสอนเรื่องขององค์ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักแยกแยะความดีกับความชั่ว ใ้รู้จักแบ่งปัน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความละเอียด หรือเกรงกลัวต่อบาป เพราะคุณธรรมเหล่านี้ เป็นพื้นฐานสำคัญ ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.4.3 ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป มีการประยุกต์ เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรม เริ่มจากการสำรวจ ความต้องการของสังคม นำมาสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เน้นฝึกให้ผู้เรียนใช้ทักษะ

การคิดมากกว่าการใช้ความจำ ได้คิดวิเคราะห์และใช้สถานการณ์ปัญหาในการเรียนรู้ และใช้การเรียนรู้เชิงลึก ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างมีกระบวนการและมีขั้นตอน ซึ่งจะทำให้ได้ความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

2.4.4 จัดทำหลักสูตรที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในสังคม ควบคู่กับการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และการดูแลรักษาสีงแวดล้อมด้วยจิตสำนึกที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ พัฒนาผู้เรียนให้เห็นคุณค่าของมรดกทางสังคมให้สามารถถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลัง ทำให้ชาติมั่นคงและเป็นปึกแผ่นด้วยวัฒนธรรมอันดีงาม การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตให้กับคนรุ่นต่อไปได้ เช่น จัดหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนร่วมปฏิบัติกิจกรรมตามประเพณีไทย หลักสูตรที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและลดปริมาณขยะ เป็นต้น

2.4.5 จัดทำหลักสูตรที่มีการเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตจริงนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญในการเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมที่หลากหลายได้ เช่น หลักสูตรอาชีพพระยะสัน หลักสูตรอบรมการช่วยชีวิตเบื้องต้น หลักสูตรอบรมด้านดิจิทัล หลักสูตรการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของการเรียน ที่นำไปต่อยอดการศึกษาต่อ หรือการประกอบอาชีพในอนาคต อีกทั้งเป็นทางเลือกในการพิจารณาอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในประเทศและต่างประเทศ

3. การบริหารจัดการเรียนรู้ สรุปรประเด็นข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

3.1.1 จัดให้ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาสทุกคนที่อยากเรียนได้เรียน เน้นการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับประเภทและระดับความพิการ การให้ความช่วยเหลือระหว่างเรียน โดยมีผู้ช่วยสอนสำหรับเด็กพิการ พัฒนาครูประจำการให้มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย การจัดการเรียนรู้สำหรับคนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ควรอบรมให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดี มีอาชีพ มีงานทำ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับผู้อื่น ในสังคม สามารถช่วยเหลือตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในอนาคต

3.1.2 จัดการเรียนรู้สำหรับผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ให้มีโอกาสที่สามารถมาเรียนในสถานศึกษาปกติทั่วไปที่ใกล้บ้าน หากไม่สามารถเดินทางไปกลับได้ สถานศึกษาอาจปรับรูปแบบการสอนแบบออนไลน์ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

3.1.3 จัดการเรียนรู้ในเชิงรุก โดยการนำนวัตกรรมไปใช้จัดการเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายเข้ามาช่วยพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในระบบชั้นเรียน และนอกห้องเรียน โดยเรียนรู้แบบออนไลน์ด้วยตนเองผ่านช่องทางเทคโนโลยีต่าง ๆ และระบบอินเทอร์เน็ตตามความสนใจ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษา ขยายโอกาส และเพิ่มความเท่าเทียมในการเรียนรู้ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และค่าใช้จ่าย เปิดโอกาสให้ทุกคนใช้อินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงสื่อที่ได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา

3.1.4 จัดการเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิภาพ ควรพิจารณาถึงการจัดครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสาขาวิชาที่สอน สรรหาครูที่มีคุณภาพ ใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ สร้างสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น ปลอดภัย และมีแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนให้เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าร่วมมือกับสถาบัน หรือหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

3.1.5 จัดการเรียนรู้ที่รองรับสังคมสูงวัย จัดกระบวนการเรียนให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า ผู้สูงวัยที่อยู่ในสังคม และอยู่ร่วมกันสร้างสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน โดยจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์จากผู้สูงวัยในชุมชน หรือท้องถิ่นที่อาศัย ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่อาศัย การเรียนรู้อาชีพดั้งเดิมในชุมชน การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจรากเหง้า เข้าใจวัฒนธรรม ร่วมรักษาและสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่

3.2 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ

3.2.1 ควรพัฒนาระบบการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ตามความพร้อมและความสนใจของผู้ปกครอง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะอาชีพ โดยความร่วมมือกับสถาบัน หรือหน่วยงานที่เน้นทักษะเป็นการเรียนรู้แบบคู่ขนานระหว่างการเรียนในระบบกับสายอาชีพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการมีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 การสอนผู้เรียนให้เข้าสู่การเป็นพลเมืองโลก จัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม สามารถเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

3.2.2 การจัดการเรียนรู้ ควรมีการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะทักษะทางอาชีพและทักษะชีวิต ที่โรงเรียนและชุมชนสามารถร่วมมือกันทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านการประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมในสังคม ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อค้นพบความชอบ ความถนัด นำไปสู่ความชำนาญ โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ด้านพื้นฐานอาชีพ

มีทักษะ ความสามารถ และความชำนาญในการทำงานที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ และเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต

3.2.3 จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการสืบค้น และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถเรียนรู้โดยการจัดทำในรูปแบบโครงงาน เรียนรู้แบบบูรณาการทุกเนื้อหา เรียนรู้จากการลงไปที่จริง เช่น ตลาดน้ำ สวนผัก พื้นที่ชุมชน เป็นต้น และจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ให้มีความคิดสร้างสรรค์ทางธุรกิจ

3.2.4 ควรเพิ่มทางเลือกสำหรับผู้เรียนที่ต้องการสร้างเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตในสังคม โดยการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม และการประกอบอาชีพในอนาคต เช่น ทักษะการวางแผนการทำงาน การแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้และการจัดการ เป็นต้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง มีรายได้ระหว่างเรียน เป็นงานที่สุจริต ไม่ผิดศีลธรรม เป็นที่ยอมรับในสังคม และมีความสุขในการดำรงชีวิต เช่น ตลาดนัดอาชีพ ชมรมอาชีพ การเรียนการสอนสาระการเรียนรู้การทำงานอาชีพ เป็นต้น เป็นการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนให้มีทักษะพื้นฐานและศักยภาพในการทำงาน เพื่อการแข่งขันในโลกอนาคต

3.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

3.3.1 จัดการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary learning) เป็นการเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายวิชา เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำไปใช้ในชีวิตได้ การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based learning) โดยมอบหมายโครงงานที่ท้าทาย ให้นำความรู้มาแก้ไขปัญหา และผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

3.3.2 จัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning school) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ สาระวิชาหลัก ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวม มีความรู้ที่เป็นสากล และมีความสามารถในการประกอบอาชีพ

3.3.3 จัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอน หรือเทคนิคการสอนที่เน้นลงมือปฏิบัติ และรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จัดการเรียนการสอนที่เน้นเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ควรสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในเนื้อหาวิชาทุกรายวิชา โดยมีผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่ม และผู้ที่มีความสามารถในการนิเทศครูที่โรงเรียนแต่งตั้ง เข้านิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง สนับสนุน วัสดุการสอน งบประมาณ และพัฒนาศักยภาพครูให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.4 จัดการเรียนรู้ในโลกแห่งความเป็นจริง (Real-world learning) เช่น การเรียนรู้จากชุมชน เพื่อเชื่อมโยงความรู้กับปัญหาและสถานการณ์ในชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาจริง การเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยนำผู้เรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เข้าร่วม Workshop เพื่อเปิดโลกทัศน์ นอกจากนี้ ควรจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence) เช่น การรู้จักและควบคุมอารมณ์ของตนเอง การเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น การสร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นให้ตนเองและผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันในมหานครที่หลากหลายได้

3.3.5 จัดการเรียนการสอนควรใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองผู้เรียนรายบุคคล คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน สร้างปฏิสัมพันธ์ (Interactive learning) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอน จัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจ เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และมีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน การออกแบบการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมกับอนาคตมากยิ่งขึ้น มีการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ต่าง ๆ ในอนาคต และบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษา

3.4 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม

3.4.1 จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนด้านประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ และบุคคลสำคัญที่ควรรู้จัก ผ่านกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้น เน้นการสืบเสาะหาความรู้ การลงมือปฏิบัติ การทำงานร่วมกัน และมีวิทยากรท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้ผู้เรียนโดยตรง

3.4.2 จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของท้องถิ่นที่อาศัย รู้จักรักและหวงแหน สามารถนำความรู้และทักษะไปถ่ายทอดแก่ครอบครัว ชุมชน บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน

3.4.3 จัดการเรียนรู้ในการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม การปรับตัวเพื่อรับรองการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พัฒนาสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้สามารถเป็นอาชีพและสร้างรายได้

3.4.4 จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้ โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้รับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ใช้เทคโนโลยีเป็นช่องทางการเรียนรู้ และใช้แสวงหาความรู้ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา รวดเร็ว ง่ายพล้น ทันทีทันใด

3.4.5 จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม ปรับเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตในชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เป็นพลเมืองที่มีความพร้อมในการทำงาน และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพ

4. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี สรุปรประเด็นข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ดังนี้

4.1 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

4.1.1 สื่อต้องออกแบบให้เข้าถึงได้ง่าย เข้าใจง่าย ใช้งานสะดวก รองรับกับอุปกรณ์ที่หลากหลาย คำนึงถึงผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ควรออกแบบสื่อที่รองรับความหลากหลายและพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ตลอดเวลา (Ubiquitous learning) เรียนรู้ผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา

4.1.2 จัดชั้นเรียน อบรมให้ความรู้ทางด้านการใช้สื่อแก่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มที่สนใจ มีการเสริมสร้างความรู้ และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีให้ผู้เรียนตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อปูพื้นฐานและสร้างความมั่นใจในการใช้งาน

4.1.3 พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ได้แก่ E-Learning ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองได้ง่ายผ่านทางแอปพลิเคชัน หรือ E-book คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) การเรียนทางไกล ชุดการสอน วิดีทัศน์ แบบมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ตามความพร้อม ตามความถนัด และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม

4.1.4 ควรพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะความเข้าใจ และการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเกิดประโยชน์มากที่สุด ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เท่าทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

4.1.5 ครูควรมีลักษณะเป็น E-teacher เพื่อชี้แนะผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้สื่อออนไลน์ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ในช่วงอายุใด ผู้เรียนปกติ หรือที่มีความต้องการพิเศษ ให้สามารถใช้เทคโนโลยีเข้าถึงการเรียนรู้ไม่จำกัด ซึ่งจะทำให้เป็นพลเมืองของชาติที่มีคุณภาพในอนาคต

4.2 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ

4.2.1 พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ให้สามารถใช้เป็นช่องทางในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพในอนาคต ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน หรือการติดต่อกันข้ามประเทศ

4.2.2 มีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาสื่อ มีการอบรมครูให้มีความสามารถในการผลิตสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในทุกกลุ่มสาระ เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษายุคดิจิทัล มีการติดตามการใช้สื่อ และการรายงานความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อสะท้อนผลการพัฒนาผู้เรียนที่ใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

4.2.3 นำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การเรียนการสอนและการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนปรับตัวและเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ ทั้งการเรียน และการประกอบอาชีพในอนาคต

4.2.4 เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญ ทั้งการศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต จึงจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะดิจิทัลและรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่หลากหลาย มาปรับใช้ในการเรียนการสอน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้เข้าถึงการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะทางเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน ใช้ในการศึกษา ค้นคว้า การประกอบธุรกิจ รวมทั้งการสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้กับตนเองได้ โดยการเลือกสื่อและเทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ

4.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

4.3.1 พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและแผน ต้องมีการกำหนดทิศทาง หรือเป้าหมายในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบาย 2) ด้านงบประมาณ ต้องมีการกำหนดแผนการใช้จ่ายเงิน การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3) ด้านบุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนตามเป้าหมาย และ 4) ด้านส่งเสริมวิชาการ ให้ครูสามารถนำสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ไปใช้จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน พัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะต่าง ๆ ได้อย่าง

เหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อให้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเข้าถึงผู้เรียน และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้

4.3.2 ส่งเสริม สนับสนุนการผลิตและพัฒนาสื่อเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สามารถเชื่อมโยงกับระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย ไม่มีค่าใช้จ่าย มีการประเมิน ติดตามการใช้สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีอยู่เป็นระยะ เพื่อปรับปรุงระบบให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้เข้ากับยุคสมัย พร้อมเข้าสู่โลกอนาคต รวมทั้งงบประมาณในการซ่อมบำรุง ดูแลรักษาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ชำรุดให้กับโรงเรียน การสร้างระบบเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต และ Wifi ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องมีความเสถียรของสัญญาณ และสามารถใช้งานได้อย่างทั่วถึง เพื่อช่วยในการสืบค้นข้อมูล

4.3.3 ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาผ่านเทคโนโลยี และเทคโนโลยีดิจิทัล และเครือข่ายสังคมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา มีการกำกับดูแลและพัฒนาผู้เรียนเรื่องการใช้เทคโนโลยี สามารถใช้ได้อย่างถูกวิธีและเกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้พื้นฐานของการสร้างวินัยให้ผู้เรียน ส่งเสริมผู้เรียน ให้มีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ นวัตกรรมใหม่ ๆ มีการให้ความรู้กับผู้ปกครองในการใช้สื่อ เทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิด

4.3.4 สื่อควรเป็นแบบอินเทอร์แอคทีฟ (Interactive learning materials) ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับเนื้อหามากขึ้น เช่น แบบทดสอบออนไลน์ สื่อเสมือนจริง (VR/ AR) เป็นสื่อที่เข้าถึง และเป็นสื่อที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมคิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง สื่อในรูปแบบเกม แบบจำลองและสถานการณ์จำลอง จะฝึกผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์ และตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ผ่านองค์ความรู้ที่มี

4.3.5 พัฒนาสื่อที่สามารถเชื่อมต่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ากับระบบการเรียนรู้ (Internet of Things: IoT) เช่น เซ็นเซอร์ อุปกรณ์สวมใส่ เพื่อเก็บข้อมูลและสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้หุ่นยนต์ (Robotics) ช่วยสอน โดยเฉพาะทักษะเฉพาะทาง เช่น การแพทย์ วิศวกรรม การใช้สื่อการสอนแบบ 3 มิติ (3D Printing) ในการสร้างแบบจำลอง เพื่อประกอบการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ผ่านมือถือ (Mobile learning) โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชัน

4.4 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม

4.4.1 ควรพัฒนานวัตกรรมสื่อการสอนให้ทันสมัย ตอบสนองผู้เรียนในยุคดิจิทัล ที่มีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีต่าง ๆ และเรียนรู้ได้เร็ว โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ

การผลิตสื่อการเรียน เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และสร้างนวัตกรรมสื่อการสอน จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.4.2 มีการกำกับดูแลเพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ และจริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ ให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ให้ถูกวิธีและเกิดประโยชน์สูงสุด ใช้สื่อและเทคโนโลยีให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีที่มีความแตกต่างทั้งไทยและต่างชาติ เพื่อให้เกิดการยอมรับ และเรียนรู้ความแตกต่างในสังคมไร้พรมแดน ที่สามารถเชื่อมโยงเข้าหากันได้ด้วยเทคโนโลยี

4.4.3 สนับสนุนการพัฒนาสื่อเข้ามาใช้จัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม และช่วยให้วิธีการสอนมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เกิดการเรียนรู้ในห้องเรียน และใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้าตามความสนใจ ควรมีการกำกับดูแล เพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ และจริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ให้ถูกวิธี และเกิดประโยชน์สูงสุด

4.4.4 พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ผ่านทางแอปพลิเคชัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยสอดคล้องกับการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และมีทักษะทางดิจิทัลที่เหมาะสมตามวัย

5. การให้ชุมชนมีส่วนร่วม สรุปรประเด็นข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ ดังนี้

5.1 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

5.1.1 ประสานความร่วมมือจากสถานศึกษา สถานพยาบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ประชาสัมพันธ์ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้าใจถึงการบริการทางการศึกษา และฝึกอบรมพ่อแม่ให้รู้จักดูแลลูกพิการตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกพบความพิการ

5.1.2 สถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครองจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม และดูแลเอาใจใส่ พัฒนาการทางสติปัญญา สุขภาพกาย และสุขภาพจิตได้เหมาะสม

5.1.3 ร่วมมือกับชุมชน สนับสนุนด้านทรัพยากรทางการศึกษา และแลกเปลี่ยนด้านวิชาการแก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อคนพิการ และให้ภาคเอกชน ชุมชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานมีคุณภาพ ทัวถึง และมีประสิทธิภาพ

5.1.4 ชุมชนช่วยสรรหาผู้มีความรู้ในชุมชน ในการถ่ายทอดวิทยาการ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้สูงอายุในชุมชนที่สามารถถ่ายทอดความรู้ หรือเล่าประสบการณ์อาชีพและการดำรงชีวิตให้กับผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ชีวิต และสร้างความสัมพันธ์อันดีร่วมกัน ลดช่องว่างระหว่างผู้สูงวัยและเด็กวัยเรียน รู้จักการดูแลผู้สูงวัยได้เหมาะสม

5.1.5 ประสานหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กอย่างทั่วถึง เช่น ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียน การช่วยเหลือครอบครัวที่ขาดทุน มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดูแลเด็กแต่ละช่วงวัย ชุมชนช่วยเหลือ สอดส่องดูแล และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษา เป็นพลเมืองที่ดี และสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

5.1.6 ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา และเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ประสานความร่วมมือให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนยุคดิจิทัล เช่น ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มาถ่ายทอดความรู้การใช้โปรแกรมต่าง ๆ การบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์ สมาร์ททีวี เพื่อให้ผู้เรียนมีเครื่องมือเทคโนโลยีในการเรียนรู้

5.2 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ

5.2.1 ค้นหาผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่น เข้ามาร่วมจัดการศึกษา ในโรงเรียน โดยเชิญเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ เช่น อาชีพเกี่ยวกับเทคโนโลยี ให้นักเรียนได้รับมุมมองใหม่ ๆ และเป็นทักษะอาชีพที่จำเป็นในอนาคต ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ผสมผสานความรู้ใหม่ที่ทางโรงเรียนจัดให้

5.2.2 ประสานแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้ผู้เรียน เกิดประสบการณ์โดยตรง เกิดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเพียงในห้องเรียน และเกิดเจตคติที่ดี ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน เปิดโอกาสให้นักเรียน สามารถเข้าถึงการศึกษาตามความสนใจ

5.2.3 ขอสนับสนุนจากชุมชน สถาบัน และหน่วยงานภายนอก ในการพัฒนา โรงเรียน เช่น การพัฒนางานอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การระดมทรัพยากรทางการเงินเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา การขอทุนการศึกษา การศึกษาดูงาน การฝึกอาชีพ เป็นต้น

5.2.4 ร่วมมือกับสถานประกอบการใกล้เคียง เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับ ชุมชน และความต้องการของตลาดในอนาคต ทั้งทักษะ Hard skill และ Soft skill เช่น ทักษะความรู้ ด้านดิจิทัลและการคิดเชิงคำนวณ ทักษะความคิดสร้างสรรค์และการคิดเชิงนวัตกรรม ทักษะ

การเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ๆ ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์และการเข้าสังคม เพื่อเตรียมพร้อมให้นักเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้รับการพัฒนาให้ทันโลกในยุค 4.0

5.2.5 ส่งเสริมบทบาทผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้มีส่วนร่วมในการประชุม ปรึกษาหารือ หรือคิดวางแผน เพื่อกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาที่นำไปใช้ในทุกระดับชั้น หลักสูตรมีความหลากหลายตามความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น ความสำเร็จในความหลากหลายของหลักสูตรขึ้นอยู่กับผู้เรียน และชุมชน โดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะเท่านั้น

5.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

5.3.1 สร้างเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และชุมชน ในการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและทิศทางการศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของการศึกษา ร่วมออกแบบหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน เช่น ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเกษตรกร การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นอาชีพ ในชุมชน การสอนทำอาหารพื้นเมือง จักสาน ทอผ้า ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา หรือเครือข่ายผู้ปกครอง สนับสนุนการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น ทุน สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ กิจกรรมเสริมหลักสูตร แบ่งปันความรู้และประสบการณ์

5.3.2 ชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนด้านบุคคล งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์

5.3.3 โรงเรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาครูทางวิชาชีพ การประเมินผลและการกำกับดูแล เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

5.3.4 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เพื่อพัฒนา ระดับมาตรฐานการศึกษาของนักเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทางสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม สุขภาพกาย สุขภาพจิต สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ตามวิถีประชาธิปไตย มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้หน้าที่ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม

5.3.5 ชุมชนสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในมหานคร โดยชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แหล่งโบราณคดี ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เฒ่าผู้แก่ ชุมชนส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ โดยส่งเสริมการอ่านและมีกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้ จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจ และปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ให้กับเด็ก เช่น โครงการบ้านหนังสือในชุมชน โครงการพี่สอนน้อง โครงการโรงเรียนพ่อแม่ โดยอบรมพ่อแม่ให้สามารถช่วยเหลือการเรียนรู้ของลูก

5.3.6 ให้ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือเครือข่ายการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์จากสถานการณ์ที่หลากหลาย ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของสถานศึกษา ส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เชิญเป็นวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งการสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร และของชาติ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา

5.4 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม

5.4.1 ควรส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา และใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เช่น การนำ ผู้เรียนไปเรียนรู้ในแหล่งชุมชน เชิญวิทยากรจากชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาให้ความรู้ รวมทั้งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะความเป็นพลเมือง และร่วมสืบสาน จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่อาศัย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5.4.2 มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง ในรูปแบบคณะกรรมการ หรือ การมีตัวแทนในแต่ละชุมชน และการให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานองค์กร ภายนอก เพื่อประสานพลังในการทำงานร่วมกัน การขอการสนับสนุนจากสำนักงานเขต หรือ หน่วยงานอื่น เช่น งบประมาณ บุคลากร สถานที่ การประสานเครือข่าย เป็นต้น

5.4.3 ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ในการอบรม ดูแล จัดประสบการณ์ และจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน โดยสามารถ เข้าถึงความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ นิตยสาร ไปสเตอร์ แผ่นพับ รายการวิทยุ เว็บไซต์

5.4.4 โรงเรียนควรมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมให้การศึกษาแก่พ่อ แม่ และผู้ปกครอง ในรูปแบบการประชุมกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก มีกิจกรรมสัมพันธ์บ้านกับโรงเรียน มีสื่อและกิจกรรมแนะแนวความรู้ทางการศึกษาแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ส่งเสริม ให้ผู้ปกครองร่วมประเมินผลการเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน

5.4.5 ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม มีส่วนสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีชมรม เครือข่าย กลุ่มไลน์ หรือสมาคมผู้ปกครอง ร่วมมือกับ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา

ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน พบว่า มีประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับอนาคตภาพของ การจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน สามารถสรุปประเด็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตร 3) การบริหารจัดการเรียนรู้ 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี และ 5) การให้ชุมชนมีส่วนร่วม จากนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แล้วนำแบบสอบถามกลับไปถามผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR รอบที่ 2 ได้ผลการศึกษาแสดงรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 2 การทำ EDFR รอบที่ 2

จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สรุปประเด็นสำคัญได้จำนวน 5 ประเด็น 84 ข้อย่อย ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ สักัดข้อคำถามได้จำนวน 18 ข้อย่อย
2. การบริหารจัดการหลักสูตร สักัดข้อคำถามได้จำนวน 20 ข้อย่อย
3. การบริหารจัดการเรียนรู้ สักัดข้อคำถามได้จำนวน 21 ข้อย่อย
4. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี สักัดข้อคำถามได้จำนวน 13 ข้อย่อย
5. การให้ชุมชนมีส่วนร่วม สักัดข้อคำถามได้จำนวน 12 ข้อย่อย

จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ในแต่ละข้อคำถาม เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ ค่ามัธยฐาน (Md.) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าฐานนิยมมีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Q.R.) ไม่เกิน 1.5 ($Q.R. \leq 1.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในการทำ EDFR รอบที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์เป็นรายด้านตามตาราง ผลการศึกษการวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยการหาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์หอนาคุณภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร
ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน
ด้านการวางแผนงานวิชาการ

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
1. ผู้บริหาร คณะครูและผู้เกี่ยวข้อง ประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผน เชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียน ที่สอดคล้องกับจุดเน้นของ สถานศึกษา นโยบายของ กรุงเทพมหานคร และบริบท ของสังคม	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
2. ผู้บริหาร คณะครูและผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการกำหนด วิสัยทัศน์ และเป้าหมายระยะสั้น และระยะยาว ขั้นตอน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และประเมินผลอย่างชัดเจน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
3. มีการประกาศนโยบาย และเป้าหมายในการพัฒนา ผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อเป็น ทิศทางในการปฏิบัติงาน ไปสู่ความสำเร็จ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
4. ปรับเปลี่ยนบทบาทของ ครูผู้สอน จากผู้ถ่ายทอดความรู้ สู่ผู้อำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ (Facilitator) เป็นโค้ชและที่ปรึกษา	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
5. วางแผนจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น รองรับรูปแบบการเรียนรู้ ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ แบบผสมผสาน การเรียนรู้ ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ แบบเฉพาะเจาะจง (Micro-credentials)	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
6. มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และคู่มือปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
7. มีการวางแผนบูรณาการ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยจัด การเรียนการสอน เช่น การใช้ นวัตกรรมหุ่นยนต์ AI แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
8. มีการวางแผนเพื่อตรวจสอบ ทบทวนหลักสูตรและการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ทุกระดับชั้น	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
9. มีการวางแผนพัฒนาหลักสูตร เพื่อสร้างแรงแรงใจให้แก่ ผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และคุณค่าของ การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
10. มีการวางแผนน่านวัตกรรม เทคโนโลยี และระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ตมาใช้ เพื่อพัฒนา ผู้เรียนทุกกลุ่ม ให้เข้าถึง การศึกษาได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการวางแผนงานวิชาการ เช่น การออกแบบการเรียนรู้ การเลือกวิชาที่ถนัด หรือสนใจ เพิ่มเติม การกำหนดเนื้อหา สาระการเรียนรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
12. วางแผนจัดการศึกษาที่ลด ความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาส ในการเข้าถึงการศึกษา ที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
13. วางแผนสอดแทรกความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุขในสังคม พหุวัฒนธรรม	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
14. วางแผนออกแบบจัดการเรียน การสอนที่พัฒนาทักษะ แห่งอนาคต เช่น ทักษะการคิด เชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสารความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน ทักษะ ดิจิทัล เป็นต้น	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
15. วางแผนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม ทักษะอาชีพ ที่ตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียน และตลาดแรงงานในอนาคต	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
16. วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้มีทักษะทางภาษา- ต่างประเทศ อย่างน้อย 2 ภาษา ขึ้นไป	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
17. วางแผนวิชาการเพื่อให้ผู้เรียน สามารถปรับตัวและมีทักษะ การดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภูมิใจในความเป็นไทย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
18. วางแผนจัดการศึกษาที่ส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ให้ผู้เรียนพร้อม เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเตรียมพร้อมรับกับ การเปลี่ยนแปลง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการวางแผนงานวิชาการ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุดทุกข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 ผู้บริหาร คณะครู และผู้เกี่ยวข้อง ประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนเชิงกลยุทธ์ ในการพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับจุดเน้นของสถานศึกษา นโยบายของกรุงเทพมหานคร และบริบทของสังคม (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 2 ผู้บริหาร คณะครู และผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว ขั้นตอนการดำเนินงาน การตรวจสอบ และประเมินผลอย่างชัดเจน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 3 มีการประกาศนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นทิศทางในการปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 4 ปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอน จากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เป็นโค้ชและที่ปรึกษา (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 5 วางแผน จัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น รองรับรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้แบบเฉพาะเจาะจง (Micro-credentials) (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 6 มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และคู่มือปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการ เพื่อเป็น แนวทางในการพัฒนาผู้เรียน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 7 มีการวางแผน บูรณาการเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้นวัตกรรมหุ่นยนต์ AI แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0$) ข้อที่ 8 มีการวางแผน เพื่อตรวจสอบ ทบทวนหลักสูตรและการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการสร้างสรรค์ นวัตกรรมทุกระดับชั้น (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 9 มีการวางแผนพัฒนา หลักสูตรเพื่อสร้างแรงแรงใจให้แก่ผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิดและคุณค่าของการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 10 มีการวางแผน นำนวัตกรรม เทคโนโลยี และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทุกกลุ่ม ให้เข้าถึง การศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0.5$) ข้อที่ 11 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานวิชาการ เช่น การออกแบบการเรียนรู้ การเลือกวิชาที่ถนัด หรือสนใจเพิ่มเติม การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 12 วางแผนจัดการศึกษาที่ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสในการเข้าถึง การศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 13 วางแผน สอดแทรกความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อการอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 14 วางแผน ออกแบบจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะแห่งอนาคต เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน ทักษะดิจิทัล (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 15 วางแผนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะอาชีพ ที่ตอบสนอง

ความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานในอนาคต (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$)
 ข้อที่ 16 วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษา
 ขึ้นไป (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0$) ข้อที่ 17 วางแผนวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถ
 ปรับตัวและมีทักษะการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภูมิใจในความเป็นไทย (ค่าสถิติ $Mdn = 5$,
 $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 18 วางแผนจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 (Lifelong learning) ให้ผู้เรียนพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
 ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$
 และ $IQR = 1$)

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร
 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน
 บริหารจัดด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา					
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยมศึกษา		พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ
	มาตรฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)			
1. พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมผู้เรียน ได้ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. บริหารจัดการหลักสูตร ที่เกิดจากความร่วมมือของ เครือข่ายการเรียนรู้และชุมชน แห่งการเรียนรู้ เพื่อให้หลักสูตร มีความทันสมัยและหลากหลาย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
3. มีการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริม ทักษะในการสร้างสรรค์ นวัตกรรม โดยการบูรณาการ ความรู้ สหวิทยาการ เพื่อให้เกิด การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ที่เป็นประโยชน์	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
4. ปรับหลักสูตรที่ทุกคนสามารถ เข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยผู้เรียนแต่ละคนจะได้เรียน บทเรียนที่แตกต่างกัน ตามระดับความรู้ ความเข้าใจ แต่ละคน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
5. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มี ความยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อความสอดคล้องกับ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ได้ทุกกลุ่ม	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	
6. พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริม สมรรถนะด้านภาษา เพื่อการสื่อสารตาม กรอบมาตรฐานสากล (CEFR)	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา					
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ
7. จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะ ในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจใน ความเป็นไทย เพื่อพัฒนาผู้เรียน ที่มีคุณภาพ และมีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. จัดหลักสูตรให้มีการบูรณาการ ทักษะอาชีพ และการเป็น ผู้ประกอบการที่สอดคล้องกับ ความสนใจ และความถนัด ของผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
9. จัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับ ความสามารถเฉพาะบุคคล โดยการประเมินแบบยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยี E-portfolio ประเมินผล ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
10. จัดหลักสูตร STEAM ที่เน้น การบูรณาการความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะ และ คณิตศาสตร์ เข้ากับ สถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริม การแก้ปัญหา และความคิด เชิงสร้างสรรค์	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
11. พัฒนาหลักสูตรที่มีความเป็น พลวัต สามารถปรับเปลี่ยนได้ ตามสถานการณ์ มีการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง เพื่อสอดคล้อง กับบริบทที่เปลี่ยนไป	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
12. พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริม จิตสาธารณะ ที่คำนึงถึงผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อการอยู่ร่วมกันในมหานคร	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
13. พัฒนาหลักสูตรสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้ผู้เรียน ทุกระดับชั้นมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
14. พัฒนาหลักสูตรให้มีความทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงในโลก ยุคดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยี มาบูรณาการในทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	
15. พัฒนาหลักสูตรที่มี การเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับ ชีวิตจริงนอกห้องเรียน เพื่อให้ ผู้เรียนเห็นความสำคัญ ในการเรียนรู้ และนำไป ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ในสังคมที่หลากหลาย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
16. พัฒนาหลักสูตรออนไลน์ ที่สามารถนำไปสอน แบบผสมผสาน หรือ แบบออนไลน์ ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ในการเรียนรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
17. จัดหลักสูตรที่ส่งเสริม การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับองค์ความรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
18. จัดหลักสูตรที่ส่งเสริม การพัฒนาความฉลาด ทางอารมณ์ (EQ) และ ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้กับผู้เรียนทุกระดับชั้น	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
19. จัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะ ที่จำเป็นต่อการทำงาน และการดำรงชีวิตใน ศตวรรษที่ 21	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
20. มีการประเมินการใช้หลักสูตร จากครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุดทุกข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง
คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1)

ข้อที่ 2 บริหารจัดการหลักสูตรที่เกิดจากความร่วมมือของเครือข่ายการเรียนรู้ และชุมชน

แห่งการเรียนรู้ เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและหลากหลาย (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 3 มีการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยบูรณาการความรู้สหวิทยาการ เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0$) ข้อที่ 4 ปรับหลักสูตรที่ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยผู้เรียนแต่ละคนจะได้เรียนบทเรียนที่แตกต่างกัน ตามระดับความรู้ ความเข้าใจแต่ละคน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 5 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนได้ทุกกลุ่ม (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0.5$) ข้อที่ 6 พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านภาษาเพื่อการสื่อสารตามกรอบมาตรฐานสากล (CEFR) (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 7 จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 8 จัดหลักสูตรให้มีการบูรณาการทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 9 จัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล โดยการประเมินแบบยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยี E-portfolio ประเมินผล ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 10 จัดหลักสูตร STEAM ที่เน้นการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะและคณิตศาสตร์ เข้ากับสถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาและความคิดเชิงสร้างสรรค์ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$, และ $IQR = 1$) ข้อที่ 11 พัฒนาหลักสูตรที่มีความเป็นพลวัต สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไปในอนาคต (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 12 พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ ที่คำนึงถึงผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อการอยู่ร่วมกันในมหานคร (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 13 พัฒนาหลักสูตรสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0$) ข้อที่ 14 พัฒนาหลักสูตรให้มีความทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0.5$) ข้อที่ 15 พัฒนาหลักสูตรที่มีการเชื่อมโยงเนื้อหากับชีวิตจริงนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญในการเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมที่หลากหลาย (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 16 พัฒนาหลักสูตรออนไลน์ที่สามารถนำไปสอนแบบผสมผสานหรือแบบออนไลน์ ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ในการเรียนรู้ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ

IQR = 1) ข้อที่ 17 จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับองค์ความรู้ ข้อที่ 18 จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 0) ข้อที่ 19 จัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการทำงานและการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1) ข้อที่ 20 มีการประเมินการใช้หลักสูตรจากครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1)

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน
ของโรงเรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร
บริหารจัดการสำหรับทุกคน ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา					
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยมศึกษา		พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ
	มัธยมศึกษา (Mdn)	มัธยมศึกษา (Mode)			
1. การบริหารจัดการเรียนรู้ ในเชิงรุก (Active learning management) โดยนำนวัตกรรม และเทคโนโลยี ช่วยยกระดับ คุณภาพการศึกษา	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. จัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้าง ปฏิสัมพันธ์ (Interactive learning) เพื่อสร้างแรงจูงใจ ในการเรียน โดยใช้เทคโนโลยี เข้ามาช่วยสอน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
3. จัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิด โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning school) เพื่อให้เกิด การเรียนรู้ร่วมกัน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
4. จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อการสื่อสารอย่างมีคุณภาพ	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	
5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ แสวงหา ความรู้ และสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
6. เพิ่มทางเลือกสำหรับผู้เรียน ที่ต้องการสร้างเสริมทักษะ อาชีพ และทักษะการดำรงชีวิต ในสังคม เช่น วิชาเลือกเสรี ชมรม เป็นต้น	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	
7. จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียน มีทักษะ Coding ให้สามารถ สร้างสรรค์ชิ้นงาน/ โครงการ/ นวัตกรรมได้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 10 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
8. จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด สร้างสรรค์นวัตกรรม (Creative innovation) เพื่อให้ผู้เรียน สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อ ตนเอง สังคม และประเทศชาติ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
9. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านช่องทางการเรียนรู้ ที่หลากหลาย ทั้งในและนอก ห้องเรียน จากสถานการณ์จริง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
10. จัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอน ที่มีความรู้ ความสามารถ ตรงกับสาขาวิชาที่สอน และใช้สื่อ เทคโนโลยี ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
11. จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ กลุ่มผู้เรียน โดยใช้วิธีที่ หลากหลาย วัดและประเมินผล ตามความแตกต่างระหว่าง บุคคล	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 10 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
12. จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัด และ ความแตกต่างระหว่างบุคคล	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
13. จัดรูปแบบการสอนแบบ ออนไลน์ และจัดทำคู่มือ การใช้สื่อ เพื่อให้ผู้เรียน ได้ค้นคว้า และเข้าถึงข้อมูล ได้ด้วยตนเอง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
14. จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียน เป็นพลเมืองดี มีความเป็น ประชาธิปไตย ภาคภูมิใจ ในความเป็นนักเรียน กรุงเทพมหานคร และความเป็นไทย อยู่ร่วมกัน ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	
15. การจัดการเรียนการสอน ที่ให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก และร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
16. จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียน มีจิตสาธารณะ และรู้จัก ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 10 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
17. จัดการเรียนรู้การสอน ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และเครือข่ายสังคมรูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาส ในการเรียนรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
18. จัดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และค่าใช้จ่าย โดยใช้ ระบบอินเทอร์เน็ต ในการเข้าถึงการเรียนรู้ ที่ได้มาตรฐาน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
19. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหา และพัฒนาตนเองได้ในทุก ช่วงวัย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
20. ร่วมมือกับสถาบัน หรือ หน่วยงานภายนอก ในการสนับสนุนการจัด การเรียนรู้ตามความพร้อม และตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 10 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
21. ประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคล ในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกัน จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ตามศักยภาพ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุดทุกข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 การบริหารจัดการเรียนรู้ในเชิงรุก (Active learning management) โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 0)

ข้อที่ 2 จัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interactive learning) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอน (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1)

ข้อที่ 3 จัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning school) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1) ข้อที่ 4 จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อการสื่อสารอย่างมีคุณภาพ (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 0.5) ข้อที่ 5 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1) ข้อที่ 6 เพิ่มทางเลือกสำหรับผู้เรียนที่ต้องการสร้างเสริมทักษะอาชีพ และทักษะการดำรงชีวิตในสังคม เช่น วิชาเลือกเสรี ชมรม เป็นต้น (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 0.5)

ข้อที่ 7 จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะ Coding ให้สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงาน/ โครงการ/

นวัตกรรมได้ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 8 จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (Creative innovation) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 9 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียนจากสถานการณ์จริง (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 10 จัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถตรงกับสาขาวิชาที่สอน และใช้สื่อเทคโนโลยีในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 11 จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน โดยใช้วิธีที่หลากหลาย วัดและประเมินผลตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 12 จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 13 จัดรูปแบบการสอนแบบออนไลน์ และจัดทำคู่มือการใช้สื่อ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า และเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยตนเอง (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 14 จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีความเป็นประชาธิปไตย ภาคภูมิใจในความเป็นนักเรียนกรุงเทพมหานครและความเป็นไทย อยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0.5$) ข้อที่ 15 การจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกและร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 16 จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ และรู้จักให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0$) ข้อที่ 17 จัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และเครือข่ายสังคมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 18 จัดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และค่าใช้จ่าย โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 19 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาและพัฒนาตนเองได้ในทุกช่วงวัย (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 20 ร่วมมือกับสถาบัน หรือหน่วยงานภายนอก ในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามความพร้อม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 21 ประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามศักยภาพ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$)

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน
 แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร
 สำหรับทุกคน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา					
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ
1. สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริม การเรียนรู้พื้นที่สร้างสรรค์ (Maker space) ที่มีอุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคโนโลยี ที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียน ได้ทดลอง สร้างสรรค์ และพัฒนาสื่อ อย่างมีประสิทธิภาพ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. จัดหาและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ และจัดสรรให้เพียงพอ ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะแห่งอนาคต เช่น AI Coding game AR/ VR	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี แบบ Interactive เพื่อให้ผู้เรียน จดจำ เข้าใจ และเรียนรู้ ได้อย่างลึกซึ้ง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
5. ติดตามการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาให้มี ประสิทธิภาพ ใช้งานได้อยู่ ตลอดเวลา	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
6. พัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ การใช้สื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีเข้าถึงง่ายและรวดเร็ว	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
7. พัฒนาเว็บเพจของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ในรูปแบบออนไลน์	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
8. มีการกำกับดูแลเพื่อให้ผู้เรียน รู้เท่าทันสื่อ และจริยธรรม ทางคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ ให้ถูกวิธี และเกิดประโยชน์	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการผลิตสื่อนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่ตรงกับ ความสนใจของผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
10. พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนรู้ ให้เข้าถึงง่าย ใช้งานได้สะดวก และเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความถนัดของผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
11. พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้ผ่านทาง แอปพลิเคชัน เพื่อให้ผู้เรียน สามารถเข้าถึง และเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
12. ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะ การใช้เทคโนโลยี เพื่อเข้าถึง แหล่งเรียนรู้ทางดิจิทัล ได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเกิดประโยชน์	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
13. พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ทันสมัย และเหมาะสมกับ ช่วงวัยของผู้เรียน เพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุดทุกข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้พื้นที่สร้างสรรค์ (Maker space) ที่มีอุปกรณ์เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลอง สร้างสรรค์ และพัฒนาสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1) ข้อที่ 2 จัดหาและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ และจัดสรรให้เพียงพอในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1) ข้อที่ 3 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะแห่งอนาคต เช่น AI Coding game AR/ VR (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 0) ข้อที่ 4 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีแบบ Interactive เพื่อให้ผู้เรียนจดจำ เข้าใจ และเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1) ข้อที่ 5 ติดตามการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1) ข้อที่ 6 พัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

เข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0$) ข้อที่ 7 พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในรูปแบบออนไลน์ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 8 มีการกำกับดูแลเพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ และจริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ให้ถูกวิธี และเกิดประโยชน์สูงสุด (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0.5$) ข้อที่ 9 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0$) ข้อที่ 10 พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนรู้ให้เข้าถึงง่าย ใช้งานได้สะดวก และเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความถนัดของผู้เรียน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 11 พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ผ่านทางแอปพลิเคชัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 12 ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทางดิจิทัลได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเกิดประโยชน์ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 13 พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ทันสมัย และเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$)

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งโรงเรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครอย่างเท่าเทียมกัน สำหรับทุกคน ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา					
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ
1. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนพัฒนา สถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทาง การดำเนินงานของสถานศึกษา	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 12 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
2. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารสถานศึกษา ในบทบาทของคณะกรรมการ สถานศึกษา สมาคม หรือ เครือข่ายผู้ปกครอง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
3. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ของ สถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ เช่น วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
4. สร้างความร่วมมือในการใช้ ทรัพยากรของชุมชนให้เกิด ประโยชน์ เป็นพื้นที่เรียนรู้ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ เพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ และเกิดประสบการณ์จาก สถานการณ์จริงที่หลากหลาย	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา					
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ
5. สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา ทั้งครอบคลุม ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากภาครัฐและเอกชน	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
6. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียน เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และสถานประกอบการ ในชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาที่เหมาะสมกับ ผู้เรียน บริบทของชุมชน และ ความต้องการของตลาด	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยการร่วมกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี จิตอาสา ค่านิยมที่ดีงาม	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 12 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
9. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จัก การอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม โดยการร่วม กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม กับชุมชน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
10. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับ ผู้เรียนยุคดิจิทัล	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	
11. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัด การศึกษาของสถานศึกษา และเสนอแนะ ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา						
ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์ (IQR)	ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง ของ ผู้เชี่ยวชาญ	
12. ประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เป็นแหล่งวิทยาการ กับผู้เรียน เพื่อสร้าง ประสบการณ์เรียนรู้ ทักษะ อาชีพโดยตรง นำไปพัฒนาสู่ การเป็นผู้ประกอบการ ในอนาคต	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากที่สุดทุกข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1) ข้อที่ 2 เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา สภาสมาคม หรือเครือข่ายผู้ปกครอง (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 0) ข้อที่ 3 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 1) ข้อที่ 4 สร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์ เป็นพื้นที่เรียนรู้ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ เพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ และเกิดประสบการณ์จากสถานการณ์จริงที่หลากหลาย (ค่าสถิติ Mdn = 5, MO = 5 และ IQR = 0.5) ข้อที่ 5 สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐ และเอกชน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0$) ข้อที่ 6 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียน เช่น วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0.5$) ข้อที่ 7 ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และสถานประกอบการในชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน บริบทของชุมชน และความต้องการของตลาดในอนาคต (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 8 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดกับผู้เรียน โดยการร่วมกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี จิตอาสา ค่านิยมที่พึงงาม (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 9 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมผู้เรียน ให้รู้จักการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยการร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมกับชุมชน (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 10 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมดิจิทัล (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$) ข้อที่ 11 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 0.5$) ข้อที่ 12 ประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เป็นแหล่งวิทยากรกับผู้เรียน เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้ ทักษะอาชีพ โดยตรง และนำไปพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการในอนาคต (ค่าสถิติ $Mdn = 5$, $MO = 5$ และ $IQR = 1$)

ขั้นที่ 3 การทำ EDFR รอบที่ 3

ผลจากการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน จากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquartile range) รอบที่ 2 และรอบที่ 3 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางเปรียบเทียบ ดังนี้

ตารางที่ 13 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน
แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร
สำหรับทุกคน ด้านการวางแผนงานวิชาการ

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความถี่	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความถี่	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1. ผู้บริหาร คณะครูและผู้เกี่ยวข้อง ประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผน เชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียน ที่สอดคล้องกับจุดเน้นของ สถานศึกษา นโยบายของ กรุงเทพมหานคร และบริบท ของสังคม	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. ผู้บริหาร คณะครูและผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว ขั้นตอนการดำเนินงาน ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างชัดเจน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. มีการประกาศนโยบาย และเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน อย่างชัดเจน เพื่อเป็นทิศทาง ในการปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. ปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอน จากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อำนวย ความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เป็นโค้ชและที่ปรึกษา	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. วางแผนจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น รองรับรูปแบบการเรียนรู้ ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ แบบผสมผสาน การเรียนรู้ ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ แบบเฉพาะเจาะจง (Micro-credentials)	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 13 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มีพื้นฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอเตอร์ (QR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มีพื้นฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอเตอร์ (QR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
6. มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานและคู่มือ ปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการ เพื่อเป็น แนวทางในการพัฒนาผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. มีการวางแผนบูรณาการเทคโนโลยี ที่ทันสมัย ช่วยจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้นวัตกรรมหุ่นยนต์ AI แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. มีการวางแผนเพื่อตรวจสอบ ทบทวนหลักสูตรและการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ทุกระดับชั้น	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
9. มีการวางแผนพัฒนาหลักสูตร เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทศนคติ และ คุณค่าของการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
10. มีการวางแผนนวัตกรรมการ เทคโนโลยี และระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ตมาใช้ เพื่อพัฒนา ผู้เรียนทุกกลุ่ม ให้เข้าถึงการศึกษา ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการวางแผนงานวิชาการ เช่น การออกแบบการเรียนรู้ การเลือก วิชาที่ถนัด หรือสนใจเพิ่มเติม การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
12. วางแผนจัดการศึกษาที่ลด ความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาส ในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ สำหรับทุกคน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 13 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอเตอร์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอเตอร์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
13. วางแผนสอดแทรกความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในสังคมพหุวัฒนธรรม	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
14. วางแผนออกแบบจัดการเรียน การสอนที่พัฒนาทักษะ แห่งอนาคต เช่น ทักษะการคิด เชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสารความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน ทักษะดิจิทัล	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
15. วางแผนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม ทักษะอาชีพ ที่ตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียน และตลาดแรงงานในอนาคต	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
16. วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้มีทักษะทางภาษา- ต่างประเทศ อย่างน้อย 2 ภาษา ขึ้นไป	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0	มากที่สุด	สอดคล้อง
17. วางแผนวิชาการเพื่อให้ผู้เรียน สามารถปรับตัวและมีทักษะ การดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภูมิใจในความเป็นไทย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
18. วางแผนจัดการศึกษาที่ส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ให้ผู้เรียนพร้อมเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต และเตรียมพร้อมรับ กับการเปลี่ยนแปลง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 13 ผลการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการวางแผนวิชาการ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีทิศทางในการให้ข้อมูลในการตอบ แบบสอบถามอยู่ในทิศทางเดียวกันทั้ง 2 รอบ คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ไม่เกิน 1.5 ($Q.R. \leq 1.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

ตารางที่ 14 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร การบริหาร สำหรับทุกคน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2				ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	รอบที่ 3				ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความคิดเห็น		มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความคิดเห็น	
1. พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมผู้เรียน ได้ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์แก้ปัญหา และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. บริหารจัดการหลักสูตรที่เกิดจาก ความร่วมมือของ เครือข่าย การเรียนรู้และชุมชน แห่งการเรียนรู้ เพื่อให้หลักสูตร มีความทันสมัยและหลากหลาย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. มีการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริม ทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยการบูรณาการความรู้ สหวิทยาการ เพื่อให้เกิด การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ที่เป็นประโยชน์	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 14 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มีฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มีฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
4. ปรับหลักสูตรที่ทุกคนสามารถ เข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยผู้เรียนแต่ละคนจะได้เรียน บทเรียนที่แตกต่างกันตามระดับ ความรู้ ความเข้าใจแต่ละคน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มี ความยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อความสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการ ของผู้เรียนได้ทุกกลุ่ม	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
6. พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริม สมรรถนะด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร ตามกรอบมาตรฐานสากล (CEFR)	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะ ในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนา ประเทศ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. จัดหลักสูตรให้มีการบูรณาการ ทักษะอาชีพ และการเป็น ผู้ประกอบการที่สอดคล้องกับ ความสนใจ และความถนัด ของผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
9. จัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับ ความสามารถเฉพาะบุคคล โดยการประเมินแบบยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยี E-portfolio ประเมินผล ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 14 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
10. จัดหลักสูตร STEAM ที่เน้น การบูรณาการความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะ และ คณิตศาสตร์ เข้ากับ สถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริม การแก้ปัญหา และความคิด เชิงสร้างสรรค์	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
11. พัฒนาหลักสูตรที่มีความเป็น พลวัต สามารถปรับเปลี่ยนได้ ตามสถานการณ์ มีการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง เพื่อสอดคล้อง กับบริบทที่เปลี่ยนไป	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
12. พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริม จิตสาธารณะ ที่คำนึงถึงผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อการอยู่ร่วมกันในมหานคร	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
13. พัฒนาหลักสูตรสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้ผู้เรียน ทุกระดับชั้นมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
14. พัฒนาหลักสูตรให้มีความทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงในโลก ยุคดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยี มาบูรณาการในทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 14 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความเค้น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความเค้น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
15. พัฒนาหลักสูตรที่มีการเชื่อมโยง เนื้อหากับชีวิตจริงนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ ในการเรียนรู้ และนำไป ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ในสังคมที่หลากหลาย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
16. พัฒนาหลักสูตรออนไลน์ ที่สามารถนำไปสอน แบบผสมผสาน หรือ แบบออนไลน์ ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ในการเรียนรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
17. จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับ องค์ความรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
18. จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการพัฒนา ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และ ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้กับผู้เรียนทุกระดับชั้น	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
19. จัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะ ที่จำเป็นต่อการทำงาน และการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
20. มีการประเมินการใช้หลักสูตร จากครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุง เพื่อให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 14 ผลการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีทิศทางในการให้ข้อมูลในการตอบ แบบสอบถามอยู่ในทิศทางเดียวกันทั้ง 2 รอบ คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ไม่เกิน 1.5 ($Q.R. \leq 1.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

ตารางที่ 15 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร การบริหารสำหรับทุกคน ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1. การบริหารจัดการเรียนรู้ในเชิงรุก (Active learning management) โดยนำนวัตกรรม และเทคโนโลยี ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. จัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้าง ปฏิสัมพันธ์ (Interactive learning) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. จัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดโรงเรียน แห่งการเรียนรู้ (Learning school) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อการสื่อสาร อย่างมีคุณภาพ	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 15 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ แสวงหา ความรู้ และสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
6. เพิ่มทางเลือกสำหรับผู้เรียน ที่ต้องการสร้างเสริมทักษะอาชีพ และทักษะการดำรงชีวิตในสังคม เช่น วิชาเลือกเสรี ชมรม เป็นต้น	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียน มีทักษะ Coding ให้สามารถ สร้างสรรค์ชิ้นงาน/ โครงการ/ นวัตกรรมได้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด สร้างสรรค์นวัตกรรม (Creative innovation) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
9. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านช่องทางการเรียนรู้ ที่หลากหลาย ทั้งในและนอก ห้องเรียน จากสถานการณ์จริง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
10. จัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอน ที่มีความรู้ ความสามารถ ตรงกับสาขาวิชาที่สอน และใช้สื่อ เทคโนโลยี ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 15 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความเค้นเหิน	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความเค้นเหิน	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
11. จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ กลุ่มผู้เรียน โดยใช้วิธีที่ หลากหลาย วัดและประเมินผล ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
12. จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัด และ ความแตกต่างระหว่างบุคคล	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
13. จัดรูปแบบการสอนแบบ ออนไลน์ และจัดทำคู่มือ การใช้สื่อ เพื่อให้ผู้เรียน ได้ค้นคว้า และเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยตนเอง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
14. จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียน เป็นพลเมืองดี มีความเป็น ประชาธิปไตย ภาคภูมิใจ ในความเป็นนักเรียน กรุงเทพมหานคร และความเป็นไทย อยู่ร่วมกัน ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
15. การจัดการเรียนการสอนที่ให้ ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก และร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
16. จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียน มีจิตสาธารณะ และรู้จัก ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
17. จัดการเรียนการสอน ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และเครือข่ายสังคมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 15 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
18. จัดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และค่าใช้จ่าย โดยใช้ ระบบอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึง การเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
19. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหา และพัฒนาตนเองได้ในทุกช่วงวัย	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
20. ร่วมมือกับสถาบัน หรือหน่วยงาน ภายนอก ในการสนับสนุนการจัด การเรียนรู้ตามความพร้อม ตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
21. ประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคล ในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกัน จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ตามศักยภาพ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 15 ผลการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน
แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน
ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีทิศทางในการให้ข้อมูลในการตอบ
แบบสอบถามอยู่ในทิศทางเดียวกันทั้ง 2 รอบ คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$)
แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าตั้งแต่ 3.5
($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
(Interquartile range) ไม่เกิน 1.5 ($Q.R. \leq 1.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

ตารางที่ 16 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน
แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร
สำหรับทุกคน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความถี่	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความถี่	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1. สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริม การเรียนรู้พื้นที่สร้างสรรค์ (Maker space) ที่มีอุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลอง สร้างสรรค์ และพัฒนาสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. จัดหาและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ และจัดสรรให้เพียงพอในทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ แห่งอนาคต เช่น AI Coding game AR/ VR	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี แบบ Interactive เพื่อให้ผู้เรียน จดจำ เข้าใจ และเรียนรู้ ได้อย่างลึกซึ้ง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. ติดตามการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาให้มี ประสิทธิภาพ ใช้งานได้ตลอดเวลา	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
6. พัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มี ประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เข้าถึงง่ายและรวดเร็ว	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 16 (ต่อ)

ขนาดภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
7. พัฒนาเว็บเพจของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในรูปแบบออนไลน์	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. มีการกำกับดูแลเพื่อให้ผู้เรียน รู้เท่าทันสื่อ และจริยธรรม ทางคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถ นำเทคโนโลยีมาใช้ให้ถูกวิธี และเกิดประ โยชน์	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการผลิตสื่อ นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่ตรงกับความสนใจ ของผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
10. พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนรู้ ให้เข้าถึงง่าย ใช้งานได้สะดวก และเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความถนัดของผู้เรียน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
11. พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้ผ่านทางแอปพลิเคชัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึง และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
12. ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะ การใช้เทคโนโลยี เพื่อเข้าถึง แหล่งเรียนรู้ทางดิจิทัล ได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเกิดประ โยชน์	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 16 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
13. พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ทันสมัย และเหมาะสมกับช่วงวัย ของผู้เรียน เพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียน ในยุคดิจิทัล	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 16 ผลการศึกษอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีทิศทางในการให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามอยู่ในทิศทางเดียวกันทั้ง 2 รอบ คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ไม่เกิน 1.5 ($Q.R. \leq 1.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

ตารางที่ 17 วิเคราะห์เปรียบเทียบอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน
แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร
สำหรับทุกคน ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความเค้น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความเค้น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ของสถานศึกษา	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารสถานศึกษา ในบทบาทของคณะกรรมการ สถานศึกษา สมาคม หรือ เครือข่ายผู้ปกครอง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ สถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ เช่น วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. สร้างความร่วมมือในการใช้ ทรัพยากรของชุมชนให้เกิด ประโยชน์ เป็นพื้นที่เรียนรู้ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ เพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ และเกิดประสบการณ์จาก สถานการณ์จริงที่หลากหลาย	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา ทั้งครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากภาครัฐและเอกชน	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ขนาดภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอเตอร์ (QQR)	ระดับความถี่เห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอเตอร์ (QQR)	ระดับความถี่เห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
6. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียน เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และสถานประกอบการในชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ที่เหมาะสมกับผู้เรียน บริบทของ ชุมชน และความต้องการของตลาด	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดกับ ผู้เรียน โดยการร่วมกิจกรรม ทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี จิตอาสา ค่านิยมที่ดีงาม	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
9. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริม ผู้เรียนให้รู้จักการอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม โดยการร่วม กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมกับชุมชน	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
10. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับ ผู้เรียนยุคดิจิทัล	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง
11. ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบและประเมินผล การจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเสนอแนะในการพัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษา	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	0.5	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 17 (ต่อ)

อนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน	รอบที่ 2					รอบที่ 3				
	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ	มัธยฐาน (Median)	ฐานนิยม (Mode)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (QQR)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
12. ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนให้เป็นแหล่งวิทยาการ กับผู้เรียน เพื่อสร้างประสบการณ์ เรียนรู้ ทักษะอาชีพโดยตรง นำไปพัฒนาสู่การเป็น ผู้ประกอบการในอนาคต	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง	5	5	1.0	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 17 ผลการศึกษาอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีทิศทางในการให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามอยู่ในทิศทางเดียวกันทั้ง 2 รอบ คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ($Md. \geq 3.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ไม่เกิน 1.5 ($Q.R. \leq 1.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

ขั้นที่ 4 การเขียนภาพอนาคต

จากผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แนวโน้มที่จะเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดและมาก รวมทั้ง มีความสอดคล้องกันของความคิดเห็นระหว่างผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่ม นำมาเรียบเรียงและสรุปเป็นอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

ผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDRF ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ และสอดคล้องกับพันธามติ ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการเชิงกลยุทธ์ 2) หลักสูตรมีความเป็นพลวัต 3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และ 5) การสร้างภาคเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้สรุปอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคนแต่ละด้าน ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการเชิงกลยุทธ์ พบว่า ผู้บริหาร คณะครู และผู้เกี่ยวข้อง ควรประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนเชิงกลยุทธ์ ในการพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับจุดเน้นของสถานศึกษา นโยบายกรุงเทพมหานคร และบริบทของสังคม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว ขั้นตอนการดำเนินงาน การตรวจสอบและประเมินผล มีการประกาศนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นทิศทางในการปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จ ปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอนจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เป็นโค้ชและที่ปรึกษา วางแผนจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น รองรับรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้แบบเฉพาะเจาะจง (Micro-credentials) มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และคู่มือปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน มีการวางแผนบูรณาการเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้นวัตกรรมหุ่นยนต์ AI แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ มีการวางแผน ตรวจสอบ ทบทวน และพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม มีการวางแผนพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และคุณค่าของการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย มีการวางแผน นำนวัตกรรม เทคโนโลยี และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกกลุ่มให้เข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานวิชาการ เช่น การออกแบบการเรียนรู้ การเลือกวิชาที่ถนัด หรือสนใจเพิ่มเติม การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ วางแผนจัดการศึกษาที่ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน วางแผนสอดคล้องความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม วางแผนออกแบบจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะแห่งอนาคต เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน ทักษะดิจิทัล วางแผนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะอาชีพ

ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานในอนาคต วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางภาษาต่างประเทศ อย่างน้อย 2 ภาษาขึ้นไป วางแผนวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและมีทักษะการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี วางแผนจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ให้ผู้เรียนพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2. หลักสูตรมีความเป็นพลวัต พบว่า มีการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 บริหารจัดการหลักสูตรที่เกิดจากความร่วมมือของเครือข่ายการเรียนรู้ และชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและหลากหลาย พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะในการสร้างสร้งสรรค์นวัตกรรม โดยการบูรณาการความรู้สหวิทยาการ เพื่อให้เกิดการสร้างสร้งสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ ปรับหลักสูตรที่ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยผู้เรียนแต่ละคนจะได้เรียนบทเรียนที่แตกต่างกันตามระดับความรู้ ความเข้าใจแต่ละคน พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนได้ทุกกลุ่ม พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร ตามกรอบมาตรฐานสากล (CEFR) จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ จัดหลักสูตรให้มีการบูรณาการทักษะอาชีพ และการเป็นผู้ประกอบการ ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน จัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล โดยการประเมินแบบยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยี E-portfolio ประเมินผลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ จัดหลักสูตรที่เน้นการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะ และคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาและความคิดเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาหลักสูตรที่มีความเป็นพลวัต สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไปในอนาคต พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมจิตสาธารณะ ที่คำนึงถึงผู้อื่นและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อการอยู่ร่วมกันในมหานคร พัฒนาหลักสูตรสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี พัฒนาหลักสูตรให้มีความทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรที่มีการเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตจริง นอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญในการเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ในสังคมที่หลากหลาย พัฒนาหลักสูตรออนไลน์ที่สามารถนำไปสอนแบบผสมผสาน ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ในการเรียนรู้ จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับองค์ความรู้ จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความฉลาด

ทางดิจิทัล (DQ) จัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะที่จำเป็นต่อการทำงาน และการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และมีการประเมินการใช้หลักสูตรจากครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ต้องมีการบริหารจัดการเรียนรู้ในเชิงรุก

(Active learning management) โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี มาช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา จัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interactive learning) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอน จัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิด โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning school) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อการสื่อสารอย่างมีคุณภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ เพิ่มทางเลือกสำหรับผู้เรียนที่ต้องการสร้างเสริมทักษะอาชีพ และทักษะการดำรงชีวิตในสังคม จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะ Coding ให้สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงาน/ โครงการงาน/ นวัตกรรมได้ จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (Creative innovation) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน จากสถานการณ์จริง จัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถตรงกับสาขาวิชาที่สอน และใช้สื่อเทคโนโลยีในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การทดลองวิทยาศาสตร์ด้วยห้องทดลองเสมือนจริง (VR) จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน โดยใช้วิธีที่หลากหลาย วัดและประเมินผลตามความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดรูปแบบการสอนแบบออนไลน์และจัดทำคู่มือการใช้สื่อ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยตนเอง จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีความเป็นประชาธิปไตย ภาควิชาใจในความเป็นนักเรียนกรุงเทพมหานคร และความเป็นไทย อยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกและร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ และรู้จักให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส จัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายสังคมรูปแบบต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และค่าใช้จ่าย โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาและพัฒนาตนเองได้ในทุกช่วงวัย ร่วมมือกับสถาบัน หรือหน่วยงานภายนอก ในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามความพร้อม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

4. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ พบว่า ต้องมีการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้พื้นที่สร้างสรรค์ (Maker space) ที่มีอุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลอง สร้างสรรค์ และพัฒนาสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ และจัดสรรให้เพียงพอในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะแห่งอนาคต เช่น AI Coding game AR/ VR ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีแบบ Interactive เพื่อให้ผู้เรียนจดจำ เข้าใจ และเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง ติดตามการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว พัฒนาเว็บไซต์ของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในรูปแบบออนไลน์ มีการกำกับดูแลเพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ และจริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ให้ถูกวิธีและเกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนรู้ให้เข้าถึงง่าย ใช้งานได้สะดวก และเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความถนัดของผู้เรียน ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital literacy) เพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทางดิจิทัลได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเกิดประโยชน์ พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ทันสมัย และเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

5. การสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า จะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา สมาคม หรือเครือข่ายผู้ประกอบการ ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ เช่น วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์ เป็นพื้นที่เรียนรู้ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ เพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ และเกิดประสบการณ์จากสถานการณ์จริงที่หลากหลาย สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งรอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐและเอกชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียน เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ทุนการศึกษา ประสานงานกับผู้ปกครอง และสถานประกอบการในชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน

บริบทของชุมชน และความต้องการของตลาดในอนาคต ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยการร่วมกิจกรรมทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี จิตอาสา ค่านิยมที่พึงงาม การร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมกับชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา และเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

จากผลการวิเคราะห์หอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร เพื่อนำมาหาแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มีดังนี้

1. การส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์เมืองมหานครอัจฉริยะ

1.1 สร้างผู้เรียนสู่การเป็น Pro active learner เพื่อสนับสนุนการเข้าร่วม Learning city คิดและทำเชิงนวัตกรรม มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีแท็บเล็ตเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีระบบอินเทอร์เน็ตสัญญาณชัดเจน และครอบคลุมพื้นที่ในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้อุปกรณ์การสื่อสารในการสืบค้นข้อมูลทางได้อย่างรวดเร็ว สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล เทคโนโลยี AI (Artificial intelligence technology) เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.2 ออกแบบการเรียนรู้ที่ท้าทายความคิด ตอบสนองธรรมชาติ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้และค้นหาคำตอบ ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ ใช้เทคนิคการตั้งคำถามตามวิธีการ PBL และ SWIH เพื่อก่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และกระตุ้นความคิดของผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม เช่น เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ส่งเสริมให้คนเก่งได้แสดงศักยภาพ สร้างกำลังใจเพื่อปรับปรุง หรือพัฒนาในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

1.3 Transform หลักสูตรและห้องเรียนดิจิทัล โดยเปิดโรงเรียนวันหยุดเป็นพื้นที่กิจกรรม พื้นที่เรียนรู้สำหรับผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการเป็นนวัตกรรม (Innovator) เช่น การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project based learning) การเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด (Thinking skills) การเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) การเรียนภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิด

อย่างเป็นระบบ และทักษะความคิดสร้างสรรค์ เกิดการต่อยอดความรู้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม พร้อมทั้งสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนรู้เท่าทันและเลือกใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา และใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สอดรับกับการเติบโตของมหานครในอนาคต

1.4 ส่งเสริมนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเป็นนวัตกรผู้สร้างสรรค์เมืองมหานคร เช่น การแข่งขันออกแบบแอปพลิเคชันเพื่อแก้ปัญหาเมือง การแข่งขันพัฒนาแอปพลิเคชัน ในการประชาสัมพันธ์เมือง จัดเวทีนำเสนอผลงานนวัตกรรมในการพัฒนาเมือง หรือแก้ปัญหาเมือง อย่างสร้างสรรค์โดยใช้เทคโนโลยี จัดค่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับเมืองมหานครอัจฉริยะ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาความเป็นนวัตกรของผู้เรียน

1.5 การสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งใน และต่าง ประเทศ เช่น สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย องค์กรรัฐและเอกชน ในการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม วิทยากร แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

1.6 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าร่วมกิจกรรม หรือ ประกวดแข่งขันระดับนานาชาติ เพื่อเปิดโลกทัศน์มุมมองใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานในระดับสากล

2. การส่งเสริมความสามารถทางภาษาที่หลากหลายเพื่อการสื่อสารในมหานคร

2.1 ส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย เพื่อให้การเรียนภาษาต่างประเทศมีความต่อเนื่อง พัฒนาทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ให้เป็นไปตามระดับมาตรฐานสากล สามารถนำไปใช้สื่อสารกับชาวต่างชาติได้

2.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถทางภาษาเพื่อการสื่อสารในมหานคร ผ่านการเรียนหลักสูตรภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และภาษาแห่งอนาคต (Coding) โดยโรงเรียน จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย และมีกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีความหลากหลาย เช่น การแข่งขันภาษาไทยและต่างประเทศ การแข่งขันทางเทคโนโลยี การสร้างประสบการณ์ตรงจากการสื่อสารในโอกาสต่าง ๆ

2.3 จัดจ้างครูเจ้าของภาษาให้เพียงพอกับปริมาณนักเรียน เพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียน พิจารณาให้ใช้ภาษาอังกฤษในรายวิชาอื่น ๆ ตามความพร้อมของแต่ละโรงเรียน จัดกิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ให้นักเรียนเกิดทัศนคติเชิงบวก ปรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นไวยากรณ์ เป็นเน้นการสื่อสารจากเจ้าของภาษา

2.4 มีการวัดและประเมินความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ เช่น การทดสอบ ความสามารถทางภาษาอังกฤษของสหภาพยุโรป CEFR ความสามารถทางภาษาจีน ความสามารถ

ทางภาษาญี่ปุ่น ตลอดจนการทดสอบด้วยข้อสอบกลางของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านภาษา

2.5 จัดให้มีสื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรม วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างเพียงพอ เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ทางภาษาต่างประเทศ และภาษา Coding โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ หรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

2.6 ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสอนเสริมภาษาอังกฤษที่บ้าน และเปิดโอกาส ให้ใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างเป็นรูปธรรม

3. ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีคุณภาพ

3.1 จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว และเป็นผู้ประสบความสำเร็จในสภาวะการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในอนาคตได้ โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและอุตสาหกรรม ซึ่งผู้เรียนที่เตรียมพร้อม ด้านทักษะการเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ เช่น การปรับตัวและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Adaptability and lifelong learning) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex problem solving) การอ่านและการเขียนเชิงวิเคราะห์ (Analytical reading and writing) ทักษะด้านเทคโนโลยี (Technology skills) การคิดอย่างวิเคราะห์และการวิเคราะห์ข้อมูล (Critical thinking and analysis) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective communication) การทำงานเป็นทีมและการบริหารความสัมพันธ์ (Teamwork and relationship management) การนำเสนอและการสื่อสารต่อสาธารณะ (Presentation and public speaking) ความเข้าใจ ในด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวขององค์กร (Organizational agility and adaptability) จะมีโอกาสสูงในการเติบโตและประสบความสำเร็จในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3.2 ส่งเสริมทัศนคติและจิตวิทยาผู้ประกอบการ เช่น พัฒนาผู้เรียนให้มีความคิด สร้างสรรค์ โดยฝึกคิดนอกกรอบ มองหาโอกาสใหม่ ๆ และพัฒนาความคิดที่ไม่เหมือนใคร พัฒนา ผู้เรียนให้มีความมุ่งมั่น ให้ผู้เรียนมีความตั้งใจจริง ขยัน อดทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ความกล้าเสี่ยงที่จะตัดสินใจและยอมรับความเสี่ยงอย่างมีเหตุผล พัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบ เพื่อยอมรับต่อการกระทำของตนเองและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ ตลอดชีวิต เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้ทันการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ยุคใหม่ในอนาคต

3.3 การสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เช่น การเปิดพื้นที่ตลาดนัด ในโรงเรียน หรือการเปิดช่องทางขายของออนไลน์ที่มีครูเป็นที่ปรึกษา เพื่อฝึกผู้เรียนให้เป็น

ผู้ประกอบการ และสั่งสมประสบการณ์จากการทำงาน จัดทำโครงการบ่มเพาะผู้ประกอบการ โครงการสนับสนุนสตาร์ทอัพ หรือโครงการพัฒนาธุรกิจ โดยเชิญวิทยากรที่มีประสบการณ์ และความรู้ เพื่อขอคำแนะนำและเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง หรือเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ ที่ถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้คนในแต่ละอาชีพ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำชี้แนะ

3.4 การสร้างเครือข่ายและการสนับสนุน เช่น การเข้าร่วมชุมชนผู้ประกอบการ โดยเริ่มจากระดับท้องถิ่น ชุมชนใกล้โรงเรียน กลุ่มออนไลน์ หรือเครือข่ายต่าง ๆ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการคนอื่น ๆ นักลงทุน และผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการธุรกิจ ในชุมชน หรือผู้ปกครองนักเรียน การขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ที่ปรึกษาธุรกิจ หรือหน่วยงานภาครัฐ ในอาชีพที่นักเรียนสนใจ ที่ให้การสนับสนุนข้อมูลเพื่อนำมาต่อยอดความรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาอาชีพในอนาคต

3.5 การพัฒนาผู้เรียนให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือ ในการประกอบการ เช่น การเรียนรู้ธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชัน ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ หรือการสื่อสาร กับลูกค้าผ่านเพจร้านค้า การนำเสนอไอเดียธุรกิจโดยใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอสินค้า หรือ โปรโมชัน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อคิดค้นนวัตกรรมและการนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ เพื่อเป็น การเสริมสร้างความเป็นเลิศของธุรกิจ โดยการนำเสนอนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพและตอบสนอง ความต้องการของลูกค้า จะช่วยเพิ่มมูลค่าให้ธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

3.6 การขอความสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยโรงเรียนสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอรับเงินลงทุน และการสนับสนุนการพัฒนาทักษะ ผู้ประกอบการให้กับผู้เรียน โรงเรียนประสานหน่วยงานภาคเอกชนที่มีโครงการที่สนับสนุน ผู้ประกอบการ เช่น โครงการบ่มเพาะผู้ประกอบการ โครงการประกวดไอเดียธุรกิจ และการสนับสนุนด้านเงินทุน รวมถึงโรงเรียนขอการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของผู้เรียน เพื่อเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพในอนาคต

4. ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

4.1 สนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับสถานการณ์พลิกผัน ในอนาคต ปลูกฝังการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ เทคโนโลยี และทักษะต่าง ๆ สามารถปรับตัวอยู่ใน มหานครอย่างมีความสุขทั้งปัจจุบันและในอนาคต มีนิสัยรักการเรียนรู้ รู้จักเรียนรู้ในแบบของ ตนเอง กระตุ้นตนเองเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สร้างความเชื่อมั่นในคุณค่า ความสามารถ ของตนเอง และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (Growth mindset)

4.2 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการสร้างพลเมืองขับเคลื่อนมหานคร เช่น บทบาทและหน้าที่ของพลเมืองมหานครที่ดี ทักษะพลเมืองดิจิทัล ลักษณะของพลเมืองอัจฉริยะ การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น บทเรียนออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายด้วยวิธีสอนเชิงรุก (Active learning) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะจากการฝึกปฏิบัติ เช่น สภาจำลอง เพื่อฝึกอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาเมือง การเลือกตั้งสถานนักเรียน เพื่อฝึกความเป็นประชาธิปไตย การแสดงความคิดเห็นร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร การศึกษาดูงานโรงเรียนปฏิบัติดีด้านพลเมือง

4.3 สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสถาบันทางสังคม สิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้องตามบรรทัดฐาน วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติ มีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมมือกันอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย และมีวิจรรณญาณในการเลือกรับวัฒนธรรมและภูมิปัญญานานาชาติอย่างเหมาะสม

4.4 จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจริงในชุมชน เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หัตถกรรม การดำรงชีวิตและวิถีชุมชน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม ความรับผิดชอบทางสังคม รู้สิทธิรู้หน้าที่ของตนเอง มีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชน และมีความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ตลอดจนจัดกิจกรรมเสวนา โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับการสั่งสมจากบรรพบุรุษ ให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่า และมอบหมายงานให้นักเรียนนำเสนอความรู้ในรูปแบบออนไลน์ เช่น ทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ประวัติชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน

4.5 จัดกิจกรรมให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียน มีส่วนร่วมในการสร้างผู้เรียนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เช่น การเปิดเวทีเสวนาโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในการดูแลเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นมาให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง จัดการแนะแนวศึกษาต่อ โดยเชิญผู้ปกครองมาร่วมรับฟังและตัดสินใจร่วมกับนักเรียน การสร้างเครือข่ายออนไลน์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองทางกลุ่มไลน์ หรือเพจโรงเรียน เพื่อประสานงาน ให้คำปรึกษา และประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียน หรือข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ปกครองช่วยขับเคลื่อนและร่วมสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองมหานครที่มีคุณภาพต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน สรุปผลได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

1. การวางแผนงานวิชาการเชิงกลยุทธ์ มีดังนี้ 1) ผู้บริหารและคณะครูควรประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับนโยบาย จุดเน้นของสถานศึกษา และบริบทของสังคม 2) ผู้บริหาร คณะครู และผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว ขั้นตอนการดำเนินงาน การตรวจสอบและประเมินผล 3) มีการประกาศนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นทิศทาง ในการปฏิบัติงานไปสู่ความสำเร็จ 4) ปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอน จากผู้ถ่ายทอดความรู้ สู่ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เป็น โค้ชและที่ปรึกษา 5) วางแผนจัดการศึกษา ที่ยืดหยุ่น รองรับรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้ ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้แบบเฉพาะเจาะจง (Micro-credentials) 6) มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และคู่มือปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน 7) มีการวางแผนบูรณาการ เทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้นวัตกรรมหุ่นยนต์ AI แพลตฟอร์ม การเรียนรู้ออนไลน์ 8) มีการวางแผนตรวจสอบ ทบทวน และพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 9) มีการวางแผนพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทศนคติ และคุณค่าของการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย 10) มีการวางแผน นำนวัตกรรม เทคโนโลยี และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกกลุ่มให้เข้าถึง การศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ 11) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน

งานวิชาการ เช่น การออกแบบการเรียนรู้ การเลือกวิชาที่ถนัด หรือสนใจเพิ่มเติม การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ 12) วางแผนจัดการศึกษาที่ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน 13) วางแผนสอดคล้องความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม 14) วางแผนออกแบบจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะแห่งอนาคต เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน ทักษะดิจิทัล 15) วางแผนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะอาชีพ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานในอนาคต 16) วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางภาษาต่างประเทศ อย่างน้อย 2 ภาษาขึ้นไป 17) วางแผนวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและมีทักษะการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภูมิใจในความเป็นไทย และ 18) วางแผนจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ให้ผู้เรียนพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2. หลักสูตรมีความเป็นพลวัต มีดังนี้ 1) พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมผู้เรียนให้ได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 2) บริหารจัดการหลักสูตรที่เกิดจากความร่วมมือของเครือข่ายการเรียนรู้และชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและหลากหลาย 3) มีการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยการบูรณาการความรู้สหวิทยาการ เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ 4) ปรับหลักสูตรที่ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยผู้เรียนแต่ละคนจะได้เรียนบทเรียนที่แตกต่างกันตามระดับความรู้ ความเข้าใจแต่ละคน 5) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อความสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนได้ทุกกลุ่ม 6) พัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร ตามกรอบมาตรฐานสากล (CEFR) 7) จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ 8) จัดหลักสูตรให้มีการบูรณาการทักษะอาชีพ และการเป็นผู้ประกอบการที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน 9) จัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล โดยการประเมินแบบยืดหยุ่นใช้เทคโนโลยี E-portfolio ประเมินผล ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ 10) จัดหลักสูตร STEAM ที่เน้นการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม ศิลปะ และคณิตศาสตร์ เข้ากับสถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาและความคิดเชิงสร้างสรรค์ 11) พัฒนาหลักสูตรที่มีความเป็นพลวัต สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไปในอนาคต 12) พัฒนาหลักสูตรที่

ส่งเสริมจิตสาธารณะ ที่คำนึงถึงผู้อื่นและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อการอยู่ร่วมกันในมหานคร

13) พัฒนาหลักสูตรสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี 14) พัฒนาหลักสูตรให้มีความทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 15) พัฒนาหลักสูตรที่มีการเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริงนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญในการเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมที่หลากหลาย 16) พัฒนาหลักสูตรออนไลน์ที่สามารถนำไปสอนแบบผสมผสาน หรือแบบออนไลน์ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ในการเรียนรู้ 17) จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับองค์ความรู้ 18) จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น 19) จัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการทำงาน และการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และ 20) มีการประเมินการใช้หลักสูตรจากครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีดังนี้ 1) การบริหารจัดการเรียนรู้ในเชิงรุก (Active learning management) โดยนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา 2) จัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interactive learning) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอน เช่น Kahoot ใช้ทบทวนวิชาเรียนผ่านการล่าแค้น Discord ใช้เปิดพื้นที่แสดงความคิดเห็น 3) จัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ (Learning school) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 4) จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อการสื่อสารอย่างมีคุณภาพ 5) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ แสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ 6) เพิ่มทางเลือกสำหรับผู้เรียนที่ต้องการส่งเสริมทักษะอาชีพ และทักษะการดำรงชีวิตในสังคม เช่น วิชาเลือกเสรี ชมรม เป็นต้น 7) จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะ Coding ให้สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงาน/โครงการ/นวัตกรรมได้ 8) จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (Creative innovation) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ 9) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียนจากสถานการณ์จริง 10) จัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสาขาวิชาที่สอน และใช้สื่อเทคโนโลยีในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การทดลองวิทยาศาสตร์ด้วยห้องทดลองเสมือนจริง (VR) 11) จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน โดยใช้วิธีที่หลากหลาย วัดและประเมินผลตามความแตกต่างระหว่างบุคคล 12) จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล

13) จัดรูปแบบการสอนแบบออนไลน์ และจัดทำคู่มือการใช้สื่อ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า และเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยตนเอง 14) จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีความเป็น ประชาธิปไตย ภาควิชาใจในความเป็นนักเรียนของกรุงเทพมหานครและความเป็นไทย อยู่ร่วมกัน ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ 15) การจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกและร่วมอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม 16) จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ และรู้จักให้ความช่วยเหลือแก่ ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส 17) จัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่าย สังคมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต ผ่านดาวเทียม ผ่านอีเมล 18) จัดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และค่าใช้จ่ายโดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ต ในการเข้าถึงการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน 19) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนรู้จัก การแสวงหาและพัฒนาตนเองได้ในทุกช่วงวัย 20) ร่วมมือกับสถาบัน หรือหน่วยงานภายนอก ในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามความพร้อม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เช่น เชิญอาจารย์จากศูนย์ฝึกอาชีพมาสอนหลักสูตรสั้น ๆ ในโรงเรียน และ 21) ประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามศักยภาพ

4. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ มีดังนี้ 1) สร้างบรรยากาศ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้พื้นที่สร้างสรรค์ (Maker space) ที่มีอุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคโนโลยี ที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลอง สร้างสรรค์ และพัฒนาสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ 2) จัดหา และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ และจัดสรรให้เพียงพอในทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ 3) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะแห่งอนาคต เช่น AI Coding game หรือ AR/ VR 4) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีแบบ Interactive เพื่อให้ผู้เรียนจดจำ เข้าใจ และเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง 5) ติดตามการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และใช้งานได้อยู่ ตลอดเวลา 6) พัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว 7) พัฒนาเว็บเพจของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในรูปแบบออนไลน์ 8) มีการกำกับดูแลเพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ และจริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ให้ถูกวิธี และเกิดประโยชน์ สูงสุด 9) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่ตรงกับ ความสนใจของผู้เรียน 10) พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนรู้ให้เข้าถึงง่าย ใช้งานได้สะดวก และเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความถนัดของผู้เรียน 11) พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ผ่านทางแอปพลิเคชัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึง และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 12) ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital literacy)

เพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทางดิจิทัลได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเกิดประโยชน์ 13) พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ทันสมัย และเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

5. การสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน มีดังนี้ 1) เปิดโอกาส ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ของสถานศึกษา 2) เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในบทบาท ของคณะกรรมการสถานศึกษา สมาคม หรือเครือข่ายผู้ปกครอง 3) ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ เช่น วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) สร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์ เป็นพื้นที่เรียนรู้ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ เพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ และเกิดประสบการณ์จากสถานการณ์จริงที่หลากหลาย 5) สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากภาครัฐและเอกชน 6) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียน เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ทุนการศึกษา 7) ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และสถานประกอบการในชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน บริบทของชุมชน และความต้องการของตลาดในอนาคต 8) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยการร่วมกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี จิตอาสา ค่านิยมที่ดีงาม 9) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยการร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมกับชุมชน 10) ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนยุคดิจิทัล 11) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ เสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 12) ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนให้เป็นแหล่งวิทยากรกับผู้เรียน เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้ ทักษะอาชีพโดยตรง และนำไปพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการในอนาคต

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคต ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

1. การส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์เมืองมหานครอัจฉริยะ มีดังนี้

1) สร้างผู้เรียนสู่การเป็น Pro active learner เพื่อสนับสนุนการเข้าร่วม Learning city คิดและทำเชิงนวัตกรรม มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีแท็บเล็ตเป็นเครื่องมือ ในการเรียนรู้ มีระบบอินเทอร์เน็ตสัญญาณชัดเจน และครอบคลุมพื้นที่ในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียน

สามารถใช้อุปกรณ์การสื่อสารในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล เทคโนโลยี AI (Artificial intelligence technology) เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ นวัตกรรม ที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม 2) ออกแบบการเรียนรู้ที่ท้าทายความคิด ตอบสนองธรรมชาติ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้และค้นหาคำตอบ ส่งเสริม การคิดเชิงวิพากษ์ ใช้เทคนิคการตั้งคำถามตามวิธีการ PBL และ 5W1H เพื่อก่อให้เกิด การคิดวิเคราะห์ และกระตุ้นความคิดของผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งการสร้าง สภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม เช่น เปิดโอกาสให้แสดง ความคิดเห็น ส่งเสริมคนเก่งได้แสดงศักยภาพ สร้างกำลังใจเพื่อปรับปรุง หรือพัฒนา ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) Transform หลักสูตรและห้องเรียนดิจิทัล โดยเปิดโรงเรียนวันหยุด เป็นพื้นที่กิจกรรม พื้นที่เรียนรู้สำหรับผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะ การเป็นนวัตกรรม (Innovator) เช่น การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project based learning) การเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด (Thinking skills) การเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) การเรียนภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding) ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิด วิเคราะห์ ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ และทักษะความคิดสร้างสรรค์ เกิดการต่อยอดความรู้ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม พร้อมทั้งสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนรู้เท่าทันและเลือกใช้เทคโนโลยี ในการแก้ปัญหา และใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สอดรับกับการเติบโตของมหานคร ในอนาคต 4) ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเป็นนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์เมืองมหานคร เช่น การแข่งขันออกแบบแอปพลิเคชันเพื่อแก้ปัญหาเมือง การแข่งขันพัฒนาแอปพลิเคชัน ในการประชาสัมพันธ์เมือง จัดเวทีนำเสนอผลงานนวัตกรรมในการพัฒนาเมือง หรือแก้ปัญหาเมือง อย่างสร้างสรรค์โดยใช้เทคโนโลยี จัดค่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับเมืองมหานครอัจฉริยะ เพื่อสร้าง แรงบันดาลใจในการพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของผู้เรียน 5) การสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย องค์กร รัฐ และเอกชน ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม วิทยากร แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และ 6) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าร่วมกิจกรรม หรือประกวด แข่งขันระดับนานาชาติ เพื่อเปิดโลกทัศน์มุมมองใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานในระดับสากล

2. การส่งเสริมความสามารถทางภาษาที่หลากหลาย เพื่อการสื่อสารในมหานคร มีดังนี้

1) ส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย เพื่อให้การเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศมีความต่อเนื่อง พัฒนาทักษะด้านการฟัง พูด อ่านและเขียนให้เป็นไปตามระดับ มาตรฐานสากล สามารถนำไปใช้สื่อสารกับชาวต่างชาติได้ 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา ความสามารถทางภาษาเพื่อการสื่อสารในมหานคร ผ่านการเรียนรู้หลักสูตรภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ และภาษาแห่งอนาคต (Coding) โดยโรงเรียนจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย และมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เช่น การแข่งขันภาษาไทยและต่างประเทศ การแข่งขันทางเทคโนโลยี การสร้างประสบการณ์ตรงจากการสื่อสารในโอกาสต่าง ๆ 3) จัดจ้างครูเจ้าของภาษาให้เพียงพอกับปริมาณนักเรียน เพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียนพิจารณาให้ใช้ภาษาอังกฤษในรายวิชาอื่น ๆ ตามความพร้อมของแต่ละโรงเรียน จัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ให้นักเรียนเกิดทัศนคติเชิงบวก ปรับการจัดการเรียนรู้จากเน้นไวยากรณ์ เป็นเน้นการสื่อสารจากเจ้าของภาษา 3) มีการวัดและประเมินความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ เช่น การทดสอบความสามารถทางภาษาอังกฤษของสหภาพยุโรป CEFR ความสามารถทางภาษาจีน ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น ตลอดจนการทดสอบด้วยข้อสอบกลางของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านภาษา 4) จัดให้มีสื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรม วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้เพียงพอ เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ทางภาษาต่างประเทศและภาษา Coding โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์หรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 5) ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสอนเสริมภาษาอังกฤษที่บ้าน และเปิดโอกาสให้ใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างเป็นรูปธรรม

3. การส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีคุณภาพ มีดังนี้ 1) จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเป็นผู้ประสบความสำเร็จในสภาวะการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในอนาคตได้ โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและอุตสาหกรรม ซึ่งผู้เรียนที่เตรียมพร้อมด้านทักษะการเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ เช่น การปรับตัวและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Adaptability and lifelong learning) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex problem solving) การอ่านและการเขียนเชิงวิเคราะห์ (Analytical reading and writing) ทักษะด้านเทคโนโลยี (Technology skills) การคิดอย่างวิเคราะห์และการวิเคราะห์ข้อมูล (Critical thinking and analysis) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective communication) การทำงานเป็นทีมและการบริหารความสัมพันธ์ (Teamwork and relationship management) การนำเสนอและการสื่อสารต่อสาธารณะ (Presentation and public speaking) ความเข้าใจในด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวขององค์กร (Organizational agility and adaptability) จะมีโอกาสสูงในการเติบโตและประสบความสำเร็จในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2) ส่งเสริมทัศนคติและจิตวิทยาผู้ประกอบการ เช่น พัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ โดยฝึกคิดนอกกรอบ มองหาโอกาสใหม่ ๆ และพัฒนาความคิด

ที่ไม่เหมือนใคร พัฒนาผู้เรียนให้มีความมุ่งมั่น ให้ผู้เรียนมีความตั้งใจจริง ขยัน อดทน และไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค ความกล้าเสี่ยงที่จะตัดสินใจและยอมรับความเสี่ยงอย่างมีเหตุผล พัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบ เพื่อยอมรับต่อการกระทำของตนเองและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้ทันการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจยุคใหม่ในอนาคต 3) การสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เช่น การเปิดพื้นที่ตลาดนัดในโรงเรียน หรือการเปิดช่องทางขายของออนไลน์ที่มีครูเป็นที่ปรึกษา เพื่อฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้ประกอบการ และสั่งสมประสบการณ์จากการทำงาน จัดทำโครงการบ่มเพาะผู้ประกอบการ โครงการสนับสนุนสตาร์ทอัพ หรือโครงการพัฒนาธุรกิจโดยวิทยากรที่มีประสบการณ์และความรู้ เพื่อขอคำแนะนำและเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง หรือเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ที่ถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้คนในแต่ละอาชีพ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำชี้แนะ 4) การสร้างเครือข่ายและการสนับสนุน เช่น การเข้าร่วมชุมชนผู้ประกอบการ โดยเริ่มจากระดับท้องถิ่น ชุมชนใกล้โรงเรียน กลุ่มออนไลน์ หรือเครือข่ายต่าง ๆ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ประกอบการคนอื่น ๆ นักลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการธุรกิจในชุมชน หรือผู้ปกครองนักเรียน การขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ที่ปรึกษาธุรกิจ หรือหน่วยงานภาครัฐในอาชีพที่นักเรียนสนใจ ที่ให้การสนับสนุนข้อมูล เพื่อนำมาต่อยอดความรู้และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาอาชีพในอนาคต 5) การพัฒนาผู้เรียนให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการประกอบการ เช่น การเรียนรู้ธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชันในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ หรือการสื่อสารกับลูกค้าผ่านเพจร้านค้า การนำเสนอไอเดียธุรกิจ โดยใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอสินค้า หรือโปรโมชัน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อคิดค้นนวัตกรรมและการนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นเลิศของธุรกิจ โดยการนำเสนอนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของลูกค้า จะช่วยเพิ่มมูลค่าให้ธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ 6) การขอความสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยโรงเรียนสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอรับเงินลงทุน และการสนับสนุนการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการให้กับผู้เรียน โรงเรียนประสานหน่วยงานภาคเอกชนที่มีโครงการที่สนับสนุนผู้ประกอบการ เช่น โครงการบ่มเพาะผู้ประกอบการ โครงการประกวดไอเดียธุรกิจ และการสนับสนุนด้านเงินทุน รวมถึงโรงเรียนขอการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของผู้เรียน เพื่อเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพในอนาคต

4. การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจ

ในความเป็นไทย มีดังนี้ 1) สนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับสถานการณ์

พลิกผันในอนาคต ปลุกฝังการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ เทคโนโลยีและทักษะต่าง ๆ สามารถปรับตัวอยู่ในมหานครอย่างมีความสุข ทั้งปัจจุบันและในอนาคต มีนิสัยรักการเรียนรู้ รู้จักเรียนรู้ในแบบของตัวเอง กระตุ้นตนเอง เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าความสามารถของตนเองและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (Growth mindset) 2) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการสร้างพลเมืองขับเคลื่อนมหานคร เช่น บทบาทและหน้าที่ของพลเมืองมหานครที่ดี ทักษะพลเมืองดิจิทัล ลักษณะของพลเมืองอัจฉริยะ การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น บทเรียนออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ด้วยวิธีสอนเชิงรุก (Active learning) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะจากการฝึกปฏิบัติ เช่น สภาจำลอง เพื่อฝึกอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาเมือง การเลือกตั้งสถานักเรียนเพื่อฝึกความเป็นประชาธิปไตย การแสดงความคิดเห็นร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร การศึกษาดูงาน โรงเรียนปฏิบัติดีด้านพลเมือง 3) สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสถาบันทางสังคม สิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้องตามบรรทัดฐาน วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติ มีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมมือกันอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย และมีวิจารณญาณในการเลือกรับวัฒนธรรมและภูมิปัญญานานาชาติอย่างเหมาะสม

4) จัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจริงในชุมชน เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หัตถกรรม การดำรงชีวิต และวิถีชุมชน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม ความรับผิดชอบทางสังคม รู้สิทธิรู้ทวงหนท้อ่งถิ่น มีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนและมีความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ตลอดจนจัดกิจกรรมเสวนา โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับการสั่งสมจากบรรพบุรุษ ให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่า และมอบหมายงานให้นักเรียนนำเสนอความรู้ในรูปแบบออนไลน์ เช่น ทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ประวัติชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน 5) จัดกิจกรรมให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างผู้เรียนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เช่น การเปิดเวทีเสวนา โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในการดูแลเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นมาให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง จัดการแนะแนวศึกษาต่อ โดยเชิญผู้ปกครองมาร่วมรับฟังและตัดสินใจร่วมกับนักเรียน การสร้างเครือข่ายออนไลน์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองทางกลุ่มไลน์ หรือเพจโรงเรียน เพื่อประสานงานให้คำปรึกษา และประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียน หรือข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ปกครองช่วยขับเคลื่อนและร่วมสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองมหานครที่มีคุณภาพต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษานาถภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน มีประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. นาถภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

นาถภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันว่า นาถภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการเชิงกลยุทธ์ 2) หลักสูตรมีความเป็นพลวัต 3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และ 5) การสร้างภาคเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน กล่าวได้ว่า โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา กรุงเทพมหานคร มีบทบาทหลักในการให้ความรู้หล่อหลอมเด็กและเยาวชนในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ให้เป็นคนดีมีคุณภาพ ทั้งนี้ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 437 แห่ง โดยดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569) มีวิสัยทัศน์ คือ “จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนแห่งมหานครที่พร้อมด้วยคุณธรรม” ดังนั้น การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของ โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน จึงเป็นภารกิจสำคัญที่โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ต้องมีบทบาทในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองมหานครที่มีคุณค่า สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคต ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนา กรุงเทพมหานคร และประเทศชาติ จากผลการวิจัยทั้ง 5 ประเด็น สามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 การวางแผนงานวิชาการเชิงกลยุทธ์

จากผลการวิเคราะห์นาถภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของ โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

ด้านการวางแผนงานวิชาการเชิงกลยุทธ์ กล่าวได้ว่า การวางแผนงานวิชาการเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีทิศทางและมีแนวทางการดำเนินงานในอนาคต โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก กำหนดกลยุทธ์ และจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับภคณา ศรีบุญเพ็ง (2565) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เครือข่ายกรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านการวางแผนกลยุทธ์ ควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา จุดเด่น จุดพัฒนา (SWOT) เพื่อวางแผนกลยุทธ์ โดยให้บุคลากรภายในสถานศึกษาทุกฝ่าย รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษา นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน รวมทั้งวางแผนทางวิชาการที่คำนึงถึงการปรับตัวตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับข้อมูลจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2565) ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ ได้ปรับโครงสร้างการศึกษามาจากปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ มีการวางแผนระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น และตอบสนองในการผลิตบุคลากรที่มีทักษะและความชำนาญ มีความรู้และเจตคติตามที่ต้องการ และนำการศึกษาสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนอย่างกว้างขวาง ระบบการศึกษาสอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ โดยสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นสามารถรับผิดชอบการบริหารจัดการของตนเองได้ เพราะสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นจากปัจจัยที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจภาคอื่น ๆ ที่ให้บริการอยู่ และการจัดการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ มุ่งไปที่การสร้างความปลอดภัยในชีวิต การวางแผนระบบการศึกษาที่เน้นความเสมอภาคทางการศึกษา โดยผู้เรียนทุกคนจะได้รับการสนับสนุนการศึกษาที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายตลอดการศึกษาภาคบังคับ มีการส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถเรียนสูงสุดตามความสามารถของแต่ละคน การจัดการศึกษาแต่ละโรงเรียน แต่ละแห่ง มีความแตกต่างกันอย่างมาก ซึ่งทำให้เด็กได้คุณภาพการศึกษาในระดับเดียวกัน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนงานวิชาการเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร โดยการระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อร่วมกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาเมืองมหานครสำหรับทุกคน ที่เปิดโอกาสทางการเรียนรู้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คำนึงถึงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยนการศึกษา

ในยุคดิจิทัล และสามารถเชื่อมโยงการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสู่การศึกษา
 แห่งโลกในอนาคต

1.2 หลักสูตรมีความเป็นพลวัต

จากผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน
 แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน
 ด้านหลักสูตรมีความเป็นพลวัต กล่าวได้ว่า ปัจจุบัน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้จัดทำ
 หลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง นโยบายการจัดการศึกษาของ
 กรุงเทพมหานคร และบริบทของแต่ละโรงเรียนเป็นประจำทุกปีอยู่แล้วนั้น อาจไม่เพียงพอต่อ
 การส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ดังนั้น การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน
 แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครให้ประสบผลสำเร็จ โรงเรียนต้องจัดทำหลักสูตร
 ที่มีความเป็นพลวัต และนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักสูตรเป็นเสมือน
 แม่แบบที่ให้ครูผู้สอนนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการส่งเสริม
 อัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครที่ตั้งไว้อย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sklibeck (1984)
 ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรควรมีการวิเคราะห์สถานการณ์ และปัจจัยภายในและภายนอก
 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่เกิดจากการมีส่วนร่วม
 ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
 การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ การประเมินผลการเรียนรู้และการประเมินผล
 หลักสูตร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงผู้เรียนและหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับ
 ศิรินาค คำอุปละ และกษิณัญญ์ มีพรหม (2567) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง สภาพและแนวทางการบริหาร
 สู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4
 ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาหลักสูตรควรมีการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
 ผ่านการเรียนรู้แบบ Active learning ใช้รูปแบบในการประเมินผลเพื่อปรับเปลี่ยนเสริมพฤติกรรม
 การเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ใช้ข้อมูล Big data เพื่อนำผลการดำเนินการ
 ที่โดดเด่น ไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับข้อมูลจาก
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ที่ระบุว่า การพัฒนาหลักสูตรของประเทศฟินแลนด์
 มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและมีลักษณะเป็นแบบประสม (Comprehensive school) มีหลักสูตร
 ที่ผสมผสานสายสามัญกับสายอาชีพ เนื่องจากความหลากหลายของประชากร ขณะที่ประเทศ
 แคนาดามีหลักสูตรค่อนข้างหลากหลายและยืดหยุ่น เพราะแต่ละรัฐรับผิดชอบการจัดการศึกษาเอง
 สำหรับการอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษามีหลักสูตรที่หลากหลาย มุ่งเน้นทักษะและการประกอบ
 อาชีพ ประเทศออสเตรเลียและเม็กซิโก ใช้กรอบมาตรฐานหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐาน

การศึกษาของชาติ โดยประเทศออสเตรเลียมีส่วนของการบูรณาการข้ามหลักสูตรของตน (Cross-curriculum priorities) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรให้มีความเป็นพลวัต เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร โดยพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ความเป็นเมืองหลวง ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลาย และเป็นมหานคร แห่งการเรียนรู้ เช่น มีหลักสูตรนานาชาติรองรับผู้เรียนหลากหลายเชื้อชาติ มีหลักสูตรทวิภาคี ที่ผสมการเรียนในห้องเรียนกับการฝึกงานในสถานประกอบการจริง เพื่อตอบสนองความถนัด ที่หลากหลายของผู้เรียนและความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต มีหลักสูตรเฉพาะเจาะจง สำหรับนักเรียนเก่งพิเศษ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมนักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครเติบโต เป็นพลเมืองที่ดี ช่วยขับเคลื่อนเมืองมหานครให้มีความน่าอยู่สำหรับทุกคน และเกิดการพัฒนา ได้อย่างยั่งยืน

1.3 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครของ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้กำลังก้าวเข้าสู่โลกอนาคต ที่ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้สอนได้ตลอดเวลาผ่านสื่อ เทคโนโลยีที่หลากหลาย โดยให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการ ของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนรู้ การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบ การศึกษา โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ จินดา สรรประสิทธิ์ (2563) ที่ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการ โรงเรียน ประถมศึกษาตามแนวคิดทักษะภาวะผู้นำในอนาคต พบว่า การจัดการเรียนการสอนควรกำหนด เป้าหมายการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้เรียน จัดกระบวนการเรียนการสอนตามความถนัด หรือความสนใจ ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และสังเคราะห์ กระบวนการเรียนรู้ขึ้นเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากครูและผู้ปกครอง มีการจัดนิทรรศการ นำเสนอผลงาน เพื่อแสดงศักยภาพของผู้เรียน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง รวมทั้งสอดคล้องกับ ข้อมูลจากกระทรวงการต่างประเทศ (2566) ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาของประเทศเดนมาร์ก เป็นระบบที่เตรียมคนรุ่นใหม่ให้พร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เน้นสร้างคนให้ตอบโต้กับ ความต้องการของโลก มีการจัดการเรียนรู้แบบการมีส่วนร่วมเชิงรุก โดยเด็กในระบบการศึกษา ของประเทศเดนมาร์ก จะสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้เด็กได้สื่อสาร

ความคิดของตนเองออกมา ซึ่งเด็กจะถูกกระตุ้นให้มีทักษะนี้ ตั้งแต่เริ่มเข้าโรงเรียน รวมไปถึง การคิดเชิงวิเคราะห์ด้วย โดยระบบการศึกษาของประเทศเคนยารักจะใช้วิธีการนี้ เพื่อให้เด็ก ได้เติบโตเป็นผู้ที่มองสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับข้อมูลจาก กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2565) ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ ในระดับประถมศึกษา เน้นการจัดการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมและการปฏิบัติจริง นักเรียนจะได้ เรียนรู้ผ่านการทำโครงการและการศึกษาแบบบูรณาการระดับมัธยมศึกษา เน้นการพัฒนาทักษะ ในด้านต่าง ๆ และเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา นักเรียนสามารถ เลือกรวิชาที่สนใจและพัฒนาทักษะในด้านนั้น ๆ ได้อย่างเต็มที่ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังกล่าว โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างจุดเน้นการเรียนรู้ ในแต่ละระดับชั้นที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดสมรรถนะและทักษะตามวัยอย่างมีประสิทธิภาพ นำความรู้ ไปต่อยอดการเรียนรู้และปรับตัวพร้อมรับกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลง ขอมรับแนวคิดใหม่ ๆ พร้อมเป็นพลเมืองแห่งมหานคร และพลเมืองโลกในยุคอนาคต

1.4 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

จากผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ กล่าวได้ว่า การใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา ทั้งที่เกิดจากการประดิษฐ์ สร้าง พัฒนา จัดหาวัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้น เป็นสิ่งที่ควรทำ เพื่อประกอบการเรียนรู้ ที่สถานศึกษาต้องใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนในการจัดการศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ใช้หลักการในการเลือกสื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ที่เหมาะสม ควรให้ความสำคัญยิ่งขึ้นกับการสร้างสื่อและเทคโนโลยีใหม่ เพื่อให้เพียงพอต่อ การใช้งาน ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่น ๆ เช่น การสนับสนุน งบประมาณ การจัดประกวด และการแสดงสื่อการสอนและเทคโนโลยีของแต่ละกลุ่มสาระ ซึ่งสอดคล้องกับ Sanghvi and Westhoff (2022) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มเทคโนโลยี ด้านการศึกษา (EdTech) พบว่า 1) เทคโนโลยีการศึกษา (EdTech) มีบทบาทสำคัญ ในการพลิกโฉมวงการศึกษ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง 2) เกิดการเรียนรู้แบบปรับแต่ง เฉพาะบุคคล (Personalized learning) โดยใช้ข้อมูลหุ่นยนต์ และ IoT (Internet of things) AR (Augmented reality)/ VR (Virtual reality) Nano Learning/ Bite-sized learning (การเรียนรู้แบบย่อย) Gamification (การใช้กลไกของเกมในการเรียนรู้ 3) มีการนำเทคโนโลยี เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา ดำเนินการ และประเมินผล สภาพแวดล้อม

ของการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นระบบของการสอนและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับข้อมูลของ Jeong (2020) ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาของประเทศเกาหลีใต้ ได้จัดระบบการศึกษายุคใหม่ “New education system” ที่มุ่งพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศเพื่อการเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-based society) สร้างภาวะแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อให้คนเกาหลีมีความรู้ ความสามารถ มีความทันสมัย และที่สำคัญ คือ มีจริยธรรม แต่ยังคงความเป็นเลิศด้านการศึกษา และดำรงมาตรฐานของระบบการศึกษาของประเทศเกาหลีได้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ที่ระบุในเอกสาร AI เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เกี่ยวกับการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการจัดการศึกษาของต่างประเทศ เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน บริษัท Huijiang ซึ่งเป็นบริษัทด้านการศึกษาดิจิทัลของเอกชน กำลังพัฒนาซอฟต์แวร์ให้สามารถเข้าใจการแสดงออกทางสีหน้าของนักเรียน และสะท้อนภาพและเสียงออกมา ประเทศอูรักซ์ Plan ceibal จัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ทางออนไลน์ ที่ชื่อว่า Mathematics Adaptive Platform (PAM) มีการปรับเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ไว้ในหลักสูตรแห่งชาติ เพื่อให้เป็นเครื่องมือสะท้อนเป็นรายบุคคล ตามระดับทักษะของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งวิเคราะห์จากประสบการณ์ของนักเรียน ประเทศเคนยา ได้เปิดตัว M-Shule เป็นแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์บนมือถือที่บรรจุบทเรียนตามมาตรฐานหลักสูตรแห่งชาติ ส่งผ่านทาง SMS โดยใช้เทคโนโลยี AI ช่วยพัฒนาทักษะและความสามารถของนักเรียน โดยจะวิเคราะห์และติดตามพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งผู้ปกครองและโรงเรียนจะสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกและคำแนะนำได้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร โดยสนับสนุนงบประมาณ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีอุปกรณ์ เทคโนโลยีและเครือข่ายการสื่อสารออนไลน์ที่ครอบคลุม ให้ผู้เรียนได้ใช้สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการเรียนรู้ ที่สร้างสรรค์ และยกระดับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่พัฒนาการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาเมืองสู่มหานครดิจิทัลในอนาคต

1.5 การสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากผลการวิเคราะห์อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน กล่าวได้ว่า การที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

ไม่ว่าจะเป็นการร่วมประชุมวางแผนร่วมกับโรงเรียน ในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา ในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา สมาคม หรือเครือข่ายผู้ปกครอง การเป็นวิทยากร หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน สร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิด ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ การสนับสนุนการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม กับผู้เรียนยุคดิจิทัล การตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และเสนอแนะ ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อโรงเรียนและชุมชน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ตลอดจนประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับศักดิ์ รุ่งแสง (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย นวัตกรรม พบว่า โรงเรียนมีการบริหารงานเพื่อพัฒนา เครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนอื่น มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบสารสนเทศ และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทราบอย่างสม่ำเสมอ มีการพัฒนาคุณภาพโดยการเทียบเคียง (Benchmarking) กับ โรงเรียน ที่มีคุณภาพ มีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศครอบคลุมทุกด้าน สามารถเชื่อมโยงแบ่งปันกับหน่วยงาน อื่นได้ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนทรัพยากรจากทุกภาคส่วน มีการแสวงหาความร่วมมือกับ เครือข่ายผู้ปกครอง สมาคม ชมรม เพื่อสนับสนุนการศึกษา รวมทั้งสอดคล้องกับบันทึกตรา พวงทอง (2565) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาของประเทศไทย ที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคม ในการจัดการศึกษา และการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา โดยมีผู้แทนจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ทั้งชุมชน ท้องถิ่น เอกชน และผู้ปกครอง ร่วมเป็นกรรมการในการบริหารการศึกษาทุกระดับ การบริหารการศึกษาจะมีลักษณะเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น และสถานศึกษา มีการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างรัฐบาลกลาง องค์กรท้องถิ่น สถานศึกษา ชุมชน และครู การบริหารระดับโรงเรียน School-based management ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษา โดยการเป็นตัวแทนในคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน ซึ่งในประเทศไทยและเวสต์ เรียกว่า School board คณะกรรมการของโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในการตัดสินใจ และดูแล เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียน การปฏิบัติตามหลักสูตรแห่งชาติ งบประมาณ ของโรงเรียน จำนวนบุคลากร การคัดเลือกครูและครูใหญ่ การจัดทำรายงานประจำปี การส่งเสริม ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา (2563) ระบุว่า การจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา มีความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง ระหว่างสถาบันการศึกษากับสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ เช่น ประเทศเยอรมัน

จัดการศึกษาในรูปแบบทวิภาคี โดยเรียนทฤษฎีในโรงเรียน และฝึกงานในโรงงาน ซึ่งกำหนดมาตรฐานการทำงานที่ชัดเจน ประเทศออสเตรเลียกำหนดให้รัฐและเอกชนร่วมกันพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา ประเทศสิงคโปร์มีหลักสูตรโพลีเทคนิคที่สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการฝึกงาน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการประสานความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานเอกชน สถาบันการศึกษาเอกชนและอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ให้เป็นเครือข่ายความร่วมมือที่ผลักดันการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้ได้มาตรฐานคุณภาพเทียบเท่าสากล และเป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำทางการศึกษาในการพัฒนาเมืองมหานครอย่างยั่งยืน ผู้เมืองมหานครระดับโลก

2. แนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

แนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันว่า แนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์เมืองมหานครอัจฉริยะ 2) ส่งเสริมความสามารถด้านภาษาที่หลากหลายเพื่อการสื่อสารในมหานคร 3) ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีคุณภาพ และ 4) ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เนื่องจากนโยบายหลักของกรุงเทพมหานครได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีอัตลักษณ์แห่งมหานครที่เหมาะสมกับบริบทของกรุงเทพมหานคร จึงเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่จะต้องพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ทั้งองค์ความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะในการดำรงชีวิตโดยคำนึงถึงประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ในปัจจุบันและอนาคตของแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569) และแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุง จากแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ทั้ง 4 แนวทาง สามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์เมืองมหานครอัจฉริยะ

จากกรอบแนวทางในการพัฒนากรุงเทพมหานครเมืองอัจฉริยะ (Bangkok smart city) เป็นการดำเนินการเพื่อพัฒนาเมือง ภายใต้แนวคิดการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนตามกรอบวิสัยทัศน์ “มหานครแห่งเอเชีย” ที่ระบุไว้ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575) ดังนั้น ผู้เรียนแห่งมหานครจึงควรมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น และเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในเมืองมหานคร ที่ก้าวหน้าตามการศึกษาแห่งอนาคตในโลกดิจิทัล และ โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ดังนั้น การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงควรมีแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ด้านส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์เพื่อสร้างพลเมืองอัจฉริยะ เพื่อให้ ผู้เรียนแห่งมหานครช่วยขับเคลื่อนกรุงเทพมหานครเมืองอัจฉริยะ และสร้างมหานครที่น่าอยู่ สำหรับทุกคน โดยมีแนวทางการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์เพื่อสร้างพลเมืองอัจฉริยะ เช่น สร้างผู้เรียนสู่การเป็น Pro active learner เพื่อสนับสนุนการเข้าร่วม Learning city คิดและทำ เชิงนวัตกรรม มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ออกแบบการเรียนรู้ที่ท้าทายความคิด ตอบสนองธรรมชาติ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความท้าทายและอยากเรียนรู้เพื่อค้นหา คำตอบ การสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เปิดโอกาสให้นักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครได้ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าร่วมกิจกรรม หรือประกวดแข่งขันระดับนานาชาติ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ที่กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรรม ได้แก่ การจัด การเรียนรู้เชิงรุก ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-order thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ อย่างมีปฏิสัมพันธ์ จนเกิดความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา หรือประกอบอาชีพ ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร สามทองกล้า (2564) ที่ทำวิจัย เรื่อง รูปแบบ โรงเรียนนวัตกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรรม ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า แนวทางการพัฒนารูปแบบโรงเรียนนวัตกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรรม คือ การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน ให้สามารถเปลี่ยนแปลงผู้เรียนให้มีคุณลักษณะของนวัตกรรม การพัฒนาผู้เรียนให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความต้องการของตนเอง จัดการเรียนรู้ ในรูปแบบที่หลากหลาย การมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้าง ความเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ออกแบบและทดลอง มีอิสระในการประดิษฐ์ คิดค้น และมีการประเมินเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.2 ส่งเสริมความสามารถด้านภาษาที่หลากหลายเพื่อการสื่อสารในมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นมหานครที่มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม มีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์และภูมิภาคเข้ามาอยู่อาศัย การส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถด้านภาษาที่หลากหลาย จะช่วยลดอุปสรรคทางภาษา และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คน นอกจากนี้ การมีความสามารถด้านภาษาที่หลากหลาย จะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และโอกาสต่าง ๆ ได้มากขึ้น ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งการที่ประชาชนมีความสามารถด้านภาษาที่หลากหลาย จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ของประเทศที่มีความเป็นสากลและเปิดกว้าง ดังนั้น การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงควรมีแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการส่งเสริมความสามารถด้านภาษาที่หลากหลายเพื่อการสื่อสารในมหานคร เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพทางภาษาที่หลากหลาย และใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีแนวทางการส่งเสริมความสามารถด้านภาษาที่หลากหลายเพื่อการสื่อสารในมหานคร เช่น การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลศึกษา เพื่อให้การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมีความต่อเนื่อง พัฒนาความสามารถทางภาษาเพื่อการสื่อสารในมหานครผ่านการเรียนหลักสูตรภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และภาษาแห่งอนาคต (Coding) จัดจ้างครูเจ้าของภาษาให้เพียงพอกับปริมาณนักเรียน เพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียน มีการวัดและประเมินความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ เช่น การทดสอบความสามารถทางภาษาอังกฤษของสหภาพยุโรป CEFR ความสามารถทางภาษาจีน ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น เป็นต้น จัดให้มีสื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรม วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่กระตุ้นการเรียนรู้ทางภาษาต่างประเทศและภาษา Coding โดยเฉพาะจากสื่อออนไลน์ และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสอนเสริมภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาของประเทศเบลเยียม ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เลือกเรียนหลายภาษา (ภาษาฝรั่งเศส ภาษาดัตช์ และภาษาเยอรมัน) จัดโครงสร้างการศึกษาที่สนับสนุนการรวมกลุ่มหลากหลายวัฒนธรรม มีการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน

2.3 ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีคุณภาพ

ความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) เป็นทักษะสำคัญและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การผลักดันการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการแก่ผู้เรียนจึงมีความสำคัญ เพราะจะทำให้ประเทศมีกำลังคนที่มีส่วนช่วยผลักดันเศรษฐกิจให้เติบโต (Bellance & Brandt, 2011; Blawatt, 1998; World Economic Forum, 2011) นอกจากประโยชน์ที่เกิดกับเศรษฐกิจและสังคมแล้ว คุณลักษณะและสมรรถนะของ

ความเป็นผู้ประกอบการ ยังช่วยสร้างความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และความมั่นใจ
 ให้เกิดขึ้นในบุคคล (World Economic Forum, 2011; Wilson et al., 2009) จากรายงานของ
 กระทรวงศึกษาธิการ (2561) เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ พบว่า
 หลักสูตรที่สอนเกี่ยวกับความเป็นผู้ประกอบการในประเทศไทยนั้น เน้นจัดการเรียนการสอน
 ในระดับปริญญาบัณฑิตและบัณฑิตศึกษา ทั้ง ๆ ที่การสอนความเป็นผู้ประกอบการนั้น สามารถ
 สอนได้ในทุกช่วงวัย (Lackeus, 2015) ดังนั้น การจัดการศึกษาของ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
 จึงควรมีแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัด
 กรุงเทพมหานคร ด้านการส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีคุณภาพ โดยผ่านการจัด
 การเรียนการสอน ที่ผู้สอนสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมของตนเอง
 ผ่านการทำงานในสถานการณ์จำลอง หรือสถานการณ์จริง และผู้สอนต้องมีทักษะความสามารถ
 ในการวิเคราะห์ วินิจฉัยผู้เรียน เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อนของผู้เรียน และให้ข้อมูลป้อนกลับที่ทำให้
 ผู้เรียนมีข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาตนเอง หรือข้อมูลที่ช่วยให้ผู้สอนปรับแนวทางใหม่
 ในการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ (Swanson, 2017) โดยมีแนวทางส่งเสริมทักษะ
 การเป็นผู้ประกอบการอย่างมีคุณภาพ เช่น จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการ
 ให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว และเป็นผู้ประสบความสำเร็จในสภาวะการทำงานที่เปลี่ยนแปลง
 อย่างรวดเร็วในอนาคต (ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะการทำงานเป็นทีม
 และการบริหารความสัมพันธ์ ทักษะการนำเสนอและการสื่อสาร) การสร้างประสบการณ์
 และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยการเปิดพื้นที่ตลาดนัดในโรงเรียน หรือการเปิดช่องทางขายของ
 ออนไลน์ ที่มีครูเป็นที่ปรึกษา เพื่อฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้ประกอบการ และส่งเสริมประสบการณ์จาก
 การทำงาน การพัฒนาผู้เรียนให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการประกอบการ
 โดยการเรียนรู้ธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือคอร์สเรียนออนไลน์ โดยใช้สมาร์ทโฟน
 การใช้แอปพลิเคชันในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การขอความสนับสนุนจาก
 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของผู้เรียน
 เพื่อเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพในอนาคต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
 ชนัญญา สุขสมวัฒน์ (2563) ที่ได้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม
 ความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน: กราฟด์ชอร์สซึ่ง พบว่า 1) การจัดเนื้อหาในรายวิชา
 ให้มีการสอนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจ ควรเตรียมเนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดตั้ง
 และดำเนินกิจการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ 2) การจัดประสบการณ์การทำธุรกิจจริงให้ผู้เรียน
 ควรให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เขียนแผนธุรกิจ ทำโครงการ หรือธุรกิจขนาดเล็กด้วยตนเอง
 3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสนใจของตนเอง ร่วมกับการให้ผู้เรียนวิเคราะห์

และวางแผนในการพัฒนาตนเองและการทำงาน 4) การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการ และ 5) การใช้กรณีศึกษา/ สถานการณ์จำลองประกอบการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรสินธุ์ เฟื่องบุผา (2564) ได้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิชา การงานอาชีพในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะประกอบอาชีพในอนาคต พบว่า ต้องพัฒนาหลักสูตร ที่ส่งเสริมทักษะประกอบอาชีพในอนาคต ได้แก่ ทักษะการสื่อสารอย่างได้ใจ ทักษะการคล่องตัว ทักษะการประสานงาน ทักษะการกระหายเรียนรู้ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการบริหารงาน ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ทักษะการคิดนวัตกรรม ทักษะส่วนบุคคล ทักษะการรู้ทันเทคโนโลยี และประสบการณ์ในอาชีพ

2.4 ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้นำแนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิต มาเป็นหลักสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการสร้างคน สร้างสังคม เป็นกลไกในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างเหมาะสมในสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งในปัจจุบัน ทุกประเทศ ทั่วโลกมีการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกรอบความคิดในการจัดการศึกษา และถือเอาการศึกษาตลอดชีวิต เป็นปรัชญาสำหรับการจัดการศึกษาของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 การให้ความสำคัญกับ การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องตระหนัก และให้ความสำคัญ พัฒนาให้เกิดค่านิยมในคนไทย ให้เป็นผู้ที่รักการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง ซึ่งทักษะเหล่านี้ จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของโลกในปัจจุบันได้ อีกทั้ง การศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการศึกษาเพื่อความเป็น พลเมืองโลกที่ดี ได้มุ่งเน้นให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการพัฒนาทักษะเพื่อสร้าง จิตความสมรรถนะในการแข่งขัน ซึ่งการศึกษาความเป็นพลเมืองโลกที่ดี (Global citizenship education) จึงเป็นเสาหลักหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษา เพื่อให้เกิดสังคมที่สันติสุขควบคู่กับ การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีนโยบายการเสริมสร้างโอกาสในความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่ ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม (Access for all) และสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงควรมี แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคต ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เช่น ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับสถานการณ์พลิกผันในอนาคต

และปลูกฝังการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ เช่น การเรียนคอร์สออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านโซเชียลมีเดีย เป็นต้น ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการสร้างพลเมืองขับเคลื่อนมหานคร เช่น บทบาทและหน้าที่ของพลเมืองมหานครที่ดี ทักษะพลเมืองดิจิทัล ลักษณะของพลเมืองอัจฉริยะ การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น บทเรียนออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เน้นวิธีสอนเชิงรุก และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ (Active learning) ซึ่งสอดคล้องกับ Parasmal (2022) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ What will schools look like in 2050? พบว่า 1) ห้องเรียนแบบดั้งเดิม จะถูกแทนที่ด้วยพื้นที่การเรียนรู้ที่เน้นการทำงานร่วมกันและการสร้างสรรค์ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นนอกห้องเรียนมากขึ้น โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม 2) เทคโนโลยีจะมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลและเรียนรู้ได้ตามความต้องการ การเรียนรู้แบบปรับแต่งเฉพาะบุคคล (Personalized learning) จะได้รับความนิยมมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน 3) โรงเรียนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) จะเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 4) การส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงในการเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างสรรค์ร่วมกันของนักเรียนจะมีมากขึ้น

สรุปได้ว่า อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด

กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน จะเกิดประสิทธิภาพ จึงควรให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ประกอบด้วย

1) การวางแผนวิชาการเชิงกลยุทธ์ 2) หลักสูตรมีความเป็นพลวัต 3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และ 5) การสร้างภาคีเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน และแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์

ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคต ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมผู้สร้างสรรค์ เมืองมหานครอัจฉริยะ 2) ส่งเสริมความสามารถด้านภาษาที่หลากหลายเพื่อการสื่อสารในมหานคร 3) ส่งเสริมทักษะการเป็นผู้ประกอบการอย่างมีคุณภาพ และ 4) ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย จะทำให้โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถพัฒนาอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครที่มีคุณภาพ สร้างพลเมืองที่มีความแข็งแกร่ง และมีศักยภาพสูงสุดของมหานคร เพื่อก้าวสู่การเป็นพลเมืองโลกในอนาคตได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ในครั้งนี้ ได้ค้นพบองค์ความรู้ในการจัดการศึกษา และแนวทางในการส่งเสริมอัตลักษณ์ของผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคต ให้เกิดการผลักดันทั้งด้านนโยบายด้านการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร การจัดสรรทรัพยากร การจัดการศึกษาที่เสริมสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ จัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ และเตรียมความพร้อมสู่โลกที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเพื่อนำไปดำเนินการ

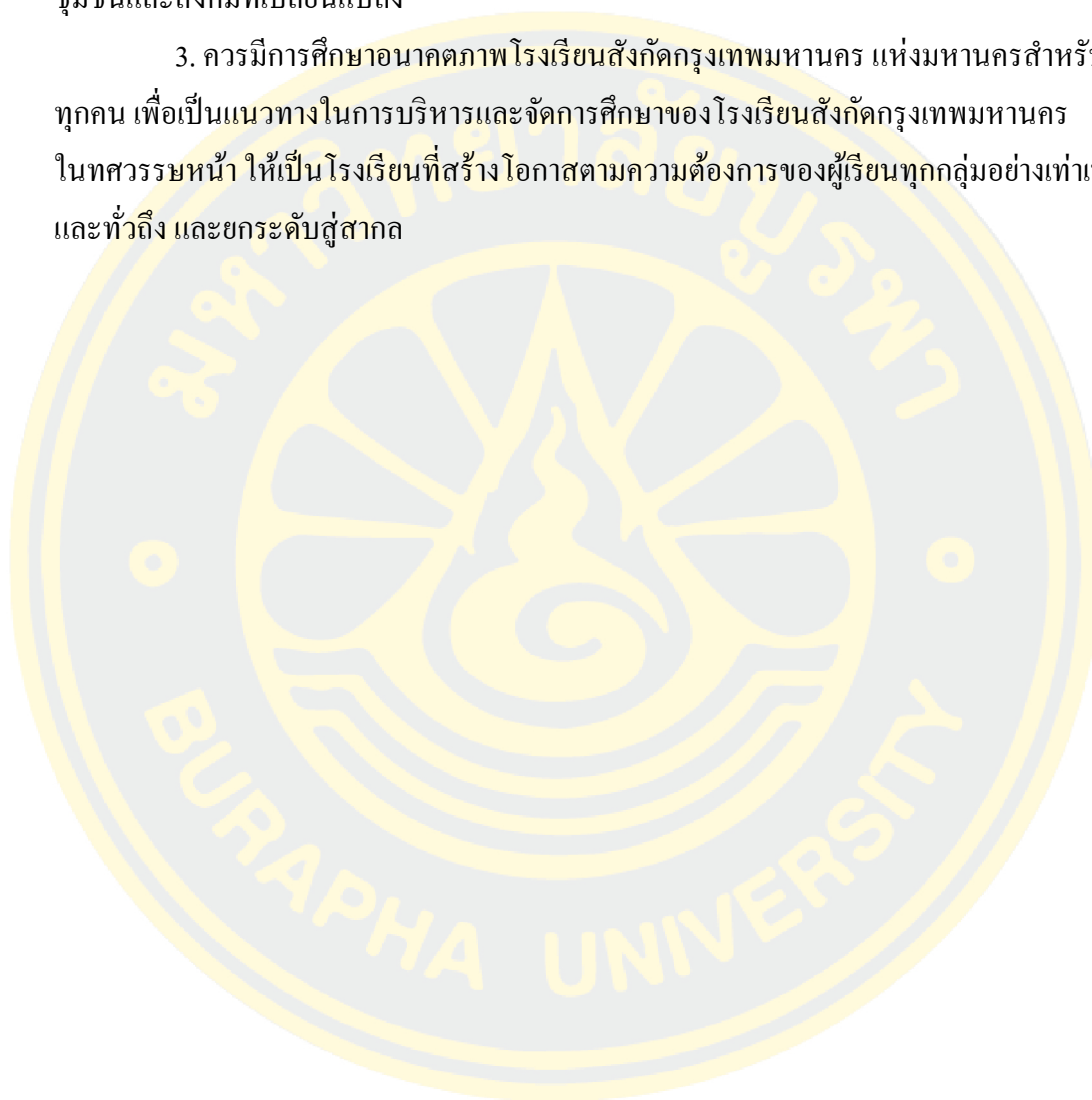
1. สถานศึกษาควรกำหนด Road map ในการดำเนินงานแต่ละด้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคต โดยสร้างความร่วมมือ หรือการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น และจัดสรรทรัพยากรในการสนับสนุนโครงการและกิจกรรมอย่างเพียงพอ
2. สถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลากหลาย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมในการมีส่วนร่วมพัฒนาเมือง
3. สถานศึกษาควรเพิ่มจุดเน้นในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อการอยู่ร่วมกันในมหานคร สำหรับทุกคน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้นักเรียนเป็นผู้ที่เปิดกว้าง ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และมีความสุขในการดำรงชีวิต ภายใต้งังคมพหุวัฒนธรรม สังคมผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส
4. สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาความสามารถพิเศษของผู้เรียนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ STEAM Education และ Unplugged coding ซึ่งจะเป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เพื่อให้ได้ผู้เรียนที่มีคุณภาพและเติบโตเป็นพลเมืองที่ร่วมพัฒนาเมืองและประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวทางในการดำเนินงานในการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน: กรณีศึกษาโรงเรียนที่ปฏิบัติดี เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานแก่โรงเรียนในสังกัด และสร้างแรงผลักดันให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มุ่งเน้นการพัฒนาอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครให้มีความโดดเด่นต่อไปในอนาคต

2. ควรมีการศึกษายาทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน
แห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน
เพื่อพัฒนาบทบาทของชุมชน และเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบท
ชุมชนและสังคมที่เปลี่ยนแปลง

3. ควรมีการศึกษานาقدภาพโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร แห่งมหานครสำหรับ
ทุกคน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
ในทศวรรษหน้า ให้เป็นโรงเรียนที่สร้างโอกาสตามความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม
และทั่วถึง และยกระดับสู่สากล

บรรณานุกรม

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2566). เดนมาร์ก ประเทศชั้นนำของโลกด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล-ฐานข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดี. เข้าได้ถึงจาก [https://bestpractices.mfa.go.th/th/content/เดนมาร์ก ประเทศชั้นนำของโลกด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล-ฐานข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดี](https://bestpractices.mfa.go.th/th/content/เดนมาร์ก%20ประเทศชั้นนำของโลกด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล-ฐานข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดี)
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2574. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). รายงานวิจัย การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship education). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). ถอดบทเรียนการปฏิรูปการศึกษา “กุญแจสู่ความเสมอภาค” เส้นทางจากขับเคลื่อนกฎหมายและงบประมาณเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ประเทศฟินแลนด์ นิวซีแลนด์และไทย. เข้าได้ถึงจาก www.eef.or.th/article-the-key-to-equality-finland-new-zealand-thailand/
- เก็จกนก เอื้อวงศ์ และพิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2556). หน่วยที่ 2 วิธีวิจัยทางการบริหารการศึกษา. ใน ประมวลสาระชุดวิชา 23721 การวิจัยทางการบริหารการศึกษา (หน่วยที่ 1-5) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กฤษณา ศรีบุญเพ็ง (2565). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ เครือข่ายกรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(9), 1-14.
- ขนิษฐา ม่วงศรีจันทร์. (2564). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จินดา สรรประสิทธิ์. (2563). การพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดทักษะภาวะผู้นำในอนาคต. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2547). เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR ในเทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2559). เทคนิคการวิจัยอนาคต. *พหุวิทยาการเพื่อการพัฒนา*, 8(5), 145-162.

- ชนัญญา สุขสมวัฒน์. (2563). แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม
 ความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียน: กราฟด์ชอร์สซิง. วารสารทางการศึกษา
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 15(2), 1-14.
- ชมพูนุท ร่วมชาติ. (2548). อนาคตภาพของหลักสูตรวิชาชีพครูในทศวรรษหน้า (พ.ศ 2550-2559).
 คู่มือนิพนธ์การศึกษาคุณูปกต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร,
 บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐธิดา ชัยนนธ์. (2564). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนสังกัดองค์กร
 ท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหาร
 การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ณิชชา เบญจพรวัฒนา. (2559). แนวโน้มการวิจัยเชิงอนาคตในประเทศไทย. คู่มือนิพนธ์
 พุทธศาสตร์คุณูปกต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2549). การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์กร. กรุงเทพฯ: ปราชญ์สยาม.
- ธัญญกร สักดิ์เมือง. (2565). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับ
 คุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1.
 วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
 มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นพพงษ์ บุญจิตราวุธ. (2557). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. นนทบุรี: ธีรณสาร.
- นันทิดา พวงทอง. (2565). เปิดนโยบายการศึกษาขับเคลื่อน สก. สหราชอาณาจักร. เข้าถึงได้จาก
<https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1033099>
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2553). เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic delphi futures research)
 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2547). การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในวาทกรรม
 อัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปัญจวิทย์ สุภรนนท์. (2566). อนาคตภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
 ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2566-2567). วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ, 24(2), 115-130.

เปมิกา ภาคแก้ว. (2563). แนวทางพัฒนาการบริหารความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัด

กรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงศกร อุดลพิทยาภรณ์. (2560). แนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

ตามแนวคิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ มีกุล. (2553). พฤติกรรมมนุษย์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เฟื่องอรุณ ปรีดีดิลก และชนิตา รักษ์พลเมือง. (2562). แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก

ของประเทศสิงคโปร์. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 20(1), 28-41.

มานะ แก้วมาลา. (2552). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการเสริมสร้าง

อัตลักษณ์อุบลราชธานี. คุยฎิณิพนธ์ครุศาสตรคุยฎิบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ:

อรุณการพิมพ์.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2554). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สงขลา: นำศิลป์.

วัชรพงศ์พันธุ์ อุปันนท์. (2564). รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัลของ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ในอนาคต. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, 6(10), 165-181.

วัชรสินธุ์ เฟื่องบุบผา. (2564). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิชาการงานอาชีพในโรงเรียนเพื่อส่งเสริม

ทักษะประกอบอาชีพในอนาคต. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา

วิธีวิจัยการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วาสนา ประवालพุกษ์. (2544). คู่มือการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา

เรื่อง หลักการและเทคนิคการประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์ กรุป
แมเนจเม้นท์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา

(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุตย์.

- วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงดี. (2536). *การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ รุ่งแสง. (2565). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย บุรีรัมย์. *วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร*, 7(5), 358-376.
- ศรินาถ คำอุปละ และกษิณัญญ์ มีพรหม. (2567). สภาพและแนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 19(2), 182-194.
- สมถวิล ฤกษ์งาม. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 14(3), 147-159.
- สมบุญ ศิลปรุ่งธรรม. (2547). *อนาคตภาพหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า (ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2547-2557)*. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมพร สามทองกล้า. (2564). รูปแบบโรงเรียนนวัตกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เข้าถึงได้จาก <https://anyflip.com/ixbqr/jwlq/>
- สมาน อัสวภูมิ. (2553). *การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ แนวคิด ทฤษฎีการปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- สัมมา วรรณิชย์. (2553). *ทฤษฎีและการปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- สาคร ภัคดีนอก. (2555). *ทิศทางของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555-2564)*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2554). *แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร*

และการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *แนวทางการพัฒนาอัตรากำลังผู้เรียน*

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยใช้พื้นที่เป็นฐาน. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้*

ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงาน
การมัธยมศึกษาตอนปลาย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก*

พ.ศ. 2562-2565. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *ข้อมูลด้านการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก

<http://www.bangkok.go.th/bangkokeducation/page/sub/11072>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน*

สู่การเป็นนวัตกรรม. เข้าถึงได้จาก <http://anyflip.com/ixbqr/vhrh>

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม*

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.

สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

กรุงเทพมหานครฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569). กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์การศึกษา
สำนักการศึกษา.

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. (2564). *บทสรุปผู้บริหาร แผนพัฒนา*

กรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ:

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานผลการศึกษา เรื่อง การนำมาตรฐานการศึกษา*

ของชาติสู่การปฏิบัติ: บทเรียนจากต่างประเทศ. เข้าได้ถึงจาก <https://anyflip.com/rsrjw/omso/basic/>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *AI เพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: พรินทวาท

กราฟฟิค.

สำนักงานศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร. (2562). *แผนพัฒนาการศึกษา กรุงเทพมหานคร*

พ.ศ. 2562-2565. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร. (2563). รายงานการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย
ของไทยและต่างประเทศ กรณีศึกษาประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ ออสเตรเลีย
และนิวซีแลนด์. เข้าได้ถึงจาก <http://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1760>
- สุบัน มุขระโกษา. (2557). การวิจัยอนาคตด้วย เทคนิค EDFR. ขอนแก่น: สำนักทะเบียน
และประมวลผล มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สุพล พรเพ็ญ. (2561). การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนใน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
กลุ่มกรุงธนใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรัชชา โพธิ์เงิน. (2562). นวัตกรรมการบริหารวิชาการ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครตามแนวคิด
การศึกษาเพื่ออาชีพ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชฌาน ศรีเยี่ยม. (2554). การพัฒนาอัตลักษณ์นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา.
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด คณะกรรมการ
สภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- Bellanca, J., & Brandt, R. (2011). *21st century skills: Rethinking how students learn*.
Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Blawatt, K. R. (1998). *Entrepreneurship: Process and management*. Scarborough, Ontario:
Prentice Hall Canada.
- Burke, P. J., & Reitzes, D. C. (1991). An identity theory approach to commitment.
Social Psychology Quarterly, 54(3), 239-251.
- Campbell, R. F., Corbally, J. E., & Nystrand, R. O. (1997). *New perspectives on organizational
effectiveness*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Enzer, S., & Alter, S. (1978). *Neither feast nor famine: A study of future food systems*.
Lexington, MA: Lexington Books.
- Glenn, J. C. (1994). *Introduction to the futures research methodology series*. Washington: AC/
UNU Millennium Project.

- Glenn, R. J. (2000). *Curriculum development in junior/ Community college. The state of the art as view by the arcade affaice office*. Retrieve from <http://Ericae.Net/ericelb/ED/88710.html>.
- Gordon, T. J., & Stover, J. G. (1976). *Cross-impact analysis*. Westport, CT: Greenwood.
- Gorton, A. R. (1983). *School leadership and administration: Important concepts, case studies, and simulations*. Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown.
- Hall, S. (1996). *Who needs identity, Questions of cultural identity*. London: Sage.
- Helmer, O. (1977). Problems in futures research: Delphi and causal cross-impact analysis. *Futures*, 9(1), 17-31.
- Harris, A. J., & Sipay, R. E. (1979). *How to teach reading a competency-based program*. London: Longman.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Education and administration theory, research, and practice*. New York: McGraw Hill.
- Jeong, E. (2020). Education reform for the future: A case study of Korea. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, 16(3), 66-81.
- Jesse, B. (1999). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper & Row.
- Joseph, P. (1994). *Ethnography and qualitative design in educational research* (2 nd). San Diego: Academic.
- Kimbroug, R. B., & Nunnery, M. Y. (1988). *Educational and Administration: An Introduction*. New York: Macmlllan.
- Koontz, H., & donnell, C. (2001). *Essentials of management*. New York: McGraw-Hill.
- Lackéus, M. (2015). *Entrepreneurship in education: What, why, when, how*. Paris: OECD.
- McLean, M. (1976). Does cross-impact analysis have a future. *Futures*, 8(4), 349-356
- Macmillan, J. (1971). *Delphi technique: An experimental application for the use of experts*. California: RAND Corporation.
- Maloney, E. J., & Kim, J. (2020). *Learning in 2050*. Retrieve from <https://www.insidehighered.com/digital-learning/blogs/learning-innovation/learning-2050>
- Morgan, D. L. (1998). *The focus group guidebook*. California: Sage.

- Nyumba, T. O., Wilson, K., Derrick, C. J., & Mukherjee, N. (2018). The use of focus group discussion methodology: Insights from two decades of application in conservation. *Methods in Ecology and Evolution*, 9(1), 20-32.
- Parasmal, Y. R. (2022). *What will schools look like in 2050?* EdTechReview. Retrieve from <https://www.edtechreview.in/trends-insights/trends/what-will-schools-look-like-in-2050/>
- RMIT University. (2022). *Learning through life and work: RMIT's education plan to 2025*. Retrieve from <https://www.rmit.edu.au/content/dam/rmit/au/en/about/strategy/rmit-education-plan-2023-external.pdf>
- Roberts, C. (1995). Bilingual education program models: A framework for Understanding. *The Bilingual Research Journal*, 19(3-4).
- Robinson, K., & Aronica, L. (2015). *Creative Schools: Revolutionizing Education from the Ground Up*. Australia: Penguin UK.
- Safitri, H., Rafli, Z., & Dewanti, R. (2020). Improving students' speaking skills through task-based learning: An action research at the English department. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(6), 88-99.
- Sanghvi, S., & Westhoff, M. (2022). *Five trends to watch in the edtech industry*. Retrieved from <https://www.mckinsey.com/industries/education/our-insights/five-trends-to-watch-in-the-edtech-industry>.
- Stryker, S. (1991). *Symbolic interactionism: A social structural version*. Menlo Park, CA: Benjamin Cummings.
- Swanson, L. A. (2017). *Entrepreneurship and innovation toolkit*. Retrieve from <https://openpress.usask.ca/entrepreneurshipandinnovationtoolkit/>
- Textor, R. B. (1990). *The middle path for the future of Thailand, technology in harmony with culture and environment*. Bangkok: Thai Watanapanich.
- Wilson, K. E., Vyakarnam, S., Volkmann, C., Mariotti, S., & Rabuzzi, D. (2009). *Educating the next wave of entrepreneurs: Unlocking entrepreneurial capabilities to meet the global challenges of the 21st century*. A report of the Global Education Initiative. Geneva, Switzerland: World Economic Forum.
- Woodward, K. (Ed.). (1997). *Identity and difference*. London: Sage.

World Economic Forum. (2011). *Unlocking entrepreneurial capabilities to meet the global challenges of the 21st century: Final report on the entrepreneurship education workstream*. Geneva, Switzerland: World Economic Forum, Global Education Initiative.

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สำเนา

ที่ IRB4-158/2565

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาโครงการวิจัย

รหัสโครงการวิจัย : G-HU134/2565

โครงการวิจัยเรื่อง : อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

หัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวปานสิริ เสาวดี

หน่วยงานที่สังกัด : คณะศึกษาศาสตร์

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ สวัสดิภาพ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ (ดูตามเอกสารตรวจสอบ)

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ฉบับที่ 1 วันที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565
2. เอกสารโครงการวิจัยฉบับภาษาไทย ฉบับที่ 1 วันที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ฉบับที่ 1 วันที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565
4. เอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ฉบับที่ 1 วันที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565
5. เอกสารแสดงรายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ฉบับที่ 1 วันที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565
6. เอกสารอื่นๆ ฉบับที่ - วันที่ - เดือน - พ.ศ. -

วันที่รับรอง : วันที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2565

วันที่หมดอายุ : วันที่ 9 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2566

ลงนาม นางสาวพิมพ์พรณ เลิศล้ำ

(นางสาวพิมพ์พรณ เลิศล้ำ)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ชุดที่ 4 (กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รหัสแบบสัมภาษณ์ ☐ ☐ ☐

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

.....

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร
 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบการวิจัย เรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร
 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน มีจำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....
2. อายุ.....
3. ระดับการศึกษาสูงสุด.....
4. ตำแหน่ง.....สถานที่ทำงาน.....
5. ประสบการณ์ในการทำงาน.....
6. สถานที่สัมภาษณ์.....
7. วันที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....ถึง.....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่าในอนาคต เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม โรคอุบัติใหม่ และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน ควรมีปัจจัยสนับสนุนใดที่จะทำให้การพัฒนาผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์แห่งมหานคร ตามที่กำหนดในแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2564-2569) ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์

.....

.....

2. ท่านคิดว่าในอนาคตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคนแต่ละด้านต่อไปนี้ อย่างไร

2.1 ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

.....

.....

2.2 ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะด้านภาษาเพื่อการสื่อสารในมหานคร

.....

.....

2.3 ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

.....

.....

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

2.4 ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

3. ท่านคิดว่าในอนาคตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในประเด็นต่อไปนี้ อย่างไร

3.1 การวางแผนงานวิชาการ

3.2 การบริหารจัดการหลักสูตร

3.3 การบริหารจัดการเรียนรู้

3.4 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

3.5 การให้ชุมชนมีส่วนร่วม

4. ท่านคิดว่าอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร อีก 10 ปี ข้างหน้าควรมีลักษณะอย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้

4.1 ด้านความรู้

4.2 ด้านทักษะ

4.3 ด้านเจตคติ

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

5. ท่านคิดว่าจะส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ประเด็นยุทธศาสตร์ ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสได้รับการดูแลอย่างครบวงจร อย่างไร

.....

.....

6. ท่านคิดว่าจะส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ประเด็นยุทธศาสตร์ เมืองแห่งโอกาสทางสังคม อย่างไร

.....

.....

7. ท่านคิดว่าจะส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ประเด็นยุทธศาสตร์ การศึกษา สำหรับทุกคนอย่างไร

.....

.....

8. ท่านคิดว่าจะส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ประเด็นยุทธศาสตร์ สังคมพหุวัฒนธรรมอย่างไร

.....

.....

9. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

รหัสแบบสนทนากลุ่ม ☐ ☐ ☐

แบบสนทนากลุ่ม

เรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

คำชี้แจง แบบสนทนากลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบการวิจัยเรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน มีจำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

1. เพศ.....
2. อายุ.....
3. ระดับการศึกษาสูงสุด.....
4. ตำแหน่ง.....สถานที่ทำงาน.....
5. ประสบการณ์ในการทำงาน.....

ตอนที่ 2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม

1. ท่านคิดว่าอะไรคือปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร
ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน
2. ท่านคิดว่าอะไรคือโอกาสและความท้าทายในการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร
ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน
3. ท่านคิดว่าแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ควรเป็นอย่างไร

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

ภาคผนวก ค

แบบสรุปผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา

**แบบสรุปผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน**

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร และแนวทาง การส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

2. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ รายการข้อคำถามเกี่ยวกับอนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน โดยผู้ตอบ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ และ ผู้ด้อยโอกาส 2) กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ 3) กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และ 4) กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการสังคมและวัฒนธรรม

แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับอนาคตภาพของการจัดการศึกษา ที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน

นางสาวปานสิริ เสาวดี

นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาระดับและความหมาย ดังนี้

+1 หมายถึง คำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่า คำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

-1 หมายถึง คำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ตอนที่ 1 แบบประเมินเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

รายการขอความเห็น	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที่)					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. เพศ	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
2. อายุ	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4. ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5. ประสบการณ์ในการทำงาน	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตอนที่ 2 อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

รายการขอความเห็น	ค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที่)					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. ท่านคิดว่า ในอนาคตเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างพลิกผัน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม โรคอุบัติใหม่ และสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลต่อ การเรียนการสอน ควรมีปัจจัยสนับสนุนใด ที่จะทำให้การพัฒนาผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์ แห่งมหานคร ตามที่กำหนดในแผนพัฒนา การศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564-2569) ให้เป็นไปตาม เป้าประสงค์	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที่)					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
2. ท่านคิดว่า ในอนาคตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรมีแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของ ผู้เรียนให้เป็นไปตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะ ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม การส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะด้านภาษา เพื่อการสื่อสารในมหานคร การส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีทักษะอาชีพและการเป็น ผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจใน ความเป็นไทย ได้อย่างไร	1	1	1	0	1	0.8	ใช้ได้
3. ท่านคิดว่า ในอนาคตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานคร ได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การบริหารจัดการหลักสูตร การบริหารจัดการ เรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยี และการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ได้อย่างไร	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4. ท่านคิดว่า อัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร อีก 10 ปี ข้างหน้า ควรมีลักษณะในด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติแต่ละด้านอย่างไร	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม ด้วยการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน นำผลการแสดงความคิดเห็นที่ได้มาวิเคราะห์ค่า IOC (Item objective congruence index) ได้ค่า IOC ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8-1.0 สรุปค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุป และพัฒนาข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้เครื่องมือมีคุณภาพยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

**แบบสรุปผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน**

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา อนาคตภาพของการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร และแนวทาง การส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมือง ในมหานครสำหรับทุกคน

2. แบบสนทนากลุ่มฉบับนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ รายการข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคต ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่ม คือ ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษา กรุงเทพมหานคร

3. แบบสนทนากลุ่มแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

นางสาวปานสิริ เสาวดี

นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาระดับและความหมาย ดังนี้

+1 หมายถึง คำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่า คำถามสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

-1 หมายถึง คำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

ตอนที่ 1 แบบประเมินเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

รายการขอความเห็น	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที่)					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. เพศ	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
2. อายุ	1	1	1	0	1	0.8	ใช้ได้
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4. ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5. ประสบการณ์ในการทำงาน	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียน

สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน

รายการขอความเห็น	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที่)					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. ท่านคิดว่า แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ควรเป็นอย่างไร	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้
2. ท่านคิดว่า แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียน	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ (คนที่)					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
มีสมรรถนะด้านภาษาเพื่อการสื่อสารในมหานคร ควรเป็นอย่างไร							
3. ท่านคิดว่า แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะ อาชีพ และการเป็นผู้ประกอบการเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต ควรเป็นอย่างไร	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4. ท่านคิดว่า แนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียน แห่งมหานครในอนาคตของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานคร สำหรับทุกคน ด้านการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะ ดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดี มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย ควรเป็นอย่างไร	1	1	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม ด้วยการสอบถาม
ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน นำผลการแสดงความคิดเห็นที่ได้มาวิเคราะห์ค่า IOC
(Item objective congruence index) ได้ค่า IOC ที่มีค่าตั้งแต่ 0.8-1.0 สรุปค่า IOC ทั้งฉบับ
เท่ากับ 0.95 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปและพัฒนาข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อให้เครื่องมือมีคุณภาพยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

ภาคผนวก ง

หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย

ที่ อว ๘๑๓๗/๗๗๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๖๙ ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการชุมชน
๒. เครื่องมือวิจัย

ด้วย นางสาวปานสิริ เสาวดี รหัสประจำตัวนิสิต ๖๓๘๑๐๐๙๑ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ ได้รับอนุมัติคำโครงการชุมชน เรื่อง “อนาคต ภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เท่งพันธ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมชุมชน ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการเตรียม เครื่องมือการวิจัย นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา จึงขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดของท่าน คือ

๑. คุณณณกุล กังวาลไกล หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
๒. คุณอิสสระ ลลิตวนิชกุล ผู้อำนวยการกองเทคโนโลยีการศึกษา

เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบ ทั้งนี้ สามารถติดต่อ นิสิต ดังรายนามข้างต้นได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๖๙๗๙๙๙๑๑ หรือที่ E-mail: pansiri_sao@hotmail.com

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรี ชัยมงคล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำเนาเรียน ๑. คุณณณกุล กังวาลไกล
๒. คุณอิสสระ ลลิตวนิชกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
โทร ๐๓๘ ๑๐๒ ๗๐๐ ต่อ ๗๐๕, ๗๐๗
E-mail: grd.buu@go.buu.ac.th

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

ที่ อว ๘๑๓๗/๗๗๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๖๙ ถ.สิงหนครบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๓

๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย

เรียน คณะบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิจัย
๒. เครื่องมือวิจัย

ด้วย นางสาวปานสิริ เสาวดี รหัสประจำตัวนิสิต ๖๓๘๑๐๐๙๑ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ ได้รับอนุมัติคำโครงการวิจัย เรื่อง “อนาคต ภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เพ็งพันธ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมดูแล ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการเตรียม เครื่องมือการวิจัย นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา จึงขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดของท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เ็นใจมา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความ ตรงของเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบ ทั้งนี้ สามารถติดต่อนิสิตดังรายนามข้างต้นได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๖๙๙๙๙๑ หรือที่ E-mail: pansiri_sao@hotmail.com

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุรี ไชยมงคล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำเนาเรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เ็นใจมา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
โทร ๐๓๘ ๑๐๒ ๗๐๐ ต่อ ๗๐๕, ๗๐๗
E-mail: grd.buu@go.buu.ac.th

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

ที่ อว ๘๑๓๓๓/๓๓๓๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๖๙ ถ.สิงหะดางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย

เรียน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการคุณวุฒิ
๒. เครื่องมือวิจัย

ด้วย นางสาวปานสิริ เสาวดี รหัสประจำตัวนิสิต ๖๓๘๑๐๐๙๑ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาลังคม คณะศึกษาศาสตร์ ได้รับอนุมัติคำโครงการคุณวุฒิ เรื่อง “อนาคต ภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เพ็ญพันธ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมคุณวุฒิ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการเตรียม เครื่องมือการวิจัย นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา จึงขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดของท่าน คือ ดร.ชัยวัฒน์ อุทัยแสน สาขาวิชาบริหารการศึกษา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย ดังเอกสาร แนบ ทั้งนี้ สามารถติดต่อนิสิตดังรายนามข้างต้นได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๖๙๙๙๙๙๑ หรือที่ E-mail: pansiri_sao@hotmail.com

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุจิ ไข่มวงคล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

สำเนาเรียน ดร.ชัยวัฒน์ อุทัยแสน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
โทร ๐๓๘ ๑๐๒ ๗๐๐ ต่อ ๗๐๕, ๗๐๗
E-mail: grd.buu@go.buu.ac.th

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยบูรพา บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๒๕๐๐ ต่อ ๕๐๑, ๕๐๕, ๕๐๗
ที่ อว ๘๑๓๗/๒๕๑๘ วันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕
เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์ (คณะศึกษาศาสตร์)

ด้วย นางสาวปานสิริ เสาวดี รหัสประจำตัวนิสิต ๖๓๘๑๐๐๔๑ นิสิตหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ ได้รับอนุมัติเค้าโครงวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อนาคต ภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เพ็งพันธ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการเตรียม เครื่องมือการวิจัย นั้น

เนื่องจากท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวิจัยดังกล่าวอย่างยิ่ง ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย ดังเอกสารแนบ ทั้งนี้ สามารถติดต่อสืบต่องานข้างต้นได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๖๔๗๔๔๔๑ หรือที่ E-mail: pansiri_sao@hotmail.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรี ไชยมงคล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

BUU-IRB Approved
9 Aug 2022

ภาคผนวก จ

หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย

-ตัวอย่าง-

ที่ อว ๘๑๓๗/๑๓๕๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๖๙ ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข
อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๐ กันยายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารรับรองจริยธรรมของมหาวิทยาลัยบูรพา
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวปานสิริ เสาวดี รหัสประจำตัวนิสิต ๖๓๘๑๐๐๙๑ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ ได้รับอนุมัติเค้าโครงดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “อนาคตภาพอัตลักษณ์ผู้เรียนแห่งมหานคร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการเป็นพลเมืองในมหานครสำหรับทุกคน” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ พึ่งพันธ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ และเสนอท่านในการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา จึงขออนุญาตให้นิสิตดังรายนามข้างต้นดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ท่าน และมีข้อคำถามในการสัมภาษณ์ รายละเอียดดังเอกสารแนบ โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ ๑ กันยายน – ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ทั้งนี้ สามารถติดต่อให้นิสิตดังรายนามข้างต้น ได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๖๙๙๙๙๙๑ หรือที่ E-mail: pansiri_sao@hotmail.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรี ไชยมงคล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
โทร ๐๓๘ ๑๐๒ ๗๐๐ ต่อ ๗๐๗, ๗๐๕
E-mail: grd.buu@go.buu.ac.th

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กลุ่มผู้ให้การสัมภาษณ์

กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

1. นางอุส่าห์ ไชยพิชิต หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. นางวันเพ็ญ แซ่มลือนาม หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
3. นายวรวรรษ นิลประพันธ์ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร
4. นายวิสวัสดิ์ ศิริสุรภัย หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
5. นายประยูร วงศ์พุทธคำ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพและสวัสดิการ

1. ว่าที่ร้อยตรีเจด็จชัย ไตรพิย ผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (ดินแดง 1)
2. นางศรีพจฉาย หันไชยเนาว์ ผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (ดินแดง 2)
3. นางฐาปณีย์ สมพรหมทิพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (กาญจนสิงห์หาสน์ อุปถัมภ์)
4. นางวัชร เพชรคง ผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (บางรัก)
5. นายสมหวัง เจียสินเจริญ ผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (อาทร สังขะ)

กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

1. นายเกรียงไกร จงเจริญ ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. นางสาวน้ำฝน อยู่ดี รองผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. นายมานะชัย กฤตอำไพ ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

4. นายพรนิวัฒน์ เป้นเพชร ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาครู
และบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
5. ดร.ศุภจิรา นาคโต ศึกษานิเทศก์
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม

1. นางกฤติมา นิ่มน้อย ผู้อำนวยการเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. นายดิชา คงศรี ผู้อำนวยการเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
3. นางชดาวรรณ ปาไม้ ผู้อำนวยการเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
4. นายสรสิข เหลืองรุ่งเกียรติ ผู้อำนวยการเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร
5. นางสาววิศรารักษ์ รักขกิจ หัวหน้าฝ่ายการศึกษา
สำนักงานเขตสาทร กรุงเทพมหานคร

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. ดร.อดิพร นิลขำ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
โรงเรียนพระยามนธราชนรัราชศรีพิจิตร
สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร
2. ดร.ชลตวรรณ ขุมเพชร ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนบางชัน
สำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร
3. ดร.นุชา สะสม ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดอ่างแก้ว
สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
4. ดร.ธวัชชัย กลิ่นดี ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดม่วง
สำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร
5. ดร.บรรยง สุขเกษม ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดอุดมรังสี
สำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
6. ดร.ภิรมย์ศักดิ์ กิจพัฒนาสมบัติ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดบางปะกอก
สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร
7. นางสาวจิราภรณ์ จ้อยเจริญ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา
สำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวปานสิริ เสาวดี
วัน เดือน ปี เกิด	26 พฤษภาคม พ.ศ. 2510
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 136/ 78 หมู่บ้านตรียมย์เพลส ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2567-ปัจจุบัน ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนสามเสนนอก สำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2562-2567 ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรม สำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2562 ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนมัธยมวัดสุทธาราม สำนักงานเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2533 การศึกษาระดับบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2544 การศึกษามหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2568 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การศึกษาและการพัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยบูรพา

